

รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และความเข้มแข็งของชุมชน

วีระศักดิ์ แก้วทรัพย์

คุณูปการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

สิงหาคม 2561

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์และคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ ได้พิจารณา
คุษฎีนิพนธ์ของ วีระศักดิ์ แก้วทรัพย์ ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา
ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุษฎีนิพนธ์

.....อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.นภพร ทศนัยนา)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ดร.ประวิทย์ ทองไชย)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติพงษ์ ปลั่งสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.นภพร ทศนัยนา)

.....กรรมการ

(ดร.ประวิทย์ ทองไชย)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิดา จุลวนิชย์พงษ์)

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา อนุมัติให้รับคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา
ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤพนธ์ วงศ์จตุรภัทร)

วันที่ 17 เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2561

ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์และคู่มือวิทยานิพนธ์ สำหรับนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาชาวไทย
มหาวิทยาลัยบูรพา ประจำปีงบประมาณ 2559

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.นภพร ทัศนัยนา ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สันติพงษ์ ปลั่งสุวรรณ และดร.ประวิทย์ ทองไชย อาจารย์ ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วย ความละเอียดรอบคอบและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึง ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณประธานและคณะกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ ที่ประกอบไปด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัยและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศา จุลวนิชย์พงษ์ ที่กรุณาให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขและวิพากษ์ผลงาน ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์เรียบร้อยเป็นอย่างดี ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย รวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เข้าร่วมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในชุมชนบ้านนาเตา เพื่อวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ และผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาทุกท่าน ทำให้คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยบูรพา และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ ที่ได้ให้โอกาส ผู้วิจัยศึกษาต่อในระดับปริญญาเอก ขอขอบพระคุณคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา สาขาวิชาการบริหาร และการจัดการการออกกำลังกายและการกีฬาที่ได้มอบมิตรภาพ และเป็นการสร้างเครือข่าย จากเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ ทุกคน ตลอดจนนิสิตระดับบัณฑิตศึกษาทุกท่าน และผู้มีพระคุณท่านที่มีได้เอ่ยนาม ที่ให้คำปรึกษาและเป็นเพื่อนร่วมทางในการศึกษาของผู้วิจัยตลอดมา

ท้ายที่สุดนี้ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง คุณพ่อแสวง คุณแม่हनิม แก้วทรัพย์ และญาติ พี่น้องครอบครัวแก้วทรัพย์ทุก ๆ คน ที่ให้กำลังใจรวมทั้งสนับสนุนผู้วิจัยเสมอมา คุณค่าและประโยชน์ของคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญู กตเวทิตา บูรพาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้สำเร็จการศึกษาในทุก ๆ ระดับและมีประสบการณ์ชีวิตที่ดีในทุกวันนี้ได้มา ณ โอกาสนี้

วีระศักดิ์ แก้วทรัพย์

58810068: สาขาวิชา: วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา; ปร.ด.

(วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา)

คำสำคัญ: รูปแบบ/ กิจกรรมเรือพาย/ ส่งเสริมการท่องเที่ยว/ ความเข้มแข็งชุมชน

วิระศักดิ์ แก้วทรัพย์: รูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน (MANAGEMENT MODEL FOR LONGBOAT ACTIVITY TO PROMOTE THE SPORT TOURISM AND STRENGTHEN COMMUNITY) คณะกรรมการควบคุมคณานิพนธ์: นภพร ทศนัยนา, ค.ด., สันติพงษ์ ปลั่งสุวรรณ, Ph.D., ประวิทย์ ทองไชย, ปร.ด. 275 หน้า. ปี พ.ศ. 2561.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ใช้กระบวนการแบบ PAOR โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างจากผู้ให้ข้อมูล การสนทนากลุ่มย่อย การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมการแข่งขันเรือพายในจังหวัดน่าน 2) กลุ่มนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมจังหวัดน่าน ร่วมกับกลุ่มผู้ที่มีความคุ้นเคยและใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวหรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรการจัดการแข่งขันเรือพายและการท่องเที่ยว 3) สมาชิกในชุมชน นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ มาวิเคราะห์เพื่อนำมาสร้างรูปแบบกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมกันในทุกขั้นตอนของการจัดทำรูปแบบ ประกอบด้วยกระบวนการบริหารจัดการกิจกรรม 4 ด้าน คือ 1) ด้านการวางแผน จำนวน 10 องค์ประกอบ คือ กำหนดชุมชนหลัก กำหนดผู้รับผิดชอบ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ แผนการดำเนินงาน กิจกรรม แผนด้านบุคลากรบูรณาการร่วมกันภายในและภายนอกชุมชน งบประมาณ ด้านสถานที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรม ด้านการตลาด และชุมชนร่วมกันสะท้อนผล 2) ด้านการจัดองค์กรจำนวน 5 องค์ประกอบ คือ ชุมชนร่วมกันกำหนดและออกแบบกิจกรรม โครงสร้างชมรมเรือพาย กำหนดคุณสมบัติ และจัดอบรมคณะกรรมการดำเนินการ 3) ด้านการนำไปปฏิบัติจำนวน 3 องค์ประกอบ คือ กลุ่มเป้าหมาย กระบวนการจัดกิจกรรม และชุมชนได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรม 4) ด้านการควบคุมจำนวน 3 ด้าน คือ ชุมชนร่วมกันสะท้อนผล จัดทำคู่มือ และการประเมินโดยชุมชนและส่วนประสมการตลาด มีอยู่ 3 องค์ประกอบ ด้านการประชาสัมพันธ์ กำหนดราคาค่าบริการด้านการท่องเที่ยว การสร้างและการนำเสนอภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน มีความตระหนักถึงการทำงานและการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาและกำหนดทิศทางของชุมชนร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน

58810068: MAJOR: EXERCISE AND SPORT SCIENCE; Ph.D.

(EXERCISE AND SPORT SCIENCE)

KEYWORDS: MANAGEMENT MODEL/ LONGBOAT ACTIVITY/ SPORT TOURISM/
STRENGTHEN COMMUNITY

WEERASAK KAEWSUP: MANAGEMENT MODEL FOR LONGBOAT
ACTIVITY TO PROMOTE THE SPORT TOURISM AND STRENGTHEN COMMUNITY.
ADVISORY COMMITTEE: NOPPORN TASNAINA, Ph.D., SUNTIPONG PLUNGSUWAN,
Ph.D., PRAWIT TONGCHAI, Ph.D. 275 P. 2018.

The purposes of this study was to create a management model for longboat activity to promote sport tourism and strengthen a community. The present study was Participatory Action Research: PAR, using a PAOR process, the data of which was collected by user relevant secondary data, semi-structured interview, including the following: 1) a team of longboat specialists having been involved in longboat racing in Nan province, Thailand; 2) a group of academia from the Tourism and Cultural Authority of Nan, Thailand, in collaboration with a team gaining benefits from the tourism or understanding longboat racing and tourism management; and 3) the data analyzed by members of the community

The results of the study yielded a managerial model consisting of four components of the management process which were: 1) ten aspects of planning-community identification, the framework for collaborating for community-partnership collaboration, a host plan, manager and committee recruitment, goal and objective establishment, action plan for activities, personnel organization, budgeting, facilities and equipment, marketing activity management, communication reflection; 2) five components of organization-establishing and grouping tasks including activities designed by the community, the longboat club and the committee; 3) three components of implementation-target group, activity process, and returns to the community; 4) three components of control-community reflection, handbook and community assessment. However, Marketing Mix included mixed factors, i.e. promotion of public relations, service pricing and ecotourism encouragement. This could help community members be aware of community's problems and the sense of belonging. They would also like to share their directions for the community's management.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	จ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
คำถามการวิจัย.....	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร.....	9
ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดเกี่ยวกับ เครือข่าย.....	36
ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	69
ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และการจัดการแข่งขันกีฬา	76
ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน.....	90
ตอนที่ 6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดบริการ.....	118
ตอนที่ 7 ประวัติความเป็นมาจังหวัดน่าน ประวัติกีฬาเรือพายในประเทศไทยและ ในจังหวัดน่านความเป็นมา ลักษณะและสถานการณ์ของการแข่งเรือในประเทศไทย.	124
ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	133

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	151
ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินงานวิจัย.....	151
ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบการวิจัย.....	155
ขั้นตอนที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	155
ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการวิจัย.....	156
ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	157
4 ผลการวิจัย.....	159
ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพาย เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน.....	160
ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชน.....	174
5 สรุปและอภิปรายผลการวิจัย.....	195
สรุปผล.....	196
อภิปรายผล.....	201
ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้.....	207
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	209
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	210
บรรณานุกรม.....	211
ภาคผนวก.....	227
ภาคผนวก ก.....	228
ภาคผนวก ข.....	231
ภาคผนวก ค.....	248
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	275

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2-1 แนววิทยาศาสตร์ที่ควรบรรจุไว้ในพันธกิจ.....	34
2-2 องค์ประกอบและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน.....	95
2-3 เกณฑ์การจำแนกชุมชนตามระดับความเข้มแข็ง.....	100
2-4 ความหมายของแต่ละองค์ประกอบและการจัดอันดับความเข้มแข็งชุมชน.....	103
2-5 ดัชนีชี้วัดในประเทศไทยที่เก็บโดยหน่วยงานอื่น.....	111
2-6 ดัชนีชี้วัดในต่างประเทศ.....	112
2-7 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประเด็นด้านการวางแผน.....	144
2-8 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประเด็นด้านการจัดองค์กร.....	146
2-9 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประเด็นด้านการปฏิบัติ.....	148
2-10 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประเด็นด้านการควบคุม.....	149
4-1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชนบ้านนาเตา.....	166
4-2 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมจากผู้เชี่ยวชาญ และส่วนประสมการตลาด.....	172

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1-1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
2-1 การกำหนดกลยุทธ์โดยวิธี SWOT Analysis.....	32
2-2 ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	41
2-3 ขั้นตอนการวิจัยแบบ PAOR.....	51
2-4 การผสมผสานกันของกีฬาและการท่องเที่ยว.....	83
2-5 ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง.....	94
2-6 ความเชื่อมโยงของการติดตามประเมินผลความเข้มแข็งของชุมชน 9 มิติ.....	102
2-7 รูปแบบจำลองการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	117
2-8 ส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าบริการ.....	120
3-1 ขั้นตอนการจัดกลุ่มความคิดและการวิจัย.....	153
3-2 ขั้นตอนการวิจัย.....	154
4-1 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมในชุมชน.....	165
4-2 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมในชุมชน.....	172
4-3 โครงสร้างการบริหารจัดการของ ชมรมเรือพายชุมชนนาตา.....	176
4-4 เส้นทางดำเนินการนิเทศกิจกรรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในชุมชน.....	180
4-5 ภาพการประกวดเรือจำลองและแสดงสินค้าและบริการ.....	182
4-6 ทรัพยากรหรือทุนมนุษย์ในการคัดเลือกบุคลากรในชุมชน.....	183
4-7 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมในชุมชน.....	184
4-8 ระดับการมีส่วนร่วมในประเมินความเข้มแข็งของชุมชนใน 9 มิติ.....	189
4-9 รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งชุมชน.....	190
4-10 รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการวางแผน.....	191
4-11 รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการจัดองค์กร.....	192

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4-12 รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็ง ของชุมชน ด้านการปฏิบัติ.....	193
4-13 รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็ง ของชุมชน ด้านการควบคุม.....	194

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญด้านกีฬา โดยหน่วยงานภาครัฐมีการวางแผนนโยบายและแนวทางการพัฒนากีฬา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2555, หน้า 33) คือ การส่งเสริมให้คนไทยรักการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาจนเป็นวิถีชีวิต ส่งเสริมการกีฬาขั้นพื้นฐานและการกีฬาเพื่อมวลชนเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสได้เล่นกีฬา และออกกำลังกายอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง การกีฬา มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งในด้านสุขภาพ พลานามัย และด้านจิตใจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ กีฬาถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ในประเทศที่พัฒนาแล้วทั่วโลกจะอาศัยกระบวนการของกีฬา เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างเครือข่ายชุมชน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกในการดำรงชีวิตที่มีคุณธรรม มีวินัย และมีความรับผิดชอบต่อนานาชาติ เคารพในสิทธิของตนเองและผู้อื่น เป็นรากฐานที่ดีของสังคม องค์กร ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศจึงได้สนับสนุนให้มีการใช้กีฬา การออกกำลังกาย และนันทนาการ เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนของประเทศตน (พีรศักดิ์ วัลย์รัตน์, 2552) จากข้อมูลสถิติสำหรับพื้นที่จังหวัดน่าน พบว่าสถานการณ์ท่องเที่ยวใน 12 เมืองต้องห้าม...พลาด ประกอบด้วย ทรายค นครศรีธรรมราช เพชรบูรณ์ ตรัง ชุมพร จันทบุรี เลย น่าน บุรีรัมย์ ลำปาง ราชบุรี และสมุทรสงคราม (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) ภูมิประเทศของจังหวัดน่านเป็นจังหวัดหนึ่งที่อยู่ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน มีความหลากหลายทางชีวภาพ อาจกล่าวได้ว่าเป็นดินแดนที่มีความอุดมสมบูรณ์ในดิน ตลอดจนแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นแหล่งต้นน้ำน่าน และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมผจญภัยต่าง ๆ กิจกรรมล่องแก่ง กิจกรรมผจญภัย หนึ่งในกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ คือ การแข่งเรือพาย เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่มีชื่อเสียง สร้างรายได้ให้กับชุมชนและสืบถอดประเพณีกันมายาวนาน อีกทั้ง เป็นกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดน่าน ปัจจุบันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญ นำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังกระตุ้นให้เกิดการผลิต และนำทรัพยากรของประเทศที่มีอยู่มานำมาใช้ให้เป็นประโยชน์มากขึ้น ที่สำคัญคือก่อให้เกิด

การจ้างงานและกระจายรายได้ในแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน องค์การการท่องเที่ยวโลก (World tourism organization) คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเดินทางเพิ่มขึ้นมากกว่า 1,600 ล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 100 ล้านล้านบาท อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยมีการขยายตัวสูง (กรมการท่องเที่ยว, 2558) โดยเดือนมกราคม ถึง ตุลาคม ปี พ.ศ. 2557-2558 มีนักท่องเที่ยวจำนวน 19.53 ล้านคน เพิ่มขึ้น 24.36 ล้านคน ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีทั้งปัจจัยจากภายในและภายนอกประเทศ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ระดับประเทศ และระดับโลก ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้เข้าประเทศ ช่วยเสริมความสุขกายสบายใจ มิได้มุ่งหวังเป็นในเชิงการรักษาโรค จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี รูปแบบการจัดการแตกต่างจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก ชุมชนจัดการตนเองมิใช่ให้คนภายนอกเข้าไปจัดการในชุมชน เปรียบเสมือนสะพานเชื่อมโยงคนต่างวัฒนธรรมให้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (เบญจวรรณ วงศ์คำ, 2552, หน้า 9)

กิจกรรมกีฬาสามารถนำมาส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่งในการช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการกำหนดทิศทาง การพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวซึ่งตั้งอยู่บนฐานคิดที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมผสานจุดมุ่งหมายของการฟื้นฟูและอนุรักษ์สภาพแวดล้อม รวมทั้ง อัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชนอันมีวิถีชีวิตและจารีตประเพณีแตกต่างกัน นอกจากนี้ ยังมีจุดมุ่งหมายให้คนในชุมชนรู้จักการสร้างสำนักท้องถิ่นที่มีความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมประเพณีของตน รวมทั้งสามารถให้คำอธิบายกับคนนอกหรือนักท่องเที่ยวได้รับรู้ และเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความสวยงามและมีคุณค่าอย่างไร การมุ่งเน้นสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการชีวิตตนเองด้วยการเน้น “คน” และ “กลุ่ม” ที่เป็นชุมชนได้เข้ามาร่วมกระบวนการวิจัย ตั้งแต่เริ่มกระบวนการคิดค้นปัญหา จวบจนหาคำตอบ เรียกว่า การวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพของชุมชน ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาสู่ชุมชนผ่านการสร้างรากฐานของชุมชนและอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นการกระจายรายได้โดยการท่องเที่ยวอย่างครบวงจรซึ่งได้ขยายสู่การพัฒนาเครือข่ายชุมชนเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งให้ชุมชนดำเนินชีวิตตามหลักการพึ่งพาตนเองได้ แนวคิดในการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยนำเอาแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาผสมผสานในการบริหารจัดการ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน ทำให้เกิด

การเรียนรู้ห้วงแห่งสิ่งที่มีคุณค่าในชุมชน ตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นรากเหง้าของชุมชนเอง การนำรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งให้ชุมชนรู้จักพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตอยู่แบบพอเพียง มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

การท่องเที่ยวเชิงกีฬามีเป้าหมายสำคัญ คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้เกิดประโยชน์มากที่สุดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่ขณะเดียวกันผลกระทบต้องมีน้อยที่สุด ซึ่งมีหลักการที่สำคัญ 4 ประการ คือ การใช้ทรัพยากร การท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว และให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้น มีพื้นฐานมาจากธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ คือ การให้เกียรติและการยอมรับซึ่งกันและกัน อีกประการหนึ่ง คือ ประชาชนในพื้นที่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ รู้และเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นอย่างดี ดังนั้น การให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาตั้งแต่ต้น คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติและติดตามประเมินผล หากชุมชนมีการจัดการท่องเที่ยวที่ดี จะก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาคนให้มีความสุข การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ มีองค์กรชุมชนเข้มแข็ง มีเครือข่ายชุมชน เป็นชุมชนพึ่งตนเองได้ เป็นชุมชนยั่งยืน (โกวิทย์ พวงงาม, 2553 ก, หน้า 160-162)

ปัจจุบันการแข่งขันเรือยาวท้องถิ่นของจังหวัดน่าน เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจและสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชน ซึ่งได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง เนื่องเป็นการแข่งขันที่มีการชิงถ้วยพระราชทาน จำนวนมากที่สุดในประเทศ และสืบทอดจากประเพณีมายาวนาน การแข่งเรือพายพัฒนาจาก การละเล่นกีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกลายเป็นเกมกีฬาระดับประเทศ ซึ่งกลายเป็นกีฬาทางน้ำที่ได้รับความนิยมแพร่หลายในหลาย ๆ สนามแข่งขัน ตามลุ่มน้ำสำคัญในประเทศ เช่น ประเพณีแข่งขันเรือยาวจังหวัดพิจิตร การแข่งขันเรือยาวจังหวัดน่าน การแข่งขันเรือยาวจังหวัดชุมพร และจังหวัดอื่น ๆ ที่เป็นลุ่มน้ำสำคัญในประเทศไทย ประเภทการแข่งขัน จะแบ่งตามขนาดของเรือ เรือยาวใหญ่ 41-ไม่เกิน 55 ฝีพาย เรือยาวกลาง ฝีพาย 31-ไม่เกิน 40 ฝีพาย และเรือยาวเล็กที่มีฝีพายไม่เกิน 30 ฝีพาย โดยเรือจะขุดขึ้นจากต้นตะเคียนทั้งต้น โดยช่างขุดเรือที่มีฝีมือในการขุดเรือ

ส่วนระยะทางที่ใช้แข่งขัน ประมาณ 600-650 เมตร โดยจะมีทุ่นบอกระยะทุก ๆ 100 เมตร กติกาการแข่งขันเรือยาวประเพณี ใช้ระบบแพ็คค็อก โดยจับคู่แข่งขันกัน แข่งขันแบบชนะ 2 ใน 3 ครั้ง จุดประสงค์สำคัญ คือ สร้างความสามัคคี ความเสียสละ และสร้างความเข้มแข็งของฝีพายในเรือลำเดียวกัน ทุ่มเททั้งร่างกายแรงใจ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน และเสน่ห์ของการแข่งขัน คือ จังหวะ ความพร้อมเพรียงในการพาย การจ้วงพาย กระชับ รวดเร็วแต่พร้อมเพรียงกัน การแข่งขันที่ให้คุณได้สู้อยู่ตลอดเวลา และการพากย์เสียงของพิธีกรประจำสนามที่สร้างความตื่นเต้นเร้าใจ ปัจจุบันมีการแข่งขันที่มีเงินรางวัลสูงส่งผลให้การแข่งขันเรือยาวในปัจจุบันมุ่งเน้นแต่การเอาชนะคู่แข่ง โดยไม่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยวิธีการจ้างฝีพายมืออาชีพหรือฝีพายต่างถิ่นเข้ามาร่วมในทีมของชุมชน เพียงเพื่อหวังชัยชนะ ทั้งนี้ การนำเอาเรือท้องถิ่น (เรือมะเก่า) ของชาวจังหวัดน่าน มาร่วมในการจัดกิจกรรมการแข่งขัน เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน และเพื่อลดปัญหาการจ้างฝีพายต่างถิ่น เพิ่มบทบาทของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น และโดยคำนึงถึงหลักความเป็นจริงหรือความต้องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง รวมถึงความสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด ไม่ว่าจะเป็นด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการบริหาร ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านอื่น ๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อการนำมาพัฒนาการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพาย ได้มีผู้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับส่วนประสมการตลาดของนักท่องเที่ยวต่อการการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดน่าน ส่วนประสมการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการชมเรือยวักท่องเที่ยวมากที่สุด คือ ด้านราคา ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถชมการแข่งขันฟรี ไม่เก็บค่าใช้จ่ายในการเข้าชมการแข่งขัน รองลงมาได้แก่ด้านผลิตภัณฑ์ มีการจัดการแข่งขันและกิจกรรมระหว่างการแข่งขันที่หลากหลาย (วีระศักดิ์ แก้วทรัพย์ และประวิทย์ ทองไชย, 2559) ส่งผลให้นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ เป็นการพัฒนากระบวนการจัดการแข่งขันมีทีม มีจำนวนนักกีฬาในท้องถิ่นเข้าร่วมแข่งขันเพิ่มมากขึ้น ทั้งในชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน และเป็นแนวทางนำไปพัฒนาให้กับจังหวัดอื่น ๆ ที่มีการกิจกรรมกีฬาเรือยาวประเพณี ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายภาครัฐในด้านนโยบายการปรับ โครงสร้างเศรษฐกิจภาคการท่องเที่ยว การบริการได้กำหนดให้มีการเร่งสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยการฟื้นฟูพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ในเชิงกลุ่มพื้นที่ที่มีศักยภาพ สามารถเชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน เสริมสร้างความตระหนักรู้ของคนไทยให้เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว รู้เข้าใจในการอนุรักษ์และการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนต่อไป (สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2558, หน้า 2)

จากที่กล่าวแล้วมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าการนำเอากิจกรรมกีฬาเรือพายซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาวจังหวัดน่าน มาจัดกิจกรรมเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความ

เข้มแข็งให้กับชุมชน ภาครัฐและเอกชนควรขานรับและลงไปสนับสนุน เพื่อลดเกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน งบประมาณกระจุกไม่กระจาย บุคลากรขาดความพร้อมในเรื่องความรู้และทักษะที่จะเข้าไปทำงานเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้อย่างทันท่วงที และขาดความต่อเนื่องในการทำงานในชุมชน ต้องมีรูปแบบการจัดการกิจกรรมที่ชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องทำการศึกษาวิจัย เรื่องรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ในงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมีบทบาทในด้านต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็ง เช่น การจัดการรูปแบบการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายที่ชัดเจน ลดปัญหาการซ้ำซ้อนในการทำงาน การจัดการอย่างเป็นระบบ การฝึกซ้อม การบริหารจัดการบุคลากรในทีมที่มีประสิทธิภาพ เช่น โค้ช นักกีฬา กองเชียร์ รวมถึงการสร้างรายได้ช่วงฝีมือนอกเวลาเพื่อผลิตใบพาย ของที่ระลึกซึ่งเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น รายได้จากการท่องเที่ยว รวมถึงเศรษฐกิจภายในชุมชน ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดพื้นที่เสี่ยงเพิ่มพื้นที่ปลอดภัยทั้งในกลุ่มวัยรุ่นและประชาชน โดยใช้กิจกรรมกีฬาเรือพายเป็นสื่อ เพราะเหตุนี้เอง จึงต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบที่ปัญหาด้านความพร้อมของชุมชนในการบริหารจัดการด้านงบประมาณ การสนับสนุนประสานงานที่เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในพื้นที่ ทำให้ยังขาดศักยภาพและเอกภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีลักษณะต่างคนต่างทำ ดังนั้น การรวมกลุ่มเครือข่ายชุมชนด้วยการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน เป็นอีกวิธีหนึ่งในการสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการในธุรกิจท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สถาบันการศึกษา ฯลฯ ผนวกไว้ร่วมกันอย่างครบวงจรในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงการรวมกลุ่มของชุมชน โดยใช้หลักมุ่งประสานความร่วมมือกันกับเครือข่าย ไม่ก่อให้เกิดปัญหาในชุมชน และประการสำคัญไม่เบียดเบียนและเอาเปรียบธรรมชาติ ให้ความสำคัญในทั้งสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดน่าน บูรณาการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายให้สอดคล้องกับนโยบายของจังหวัดน่าน คือ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรม ในหัวข้อ “น่านเมืองเก่าที่มีชีวิต” (Nan living old town) ซึ่งเป็นเมืองหนึ่งที่สำคัญภายใต้เขตวงกลมเศรษฐกิจ ล้านช้าง-น่าน-ล้านนาตะวันออก มีจังหวัดพะเยา แพร่ น่าน เชียงราย เมืองน่านยังมีศักยภาพในการขยายตัวทางเศรษฐกิจอีกมาก โดยเฉพาะเมื่อมีการเสรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนขึ้น กิจกรรมการเดินทางจะเกิดการไหลเวียนมากขึ้น เมืองจะพัฒนาไปอย่างรวดเร็วมากขึ้น จึงจำเป็นต้องมีความพร้อมในการตั้งรับจากชุมชนต่าง ๆ ในเขตเมือง ในขณะที่ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่แตกต่างมีความเป็นเฉพาะถิ่นตามอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดน่าน จะถูกนำมาใช้ประโยชน์ เพื่อสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตนจากชุมชนในเขตเมือง และเขตชนบท ซึ่งจะดึงดูด

ให้กลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและเชิงศิลปวัฒนธรรมให้หลังไหลเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น และพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

คำถามการวิจัย

รูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนเป็นอย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการส่งเสริมกีฬาเรือพายแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน
2. การดำเนินโครงการวิจัยจะส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมส่งเสริมกีฬาเรือพายในชุมชนอย่างเป็นระบบ สามารถกำหนดเงื่อนไขและต่อรองกับองค์กรธุรกิจท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน
3. สามารถประยุกต์รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนไปใช้ในการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เข้ากับบริบทของชุมชนหรือ จังหวัดที่มีการแข่งขันเรือยาวประเพณีทั่วประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาสาระ

การศึกษาและวิจัยนี้เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

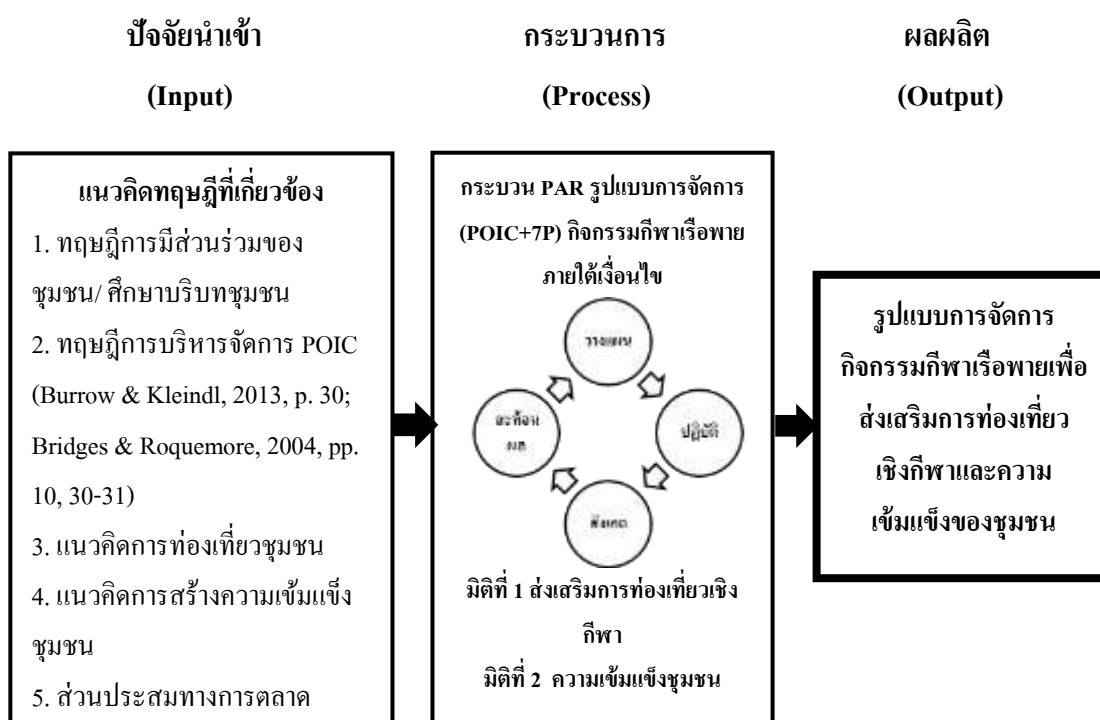
2. ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาและวิจัยนี้ เป็นการศึกษาในประชาชน ผู้นำชุมชน และกรรมการหมู่บ้าน พื้นที่อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นักวิชาการด้านการพัฒนาชุมชน การกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดน่าน องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน โดยจะทำการสำรวจชุมชนที่มีการส่งเข้าแข่งขันเรือยาวท้องถิ่นจังหวัดน่านโดยตรง

3. ขอบเขตด้านเวลา

สำรวจข้อมูลเฉพาะประชากรประชากรในพื้นที่จังหวัดน่าน และนอกเขตจังหวัดน่าน ใช้เวลา 3 เดือน หลังจากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมวิเคราะห์ข้อมูลเป็นเวลา 6 เดือน จนสามารถเขียนผลการวิจัย สร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎี และนำไปให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นรายงานการวิจัย ในช่วงปีการศึกษา 2560-2561 กำหนดระยะเวลา 9 เดือน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการจัดการ หมายถึง รูปแบบโครงสร้างทางความคิดของชุมชนที่แสดงออกถึงวิธีการดำเนินงานแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางความคิด การวิเคราะห์พื้นฐาน การนำไปใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อให้ชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพาย องค์ประกอบทางการบริหารจัดการกิจกรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมเรือพายในชุมชน ได้แก่ การวางแผนการ จัดองค์การการ นำไป

ปฏิบัติและการควบคุมภายใต้ขอบเขตของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

แข่งขันเรือพาย หมายถึง การแข่งขันเรือที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นจังหวัดน่าน หรือมีชื่อเรียกว่า เรือมะเก่า เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการแข่งขัน ซึ่งมีความแข็งแรง เป็นเรือขุดวัสดุทำจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ประดู่ ไม้ตะเคียน เป็นต้น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนน่านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว บนฐานคิดที่ทุกคนในชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน รวมทั้ง มีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ โดยเน้นให้เกิดเข้มแข็งและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของทรัพยากรทางธรรมชาติและชุมชนเป็นสำคัญ

ความเข้มแข็งชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนน่านมีค่านิยมร่วมกันในทุกกระบวนการในการดำเนินกิจกรรม มีความรักความสามัคคีและผูกพันต่อกันต่อชุมชน มีความรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งชุมชน ลดความขัดแย้งในชุมชน มีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองในระดับสูง แม้จะต้องพึ่งพิงภายนอกบ้าง แต่อำนาจการตัดสินใจทุกด้านยังอยู่ที่ชุมชน รวมไปถึงมีการพัฒนาศักยภาพของตัวได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะและบริบทของชุมชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่องรูปแบบรูปแบบการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวความคิดและทฤษฎี รวมถึงผลงานและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดสมมติฐาน การกำหนดตัวแปร การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง กรอบแนวคิด และแนวทางในการดำเนินงานวิจัย ได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและทฤษฎีการบริหาร

ตอนที่ 2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 4 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และการจัดการแข่งขันกีฬา

ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

ตอนที่ 6 บทแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดบริการ

ตอนที่ 7 ประวัติความเป็นมาจังหวัดน่าน ประวัติเรือพายในประเทศและในจังหวัดน่าน

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

คำว่า “รูปแบบ” หรือ “Model” มีผู้ที่ให้ความหมายหรือคำนิยามต่าง ๆ ดังนี้

เขาวดี วิบูลย์ศรี (2544, หน้า 27) กล่าวว่า รูปแบบ คือ วิธีการที่บุคคลถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจที่มีต่อปรากฏการณ์ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น แผนภูมิ ภาพวาด หรือสมการทางคณิตศาสตร์ ให้สามารถเข้าใจง่ายและนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่าง กระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

Bardo and Hartman (1982, pp. 70-71) กล่าวว่า แบบจำลองเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบ สิ่งที่ได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์ เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ดังนั้น แบบจำลอง จึงไม่ใช่สิ่งที่อธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกมุมมอง ส่วน การที่จะระบุว่าแบบจำลองนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรนั้น ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์แต่ละอย่าง และวัตถุประสงค์ผู้สร้างแบบจำลองว่าต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2558 ได้ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง รูปแบบที่กำหนดขึ้นเป็นหลัก หรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ

กล่าวโดยสรุป รูปแบบ หมายถึง ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่าง ๆ สิ่งที่กำลังองทางความคิดที่อธิบายปรากฏการณ์เพื่อเป็นแนวทางในการสร้าง ทำซ้ำหรือเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติ

ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่าง ๆ ได้จัดแบ่งประเภททางการศึกษาและสังคมศาสตร์ โดยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (Keeves, 1988, pp. 561-565)

1. **รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue model)** เป็นรูปแบบแนวคิดที่ใช้การอุปมาอุปไมยหรือการเปรียบเทียบปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมีองค์ประกอบที่ชัดเจน สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์และสามารถนำไปใช้หาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง

2. **รูปแบบเชิงภาษาหรือรูปแบบเชิงข้อความ (Semantic model)** เป็นรูปแบบแสดงออกผ่านทางภาษาหรือใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษา อาจใช้ภาษารูปภาพหรือแผนภูมิ เพื่อแสดงให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ และใช้ข้อความอธิบายเพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น

3. **รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical model)** เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ

4. **รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal model)** เป็นรูปแบบแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในปรากฏการณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ รูปแบบระบบเชิงเส้นเดี่ยวและเชิงเส้นคู่สรุปงานวิจัยนี้ใช้รูปแบบเชิงข้อความ เพื่อแสดงให้เห็น โครงสร้างทางความคิดและองค์ประกอบของรูปแบบการส่งเสริมกีฬาเรือพายแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

Keeves (1988, p. 560) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ ควรจะมีข้อกำหนด 4 ประการ คือ

1. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่รวมตัวกันอย่างรวม ๆ (Associative relationship)
2. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้ โดยการทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
3. รูปแบบ ควรจะต้องแสดงให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้น นอกจาก

รูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้แล้ว ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ได้

5. รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไรขึ้นอยู่กับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้น ๆ

การสร้างและพัฒนารูปแบบ

บุญชม ศรีสะอาด (ม.ป.ป., หน้า 1) กล่าวว่า กระบวนการวิจัยโดยใช้รูปแบบสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างหรือพัฒนารูปแบบและการทดสอบหาความเที่ยงตรงของรูปแบบ โดยผู้วิจัยจะพัฒนาหรือสร้างรูปแบบขึ้นมาก่อน เป็นรูปแบบตามสมมติฐาน โดยการศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี แนวความคิด งานวิจัย ซึ่งจะช่วยให้สามารถกำหนด ลักษณะความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ภายในรูปแบบ จากนั้นเป็นขั้นตอนของการศึกษาความเที่ยงตรงของรูปแบบ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานที่จริงหรือทดลองใช้ เพื่อทดสอบว่ามีความเหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพหรือไม่ สอดคล้องกับวโร เฟ็งส์วัตต์ (2553, หน้า 9-12) ที่สรุปถึงการสร้างและพัฒนารูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนการสร้างหรือพัฒนารูปแบบและขั้นตอนการทดสอบหาความเที่ยงตรงของรูปแบบ แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมาก่อน โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ โดยทั่วไปขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นร่างกรอบแนวคิดการวิจัย

2. การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

- 2.1 การศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ สอบถาม สำนวณ สนทนากลุ่ม เป็นต้น
- 2.2 การศึกษารายกรณี (Case study) อาจศึกษาหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จแล้ว
- 2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การจัดทำรูปแบบ ในกระบวนการวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการพัฒนาแนวทางเลือกหรือวิธีการใหม่ ๆ โดยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการศึกษาจากบริบทจริง มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำมาจัดทำรูปแบบอย่างไรก็ตามในงานวิจัยในชุมชน อาจศึกษาเพิ่มเติมโดยการประยุกต์การวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) หรือการสนทนากลุ่มเพิ่มเติมได้ ซึ่งการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย ปัจจุบันมี

ผู้พัฒนาเทคนิค Ethnographic Delphi futures research หรือที่รู้จักกันในชื่อ EDFR ที่พัฒนาโดย จุมพล พูลภัทรชีวิน (2548) ที่เป็นการศึกษาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ของเรื่องที่ศึกษาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เช่นเดียวกับการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย (Delphi technique) ที่เป็นการศึกษาโดยอยู่บนฐานความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคตของสิ่งที่ศึกษา โดยมีกระบวนการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ 2-3 รอบ เพื่อสรุปหาแนวโน้มที่เป็นฉันทามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และ EFR ซึ่งเป็นวิธีการรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากการสัมภาษณ์เพียงรอบเดียว โดยเลือกเอาแนวโน้มที่มีฉันทามติระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์มานำเสนอ โดยกระบวนการวิจัยแบบ EDFR เป็นในงานวิจัยเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมนำจุดเด่นของทั้ง 2 วิธี มาผนวกเข้าด้วยกัน โดยใช้การสัมภาษณ์ตามแบบ EFR ในรอบแรกแล้วตามด้วยเทคนิคเดลฟายในรอบที่สอง และรอบที่สาม ขั้นตอนของกระบวนการวิจัยแบบ EDFR คล้ายคลึงกับการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย โดยในรอบแรกของการวิจัย ใช้การสัมภาษณ์ตามแบบ EFR หลังจากการสัมภาษณ์รอบแรก นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์สร้างเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบตามลักษณะการวิจัยแบบเทคนิคเดลฟาย เพื่อกรองความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและหาฉันทามติ (Consensus) ซึ่งมักจะทำ 2-3 รอบ หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้และความสอดคล้องกันของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเขียนสรุปเป็นภาพอนาคต มีขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้

1. กำหนดและเตรียมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและจำเป็นมาก หากได้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เชี่ยวชาญจริง ๆ จะทำให้ผลการวิจัยน่าเชื่อถือมากขึ้น ซึ่งการเลือกผู้เชี่ยวชาญอาจใช้วิธีการเลือกโดยเจาะจงว่าจะเลือกใครเป็นผู้เชี่ยวชาญ ถ้าผู้วิจัยรู้ว่าใครเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ศึกษา แต่หากไม่รู้ว่าใครเป็นผู้เชี่ยวชาญบ้าง อาจใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ สโนว์บอล (Snowball) สำหรับจำนวนผู้เชี่ยวชาญที่เหมาะสมนั้น บุญธรรม กิจปริดาภิรุตติ (2554, หน้า 227) กล่าวว่า สำหรับงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน มีข้อจำกัดในความเป็นบริบทของชุมชน และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในการให้ความรู้ ข้อมูลด้านการจัดกิจกรรมเรือในจังหวัดน่าน เพื่อความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับผู้ให้ข้อมูลในชุมชน เพราะอาจทำให้เกิดความล่าช้าในการติดตามคำตอบและอาจได้บุคคลที่ไม่เชี่ยวชาญในประเด็นนั้นจริง

2. สัมภาษณ์ (EDFR รอบที่หนึ่ง) การสัมภาษณ์ในกระบวนการวิจัยแบบ EDFR มีลักษณะและขั้นตอนคล้ายการสัมภาษณ์ของเทคนิคการวิจัยแบบ EFR แต่ EDFR มีความยืดหยุ่นกว่า นอกจากนั้น การสัมภาษณ์ในกระบวนการวิจัยแบบ EDFR มีความยืดหยุ่นมาก หากผู้วิจัยต้องการข้อมูลเพิ่มเติมจะสามารถสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการได้โดยการผนวกเข้ากับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญลำดับต่อไป หรืออาจแบ่งการสัมภาษณ์เป็นช่วง ๆ ของการลงพื้นที่ในชุมชน

ก็สามารถทำได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้ให้ข้อมูล

3. วิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อเขียนเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมในชุมชน สำหรับรวบรวมข้อมูลด้วยการวิจัยแบบประยุกต์เทคนิคเดลฟายเข้ากับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชน

4. การสร้างแนวทางในการจัดกิจกรรมหรือเครื่องมือในการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพาย ถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญและยากที่สุดของการวิจัยด้วยเทคนิคนี้ คือ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทุกคนมารวมกันมาสรุบทข้อมูลเชิงคุณภาพ ตัดทอนข้อความที่ซ้ำกันหรือตัดส่วนที่เกินไปจากกรอบของการวิจัยที่กำหนดไว้ออกไป โดยการหาถ้อยคำที่ครอบคลุมข้อความทั้งหมด ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พยายามรักษาถ้อยคำของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ให้มากที่สุด การเขียนควรเป็นภาษาที่สั้น กระชับ โดยพยายามรักษาความหมายเดิมของผู้เชี่ยวชาญให้มากที่สุด เขียนแนวโน้มนำเพียงประเด็นเดียวใน 1 ข้อ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้เชี่ยวชาญเกิดความสับสนในประเด็นนั้น ๆ โดยการถอดรหัสข้อมูล ยึดตามหลักการบริหารจัดการ POIC และส่วนประสมการตลาด การท่องเที่ยวในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความตรงของรูปแบบ ซึ่งภายหลังจากได้สร้างรูปแบบในขั้นตอนแรกแล้วจำเป็นต้องตรวจสอบความตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่และมีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ โดยการวิเคราะห์ความเหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง (ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการนำรูปแบบไปใช้) โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและชุมชนร่วมกันสะท้อนผล

การทดสอบรูปแบบ

การทดสอบรูปแบบเป็นการตรวจสอบรูปแบบที่สร้างขึ้นมาว่ามีความถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับการนำรูปแบบไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้หรือไม่ ซึ่งมีวิธีการในการทดสอบรูปแบบดังต่อไปนี้

1. การทดสอบด้วยการประเมิน Joint committee on standards for education evaluation ของ Madaus, Scriven and Stufflebeam (1983, pp. 399-402) กล่าวถึง มาตรฐานการตรวจสอบรูปแบบ ดังนี้

1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility standards) เป็นการประเมินการเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

1.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility standards) เป็นการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

1.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety standards) เป็นการประเมินความ

เหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

1.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามกรอบต้องการแท้จริง

2. การทดสอบรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่ง Eisner (1976, pp. 192-193) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีวิธีการแตกต่างจากการดำเนินการเชิงวิทยาศาสตร์หรือเชิงปริมาณ เนื่องจากการศึกษาในบางเรื่องต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าตัวเลขที่นำมาพิจารณาสรุป ดังนั้น จึงได้เสนอแนวทางการประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังต่อไปนี้

2.1 การประเมินโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา ขึ้นอยู่กับวิจารณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2.2 การประเมินที่เป็นความเฉพาะทาง ในเรื่องที่จะประเมินเนื่องจากการวัดคุณค่าที่ไม่อาจวัดด้วยเครื่องมือใด ๆ จะต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง

2.3 การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินจะต้องเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นมีความเที่ยงตรงและมีเหตุผลที่ดี

2.4 การใช้ผู้ทรงคุณวุฒิจะต้องยอมรับในความยืดหยุ่นของกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิรวมทั้งการกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูลตรงตามการนำเสนอ การทดสอบรูปแบบในงานวิจัยนี้ใช้การตรวจสอบรูปแบบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิโดยใช้ความคิดเห็นในการยืนยันและตรวจสอบรูปแบบจากสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยวิธีอิงผู้ทรงคุณวุฒิ ถือว่าเป็นการประเมินทางการศึกษาที่เรียกว่า การวิพากษ์ทางการศึกษาซึ่งการวิพากษ์ต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิ ดิชม วิธีนี้นิยมใช้มากในระดับอุดมศึกษาและมีความน่าเชื่อถือได้ เพราะถือว่าเป็นการตัดสินใจหรือการวิพากษ์วิจารณ์โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ในศาสตร์สาขาหรือวิชาชีพนั้น ๆ เป็นอย่างดี เป็นสิ่งที่ยอมรับได้และอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ในงานวิจัยนี้ คือ แบบสอบถามการประเมินรูปแบบที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและชุมชนเข้มแข็งต่อไป

แนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการการกีฬา

เมื่อกล่าวถึงคำว่า การบริหารส่วนใหญ่มักจะนึกถึงการบริหารราชการคำศัพท์ที่ใช้มี 2 คำ คือ การบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบายศัพท์อีกคำหนึ่ง คือ การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือการ

ดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ อย่างไรก็ตามคำว่า การบริหารกับคำว่า การจัดการใช้แทนกันได้ มีความหมายเหมือนกัน (สมคิด บางโม, 2546, หน้า 60) ในเอกสารคำสอนเล่มนี้จะใช้สองคำนี้ปะปนกันตลอดไปตามความเหมาะสมจึงจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ทั้งที่เป็นศาสตร์และศิลปะเพื่อเอาคนทรัพยากรมารวมกันแล้วอำนาจการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการปัจจัยในการบริหารมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. คนหรือบุคคล (Man) เป็นปัจจัยสำคัญของการบริหารงาน หน่วยงานหรือองค์การต่าง ๆ จำเป็นต้องมีคนที่ปฏิบัติงาน ผลงานที่ดีจะออกมาได้ต้องประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อองค์การหรือหน่วยงานนั้น ๆ

2. เงิน (Money) หน่วยงานจำเป็นที่จะต้องมีงบประมาณเพื่อการบริหารงานหากขาดงบประมาณ การบริหารงานของหน่วยงานก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมาย

3. ทรัพยากรหรือวัสดุ (Material) การบริหารจำเป็นต้องมีวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหาร หากหน่วยงานขาดวัสดุอุปกรณ์หรือทรัพยากรในการบริหารแล้วก็จะย่อมจะเป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน

4. การบริหารจัดการ (Management) เป็นภารกิจของผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาโดยตรงคือ เป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวล ผลักดันและกำกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง 3 ประการให้สามารถดำเนินไปได้โดยมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานตามที่ ต้องการ นักบริหารและนักวิชาการให้คำจำกัดความของคำว่า การบริหารหรือการจัดการไว้ต่าง ๆ กันตามทัศนะของแต่ละบุคคลที่สำคัญไว้ ดังนี้

ความหมายของการบริหารจัดการ

เกษม จันท์แก้ว (2540, หน้า 512-514) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะการดำเนินการนำวัสดุดิบสู่ระบบด้วยระบบกระบวนการผลิตจนได้ผลผลิตตามที่กำหนดไว้ การบริหารจึงเป็นการดำเนินการให้ทุกโครงการทำหน้าที่สัมพันธ์กัน เป็นเรื่องยากที่จะทำให้เกิดการผสมผสานกันถ้าไม่วางแผนการดำเนินการที่ดี ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่วางแผนบริหารอย่างไรก็ดี ผู้บริหารมีหน้าที่อำนาจการ (Directing) ตามอำนาจหน้าที่จากหน่วยงาน (Organizing) ที่เป็นผู้รับผิดชอบควบคุม (Controlling) ในการนำแผนงาน (Planning) ที่ได้กำหนดไว้แล้ว ไปดำเนินการร่วมกันทรัพยากร (Assembling resource) ทำให้การผลิตหรือการใช้ปัจจัยการบริหาร (ได้แก่ คน งบประมาณ เครื่องมือ อุปกรณ์ สวัสดิการ ฯลฯ) ก่อให้เกิดผลผลิตขั้นสุดท้าย

สรุปว่า การบริหารเป็นการดำเนินการที่ผู้บริหารมีหน้าที่ในการสั่งการในการบริหารจัดการควบคุมและนำแผนที่กำหนดไว้ไปดำเนินการให้แล้วเสร็จ

คีรีวรรณ เสรีรัตน์ และสมชาย หิรัญกิตติ (2545, หน้า 18-19) ได้รวบรวม ความหมายของ คำว่า “การบริหารจัดการ” ได้ดังนี้

การบริหาร (Administration) จะใช้ในการบริหารระดับสูง โดยเน้นที่การกำหนดนโยบาย ที่สำคัญและการกำหนดแผนของผู้บริหารระดับสูงเป็นค่านิยมใช้ในการบริหารรัฐกิจ (Public administration) หรือใช้ในหน่วยงานราชการและคำว่า “ผู้บริหาร” (Administrator) จะหมายถึง ผู้บริหารที่ทำงานอยู่ในองค์กรของรัฐหรือองค์กรที่ไม่มุ่งหวังกำไร (Schermerhorn, 1999, p. G-2) การบริหาร คือ กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Leading/ Directing) หรืออำนวยการ และการควบคุม (Controlling) ซึ่งจะมี ความสัมพันธ์ โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (6M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วย จุดมุ่งหมายสำคัญใน การบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิด ประสิทธิภาพผลครบถ้วน

สรุปว่า การบริหาร คือ กลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการหรืออำนวยการและการควบคุม ซึ่งมีความสัมพันธ์ กับทรัพยากรองค์กร (6 Ms)

วิโรจน์ สารรัตนะ (2545, หน้า 3-5) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่หลักทางการบริหารอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์กร การนำและการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็น ไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหาร

ในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรนั้นจำเป็นต้องมีการบริหารเพื่อบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปี ค.ศ. 1916 Henri Fayol (1916 อ้างถึงใน คำรงค์ วัฒนา, 2545, หน้า 9) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องการจัดการและจัดพิมพ์เป็น หนังสือชื่อ Administration Industrielleet Generaleb เป็นภาษาฝรั่งเศส โดย เฮนรี ฟาโยล ได้ให้ความเห็นว่า หลักในการจัดการนั้นควรยืดหยุ่นและสามารถปรับไปตามตัวแปร ต่าง ๆ เขาได้ กำหนดหลักการสำหรับผู้บริหารไว้ 14 ประการ คือ

1. การแบ่งงานกันทำ (Division of work) เป็นการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะ ด้านเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
2. อำนาจสั่งการ (Authority) เป็นอำนาจสั่งการซึ่งเป็นอำนาจอันชอบธรรมของบรรดา ผู้ที่มีตำแหน่งเพื่อสามารถที่จะออกคำสั่งในการทำงานได้ โดยผู้ออกคำสั่งต้องมีความรับผิดชอบ ต่อคำสั่งในการทำงานได้

3. ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นระเบียบวินัยที่คนในองค์กรต้องเคารพและยอมรับเพื่อสร้างสถานภาพงานที่เป็นระเบียบและเรียบร้อย

4. หลักการ “สั่งการโดยคน ๆ เดียว” (Unity of command) เป็นหลักการ ซึ่งคุ้นเคยในชื่อของหลัก “เอกภาพในการบังคับบัญชา” ลูกน้องจะต้องฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาโดยตรงความถึงการรายงานผลการปฏิบัติงานก็ต้องรายงานกับผู้บังคับบัญชาโดยตรง

5. การมีทิศทาง (Unity of direction) คือ การมีทิศทาง หรือเป้าหมายเดียวกัน โดยแต่ละกลุ่มงานย่อย (กอง, แผนก, ฝ่าย) ในองค์กรที่มีกิจกรรมแยกย่อยออกมา

6. ประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of interests to the general interests) เป็นประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน

7. หลักการตอบแทน (Remuneration) เป็นหลักการตอบแทนการทำงาน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่คนงานจะต้องได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม

8. หลักการรวมอำนาจ (Centralizaon) เป็นหลักการรวมอำนาจ หมายถึง ระดับมากน้อยที่ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ ซึ่ง เฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) เห็นว่าการใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจควรกระทำที่สายการบังคับบัญชาระดับสูงที่สุดที่เป็นไปได้ในสถานการณ์นั้น ๆ

9. การมีสายการบังคับบัญชา (Scalar chain) เป็นการมีสายการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นเสมือนห่วงโซ่หรือเส้นทางของคำสั่งและติดต่อสื่อสารใด ๆ ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องในแต่ละสายงานภายใต้โครงสร้างของแต่ละองค์การ

10. การจัดระเบียบ (Order) เป็นการจัดระเบียบหรือการจัดให้คนตลอดจนวัตถุสิ่งของได้อยู่ในที่ที่ควรอยู่ นั่นคือ ใช้คนให้เหมาะกับงาน จัดสถานที่ทำงานให้เป็นระเบียบ และมีระเบียบเกี่ยวกับงานพัสดุ

11. ความเที่ยงธรรม (Equity) เป็นความเที่ยงธรรมที่ เฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) กล่าวถึงหลักข้อนี้ว่านักบริหารควรมีความยุติธรรม (Justice) และความโอบอ้อมอารี (Kindliness)

12. หลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคลากร (Stability of tenure of personal Fayol) เป็นหลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคลากร เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนบุคลากรพัฒนานักบริหาร

13. ความคิดริเริ่ม (Initiative) เป็นความคิดริเริ่ม หมายถึง พลังที่จะคิดให้เกิดแผนงานแล้วทำต่อไปจนสำเร็จ จะเกิดได้ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้รับการจูงใจ และมีความพึงพอใจในงาน

14. สามัคคีคือพลัง (Esprit De corps) เป็นภาษิตที่ว่า สามัคคีคือพลัง หมายถึง การเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมทำให้เกิดความกลมเกลียวและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ

สรุปว่า เฮนรี ฟาโยล ได้กำหนดหลักการสำหรับผู้บริหารไว้ 14 ประการ ซึ่งในการจัดการ ครัวเรือนและสามารถปรับไปตามตัวแปรต่าง ๆ ได้ เฮนรี ฟาโยล (Henri Fayol) ยังได้พูดถึง หน้าที่ของนักบริหาร (Administrative duties) 16 ประการ คือ

1. วางแผนอย่างสุขุม
2. คำนึงถึงโครงสร้างของหลักทรัพยากรและเป้าหมายทางธุรกิจ
3. กำหนดสายบังคับบัญชาตามลำดับ
4. ประสานความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
5. มีการตัดสินใจที่แน่นอน
6. เลือกคนงานอย่างมีหลัก
7. บอกหน้าที่อย่างชัดเจน
8. สนับสนุนความคิดริเริ่มและการรับผิดชอบ
9. สร้างระบบความยุติธรรม เช่น จ้างและประหยัด
10. รักษาระเบียบข้อบังคับ
11. มีการลงโทษ
12. รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมเหนือส่วนบุคคล
13. มีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว
14. มีการควบคุมในทุกกิจการ
15. ควบคุมความเป็นระเบียบของบุคคลและวัตถุ
16. ไม่เคร่งครัดต่อระเบียบจนเกินไป

การจัดการถือว่าเป็นกลไกหลักของการดำเนินการตามแผนงานที่องค์กรได้กำหนดไว้ ดังนั้น จึงถือได้ว่าการจัดการเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งขององค์กร (วิเชียร วิทยาอุดม, 2558, หน้า 1-1) ซึ่งการบริหารจัดการ มีผู้ให้ความหมาย ดังนี้

Bridges and Roquemore (2004, p. 27) กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการ ใช้ทรัพยากรเพื่อบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่สามารถเป็นไปได้

Masteralexis, Barr, and Hums (2005, p. 20) กล่าวว่า การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการใช้ความรู้ในส่วนต่าง ๆ เช่น การวางแผน การจัดการองค์กร การนำและ การประเมินผล ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่มีความสำคัญ คือ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ เพื่อมุ่งสู่ ความสำเร็จ ข้อจำกัดของทรัพยากรและบุคลากร เป้าหมายของการจัดการและบทบาทของผู้บริหาร จะทำให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

Page (2009, p. 378) กล่าวว่า การจัดการเป็นการใช้ประโยชน์ทรัพยากรขององค์กร เพื่อสร้างการบริการ ผลลัพธ์หรือผลิตภัณฑ์ตามความสนใจของนักท่องเที่ยวหรือลูกค้า

โรบินส์ เอส. พี. และคูสเตอร์ เอ็ม (2550, หน้า 2) กล่าวว่า การจัดการ หมายถึง สิ่งที่ ผู้จัดการหรือผู้บริหารต้องปฏิบัติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับ การประสานงาน การดูแลงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้อื่น เพื่อให้งานและกิจกรรมเหล่านั้นสำเร็จลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สมคิด บางโม (2558, หน้า 59) กล่าวว่า การจัดการคือ ศิลปะในการใช้คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ขององค์กรและนอกองค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ดำเนินการขององค์กรร่วมกัน โดยใช้บุคลากรและทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ ซึ่งรวมถึงกิจกรรมหลัก 4 ประการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การนำไปปฏิบัติ และการควบคุม

การจัดองค์กร (Organizing)

การจัดองค์กรนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งที่ช่วยให้องค์กรดำเนินไปด้วยความราบรื่น ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งความหมายของการจัดองค์กร มีนักวิชาการหลายท่าน ให้ความหมายต่าง ๆ ดังนี้

Bridges and Roquemore (2004, p. 182) และ Kinicki and William (2011, p. 15) กล่าวว่า การจัดองค์กร หมายถึง ความพยายามในการแบ่งงาน จัดสรรคน ทรัพยากรอื่น ๆ ในการ ดำเนินงานตามขั้นตอนเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย

โรบินส์ เอส. พี. และคูสเตอร์ เอ็ม (2550, หน้า 116) กล่าวว่า การจัดองค์กร หมายถึง กระบวนการในการจัดโครงสร้างองค์กร ซึ่งครอบคลุมเรื่องการแบ่งงาน การกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ การกำหนดกลุ่มงาน การกำหนดความสัมพันธ์ในสายการบังคับบัญชาและการประสานงานของหน่วยงานรวมทั้งการจัดสรรทรัพยากรให้กับหน่วยงานต่าง ๆ การจัดองค์กร จึงครอบคลุมการจัดงาน จัดคนและวัสดุสิ่งของทั้งหมดขององค์กร

กล่าวโดยสรุป การจัดองค์กร หมายถึง ความพยายามที่ผู้บริหารกำหนดโครงสร้างของ องค์กร ซึ่งครอบคลุมเรื่องการแบ่งงาน การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ การกำหนดกลุ่มงาน การกำหนดความสัมพันธ์ในสายการบังคับบัญชาและการประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรให้กับหน่วยงานเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารให้บรรลุเป้าหมาย ขององค์กร การจัดองค์กรมีความสำคัญในการบริหาร เพราะมีประโยชน์ดังนี้ (Bridges & Roquemore, 2004, p. 182; สมคิด บางโม, 2558, หน้า 107)

1. ทำให้การทำงานของกลุ่มมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อความพยายามบรรลุเป้าหมายเป็นการประสานงานกับกลุ่มและพนักงานแต่ละคนจะใช้ความรู้และทักษะอย่างเต็มที่ องค์กรก็จะได้รับประโยชน์
 2. การใช้ทรัพยากรร่วมกัน โดยองค์กรที่สมบูรณ์นำไปสู่การใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม ดังนั้น การใช้ทรัพยากรร่วมกันจะสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการจัดการ
 3. บุคคลมีหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ทำให้รู้อำนาจหน้าที่และขอบข่ายของการทำงาน
 4. ทำให้งานไม่ซ้ำซ้อน ไม่มีแผนมากเกินไปซึ่งเป็นการประหยัดทรัพยากร
 5. สนับสนุนหน้าที่ของการนำไปปฏิบัติและการควบคุม
- ดังนั้น การจัดองค์กรที่ดีจะทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย ไม่เกิดความทับซ้อนกันของงาน รวมทั้งทำให้สมาชิกเกิดการร่วมแรงร่วมใจในการทำงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานและไม่เกี่ยงงานกันทำ ในการจัดองค์กรธุรกิจนำที่เขื่อนนั้นการจัดองค์กร คือ กระบวนการจัดระบบการทำงานทั้งหมด โดยกำหนดลักษณะของตำแหน่งงานขอบเขตอำนาจหน้าที่และการประสานงานระหว่างตำแหน่งต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานดำเนินการไปอย่างมีระเบียบ พร้อมทั้งการจัดสรรบุคคลบรรจุลงในตำแหน่งนั้น ๆ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2555, หน้า 178-197) ดังที่ สมคิด บางโม (2558, หน้า 109) กล่าวว่า หน่วยงานย่อยที่สำคัญขององค์กร ได้แก่ หน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่โดยตรงกับวัตถุประสงค์ขององค์กร หน่วยงานที่ปรึกษาและหน่วยงานอนุกร ที่ทำหน้าที่ช่วยบริการแก่หน่วยงานหลักและหน่วยงานที่ปรึกษา ซึ่ง Bridges and Roquemore (2004, p. 196) กล่าวถึงขั้นตอนในการจัดองค์กร ดังนี้
1. การแบ่งงาน (Dividing of work) สิ่งสำคัญของการจัดองค์กร คือ การแบ่งงานเข้าไปในส่วนเล็ก ๆ ของเนื้องานทั้งหมด สามารถปฏิบัติได้โดยพนักงานคนเดียวหรือกลุ่มของพนักงาน ความคิดและความเชี่ยวชาญในงานคือพื้นฐานของหลักในการแบ่งงานและมีการทำงานประสานร่วมกัน
 2. การรวมงาน (Grouping of tasks) เป็นขั้นตอนที่สองของการจัดองค์กร ซึ่งผู้บริหารสามารถควบคุมพนักงานได้เต็มที่ในการแยกแผนก เรียกว่า การแบ่งเป็นแผนกในการรวมงานหรือการแบ่งแผนกองค์กรนั้นสามารถจัดได้หลายแบบ ดังนี้
 - 2.1 การจัดหน้าที่ตามแผนก เป็นการจัดนำกิจกรรมที่ทำเหมือนกันหรืองานคล้ายกันจะนำไปรวมกันในหนึ่งแผนก ซึ่งมีข้อได้เปรียบ คือ พนักงานแต่ละคนสามารถเชี่ยวชาญหรือความชำนาญในงาน งานผู้บริหารจะแคบมากและมีข้อจำกัดที่มากเฉพาะในหน้าที่และความรับผิดชอบงานของการประสานงานและความสามารถพิเศษเปรียบเทียบได้ง่าย และการประสบความสำเร็จ

หรือล้มเหลวของการทำงานของแผนกสามารถวัดได้อย่างเที่ยงตรงมาก

2.2 การติดตามผลิตภัณฑ์ ในองค์กรที่มีขนาดใหญ่มีความหลากหลายของสายการผลิตก็จะแบ่งงานตามสายการผลิต ซึ่งมีข้อได้เปรียบดังนี้ เป็นการเพิ่มความสัมพันธ์ของการประสานงานทั้งหมดและเชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์เดี่ยวหรือสายผลิตภัณฑ์ การตัดสินใจที่รวดเร็วเชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์พื้นที่ งานและการบรรลุผลสำเร็จมีความชัดเจนมากและใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ทันใจ และการประเมินวัตถุประสงค์และผู้บริหารผลิตภัณฑ์มีโอกาสแสดงให้เห็นทักษะการทำงาน แต่มีจุดอ่อน คือ ผู้บริหารอาจมองถึงเป้าหมายความสำเร็จของแผนกมาก่อน คำนี้ถึงสิ่งที่ดีที่สุดในขององค์กรโดยรวม และแต่ละแผนกต้องมีผู้เชี่ยวชาญของตนเองทำให้เพิ่มต้นทุนการทำงานทั้งหมด

2.3 การติดตามสถานที่ตั้ง ในบางองค์กรที่มีขนาดใหญ่หลายหน่วยงาน จัดโครงสร้างโดยมีการแบ่งที่ตั้งที่พวกเขาให้บริการ โดยมีสายงานการทำงานร่วมกันซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานใหญ่และโดยปกติแล้วจะเกิดขึ้นเมื่อระยะทางไกลระหว่างตลาด ซึ่งมีข้อดีคือ ผู้บริหารสามารถตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามภูมิศาสตร์ และเป็นผู้ปฏิบัติใกล้ชิดสามารถควบคุมและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ตรงจุด นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

2.4 การติดตามแผนกผู้บริหาร บางครั้งเป็นความได้เปรียบโดยจัดแบ่งบุคลากรให้ลูกค้านี้แต่ละส่วนเป็นพิเศษ

3. การเพิ่มอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบ (Activating authority and responsibility) หลังจากได้แบ่งงานเข้าไปในส่วนเล็ก ๆ ผ่านการประยุกต์ใช้หลักการแบ่งงานและหลังจากรวมเนื้อหาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการเพิ่มอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารแต่ละคน

4. การกำหนดขอบเขตของการจัดการ (Determining spans of management) ถ้าการกำหนดขอบเขตการบริหารที่กว้าง โครงสร้างจะแบนราบ มีการกระจายอำนาจ การตัดสินใจ อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและการควบคุม ซึ่งการกำหนดขอบเขตของการจัดการเป็นการกำหนดจำนวนของพนักงานที่จะต้องรายงานต่อผู้บริหารคนหนึ่ง หากจำนวนของพนักงานมากผลที่ตามมาคือ การไร้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานส่งผลต่อความเสียหายในการควบคุม

5. การทำงานประสานกันของทรัพยากรขององค์กร (Coordination of organizational resource) เป็นสิ่งจำเป็นคือการพึ่งพาอาศัยกันในกลุ่มของแผนก เช่น การให้ความรู้เกี่ยวกับตารางการทำงาน คุณภาพที่คาดหวัง ต้นทุน ปัญหาฯ การทำงานร่วมกัน ซึ่งการทำงานประสานกันจะบรรลุผลสำเร็จมากที่สุดเมื่อผู้บริหารและพนักงานทุกคนในแผนกเข้าใจวัตถุประสงค์ทั้งหมดวัตถุประสงค์ของแผนก ตารางเวลา กฎ ระเบียบ นโยบายต่าง ๆ ซึ่งการสื่อสารที่ดีมีความจำเป็นและมีผลต่อการทำงานประสานการและองค์กรที่สมบูรณ์

ในการจัดองค์การในธุรกิจนำเที่ยวจะมีส่วนประกอบสำคัญ ตามที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555, หน้า 178-197) ได้กล่าวไว้ คือ

1. การกำหนดงาน เป็นการระบุชนิดของงานว่ามีอะไรบ้าง หรือจะเรียกได้ว่า เป็นการจัดหมวดหมู่ธุรกิจนำเที่ยว ซึ่งโดยทั่วไปการจัดหน่วยงานของธุรกิจนำเที่ยวประกอบด้วย 7 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารระดับสูง ฝ่ายจัดนำเที่ยว ประกอบด้วย แผนกจัดรายการนำเที่ยว แผนกจัดรับส่งนักท่องเที่ยว และแผนกมัคคุเทศก์ ฝ่ายรับจอง ฝ่ายบริการท่องเที่ยว ฝ่ายการเงินและฝ่ายบุคคล

2. การกำหนดโครงสร้างองค์การหรือ โครงสร้างสายปฏิบัติงาน เป็นการตอบสนองทั่วไปของกิจกรรมที่สำคัญเพื่อความสำเร็จของวัตถุประสงค์อันดับแรกขององค์การ เมื่อได้จัดบางส่วนงานและกำหนดงานแล้ว จะมีการกำหนดเป็น โครงสร้างองค์การ ซึ่งข้อดี คือ ความเชื่อมโยงที่ชัดเจนกับอำนาจในการสั่งการที่ชัดเจนและความรับผิดชอบ การตัดสินใจสามารถตอบสนองปัญหาได้อย่างรวดเร็วและมีความรับผิดชอบที่ชัดเจนสำหรับผลที่เกิดขึ้น (Bridges & Roquemore, 2004, p. 191) ซึ่งเป็นเครื่องมือของการจัดการธุรกิจนำเที่ยวเพื่อเป็นหนทางไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งตัวอย่างในการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานอาจสรุปได้ 5 รูปแบบ ดังนี้ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2555, หน้า 178-295)

จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการเป็นการกำหนดทิศทางขององค์การ ให้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การสามารถสร้างผลสำเร็จออกมาโดยผลงานมีคุณค่าสูงกว่าทรัพยากรและมีประสิทธิผล (Effectiveness) คือ มีการปฏิบัติงานสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ กระบวนการบริหารจัดการเป็นกลไกและตัวประสานที่สำคัญที่สุดในการประมวลผลผลิตภัณฑ์และกำกับให้ปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นทรัพยากรการจัดการประเภทต่าง ๆ สามารถดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพจนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด โดยผู้บริหารหรือผู้จัดการมีหน้าที่บริหารจัดการหรือกิจกรรมหลักที่ผู้จัดการปฏิบัติเมื่อทำงานในหน้าที่หลัก ที่เรียกว่า หน้าที่ในการบริหารจัดการ (Management function) ในการจัดองค์การทุกชนิด ทุกส่วนเป็นขบวนการพื้นฐานของการจัดการทั้งหมด ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การนำไปปฏิบัติ และการควบคุม (Bridges & Roquemore, 2004, p. 10, pp. 30-31; Burrow & Kleindl, 2013, p. 30) ซึ่งการจำแนกหน้าที่ทางการบริหารจัดการของนักวิชาการจะประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ที่คล้ายคลึงกัน แต่มีการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยแตกต่างกันไปตามความคิดเห็นของนักวิชาการแต่ละคน ในการวิจัยเรื่องนี้ จะจำแนกหน้าที่ทางการบริหารจัดการตามหน้าที่การบริหารจัดการที่นำไปปฏิบัติจริงในการดำเนินการ ประกอบด้วย

1. การวางแผน เป็นกิจกรรมหนึ่งของการบริหารจัดการ เป็นการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ แล้วจึงพัฒนาวิธีการโดยละเอียดเพื่อจะบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์เหล่านั้น

ภายในระยะเวลาเฉพาะ โดยให้มีปัญหาให้น้อยที่สุด ด้วยวิธีการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การวางแผนที่ดีได้รับการออกแบบเพื่อให้มีปัญหาเกิดขึ้นน้อยที่สุด การวางแผนที่ดีนั้นจะนำไปสู่ความพยายามที่มีประสิทธิผลและได้รับผลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลย่อม หมายถึง ผลผลิตที่มากขึ้นด้วย (Bridges & Roquemore, 2004, pp. 30-31) มีนักวิชาการให้ความหมายของการวางแผน ดังนี้

รัตนา สายคณิต (2556, หน้า 27, 101) กล่าวว่า การวางแผนเกี่ยวข้องกับการกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์กร การกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ ที่จะทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด การจัดการทำแผนบูรณาการเพื่อการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน การวางแผนเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยให้ผู้บริหารและบุคลากรรู้แนวทางการดำเนินงานขององค์กร ลดการดำเนินการที่ซ้ำซ้อน และช่วยลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

การวางแผน คือการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการปฏิบัติไว้ล่วงหน้า โดยศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ด้วยการพัฒนากลยุทธ์การใช้งบประมาณ ทรัพยากรและเลือกแนวทางปฏิบัติที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดขององค์กร (วิเชียร วิทยาอุดม, 2558, หน้า 1-7; สมคิด บางโม, 2558, หน้า 79)

Robbins and Coulter (2012, p. 204) กล่าวว่า การวางแผนเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายขององค์กร การสร้างกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายเหล่านั้นและการพัฒนาแผนการที่จะบูรณาการและประสานงานกิจกรรมการทำงาน

Kinicki and William (2011, p. 14) กล่าวว่า การวางแผนมีการกำหนดเป็นเป้าหมาย การตั้งค่าและการตัดสินใจเลือกวิธีการเพื่อให้บรรลุผล

กล่าวโดยสรุป การวางแผนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ แนวทางปฏิบัติและแผนการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ลดความซ้ำซ้อนของงาน โดยคำนึงถึงว่าใครทำอะไร ทำเมื่อใดและอย่างไร การวางแผนที่ดีจะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ประหยัดทรัพยากร ลดความไม่แน่นอน ช่วยเป็นเกณฑ์ในการควบคุม ส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์ พัฒนาการแรงจูงใจ สร้างการแข่งขันและทำให้เกิดการประสานงานที่ดี (พะยอม วงศ์สารศรี, 2548, หน้า 79-80)

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555, หน้า 176) และสมคิด บางโม (2558, หน้า 86) กล่าวว่า ในด้านการจัดการธุรกิจนำเที่ยว การวางแผนเป็นกระบวนการแรกเป็นการกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะมีการปฏิบัติจริงในการใช้ทรัพยากรทางการจัดการ (4Ms) ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ เงิน วัสดุและการจัดการให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้และในขั้นตอนการวางแผนก่อนอื่นต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลขึ้นเพื่อรับผิดชอบและในการดำเนินงานจำเป็นต้องกำหนดผู้รับผิดชอบหลักก่อนเพื่อให้ผู้ร่วมดำเนินงานทราบว่าใครเป็น

ศูนย์กลางในการทำงาน

รัตนา สายคณิต (2556, หน้า 28) กล่าวว่า เมื่อมีการทำโครงการขึ้นการดำเนินงานต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ขององค์กรซึ่งถ้าไม่ให้การสนับสนุน ความล้มเหลวของโครงการอาจทำให้องค์กรไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้ เมื่อได้ผู้รับผิดชอบแล้วต่อไปการกำหนดเป้าหมายวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์และพันธกิจ ที่ต้องกำหนดให้ชัดเจนสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทุกองค์การต้องมีการระบุพันธกิจ โดยพันธกิจจะต้องระบุให้เฉพาะเจาะจงในรูปของวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายขององค์กร การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้เฉพาะเจาะจงสามารถดำเนินการและวัดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งในการกำหนดต้องแจ้งให้สมาชิกทุกคนในองค์กรทราบเพื่อรู้ขอบเขตและมุ่งไปที่เป้าหมายเดียวกันและเมื่อได้เป้าหมายและวัตถุประสงค์เรียบร้อยแล้ว ต่อไปคือการกำหนดนโยบายและกำหนดแนวทางปฏิบัติ โดยในการวางแผนนั้นต้องมีแผนงานโครงการที่ดีโดยอาศัยความสามารถของบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนด ซึ่งโครงการหรือแผนงานจะต้องมีความเป็นไปได้ในการทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ (ชนกณ ธรรมรักษ์, 2556, หน้า 64; รัตนา สายคณิต, 2556, หน้า 46; โรบินส์ เอส. พี. และคูเตอร์ เอ็ม, 2550, หน้า 86) และตามที่ Kinicki and William (2011, p. 147) ที่กล่าวว่า การกำหนดเป้าหมายขององค์กรต้องกำหนดให้สอดคล้องกับพันธกิจ โดยการกำหนดเป้าหมายต้องชัดเจนไม่คลุมเครือสามารถวัดได้ เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบ และในการกำหนดจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กรก่อน เพื่อให้สามารถกำหนดเป้าหมายต่าง ๆ ได้สอดคล้องกัน

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในองค์กรนั้น ในขั้นตอนการวางแผนควรมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งปัจจัยภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน เนื่องจากการดำเนินงานขององค์กรกับสถานการณ์ภายนอกมีผลโดยตรงซึ่งกันและกัน การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกทำให้องค์กรทราบถึงผลกระทบที่สภาพแวดล้อมภายนอกจะมีผลต่อองค์กร ทำให้ทราบถึงโอกาสและอุปสรรค ส่วนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรเพื่อพิจารณาศักยภาพขององค์กรในการดำเนินงานและเพื่อให้ทราบว่าองค์กรได้เปรียบและเสียเปรียบคู่แข่งขั้นในเรื่องใดและเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งโดยปกติแล้วการวางแผนไม่ใช่งานของบุคคลเพียงคนเดียว แต่จะเป็นผลงานร่วมกันของผู้บริหารและคณะกรรมการวางแผน ที่ต้องมีผู้ร่วมรับรู้และแสดงความคิดเห็นทุกขั้นตอน (ชนงกรณ์ กุณทลบุตร, 2556, หน้า 68-69; ณัฐฐพันธ์ เขจรนนท์ และฉัตยาพร เสมอใจ, 2548, หน้า 60-61, 90) สอดคล้องกับธีรนนท์ ต้นพานิชย์ (2558, หน้า 165) และสิน พันธุ์พินิจ (2555, หน้า 49) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารและบุคลากรควรร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กรเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและ

อุปสรรคและมีการนำผลการวิเคราะห์มากำหนดกลยุทธ์ ซึ่งการมีส่วนร่วมในการวางแผนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของแผน ความรับผิดชอบ การเสียสละ ความภาคภูมิใจ การประสานงานและลดการต่อต้าน ซึ่งการมีส่วนร่วมในการวางแผนที่สมบูรณ์จะต้องครอบคลุมอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการวางแผน

การกำหนดแผนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติการ การกำหนดแนวทางปฏิบัติหรือวิธีการดำเนินงานเพื่อให้ทราบว่าปฏิบัติที่ใด อย่างไร เมื่อใด ใครเป็นผู้ปฏิบัติและระยะเวลาปฏิบัติ ซึ่งสมคิด บางโม (2558, หน้า 87) กล่าวว่า การกำหนดวิธีการดำเนินงานเป็นการกำหนดว่าจะทำอะไร อย่างไรบ้าง ตามลำดับ

การวางแผนบุคลากร ตามที่ Pender and Sharpley (2005, p. 87) กล่าวว่า การจัดการเกี่ยวกับพนักงานเป็นหน้าที่ที่สำคัญที่จะกำหนดว่าองค์การการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จและสามารถแข่งขันได้หรือไม่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555, หน้า 197-198) กล่าวว่า การวางแผนกำลังคนเป็นการกำหนดว่าต้องใช้บุคคลประเภทใดเป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งต้องคำนึงถึงเป้าหมายเป็นหลัก เพื่อให้ได้บุคคลที่เหมาะสมกับงานมาปฏิบัติงาน และสมคิด บางโม (2558, หน้า 139) กล่าวว่า การวางแผนกำลังคน เป็นการคาดคะเนไว้ล่วงหน้าว่าหน่วยงานนั้นต้องการคนจำนวนเท่าใดจึงจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การวางแผนงบประมาณ งบประมาณเป็นทรัพยากรที่ใช้ในการวางแผนในการจัดสรรทรัพยากรสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้การตั้งเป้าหมายและการควบคุมการดำเนินการด้วยตัวเลขทางการเงินเป็นสำคัญ ซึ่งผู้จัดการและบุคลากรในระดับต่าง ๆ จะต้องช่วยกันประมาณการต้นทุนรายได้และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำงานให้สำเร็จ (ณัฐรุพันธ์ เขจรนันท์ และฉัตรยาพร เสมอใจ, 2548, หน้า 72) การกำหนดแผนการจ่ายค่าตอบแทนต้องมีความเหมาะสม และวางแผนงบประมาณอย่างเป็นระบบ ถูกต้อง โปร่งใส มีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้และเป็นไปตามระเบียบด้านการคลังของมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับสิน พันธุ์พินิจ (2555, หน้า 118-119) ที่กล่าวว่า การจัดการงบประมาณ ต้องมีตรรกะระหว่างค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนกับผลตอบแทนในช่วงเฉพาะของเวลา ซึ่งการใช้จ่ายแบ่งเป็น หมวดเงินเดือน ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทน หมวดค่าใช้จ่ายสอย หมวดครุภัณฑ์ และหมวดค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เป็นต้น และสอดคล้องกับณัฐรุพันธ์ เขจรนันท์ และฉัตรยาพร เสมอใจ (2548, หน้า 72-73) ที่กล่าวว่า งบประมาณเป็นเครื่องมือในการวางแผนในการจัดสรรทรัพยากรสำหรับทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยส่วนหนึ่งเป็นการวางแผนรายรับรายจ่าย ค่าใช้จ่ายในการลงทุน เป็นต้น เพื่อให้สามารถบริหารงานได้ตามเป้าหมายที่กำหนดขึ้น

การวางแผนด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555, หน้า 216) กล่าวว่า การวางแผนสถานที่เป็นการวางแผนทรัพยากรท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับลูกค้า

กลุ่มเป้าหมายโดยพิจารณาเลือกสถานที่ที่เหมาะสมกับกิจกรรม ความต้องการและสภาพร่างกายของผู้สูงอายุ โดยสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดการกีฬาเพื่อสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ควรมีสถานที่กว้างขวางเพียงพอสำหรับบริการ มีพื้นที่สีเขียวอากาศถ่ายเท และมีบริการห้องน้ำที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

การวางแผนด้านการจัดการการตลาด การตลาดเป็นสิ่งสำคัญมากในการดำเนินการด้านธุรกิจการท่องเที่ยว โดยจะช่วยส่งเสริมชักจูงให้คนเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น การตลาดท่องเที่ยวหมายถึง ความพยายามของผู้ประกอบการท่องเที่ยวที่จะวิเคราะห์ให้ทราบว่า มีทรัพยากรท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวอะไรบ้างที่จะสามารถขายให้นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้ แล้วจึงใช้ส่วนผสมของการตลาดท่องเที่ยว ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคา การจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด เพื่อจูงใจให้นักท่องเที่ยวเกิดความต้องการอยากเข้ามาท่องเที่ยวและซื้อบริการ แล้วทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวได้รับผลกำไรจากความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว การวิเคราะห์ความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์ตลาดการท่องเที่ยว ซึ่งการศึกษาความต้องการจะทำให้สามารถจัดกิจกรรมได้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวและเหมาะสมกับความต้องการของตลาด โดยจัดทำรายการนำเที่ยวที่น่าสนใจ สนุกสนานและมีกิจกรรมพิเศษ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2555, หน้า 61, 214-217) ซึ่งการสำรวจตลาดก็เป็นสิ่งสำคัญตามที่ Page (2009, p. 100) กล่าวว่า ปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ พฤติกรรมและความสนใจของนักท่องเที่ยวส่งผลต่อการจัดผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและบริการ

การกำหนดตัวชี้วัดและการประเมินผลสำเร็จของแผน ตามที่ รัตนา สายคณิต (2556, หน้า 55) และสมคิด บางโม (2558, หน้า 88) กล่าวว่า การประเมินผลจะช่วยให้ได้รู้ว่ากลยุทธ์ที่ดำเนินการ ไปนั้นมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดในการบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร ซึ่งเมื่อได้ดำเนินการตามแผนไประยะหนึ่งควรมีการตรวจสอบประเมินผลงานเพื่อให้รู้จุดอ่อน จุดแข็ง ข้อบกพร่องและอุปสรรคต่าง ๆ จะได้แก้ไขปรับปรุงแผนให้ดีขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวางแผน

โรบินส์ เอส. พี. และคูสเตอร์ เอ็ม (2550, หน้า 80) ฉันทฐพันธ์ เขจรนันท์ และจิตยาพร เสมอใจ (2548, หน้า 60-61) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการวางแผนมี 4 ประการ ดังนี้

1. แผนช่วยกำหนดทิศทางและส่งเสริมการประสานงานในองค์กรเพื่อให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในองค์กรรู้ว่าต้องทำอะไรและทำอย่างไรเพื่อนำไปสู่เป้าหมายขององค์กร
2. แผนช่วยลดความไม่แน่นอนและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยทำให้ผู้บริหารต้องมองไปข้างหน้า ทำนายความเปลี่ยนแปลง ผลกระทบ และปรับองค์กรเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

3. แผนช่วยลดความซ้ำซ้อนและความสิ้นเปลืองในการทำงาน ช่วยประสานงานขององค์กร ช่วยลดงานที่ไม่จำเป็นหรือไม่มีประโยชน์ ทำให้ประหยัดเวลา ทรัพยากรและขจัดงานที่ซ้ำซ้อน

4. แผนช่วยกำหนดมาตรฐานในการควบคุม ซึ่งในการวางแผนจะมีการกำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการปฏิบัติงานทำให้มีมาตรฐานในการควบคุม

ประโยชน์ของการวางแผน (Bridges & Roquemore, 2004, pp. 126-127)

1. แผนที่ดีจะทำให้พนักงานเห็นทิศทางการทำงาน คือ การให้พนักงานสามารถเห็นภาพหรือจินตนาการในรายละเอียดของการดำเนินงานตามนโยบาย แนวทางการทำงานและพฤติกรรมของพนักงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

2. แผนที่ดีเป็นการช่วยชี้ชะตาขององค์กร กล่าวคือ การศึกษาคู่แข่ง สมัยนิยม ความคิดเห็นสาธารณะหรือการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีจะทำให้องค์กรใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการวางแผนเพื่อใช้ในการตัดสินใจต่อไป

3. แผนที่ดีจะเป็นกุญแจเพื่อควบคุมให้การทำงานมีประสิทธิภาพ

4. แผนที่ดีจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จในการวางแผนธุรกิจ นำเที่ยว บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555, หน้า 176 -178) กล่าวว่า การวางแผนธุรกิจนำเที่ยว ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมายในการประกอบธุรกิจนำเที่ยว โดยส่วนใหญ่จะตั้งเป้าหมายหลัก และเป้าหมายรอง ซึ่งเป้าหมาย (Goal) เป็นจุดเริ่มต้นของการวางแผน คือ ผลลัพธ์ที่ต้องการของบุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กรโดยรวม หรือเป้าหมาย คือ วัตถุประสงค์ที่ให้แนวทางแก่ผู้บริหารในการตัดสินใจและให้แนวทางปฏิบัติ 2) การกำหนดนโยบายในการประกอบธุรกิจนำเที่ยว โดยกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ระบุถึงคุณค่าหรือประโยชน์ที่จะได้รับการปฏิบัติ 3) กำหนดแนวทางปฏิบัติหรือวิธีการดำเนินการ ได้แก่ การกำหนดลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติงาน การประสานงานกับหน่วยงาน การตรวจสอบทุกขั้นตอนการทำงานและมีแบบฟอร์มในการปฏิบัติงานรวมถึงการชี้แจงให้ผู้ปฏิบัติทราบถึงขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงานในการบริหารองค์กรจะต้องมีการฝึกที่ต้องปฏิบัติอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้น การทำให้งานต่าง ๆ เหล่านี้ ลุล่วงไปได้ จึงต้องมีการพิจารณาการแบ่งหน้าที่ การกำหนดอำนาจและความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายรวมถึงการกำหนดขอบข่ายการสื่อสาร ประสานงาน รวมเรียกว่า การจัดองค์กร (ชนงกรณ์ คุณทลบุตร, 2556, หน้า 80)

2. การนำไปปฏิบัติ (Implementing)

Bridges and Roquemore (2004, p. 30) กล่าวว่า การนำไปปฏิบัติ หมายถึง การนำแผนและโครงการต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติโดยอาศัยบุคลากรในองค์กร ซึ่งการนำไปปฏิบัติเกี่ยวข้องกับ

การทำงานโดยตรงกับพนักงาน ผู้จัดการที่เป็นผู้นำไปปฏิบัติที่ดีนั้นต้องเข้าใจคน มีแนวโน้มเป็นผู้นำที่ดีและเป็นผู้จัดการที่รอบรู้ เข้าใจเรื่องแรงจูงใจ ผลตอบแทน ความพึงพอใจในงานและทักษะที่เกี่ยวข้องกับคน

Kaser and Brooks (2005, p. 121) และ Burrow and Keindl (2008, p. 355) กล่าวว่า การนำไปปฏิบัติเกี่ยวข้อง เป็นแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการที่ผู้บริหารแนะแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

3. การควบคุม (Controlling)

การควบคุมเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งในกระบวนการจัดการ ซึ่งจะหน้าที่ที่แสดงผลความสำเร็จในการบริหารจัดการทั้งระบบ (ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร, 2556, หน้า 176)

สมคิด บางโม (2558, หน้า 190) กล่าวว่า การควบคุม หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามแผนที่วางไว้และได้มาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ แล้วแนะนำปรับปรุงการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนและมาตรฐานที่กำหนดไว้

Bridges and Roquemore (2004, p. 333) กล่าวว่า หน้าที่การควบคุมได้รับการออกแบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามตารางแผนงาน ผู้วางแผนที่ดีจะมีเทคนิคการควบคุมและมีวิธีการวัดผลการดำเนินงานเทียบกับแผนงานที่วางไว้ ซึ่งหากมีความแตกต่างระหว่างแผนกับการดำเนินงานเกิดขึ้นก็จะมีปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการควบคุมมีขั้นตอนที่จำเป็น 3 ประการ ดังนี้

1. กำหนดมาตรฐาน ซึ่งมาตรฐานเป็นจุดเริ่มต้นจากการวางแผนจากวัตถุประสงค์ เป้าหมายขององค์การ มาตรฐานอาจเกี่ยวข้องกับทุกอย่างที่เป็นคุณภาพ ผลผลิต กระบวนการในการผลิต รายการสินค้า เป็นต้น
2. การประเมินให้สอดคล้องกับมาตรฐาน (การตรวจสอบ) บางครั้งเรียกว่า การตรวจสอบ และการประเมินการปฏิบัติให้ได้ตามมาตรฐาน โดยวัดทั้งคุณภาพและปริมาณ
3. การแก้ไขหรือแก้ปัญหาเมื่อมีการดำเนินการนอกเหนือมาตรฐาน โดยมีการประเมินและแก้ไขเมื่อเกิดปัญหา

Kinicki and William (2011, p. 15) กล่าวว่า การควบคุมถูกกำหนดให้เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพการเปรียบเทียบกับเป้าหมายและแก้ไขตามความจำเป็น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555, หน้า 205-207) กล่าวว่า ในการควบคุมธุรกิจน่าเที่ยว มีวิธีการควบคุมที่แตกต่างกันไป โดยที่นิยมใช้กันมากในธุรกิจน่าเที่ยวมีวิธีต่าง ๆ ดังนี้

1. วิธีการควบคุมโดยใช้ แกรนท์ ชาร์ท (Gantt chart) เป็นวิธีการควบคุมระยะเวลาการดำเนินการ

2. วิธีการควบคุมโดยใช้เพิร์ท (PERT: Program evaluation and review technique) เป็นวิธีการควบคุมระยะเวลาการดำเนินงานให้เป็นไปตามลำดับกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน

3. วิธีการควบคุมโดยใช้งบประมาณ เป็นวิธีที่ใช้เกี่ยวกับการใช้เงิน แรงงานและเครื่องมือเครื่องใช้ โดยการเปรียบเทียบความจริงในทางปฏิบัติงานเกี่ยวกับประมาณการใช้งบประมาณ

4. วิธีการควบคุมโดยใช้การตรวจเยี่ยม เป็นวิธีที่ผู้บังคับบัญชาไปสังเกตการณ์ ณ สถานที่ปฏิบัติงาน

5. วิธีการควบคุมโดยใช้การรายงาน เป็นวิธีที่อาศัยเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่อแสดงข้อเท็จจริงหรือสถิติตัวเลขของผลงานที่ได้ปฏิบัติ

สรุปในการบริหารจัดการองค์การหรือโครงการใด ๆ นั้น จำเป็นต้องประกอบด้วยกระบวนการบริหาร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน การจัดองค์การ การนำไปปฏิบัติและการควบคุม ตามขั้นตอนเพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การวิเคราะห์ชุมชนโดยนำเอา PESTLE Analysis, 7-S Framework, SWOT มาใช้ในการวิเคราะห์ในร่วมกับงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ในการลงพื้นที่ชุมชนเพื่อได้มาซึ่งข้อมูลในการสังเคราะห์เป็นรูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ PESTLE Analysis เป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์และทำความเข้าใจ “ภาพรวม” ของสภาพแวดล้อมพื้นที่ที่กำลังจะเข้าไปดำเนินงานด้านธุรกิจการท่องเที่ยวและคิดเกี่ยวกับโอกาส และภัยคุกคามที่อยู่ในพื้นที่ธุรกิจการท่องเที่ยวในชุมชนใหม่ ซึ่งจะต้องทำการค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของธุรกิจในพื้นที่ใหม่หรือพื้นที่เดิมที่มีอยู่ในชุมชน และจะต้องคิดวางแผนเพื่อหาประโยชน์จากโอกาสและพยายามลดภัยคุกคามลงให้ได้ การนำ PESTLE Analysis มาบูรณาการในงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยในการวิเคราะห์ ด้านการวิเคราะห์การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี สภาพแวดล้อม และกฎระเบียบในชุมชน ซึ่งหัวข้อเหล่านี้จะใช้ในขั้นตอนแรกเพื่อระดมความคิดในลักษณะ ระดับของภูมิภาคและระดับประเทศ หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์แล้วมาสรุปผล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานภายในองค์การสำหรับการที่จะเข้าไปเปิดตลาดใหม่ในพื้นที่ที่ยังไม่ทำธุรกิจมาก่อน (เอกกมล เอี่ยมศรี, 2555 ข)

การนำทฤษฎี PESTLE Analysis ไปใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกของการจัดกิจกรรมเรือพายท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่

ตำบลิริม อำเภอกำแพงฟ้า จังหวัดน่าน จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์สภาพพื้นที่ภายนอก ของ Francis J. Aguilar ในปี ค.ศ. 1976 (Bright Hup PM Project Management, 2011) ประกอบด้วย

- Politics การเมือง การปกครอง นโยบาย
- Economic เศรษฐกิจ
- Social/ Culture สังคม/ วัฒนธรรม
- Technological เทคโนโลยี
- Legal กฎระเบียบ
- Ecological สภาพแวดล้อม

การวิเคราะห์ 7-S Framework

พัคตร์ผง วัฒนสินธ์ และพสุ เตชะรินทร์ (2542) กล่าวว่า แนวความคิดปัจจัย 7 ประการ ในการประเมิน องค์กร (7-S Framework) แนวคิดนี้ได้รับการเผยแพร่เป็นครั้งแรกในปี ค.ศ. 1980 โดย Robert Waterman, Tom Peters และ Julien Phillips ซึ่งในขณะนั้นเป็นที่ปรึกษาให้กับบริษัท ที่ปรึกษาด้านการจัดการชื่อ “McKinsey” โดยในครั้งแรกแนวคิดนี้ต้องการนำเสนอว่าประสิทธิภาพ ขององค์กรธุรกิจ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านโครงสร้างขององค์กรเพียงอย่างเดียว แต่เป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ 7 ประการ ดังนั้น การที่องค์กรจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 7 ประการนี้ จึงต้องมีการวิเคราะห์ว่าปัจจัยทั้ง 7 ประการ ขององค์กรธุรกิจมีลักษณะและสถานภาพอย่างไร โดยที่ปัจจัยทั้ง 7 ประการ ประกอบด้วย

1. โครงสร้างองค์กร (Structure) การพิจารณาลักษณะขององค์กรมีประโยชน์ต่อการ จัดทำกลยุทธ์ขององค์กร เนื่องจากถ้าโครงสร้างองค์กรมีความเหมาะสมและสอดคล้องต่อกลยุทธ์ ขององค์กร เนื่องจากถ้าโครงสร้างองค์กรมีความเหมาะสม และสอดคล้องต่อกลยุทธ์ที่เลือกใช้ ก็จะเป็นจุดแข็งขององค์กร แต่ถ้าโครงสร้างขององค์กรไม่เหมาะสมสอดคล้องกับกลยุทธ์ที่เลือกใช้ ก็จะเป็นจุดอ่อนขององค์กร เช่น ในอดีต Intel มีปัญหาในเรื่องความเหมาะสมระหว่าง โครงสร้าง องค์กรกับกลยุทธ์เนื่องจากบริษัทใช้กลยุทธ์การเติบโตและประสบความสำเร็จอย่างมาก แต่ทว่า ลักษณะโครงสร้างองค์กรยังคงเป็นลักษณะรวมอำนาจในการตัดสินใจ ทำให้การบริหารงานและ ควบคุมเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ

2. กลยุทธ์ขององค์กร (Strategy) ได้แก่ กิจกรรมหรือการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในองค์กร หรือชุมชนที่ได้ถูกวางแผนขึ้นเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาวะ แวดล้อมภายนอกและภายในชุมชน กลยุทธ์ขององค์กรจัดทำขึ้นมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยให้ องค์กรหรือชุมชนมีความสามารถในการแข่งขันเหนือกว่าคู่แข่งอื่น ๆ กลยุทธ์ขององค์กรนั้น มีความสัมพันธ์กับ โครงสร้างขององค์กรอย่างใกล้ชิดเนื่องจากการจัด โครงสร้างขององค์กรนั้น

จะต้องเป็นไปตามกลยุทธ์และบริบทของชุมชนนั้น ๆ

3. ระบบในการดำเนินงานของชุมชน (Systems) ระบบภายในชุมชน ได้แก่ ระบบหรือขั้นตอนการดำเนินงานภายในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ช่วยให้ชุมชนสามารถดำเนินไปได้ เช่น ระบบด้านงบประมาณและระบบบัญชี ระบบในการสรรหาและคัดเลือกพนักงาน ระบบในการฝึกอบรม ระบบในการติดต่อสื่อสาร ระบบหรือขั้นตอนการทำงานเหล่านี้จะบ่งบอกถึงวิธีการทำงานต่าง ๆ ของชุมชน

4. ลักษณะแบบแผนหรือพฤติกรรม ในการบริหารงานของผู้บริหารระดับสูง (Style) โดยรวมถึง บุคลิกภาพของผู้บริหารระดับสูงด้วย เนื่องจากการกระทำหรือพฤติกรรมของผู้บริหารระดับสูงจะมีอิทธิพลต่อ ความรู้สึกนึกคิดของพนักงานภายในชุมชนมากกว่าคำพูดของผู้บริหาร

5. สมาชิกในชุมชน (Staff) ประกอบด้วย พนักงานทุกระดับภายในชุมชน รวมทั้งแบบแผนและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนแสดงและปฏิบัติต่อพนักงานภายในชุมชน เช่น การมอบหมายให้ฝ่ายบุคคลเป็นผู้ดูแลเกี่ยวกับด้านพนักงานทั้งหมดหรือการที่ผู้บริหารระดับสูงเข้ามาเกี่ยวข้องต่อการจูงใจและพัฒนาคนในชุมชน

6. ความรู้ความสามารถของชุมชน (Skills) สิ่งที่ชุมชนสามารถทำได้ดีกว่าชุมชนอื่น ถือว่าเป็นความรู้ ความสามารถของคนในชุมชน เช่น ความสามารถและทักษะของชุมชนในการให้บริการลูกค้า ความสามารถในด้านวิจัยและพัฒนา ความสามารถด้านการตลาด ความสามารถด้านการเงิน

7. ค่านิยมร่วมกันของสมาชิกในชุมชน (Shared values) ได้แก่ แนวคิดร่วมกัน ค่านิยม ความคาดหวังของชุมชน ซึ่งมักจะไม่ได้เขียนไว้อย่างเป็นทางการ เป็นแนวคิดพื้นฐานขององค์การ ธุรกิจแต่ละแห่ง รวมทั้งสิ่งที่ต้องการจะให้องค์กรเป็นในอนาคตข้างหน้า องค์กรที่มีความเป็นเลิศในการบริหารจะมีค่านิยม ร่วมกันที่ก่อให้เกิดปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารธุรกิจหรืออุตสาหกรรมนั้น ๆ

การทำ SWOT Analysis เป็นกระบวนการที่นิยมนำมาใช้วิเคราะห์สถานะขององค์กร ในงานวิจัยนี้คือชุมชนซึ่งสาระสำคัญ คือ การพิจารณาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของ องค์กรหรือชุมชน

- การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรหรือชุมชน คือ การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่ภายในชุมชน และชุมชนสามารถควบคุมได้ (Controllable Factors) เช่น ระบบงานต่าง ๆ ผู้บริหารและพนักงาน สิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชน ประกอบด้วย การประเมินจุดแข็ง (Strength) และจุด อ่อน (Weakness) อันเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ผู้วิเคราะห์จำเป็นต้องพิจารณาให้เห็นชัดเจนว่า ปัจจัยใดบ้างที่เป็นจุดแข็งซึ่งหมายถึงข้อได้เปรียบ

ในการบริหารจัดการชุมชน ปัจจัยใดบ้างที่เป็นจุดอ่อนซึ่งเป็นข้อเสียเปรียบ พร้อมพิจารณาว่าปัจจัยเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการชุมชนอย่างไรได้บ้าง

- สภาพแวดล้อมภายนอก หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่ภายนอกชุมชนและชุมชนไม่สามารถควบคุมได้ (Uncontrollable) เช่น การเมือง กฎหมาย เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม เทคโนโลยี ประกอบด้วยการประเมิน โอกาส (Opportunity) และอุปสรรค (Treat) ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกชุมชนจำแนกได้เป็น โอกาสและอุปสรรค ผู้วิเคราะห์จึงจำเป็นต้องพิจารณาให้ชัดเจนว่าปัจจัยใดที่เป็นโอกาสที่จะสร้างความได้เปรียบให้กับองค์กร และปัจจัยใดบ้างที่จะเป็นอุปสรรคทำให้ชุมชนเกิดการเสียเปรียบ และปัจจัยเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไรได้บ้าง

การประเมินองค์กรหรือชุมชนโดยวิธี SWOT ช่วยให้ผู้บริหารชุมชนสามารถมองเห็นสถานภาพปัจจุบันของชุมชนตามสภาพความเป็นจริง ทำให้ผู้บริหารสามารถเลือกตัดสินใจหาวิธีการที่เหมาะสม เพื่อนำมาใช้เป็นแผนยุทธศาสตร์สำหรับชุมชนในอนาคต ผู้บริหารจะพิจารณาตามสถานการณ์ เช่น หากวิเคราะห์ได้ว่าชุมชนมีจุดแข็งด้านหนึ่ง (ปัจจัยภายใน) ซึ่งกำลังเป็นที่ต้องการของตลาด (ปัจจัย ภายนอก) ควรเลือกใช้กลยุทธ์วิธีการรุก (Aggressive) แต่หากสิ่งที่เป็นที่ต้องการของตลาด (ปัจจัย ภายนอก) ควรเลือกใช้วิธีพัฒนาชุมชน (Turnaround) เป็นต้น การพิจารณาวางแผนว่าจะใช้กลยุทธ์ประเภทใด สามารถอธิบายได้ ดังภาพที่ 2-1

ภาพที่ 2-1 การกำหนดกลยุทธ์โดยวิธี SWOT Analysis (Armstrong, 1996)

การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ เป้าหมาย และกำหนดกลยุทธ์ หลังจากที่ได้ทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมขององค์กรแล้ว กระบวนการวางแผนกลยุทธ์จะประกอบด้วย

องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงานของชุมชน ดังนี้

วิสัยทัศน์ (Vision) หมายถึง ความคาดหวังในอนาคตขององค์กรที่ต้องการจะเป็นข้อความซึ่งกำหนดทิศทางของพันธกิจ เป็นสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่งที่องค์กรมุ่งหมาย มุ่งหวังหรือประสงค์จะเป็นหรือจะมีในอนาคต ในการกำหนดวิสัยทัศน์ขององค์กร มีประเด็นที่ควรพิจารณา อาทิ

- มีขอบเขตของการปฏิบัติงาน
- มีความชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้
- เป็นภาพเชิงบวกที่ทุกคนในองค์กรมุ่งมั่นศรัทธาและสะท้อนถึงความเป็นเลิศของ

องค์กร

- เป็นข้อความในเชิงบวก ปลูกเร้า และดึงดูดใจ
- ทั้งผู้นำและสมาชิกทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการกำหนด
- คำนึงถึงความต้องการของผู้มารับบริการเป็นสำคัญ
- มีความสอดคล้องกับค่านิยมและนโยบายขององค์กร
- มีความสอดคล้องกับแนวโน้มในอนาคต

พันธกิจ (Mission) หมายถึง การกำหนดขอบเขตของงานหรือบทบาทหน้าที่ขององค์กรที่ต้องปฏิบัติในลักษณะอาณัติ หรือตามกฎหมาย เพื่อให้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ หรือเป็นภารกิจ ตามยุทธศาสตร์ ข้อความพันธกิจจะเป็นการแสดงแนวคิดและวิธีการดำเนินงานเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนด เป็นการระบุภารกิจที่องค์กรนั้นพยายามจะบรรลุและจะระบุขอบเขตการปฏิบัติการขององค์กรเกี่ยวกับผลผลิตและการให้บริการ ข้อความพันธกิจที่ชัดเจนจะอธิบายถึงค่านิยมและลำดับความสำคัญต่าง ๆ ขององค์กร และบ่งบอกถึงทิศทางในอนาคตขององค์กร โดยจะกำหนดขอบเขตเพื่อเสนอแนะการกำหนดกลยุทธ์ ความสำคัญในการกำหนดพันธกิจให้ชัดเจน คือ

- เป็นการกำหนด เป้าประสงค์ และทิศทางขององค์กร
- เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดสรรทรัพยากรขององค์กร
- เพื่อความสะดวกในการแปลความหมายของเป้าประสงค์ในโครงสร้างการทำงาน

การออกแบบงาน และกำหนดความรับผิดชอบภายในองค์กร

ดำรงค์ วัฒนา (2547) ได้เสนอแนวยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ที่ควรบรรจุไว้ในพันธกิจขององค์กร หลังจากที่ได้ทำการประเมินโดยการทำ SWOT Analysis เมื่อพิจารณาจากสภาพการณ์ที่ได้ทำการวิเคราะห์องค์กรในด้าน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ไว้ตามแนวทางที่อธิบายใน

ตารางที่ 2-1

ตารางที่ 2-1 แนวยุทธศาสตร์ที่ควรบรรจุไว้ในพันธกิจ

โอกาส	อุปสรรค	จุดแข็ง	จุดอ่อน	บรรจุในพันธกิจ
มาก	น้อย	มาก	น้อย	ในเชิงรุก (Aggressive) โดยการขยายตลาด และพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่เพื่อ “รุก” ดังนั้น ในภารกิจ ควรสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มผลิตภัณฑ์ หรือ การขยายตลาด
มาก	น้อย	น้อย	มาก	ควรใช้กลยุทธ์การประคองตัวหรือถอยฉาก (Retrenchment) ซึ่งในภาวะเช่นนี้ ย่อมเป็นการยากที่จะกำหนดเป็นภารกิจ ที่พอทำได้ อาจเป็นการมองหาทางแยกตัวไปทำกิจการอย่างอื่นจะเหมาะสมกว่า
น้อย	มาก	มาก	น้อย	ควรใช้กลยุทธ์การป้องกันตัว (Defensive) โดยเอาจุดแข็งมาใช้สู้กับภัยคุกคาม หรือการแตกตัว (Diversification) เพื่อนำจุดแข็งไปใช้ในการคว้าโอกาสอื่น ซึ่งในภารกิจ ควรกำหนดให้สะท้อนถึงกลยุทธ์เหล่านี้ เช่น การมุ่งมั่นรักษาความเป็นผู้นำในตลาดสินค้า หรือ การมุ่งมั่นในการสร้างนวัตกรรมใหม่เป็นต้น
น้อย	มาก	น้อย	มาก	ควรใช้กลยุทธ์การประคองตัวหรือถอยฉาก (Retrenchment) ซึ่งในภาวะเช่นนี้ ย่อมเป็นการยากที่จะกำหนดเป็นภารกิจ ที่พอทำได้ อาจเป็นการมองหาทางแยกตัวไปทำกิจการอย่างอื่นจะเหมาะสมกว่า

เป้าประสงค์ (Goal) หมายถึง การกำหนดสิ่งที่ต้องการในอนาคตซึ่งองค์กรจะต้องพยายามให้เกิดขึ้น ผลลัพธ์หรือผลสำเร็จที่องค์กรต้องการบรรลุถึง โดยทั่วไปจะเป็นข้อความที่กล่าวอย่างกว้าง ๆ ถึงผลลัพธ์ของบริการอันเนื่องมาจากหน้าที่หลักขององค์กร โดยจะต้อง

สอดคล้องกับพันธกิจที่กำหนดไว้ และหน่วยงานย่อยภายในองค์กรควรมีเป้าประสงค์ของตนเองที่ชัดเจนและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ลักษณะของเป้าประสงค์ที่ดี คือ

- ต้องขยายหลักการ สาระสำคัญที่ระบุในวิสัยทัศน์/ พันธกิจ ให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

- ระบุถึงกลุ่มเป้าหมายขององค์กร
- ระบุคุณค่า ประโยชน์ ที่จะเกิดขึ้นต่อกลุ่มเป้าหมาย
- เป็นรูปธรรม สามารถแปลงเป็นกิจกรรมที่ง่ายต่อการมอบหมายและการกระจายงาน
- เป็นไปได้ในการใช้ทรัพยากรและกำลังคนที่มีอยู่จริง
- สามารถจัดการกับเรื่องต่าง ๆ ได้หลายเรื่องพร้อมกันในคราวเดียว
- ต้องเกี่ยวข้องกับความอยู่รอดขององค์กร

ข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการทำและใช้แผนยุทธศาสตร์

ดำรงค์ วัฒนา (2547) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่าถึงแม้แผนยุทธศาสตร์จะมีความสำคัญ แต่ในสภาพความเป็นจริง หลายองค์การประสบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ที่มีลักษณะนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลจริงได้ ปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรค มีดังต่อไปนี้

1. ความสำนึก บุคลากรในองค์กรต้องเผชิญกับปัญหางานประจำมิได้ขาดทำให้เกิดความกดดันและความจำเป็นที่จะต้องทำงานแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเป็นสำคัญ ทำให้ขาดการคิด และวางแผนในการป้องกันปัญหาในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ บุคลากรจึงคิดและปฏิบัติงานในลักษณะงานประจำ และละเลยงานที่ตอบสนองความจำเป็นของลูกค้ำ และการป้องกันส่งเสริมและพัฒนางานของตน สาเหตุหลัก ๆ ของปัญหาการขาดความสำนึกมีดังต่อไปนี้

- มีการริเริ่มงาน โครงการความคิดใหม่ แต่ขาดกิจกรรมที่จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์
- โครงการหรืองานที่ริเริ่มใหม่ มักจะขาดการประสานกัน ทำให้แต่ละกลุ่ม แต่ละฝ่าย

ต่างคนต่างทำงานของตนมิได้ทำงานในลักษณะองค์รวม

- ความสำเร็จที่เกิดขึ้น มักจะพิสูจน์ได้ยาก เนื่องจากไม่มีแผนความก้าวหน้าของงานและดัชนีชี้วัดผลสำเร็จ

- กิจกรรมที่องค์กรดำเนินการอยู่ยังมิได้มีการทบทวนว่าจะสามารถนำการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงมาสู่องค์กร

- องค์กรมักใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการแก้ไขวิกฤตเฉพาะหน้า หรือความต้องการเป็นครั้งคราวทางการเมือง

2. ความมุ่งมั่น อุปสรรคประการที่สองที่จะขัดขวางการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ที่มีผลในทางปฏิบัติ (มิใช่อยู่บนกระดาษ) ก็คือองค์กรขาดความมุ่งมั่นในการพัฒนาและจัดทำ สาเหตุที่

สำคัญเกิดจากบุคคลขององค์การยังขาดแรงจูงใจอันเนื่องมาจากยังไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการนำแผนยุทธศาสตร์ มาใช้ในการผลักดันองค์การไปสู่ความสำเร็จ หรือเกิดจากประสบการณ์ที่ไม่สามารถนำแผนยุทธศาสตร์ ไปดำเนินการให้เกิดผลได้

3. ความรู้ ถึงแม้ว่าบุคคลและทีมจะมีความสำนึกและมีความตั้งใจที่จะพัฒนาวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ แต่อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือความรู้ในการพัฒนาวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ว่าจะต้องทำอะไรบ้าง อย่างไร จะเลือกใครมาดำเนินการเพื่อให้ผลจริงจิง ความรู้เหล่านี้เป็นความสำคัญยิ่งยวดต่อความสำเร็จในการสร้าง พัฒนา และดำเนินการตาม แผนยุทธศาสตร์ บุคคลและคณะทำงานอาจได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก แต่มีใช้มอบงานการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ ให้บุคคลภายนอกฝ่ายเดียวทั้งหมด การกำหนด แผนยุทธศาสตร์ เป็นเรื่องของการเรียนรู้ที่ต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

4. ความสามารถในการปฏิบัติ ถึงแม้ว่าจะแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคข้างต้นให้ลุล่วงไปได้ แต่ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ก็คือ กลุ่มทำงานมีความสามารถในการพัฒนาวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ หรือไม่ การเรียนรู้ทฤษฎีมิได้หมายความว่า จะสามารถปฏิบัติได้ตามทฤษฎีให้เกิดผลได้เปรียบเสมือนการขับรถ ถึงแม้ว่าจะมีความรู้ในการขับรถเป็นอย่างดี แต่การขับรถดีก็อาจเป็นเรื่องหนึ่ง จะเห็นได้ว่าการฝึกปฏิบัติเป็นหัวใจของการสร้างความสามารถในการปฏิบัติ การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทีมทำงานในการฝึกปฏิบัติ การจัดทำวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ โดยอาศัยความช่วยเหลือจากที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญเป็นหนทางที่ประหยัดเวลา และได้ผลปฏิบัติงานที่ชัดเจน

ตอนที่ 2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

แนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ความหมายการมีส่วนร่วม สำหรับความหมายของการมีส่วนร่วม มีพจนานุกรมและนักวิชาการได้ให้ ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีบทบาทในการร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันลงมือปฏิบัติ และร่วมกันติดตามประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม ให้เกิดประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากชุมชนโดยรวมกัน (ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์, 2550; สัญญา เคนาภูมิ, 2551)

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553, หน้า 16) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็ทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของ

การร่วม รับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล พจนานุกรมอังกฤษฉบับอ็อกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำ บางอย่างหรือบางเรื่อง คำว่า การมีส่วนร่วม โดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่าการมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การที่บุคคล กระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดง ถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้น จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับ กิจกรรมนั้น โดยตรงก็ได้ แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะ เรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมี ส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำ การออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจ ร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ และสังคมหรือการเมือง หรือการ ดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมติชน ไม่ว่าจะ เป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือ การดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทาง สังคมในกลุ่มชุมชน

Arnstein (1969) และ Cohen and Uphoff (1977) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้นผู้เข้าไปร่วมจะต้องมีอำนาจและการควบคุมอย่างแท้จริง ประกอบด้วย การมีส่วนเกี่ยวข้องกับประชาชน 4 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร และทำด้วยวิธีการอย่างไร มีส่วนในการดำเนินโครงการตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุน โครงการและการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ มีส่วนในการแบ่งปัน ผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนาและมีส่วนในการประเมิน โครงการในอนาคตที่จะทำการ อย่างใดอย่างหนึ่งให้บังเกิดผลขึ้น มามีใช้เพียงแต่เข้าไปมีส่วนร่วมเฉย ๆ

Whang (1981) และ Oakley and Marsden (1991, pp. 17-20) ได้กล่าวถึง ความหมายของ การมีส่วนร่วมของกระบวนการเข้าไปดำเนินการของประชาชนไปสัมพันธ์กับเรื่องการสร้าง ประชาธิปไตยทางการเมือง หรือเพื่อให้การสนับสนุนทางด้านกำลังงาน หรือมีฉะนั้น ก็เอาไป เกี่ยวพันกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หรือการเติบโตตามคำว่า “พัฒนา” ซึ่งนำ หรือที่ใช้ กันบ่อย ๆ คือ ในแง่ที่รัฐบาลจะเข้าไปกับสภาพของการ “มีส่วนร่วม” ที่รัฐบาลใช้ การที่ชุมชน จะตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมกันกิจกรรม และร่วมรับผิดชอบในโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ทั้ง ระบบนั้น ขึ้นอยู่กับอยู่กับเงื่อนไขและปัจจัยหลายประการ ทั้งปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยทาง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะภายในของบุคคลและเป็นการรับรู้ข้อมูลที่เกิดขึ้น จากภายนอก ดังมีผู้ให้ความเห็นไว้ ดังต่อไปนี้

Cohen and Uphoff (1977) เสนอว่าบุคคล 4 ฝ่าย มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชนบท ซึ่งประกอบด้วย ประชาชนในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลภายนอก สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ทั้งนี้ยังมีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในงานต่าง ๆ ได้แก่

1. อายุและเพศ
2. สถานภาพในครอบครัว
3. ระดับการศึกษา
4. สถานภาพทางสังคม เช่น ระดับชั้นทางสังคม ศาสนา
5. อาชีพ
6. รายได้และทรัพย์สิน
7. ระยะเวลาในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
8. ที่ดินถือครองและสถานภาพแรงงาน

การมีส่วนร่วมทางสังคมของชุมชนของบุคคลนั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง คือ สถานภาพทางสังคม สถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางอาชีพ และที่อยู่อาศัย โดยบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำจะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนน้อยกว่าบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง นอกจากนั้นแล้ว ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการศึกษา และการเงินเป็นสิ่งหนึ่ง ที่แสดงถึงสถานภาพทางสังคม สิ่งเหล่านี้ถ้าผู้ใดได้ครอบครองหรือมีไว้ก็จะเป็นผู้ที่มีบทบาทสูงในชุมชน โดยเฉพาะในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน นอกจากฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษาแล้ว คุณลักษณะทางสังคมไม่ว่าจะเป็นความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนอุปนิสัย วัฒนธรรม ประเพณีในชุมชน ก็อาจมีผลต่อการมีส่วนร่วม ของชุมชน เช่นเดียวกัน

จากความหมายการมีส่วนร่วมสามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมใน โครงการต่าง ๆ ของประชาชน อาจมีนักวิชาการทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ให้ความหมาย แตกต่างกันไป แต่ โดยรวมแล้วนั้น การมีส่วนร่วมก็คือ การร่วมมือกันของทุก ๆ ฝ่ายในการดำเนิน โครงการ อย่างหนึ่งอย่างใด รวมไปถึงการวางแผน การร่วมกันคิด ร่วมกันรับผิดชอบในผลของการดำเนิน โครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ในหน่วยงานหรือชุมชน

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

เมื่อกล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วม จะต้องนึกถึงกระบวนการที่ได้เข้ามามีบทบาท ใน ทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม เพราะอย่างน้อยที่สุดได้รับรู้ขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ขั้นตอนการตัดสินใจ ขั้นตอนการดำเนินงาน และขั้นตอนในการประเมินผลงาน เพื่อให้รับรู้

ถึงความ เป็นไปในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการที่ได้ทำการวิจัย ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมตามประเด็นสำคัญต่าง ๆ เช่น Cohen and Uphoff (1977) กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่ามี ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis)
2. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา (Decision making)
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา (Implementation)
4. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ (Benefits)
5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์ (2550, หน้า 27) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้ใช้หลักการที่อิงไปในแนวทางของนโยบาย และได้พบว่า แท้จริงแล้วกระบวนการมีส่วนร่วมมีลักษณะที่คล้ายกับการกำหนดนโยบาย เพราะท้ายที่สุดของการกำหนดนโยบาย คือ การตัดสินใจ และการตัดสินใจนี้เอง จึงเป็นเหตุเบื้องต้นของการกำหนดนโยบาย และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นเสมือนหนึ่งเป็นการซักถามนโยบายให้มีความเหมาะสมกับความต้องการของประชาชน ตามแนวคิดของ ทรงวุฒิ เรื่องวาทศิลป์แล้ว กระบวนการการมีส่วนร่วม น่าจะเริ่มจาก 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการประเมินผล

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553, หน้า 37) ได้กล่าวถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยที่กระบวนการจะมีขั้นตอนเป็นลำดับ โดยเริ่มจาก 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุ และความต้องการ 2) มีส่วนร่วมในการวางแผน 3) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 4) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ 5) มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล 6) มีส่วนร่วมในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

Forss (2005, p. 80) ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพไว้ คือ

- 1) กระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องเกิดขึ้นก่อนที่การตัดสินใจโดยผู้อำนาจตัดสินใจจะเกิดขึ้น
- 2) กระบวนการมีส่วนร่วมจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการมีส่วนร่วมอย่างชัดเจน
- 3) กระบวนการตัดสินใจที่ประกอบด้วย กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงและเหมาะสมในทุกขั้นตอน
- 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องประกอบด้วยผู้มีส่วนได้เสียจากการตัดสินใจ นั้น ๆ ในทุกภาคส่วนอย่างครอบคลุม และเหมาะสม
- 5) กระบวนการมีส่วนร่วมควรประกอบด้วย เทคนิคการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและมีความเหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่างกัน
- 6) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้และการสื่อสารที่ใช้ในกระบวนการมีส่วนร่วมต้องเป็นแบบสองทาง
- 7) ข้อเสนอแนะ

และบทสรุปที่ได้จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องชัดเจนและเปิดเผยสามารถติดตามและตรวจสอบได้ว่า ข้อเสนอแนะ เหล่านั้นส่งผลอย่างไรต่อการตัดสินใจขั้นสุดท้าย และหากข้อเสนอแนะเหล่านั้นไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขั้นสุดท้ายต้องมีคำอธิบายที่เหมาะสมจากผู้มีอำนาจตัดสินใจ

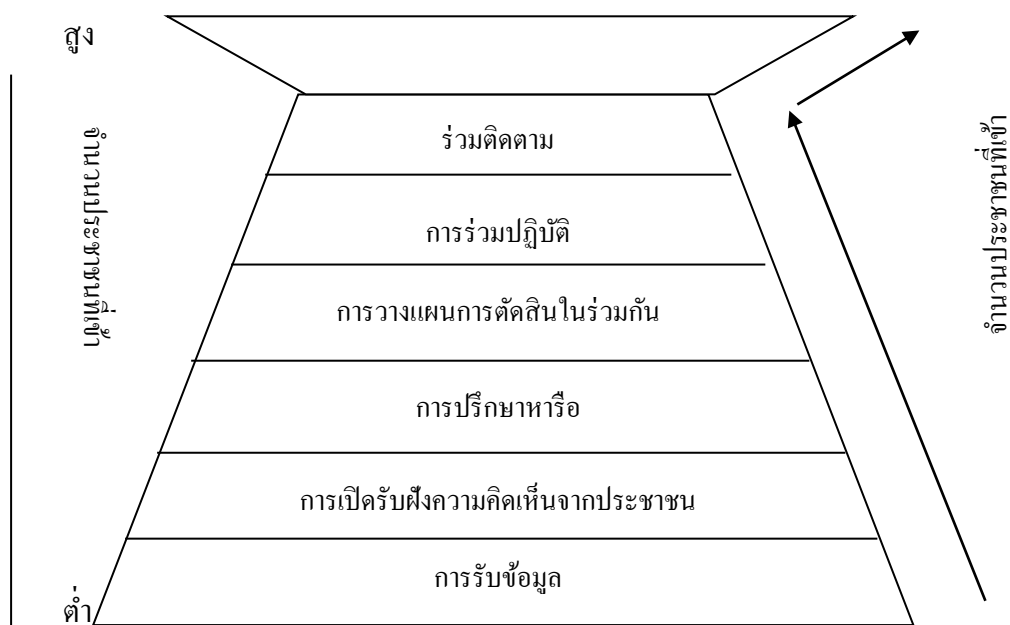
ประเภทการมีส่วนร่วม

เมตต์ เมตต์การ์ณจิต (2553, หน้า 40) ได้กล่าวถึง ประเภทของการมีส่วนร่วมโดยสามารถจำแนกการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจเป็นสำคัญ ดังนั้น ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบกิจกรรมโดยตรง เช่น ผู้บริหาร หัวหน้าโครงการ มักจะเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในรูปของกรรมการที่ปรึกษาที่ให้ข้อคิดข้อเสนอแนะ เพราะกิจกรรมบางอย่างอาจมีอุปสรรค ไม่สามารถแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงจำเป็นต้องให้บุคคลอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพื่อให้ผลการตัดสินใจเป็นที่ยอมรับแก่คนทั่วไปหรือเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมโดยตรงจึงมีสาระสำคัญอยู่ที่ว่า เป็นการร่วมอย่างเป็นทางการและมักทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น คำสั่งแต่งตั้ง หนังสือเชิญประชุม บันทึกการประชุม เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมโดยอ้อม การมีส่วนร่วมโดยอ้อมเป็นเรื่องของการทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายอย่างไม่เป็นทางการ โดยไม่ได้ร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการบริหาร แต่เป็นเรื่องของการให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น เช่น การบริจาคเงิน ทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เข้าช่วยสมทบ ไม่ได้เข้าร่วมประชุมแต่ยินดีร่วมมือ เป็นต้น

ถวิลวดี บุรีกุล (2551) ได้แบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า จำนวนประชาชนว่า จำนวนประชาชนที่เข้ามีส่วนร่วมในแต่ละระดับ จะเป็นปฏิภาคกับระดับของการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชากรที่เข้าร่วมมีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ ซึ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงลำดับจากต่ำสุดไปสูงสุด ได้แก่ ระดับการให้ข้อมูล ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนจนถึงระดับการตัดสินใจร่วมกัน ระดับการร่วมปฏิบัติ ระดับการติดตามตรวจสอบ จนสูงสุดคือ ระดับการควบคุมโดยประชาชน ดังภาพที่ 2-2

ภาพที่ 2-2 ระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551)

Burikul (2009, p. 52) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนอาจสามารถจัดระดับจาก ระดับต่ำสุดไปสู่ระดับสูงสุดได้ 7 ระดับ คือ

1. ระดับการให้ข้อมูล (Informing) เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่ต่ำที่สุด โดยรัฐ หรือเจ้าของโครงการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเมื่อกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาต่าง ๆ ได้ถูกคิดริเริ่มแล้ว โดยประชาชนมีสิทธิเพียงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเท่านั้น โดยไม่มีช่องทางในการแสดง ความคิดเห็นหรือเกี่ยวข้องใด ๆ กับการตัดสินใจนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม กล่าวได้ว่าระดับการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารของประชาชน และผู้มีส่วนได้เสีย นั้น เป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ร่วมวิธีการให้ข้อมูลมีได้หลายเทคนิควิธีการ เช่น การประกาศผ่านหนังสือพิมพ์การแจกแผ่นพับ การ แสดงนิทรรศการ เป็นต้น

2. ระดับการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (Information provision) เป็นระดับที่สูงขึ้น ซึ่งเมื่อประชาชน ผู้มีส่วนได้เสียได้รับข้อมูลสารแล้ว พวกเขาจะสามารถที่จะค้นหาสาเหตุของปัญหา วิเคราะห์ความจำเป็นและความต้องการของกิจกรรมหรือโครงการ และพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสียของทางเลือกต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น โดยที่รัฐหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจเชิญชวนให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อกิจกรรม หรือ โครงการนั้น ๆ เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ นำไปใช้ประกอบการตัดสินใจต่อไป

3. ระดับการปรึกษาหารือ (Consultation) เป็นระดับขั้นที่มีการเปิดโอกาสให้มีการเจรจากันอย่างเป็นรูปแบบระหว่างผู้กำหนดนโยบาย เจ้าของโครงการ ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบและสาธารณชนมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำข้อมูล และผลการศึกษามาปรึกษาหารือกับประชาชน ในประเด็นปัญหา ทางเลือกทางแก้ไขที่เกี่ยวข้องกับนโยบายและโครงการนั้น ๆ โดยเปิดโอกาสให้ ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้แต่ไม่มีหลักประกันว่าแนวความคิดเหล่านั้นจะถูกนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาอย่างเหมาะสม และมีผลต่อการตัดสินใจเพียงใด

4. ระดับการสร้างความร่วมมือการวางแผนร่วมกัน (Involvement) เป็นระดับที่เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทาง มีขอบเขตที่กว้างขึ้น มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เกี่ยวกับโครงการเปิดโอกาสให้มีการวางแผนร่วมกันในการเตรียมหรือการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะความคิดเห็นที่นำไปสู่การลดผลกระทบที่อาจเกิดจากการดำเนินโครงการหรือการลดปัญหาความ ชัดแย้ง เหมาะสำหรับการพิจารณาประเด็นที่มีความยุ่งยากซับซ้อนหรือมีข้อโต้แย้งมาก อย่างไรก็ตาม ผู้มีอำนาจตัดสินใจยังคงอำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายไว้ซึ่งการมีส่วนร่วม เช่น การประชุมวางแผนแบบ มีส่วนร่วม กลุ่มที่ปรึกษา

5. ระดับการร่วมดำเนินการ (Partnership) ระดับนี้ผู้มีอำนาจตัดสินใจ ผู้ดำเนินนโยบาย และโครงการและประชาชนร่วมกันจัดทำหรือดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการนั้น ๆ เป็นการปฏิบัติตามนโยบายหรือดำเนินโครงการร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายที่วางไว้

6. ระดับการร่วมตัดสินใจร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล (Delegated power) เป็นระดับที่ประชาชนมีสิทธิในการแลกเปลี่ยนกับผู้มีอำนาจตัดสินใจ และสามารถเข้าร่วมตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินการกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ว่าบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายและโครงการพัฒนาต่าง ๆ โดยเฉพาะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมาก เนื่องจากประชาชนจะทำหน้าที่เฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบ และเตือนภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรม หรือโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชน สังคม และคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยรูปแบบของการติดตามตรวจสอบ และประเมินผลอาจอยู่ในรูปของการจัดตั้งคณะกรรมการกลางที่ ประกอบด้วยผู้มีส่วนได้เสียที่ครอบคลุมทุกภาคส่วน

7. ระดับการควบคุมโดยประชาชน (Citizen control) เป็นระดับการมีส่วนร่วมขั้นสูงสุด โดยประชาชนสามารถริเริ่มนโยบาย วางแผนและดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้เองตั้งแต่ต้น โดยเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐเป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน

ลักษณะการมีส่วนร่วม

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และพรณทิพย์ เพชรมาก (2551, หน้า 37) ได้กล่าวถึง ลักษณะการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไว้ในเอกสารประกอบการสอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองและชนบท โดยได้ข้อสรุปลักษณะการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ ได้แก่

1. การรับรู้ข่าวสาร (Public information) การมีส่วนร่วมแบบนี้ ประชาชน เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึง รายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ การแจ้งข่าวสาร ดังกล่าว จะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนิน โครงการ

2. การปรึกษาหารือ (Public consultation) เป็นรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการ โครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็นและการตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม นอกจากนี้ ยังเป็นช่องทางการกระจายข่าวสาร ข้อมูลไปยังประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจ และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะ เพื่อประกอบทางเลือกการตัดสินใจ

3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรมและผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ใช้เวทีสาธารณะ ในการทำความเข้าใจ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายวิธีการ เช่น การประชุมระดับ ชุมชน (Community meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นเชิงวิชาการ (Technical meeting)

4. การประชาพิจารณ์ (Public hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินงานที่เป็นระบบ และมีความชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบังของผู้ที่มีส่วนได้และส่วนเสียของโครงการ การประชาคมและคณะกรรมการจัดประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และมีการแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบอย่างชัดเจน

5. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ๆ ซึ่งอาจจะดำเนินการ โดยการ เลือกตัวแทนเข้าไปเป็นกรรมการที่มีอำนาจการตัดสินใจ

6. การใช้กลไกทางกฎหมาย (Legal mechanisms) รูปแบบนี้ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยตรงในเชิงการป้องกันและแก้ไข แต่เป็นลักษณะของการเรียกร้องและการป้องกันสิทธิของตนเองอันเนื่อง มาจากการไม่ได้รับความเป็นธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่ตนเองควรจะได้รับ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ ให้หลักเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายประการ และประชาชนสามารถใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญทั้งในรูปแบบของปัจเจกหรือใน

รูปแบบ กลุ่ม องค์กร ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

สิริพัฒน์ ลาภจิตร (2550, หน้า 92) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงาน องค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้ข้อสรุปประเด็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยด้านบุคคล ได้แก่ การเป็นหน้าที่ของประชาชน อาสาสมัครด้วยใจ มีความรู้ความสามารถ กล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น เป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน มีทักษะและประสบการณ์ เป็นประโยชน์กับตัวเองและชุมชน 2) ปัจจัยด้านชุมชน ได้แก่ ชุมชนให้การสนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม เลือกให้เป็นตัวแทน ชุมชนมีความสามัคคี และมีกลุ่มต่าง ๆ ที่สนับสนุนผลักดันการมีส่วนร่วม 3) ปัจจัยด้านองค์กร ได้แก่ อบต. ดำเนินงานเป็นไปตามกฎระเบียบ เอาใจใส่กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา มีประชาพิจารณ์ ประชาคมหมู่บ้าน

สุธี วรประดิษฐ์ (2553, หน้า 87) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน และได้นำเสนอปัจจัยที่มีส่วนในการผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยได้สรุปแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุระดับการศึกษาและประสบการณ์ต่าง ๆ 2) ลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพ และรายได้ 3) การได้รับข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ ความถี่ในการรับรู้ข่าวสาร และแหล่งที่มาของข่าวสาร

เนตรรุ่ง อยู่เจริญ (2553, หน้า 95) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของครูสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร จากการทำวิจัยครั้งนี้ ได้พบตัวแปรที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) ปัจจัย ด้านองค์กร ได้แก่ บรรยากาศองค์กร และการติดต่อสื่อสาร 2) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เจตคติต่อการมีส่วนร่วม และแรงจูงใจในการทำงาน ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชน

แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งเป็น 3 ด้านหลัก คือ ด้านประชาชน ด้านการมีส่วนร่วม และด้านภาครัฐ โดยการมีส่วนร่วม (Participation) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการพัฒนาช่วยเหลือ และสนับสนุนทำประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล เพื่อให้เกิดการยอมรับและก่อให้เกิดผลประโยชน์สูงสุดกันทุกฝ่าย (Cohen & Uphoff, 1977; เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2527; สมลักษณ์ ไชยเสรี, 2549) ดังนี้

1. การรับรู้ (Perception) ต้องสร้างสำนึกให้ทั้งภาครัฐและประชาชน มีความตระหนัก การรับรู้ การยอมรับในสิทธิหน้าที่และการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่าย โดยภาครัฐนั้น เจ้าหน้าที่ของรัฐจะต้องสร้างสำนึกใหม่ว่า กิจกรรมที่ตนรับผิดชอบไม่ใช่ “รัฐกิจ” หรือ “กิจการของรัฐ” ที่ตนเท่านั้นมีสิทธิตัดสินใจ แต่เป็นสาธารณกิจที่สาธารณชนชอบที่จะมีส่วนร่วมในการคิดร่วมกระทำ หรือตรวจสอบ หากเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปรับทัศนคติให้ได้เช่นนี้ ก็จะต้องเผชิญกับสภาวะที่อาจเกิดข้อขัดแย้งกับประชาชนกลุ่มที่ต้องการมีส่วนร่วมได้ ส่วนภาคประชาชน การตระหนัก การรับรู้และยอมรับในสิทธิและหน้าที่ตลอดจนการมีส่วนร่วมนั้น ต้องเข้าใจว่าตนและผู้อื่นต่างก็มีสิทธิหน้าที่ และมีส่วนร่วมเสมอกันตามหลักการเท่าเทียมกัน ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องยอมรับการ “รวมขอม” และ “ประสานประโยชน์” มิฉะนั้น ความแตกต่างในผลประโยชน์และจุดยืน จะนำไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในที่สุด

2. ทัศนคติ (Attitude) ต้องสร้างความเข้าใจและปรับทัศนคติของบุคลากรภาครัฐ และภาคประชาชนทั้งสองฝ่าย ให้มีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ ภาครัฐจะต้องเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งที่ต้องส่งเสริมเพื่อประโยชน์หลายประการ อาทิ เพื่อการได้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดที่หลากหลาย รวมทั้ง บุคลากรภาครัฐผู้รับผิดชอบด้านการมีส่วนร่วม จะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อประชาชนและต่อกระบวนการมีส่วนร่วม มีการปรับปรุงบทบาทและค่านิยม ตลอดจนต้องมีความอดทนในการทำงานกับประชาชน เพราะการมีส่วนร่วมต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และมีความจริงจังต่อประชาชน ในขณะเดียวกัน ภาคประชาชนเองก็ควรมีทำที่ที่เข้าใจความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน และจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและต่อเจ้าหน้าที่เช่นเดียวกัน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ ทำให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น ส่งผลให้กิจกรรมการมีส่วนร่วมบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น หากทั้งสองฝ่ายต่างมีทัศนคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมและต่อกันแล้ว ความร่วมมือ “ประชารัฐ” ก็จะพัฒนาได้ดียิ่งขึ้น

3. การเป็นตัวแทน (Representation) การสรรหาและคัดเลือกตัวแทนจะต้องคำนึงถึงประชาชนทุกกลุ่ม ทุกฝ่าย เพื่อให้ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายทุกกลุ่มนั้น มีตัวแทนเข้าไปร่วมด้วย จะได้ประสานผลประโยชน์กันจนลงตัวและเกิดความเป็นธรรมขึ้น รวมทั้ง ควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตัวแทนที่ต้องการด้วย โดยพิจารณาจากคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ เช่น ทักษะและความสามารถที่เกื้อหนุนกัน ความสอดคล้องของเทคโนโลยี วัตถุประสงค์ ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร การตอบสนองซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบ ความมั่นคงด้านการเงิน ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นเป็นต้น นอกจากนี้ กลุ่มที่เป็นตัวแทนจะต้องมีความน่าเชื่อถือจากกลุ่มทั้งหลาย หรือผู้มีส่วนได้เสีย และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ต้องตระหนักถึง คือ สมาชิกที่เป็นตัวแทน

ต้องมีความรู้สึกที่จะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน

4. ความเชื่อมั่นและไว้วางใจ (Trust) การมีส่วนร่วมนั้นต้องสร้างให้สมาชิกมีความเข้าใจ และมีความจริงใจในการเข้าร่วม สิ่งที่จะได้ตามมาคือความเชื่อมั่น และไว้วางใจ (Trust) ในองค์กร โดยการสร้างความเชื่อมั่นและไว้วางใจกันนั้นต้องแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน กำหนดให้เป็นรูปธรรม และเป็นวัฒนธรรมขององค์กร ซึ่งการสร้างเชื่อถือ ศรัทธา ความไว้วางใจกันและกัน เป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การสร้างความเชื่อถือไว้วางใจอาจทำได้ คือ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงอย่างตรงไปตรงมาครบถ้วน รวมทั้งต้องมีการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ บ่อยครั้ง และทำอย่างตั้งใจ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ภายในองค์กร ซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความสำเร็จในการสร้าง และดำรงไว้ซึ่งความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในการร่วมมือซึ่งกันและกัน

5. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (Information-sharing) สร้างกลไกเพื่อการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เนื่องจากการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ทำให้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งด้านที่เป็นข้อเท็จจริงและด้านที่เป็นความคิด ความรู้สึก ความคาดหวัง ได้ถูกแสดงออกอย่างหลากหลาย กลุ่มเล็กและสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้นซึ่งจะทำให้การวินิจฉัยปัญหาและการเสนอทางเลือกในการแก้ไขปัญหาที่หลากหลาย และตรงกับความต้องการมากขึ้น ผลที่ตามมาคือทำให้การตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย และการวางแผนดำเนินไปได้อย่างรอบรู้ รอบคอบและรอบด้านยิ่งขึ้น โดยการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นที่จะต้องมีความรู้และมีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ ในนโยบายที่ตนต้องการมีส่วนร่วม ข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นของหน่วยงานที่เป็นผู้ริเริ่มนโยบาย บางส่วนเกิดจากการศึกษาของนักวิชาการและองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้น ประชาชนที่สนใจการมีส่วนร่วมกับนโยบายใดอาจไปขอความร่วมมือและข้อมูลจากบุคคลและองค์กรเหล่านั้น

6. ฉันทามติ (Consensus) การมีส่วนร่วมเป็นการสร้างฉันทามติ โดยการให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้าร่วม ในการหาวิธีแก้ไขปัญหาที่ยุ่ยากซับซ้อนร่วมกันหาทางออก สำหรับการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในทางสันติ เป็นที่ยอมรับหรือเป็นฉันทามติของประชาสังคมซึ่งทุกคนยินยอมเห็นพ้องต้องกันในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมโดยเสาหลักของการมีส่วนร่วมที่ดีก็คือ การที่ประชาชนสามารถที่จะร่วมมือกันลดความขัดแย้งสร้างข้อตกลงที่มั่นคงยืนยาว การยอมรับระหว่างกลุ่ม และหาข้อสรุปร่วมกันได้ทุกฝ่าย แม้ว่า อาจจะมีความเห็นที่แตกต่างกันก็ตาม ก็ต้องสามารถปรับความเห็นที่ต่างกันได้ โดยการเจรจาหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายยอมรับกันได้อย่างสันติวิธีเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่เห็นพ้องหรือฉันทามติร่วมกันได้ทุกฝ่าย

7. การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) การมีส่วนร่วมต้องสร้างให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในองค์กร คือ จะต้องจัด กิจกรรมที่ทำให้มีการพบปะ พุดคุย แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นของกันและกันเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง (Two ways communication) ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ระหว่างกัน ซึ่งจะนำไปสู่การลอคคิตที่มีต่อกันและเกิดความเข้าใจที่ดีขึ้น ระหว่างผู้ที่เข้าร่วม สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นกลไกที่จะช่วยป้องกันความขัดแย้ง ที่อาจจะเกิดขึ้น หรือกรณีที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้น แล้วก็เป็นกลไก ที่ช่วยบรรเทาความขัดแย้งให้ลดระดับความรุนแรงลงได้ ซึ่งการมีปฏิสัมพันธ์ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนก็เพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และรับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป็นเป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชน และให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีหรือเหมาะสมที่สุด ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีสำหรับทุกฝ่าย

8. ความประสงค์หรือความมุ่งหมาย (Purpose) ต้องกำหนดเป้าหมายประสงค์หรือความมุ่งหมายในการมีส่วนร่วมไว้อย่างชัดเจนว่า เป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจถูกว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่ การมีความมุ่งหมายที่ต้องการบรรลุชัดเจน จะนำทางให้สมาชิกผู้เข้าร่วมได้เข้าใจตรงกันและเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นความเป็นเอกภาพทางความคิดเห็น เอกภาพในการดำเนินกิจกรรม และความเข้มแข็งขององค์กร นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมต้องมีกิจกรรมเป้าหมายในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่า มีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่า ควรเข้าร่วมหรือไม่ รวมทั้งขั้นตอนของกิจกรรมจะต้องระบุว่าในกิจกรรมแต่ละอย่างมีกี่ขั้นตอน และประชาชนสามารถเข้าร่วมในขั้นตอนใดบ้าง

9. การประเมินผล (Appraisal) ต้องมีระบบการประเมินผล เนื่องจากการประเมินผลเป็นขั้นตอนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วม และถือเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด องค์กรใดที่มีการประเมินผลการปฏิบัติงานที่เป็นธรรม โปร่งใส และซื่อสัตย์ส่วนตัวออกได้มากที่สุด ถือว่าองค์กรนั้นใช้เครื่องมืออย่างได้ผลและเกิดประโยชน์ ในทำนองเดียวกันการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ย่อมส่งผลถึงประสิทธิภาพ และประสิทธิผลขององค์กรได้เช่นเดียวกัน ซึ่งผลของกระบวนการประเมินผลก็จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผน เพื่อนำปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติมาปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาผลการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลงาน (Performance appraisal) จึงต้องเริ่มตั้งแต่การเข้าร่วมควบคุมร่วมติดตาม ร่วมประเมินผล ร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่จัดทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

10. ความโปร่งใส (Transparency) ปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรในการมีส่วนร่วมให้มีความโปร่งใส เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้น เป็นกระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีโอกาสตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจสำหรับการตัดสินใจของรัฐบาลและหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจะก่อให้เกิดความโปร่งใสในการดำเนินการ ลดการทุจริตและข้อผิดพลาดของนโยบาย แผน และโครงการลงได้ โดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในองค์กร ซึ่งความโปร่งใสเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย ความไว้วางใจ การเปิดเผยข้อมูล การเข้าถึงข้อมูลและกระบวนการตรวจสอบ

11. ความเป็นอิสระ (Independence) องค์กรการมีส่วนร่วมจะต้องมีความเป็นประชาธิปไตย โดยการให้เกียรติ ยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน สมาชิกทุกคนในองค์กร มีอิสระทางความคิด การที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและตัดสินใจ จะเป็นปัจจัยให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งหลักการและเงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วมประการหนึ่ง คือ ความเป็นอิสระ หรือความสมัครใจที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม การบังคับไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของการคุกคาม การระดม และการว่าจ้าง ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

12. ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง (Onward-doing) องค์กรการมีส่วนร่วมต้องเปิดโอกาสประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ทำให้เกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ใหม่ และความคิดใหม่ที่ท้าทายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนที่ก้าวไปข้างหน้าอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจะต้องเตรียมประชาชนให้มีความพร้อมและเห็นประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ด้วยการให้ความรู้และการสร้างความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน รวมทั้ง มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง โดยความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกจะเป็นตัวกำหนดที่สำคัญที่จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่องจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะบ่งบอกถึงความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วม รวมทั้ง จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในทิศทางที่พึงปรารถนา ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคม

13. เครือข่าย (Network) ส่งเสริมให้มีการผนึกกำลังร่วมกันของทั้งภาครัฐ และภาคประชาชนในลักษณะเครือข่าย คือ การที่จะต้องมาทำความเข้าใจกัน มาผนึกกำลังกันเป็นหนึ่งเดียวที่สำคัญต้องเป็นไปเพื่อสร้างผลประโยชน์การทำงานร่วมในรูปกิจกรรม โครงการแผนงาน อาศัยความร่วมมือกัน ต้องผนึกกำลังขอความร่วมมือ หรืออาศัยการทำกิจกรรมร่วมมือกันหลายองค์กร ซึ่ง เครือข่ายความร่วมมือจะต้องเกิดขึ้น จากวิถีคิดของสมาชิก ผู้บริหารและบุคคลในชุมชนเป็นหลัก โดยเครือข่ายความร่วมมือนั้น จำเป็นต้องมีตัวแทนของประชาชนมาพบปะพูดคุยเพื่อก่อตัวและกล่าวถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน ดังนั้น เครือข่ายการมีส่วนร่วมจึงเป็นกระบวนการเชื่อมโยง

สมาชิกในกลุ่มหรือเชื่อมโยงองค์กรการมีส่วนร่วมกับสมาชิก ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยมีรูปแบบความสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในแนวราบขององค์กรการมีส่วนร่วม และชุมชน รวมทั้ง เป็นกระบวนการส่งเสริมสนับสนุนประชาชนให้สามารถ พัฒนาชุมชนของตนเอง โดยอาศัยเครือข่ายในการทำงานของคนในชุมชน แก้ไขปัญหาของคนและปัญหาส่วนรวมในชุมชน ซึ่ง การดำเนินงานของเครือข่ายจะนำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research = PAR)

ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีผู้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วมไว้หลายลักษณะ ดังนี้

อลิศรา ชูชาติ (2537 อ้างถึงใน อมรวิรัช นาคทรพรพและ ดวงแก้ว จันท์สระแก้ว, 2541) ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่า “การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการหลอมแนวการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Research) เข้าด้วยกัน เป็นงานวิจัยที่เป็นการพยานศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหาศึกษาหาแนวทางในการแก้ปัญหา ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผลทั้งนี้ในการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน ชาวบ้าน หรือสมาชิกของชุมชนนั้น ๆ จะต้องเข้ามาส่วนร่วมด้วย”

พันธุ์ทิพย์ รามสูตร (2540) ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า “การวิจัยปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วม (PAR) เป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชนผู้ที่เป็นประชากรที่ถูกวิจัย กลับบทบาทเปลี่ยนเป็นเป็นผู้ร่วมในการกระทำวิจัยนั่นเอง โดยการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการวิจัยจนกระทั่งการกระจายความรู้ที่ได้จากวิจัยไปสู่การปฏิบัติ”

นิตยา เงินประเสริฐศรี (2544) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเดินทางไปสู่การพัฒนา (Journey of development) โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่เป็นอยู่ไปสู่สิ่งที่สามารถเป็นไปได้ ทั้งในระดับปัจเจกชนและระดับสังคม โดยหัวใจสำคัญของการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่กระบวนการวิจัย ซึ่งใช้แนวทางความร่วมมือ (Collaborative approach) ระหว่างนักวิจัยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ทั้งนี้กระบวนการวิจัยจะต้องเป็นประชาธิปไตย ยุติธรรม มีอิสระ และส่งเสริมคุณค่าของชีวิต และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเข้าร่วมสังเกต ตรวจสอบสถานการณ์ต่าง ๆ สะท้อนความคิดเห็นและความต้องการของตน ทรัพยากรที่มีอยู่ อุปสรรคและปัญหาที่ปรากฏอยู่ ตรวจสอบทางเลือกที่เป็นไปได้และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจิตสำนึก ไปสู่การเปลี่ยนแปลงใหม่

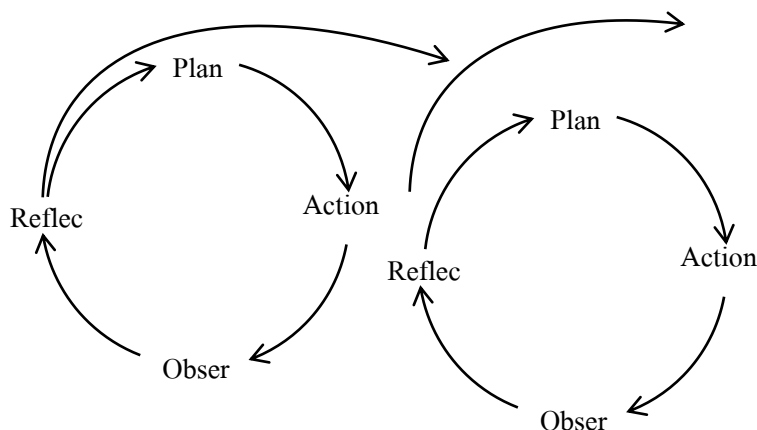
นงพรรณ พิริยานุพงษ์ (2546, 41) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม “ทุกขั้นตอนเป็นสิ่งที่ชุมชนหรือชาวบ้านร่วมรับรู้และใช้ประโยชน์ด้วย ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและกลุ่มทางแก้ไขปัญหา ชาวบ้านเป็นผู้ตัดสินใจและยืนยันเจตนารมณ์ที่จะแก้ไข

ปัญหาเหล่านั้น กระบวนการวิจัยดำเนินไปในลักษณะการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัยเพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้น ๆ”

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Kemmis and McTaggart (1990) ได้เสนอขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAR ซึ่งเป็นกระบวนการปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ วิเคราะห์ผลการปฏิบัติเป็นวงจรแบบขดลวด 4 ขั้นตอน (ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537) ดังแสดงในภาพที่ 2-3 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **ขั้นวางแผน (Plan)** เริ่มด้วยการสำรวจปัญหาที่ต้องการให้มีการแก้ไข นักวิจัย ผู้เกี่ยวข้องในชุมชนร่วมกัน วางแผนด้วยการ สำรวจสภาพปัญหา ปัญหานั้นมีใครเกี่ยวข้องบ้าง มีวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างไร เพื่อเป็นแนวทางในการหาโครงสร้างของปัญหาอย่างเป็นระบบ
2. **ขั้นการปฏิบัติ (Action)** เป็นการกำหนดแนวคิด กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นการวางแผนดำเนินการ การลงมือปฏิบัติต้องใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ ประกอบไปด้วย โดยรับฟังจากผู้เกี่ยวข้อง เป็นข้อมูลย้อนกลับว่า แผนที่วางไว้ปฏิบัติได้มากน้อยเพียงใด มีอุปสรรคอย่างไรบ้างในการปฏิบัติ ผู้วิจัยต้องใช้วิจารณญาณ และการตัดสินใจที่เหมาะสม
3. **ขั้นสังเกตการณ์ (Observe)** ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนที่วางไว้ ต้องมีการสังเกต กระบวนการปฏิบัติการ และผลของการปฏิบัติการ การสังเกตนี้จะรวมถึงการรวบรวมผลการปฏิบัติที่เห็นด้วยตา การได้ฟัง การได้ใช้เครื่องมือ แบบทดสอบ เป็นต้น ควรใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่เหมาะสมมาช่วยในการรวบรวมข้อมูลด้วย
4. **ขั้นการสะท้อนผล (Reflect)** เป็นขั้นสุดท้ายของวงจรการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการ ปัญหา หรืออุปสรรคในการปฏิบัติงานซึ่งผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนต้องตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นในแง่มุมต่าง ๆ โดยผ่านการถก-อภิปรายหรือสะท้อนผลร่วมกัน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและนำไปสู่การปรับปรุงและวางแผนในการปฏิบัติต่อไป วงจรดังกล่าว ทั้ง 4 ขั้นตอน จะมีลักษณะการดำเนินการเป็นขั้นบันไดเวียน (Spiral) การทำซ้ำตามวงจรจนกว่าจะได้ผลการวิจัย แสดงให้เห็นแนวทางหรือรูปแบบปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพเพื่อแก้ไขปัญหานั้น โดยผ่านกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสะท้อนผลออกต่างกันไป คือการเข้าใจความหมายและการตีความในสิ่งที่เกิดขึ้นระหว่างทำวิจัย

ภาพที่ 2-3 ขั้นตอนการวิจัยแบบ PAOR (ปรับปรุงจาก ยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537)

จากความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหมายถึง การร่วมกันดำเนินกระบวนการวิจัยโดยผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ทั้งที่เป็นชาวบ้านกับนักพัฒนา และผู้วิจัยภายนอก เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาพความจริงของสังคมนั้นมีการร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เห็นภาพแห่งคุณลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เด่นชัด

ประโยชน์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

อรุณรุ่ง บุญชนันตพงศ์ (2549) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการแบบการมี ส่วนร่วมมีประโยชน์ ดังต่อไปนี้

1. ชาวบ้าน ชุมชน ผู้ด้อยโอกาสจะตื่นตัว ได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้น สามารถคิดวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง มีความเชื่อมั่นในทางที่จะให้ความร่วมมือกันหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เพื่อก่อประโยชน์สูงสุดแก่ตนเองและชุมชน
2. ประชาชนได้รับการแก้ไขปัญหามีผู้ด้อยโอกาสมีโอกาสมากขึ้น การจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ มีการกระจายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งมีข้อมูลข่าวสารที่ส่งผลให้เกิด คุณภาพชีวิตที่ดีต่อคนในชุมชน
3. มีวิจัยและพัฒนาได้เรียนรู้จากชุมชน ได้ประสบการณ์การทำงานร่วมกับชุมชน อันก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี และเกิดแนวคิดในการพัฒนาตนเองของนักวิจัยและพัฒนาอย่างแท้จริง
4. ผลงานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทันที เนื่องจากได้ลงมือทำกิจกรรม โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เกิดการผนึกกำลัง

ร่วมกัน โดยที่ประชาชนเป็นผู้ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ตลอดจนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานที่โครงการที่ดำเนินการอยู่

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) ได้พัฒนา มาจากกระบวนการคิดและการทำงานแบบเดิมของนักสังคมศาสตร์ซึ่งเน้นที่ผลลัพธ์มากกว่า กระบวนการ หรือการที่ผู้ศึกษาวิจัยแบบเดิมมุ่งเพียงให้ได้ข้อค้นพบหรือคำตอบของปัญหาโดย กำหนดให้ ประชากรที่ถูกวิจัยเป็นผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยแบบเดิมพัฒนาเป็นกระบวนการ ที่มุ่งให้ผู้ได้รับ จากการวิจัยเป็นผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอน องค์ประกอบสำคัญ ของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมี 3 ประการ คือ

1. P: Participatory หมายถึง กระบวนการที่มีผู้ใช้ประโยชน์จากการวิจัย นักวิจัย และ นักพัฒนา หรือที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยนั้น
2. A: Action หมายถึง วิธีการปฏิบัติการหรือกระบวนการดำเนินการที่นักวิจัย เลือกใช้ เพื่อให้ได้คำตอบของประเด็นปัญหาการวิจัย
3. R: Research หมายถึง กระบวนการศึกษาการวิจัยที่ต้องการมีการศึกษาค้นคว้า อย่าง เป็นระบบตามวิธีการศึกษากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ร่วมในการวิจัยจะต้องเอาการดำเนินชีวิต ที่ตนกระทำอยู่เป็นปกติธรรมดาเป็น “เดิมพัน” และจะเป็น ผู้มีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในกิจกรรมครั้งนี้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะ 3 ประการ ที่เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน คือ (1) เป็นการค้นคว้าให้ได้คำตอบที่จำเป็น เช่น ข้อมูล ความจริง ปัญหาเชิงพัฒนาที่จะต้องแก้ไขสมมติฐานสำหรับการทดสอบต่อไป แผนงานดำเนินงาน สำหรับการพัฒนาหรือแก้ไข ปัญหาและการติดตามประเมินผลการพัฒนาแก้ไขปัญหา (2) เป็นการมีส่วนร่วมของสมาชิกของในชุมชนท้องถิ่น ผู้ซึ่งเป็นทั้งผู้ร่วม ดำเนินการวิจัยและผู้ได้รับผลลัพธ์ ของการวิจัย (3) เป็นการปฏิบัติการในการดำเนินชีวิตจริงมิใช่เป็นการจำลองจากชีวิตจริงมา เพื่อ การวิจัยอย่างที่มีผลกระทบกันในห้องทดลองของการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ ผู้เข้ามีส่วนร่วม ในการวิจัยจะต้องเอาการดำเนินชีวิตที่ตนกระทำอยู่เป็นปกติธรรมดาเป็น “เดิมพัน” และจะเป็นผู้มีส่วน ร่วมได้ส่วนเสียในกิจกรรม

การมีส่วนร่วมต่อการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพัฒนานั้น มีหลากหลายวิธี สามารถ จำแนกออกได้เป็นมิติต่าง ๆ (ทวิทอง หงส์วิวัฒน์, 2527) ประกอบด้วย

1. ร่วมศึกษาและวิเคราะห์ปัญหา ซึ่งเป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การศึกษา ชุมชน วิเคราะห์ชุมชน ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนร่วมกัน และมีส่วนในการ

จัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เรียนรู้สภาพของชุมชน วิถีชีวิต สังคม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมเพื่อใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำและประกอบการพิจารณาวางแผนงานวิจัย

2. ร่วมวางแผน เป็นการวางแผนการพัฒนาหลังจากได้ข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนแล้ว และนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาปัญหา สาเหตุของปัญหาเรียบร้อยแล้วก็นำมาอภิปราย แสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ การกำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่จะใช้เพื่อการวิจัย

3. ร่วมดำเนินการ เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการพัฒนา หรือเป็นขั้นตอนปฏิบัติการตามแผนการวิจัยที่ได้วางไว้ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยการสนับสนุนด้านเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน รวมทั้งการเข้าร่วมในการบริหารงาน การประสานขอความช่วยเหลือจากภายนอกในกรณีที่มีความจำเป็น

4. ร่วมรับผลประโยชน์ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดการ แจกจ่ายผลประโยชน์จากกิจกรรมการวิจัยในชุมชนในพื้นที่ที่เท่าเทียม เสมอภาคกัน

5. เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการ ดำเนินการต่อไป การเปิดให้ประชาชนหรือชาวบ้านที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสเข้าร่วมกระบวนการวิจัยนั้น นับได้ว่าเป็นคุณค่าโดยแท้ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบนี้ ซึ่งก่อให้เกิดรากฐานแห่งความยั่งยืนของการพัฒนา

ขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2548) อธิบายขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

1. ขั้นการศึกษาบริบท ในขั้นนี้ นักวิจัยจะทำการกำหนดพื้นที่หรืออาณาบริเวณ ที่จะทำการศึกษาวิจัยเพื่อทำประชาคม โดยมีนักพัฒนาประชาสัมพันธ์ชักชวนให้ชาวบ้านเข้าร่วม และชาวบ้านเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย

2. ขั้นกำหนดปัญหา ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยสรุปคำถามหรือปัญหา รวมทั้ง อธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจตรงกัน ส่วนนักพัฒนาทำความเข้าใจประเด็นปัญหาและมองถึงผลของการวิจัยได้อย่างชัดเจน และครอบคลุมส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ และชาวบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็น/ความต้องการ ขั้นการกำหนดปัญหาร่วมกับชาวบ้านในชุมชน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการให้เกิดผลอย่างแท้จริง ก่อนจะเริ่มดำเนินงานในขั้นตอนอื่น

3. ขั้นการวางแผนปฏิบัติการวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติ งานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุด้วยว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไร และอย่างไร เมื่อใดบ้าง พร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย ส่วนนักพัฒนาจะเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัยโดยติดตามผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน และคอยตรวจสอบผลของการดำเนินงานว่ามีสิ่งใดที่ผิดพลาด หรือไม่เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมาย หรือมีสิ่งใดที่เกิดแทรกซ้อน ขึ้นมาหรือไม่ โดยชาวบ้านนั้น จะเข้ามีส่วนร่วมลงมือในการปฏิบัติการวิจัยตามแผน และตรวจสอบผลว่าพึงพอใจหรือไม่

4. ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง รวมทั้งการแก้ไขระหว่างปฏิบัติการ งานวิจัย ในขั้นนี้ นักวิจัยที่เข้าร่วมโดยการพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่าย แล้วนำมาทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย โดยนักพัฒนาจะเข้ามีส่วนร่วมด้วยการตรวจสอบผลการปฏิบัติการวิจัย และประเมินว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ เป็นต้น และประชาชนหรือชาวบ้านจะเข้าร่วมด้วยการรับรู้ถึงการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานตามที่นักวิจัยกำหนด รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่แสดงถึงความพึงพอใจและความสำเร็จของการดำเนินการวิจัย

5. ขั้นการสรุปผลการวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ นักพัฒนามีส่วนร่วมด้วยการรับทราบและตรวจสอบ ประเมินผลการวิจัยว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง โดยชาวบ้านเข้ามีส่วนร่วมด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับผลของการวิจัยว่าพึงพอใจและได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ และแสดงความคิดเห็นอื่นประกอบข้อมูลด้วยว่าเพราะเหตุใด

จากขั้นตอนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมดังกล่าวสรุปได้ว่า การนำประโยชน์ของการวิจัยในการค้นคว้ามีคำตอบมีข้อมูลที่จริงมีการปฏิบัติในการมีส่วนร่วมโดยเน้นการให้ความสำคัญของประชาชนในการมีส่วนร่วมตัดสินใจในการพัฒนาเพื่อเป็นการปกป้องผลประโยชน์ในเชิงทฤษฎีแล้วมีหลากหลายในการในกระบวนการวิจัย เช่น การร่วมศึกษา วิเคราะห์ปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และติดตามประเมินผลของการ วิจัย เป็นต้น โดยให้มีการทำประชาคมเชิญชวนประชาชนเข้ามากำหนดปัญหาต่าง ๆ ในการวาง ขั้นตอน ต่อไป

อรุณรุ่ง บุญชนันตพงศ์ (2549) ได้ให้มุมมองในเรื่องขั้นตอนในการ ดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไว้ไม่แตกต่างกันมากนัก ซึ่งผู้เขียนขอหยิบยกมา กล่าวถึงดังนี้

ระยะเตรียมการวิจัย (Pre-research phase)

ในระยะนี้ เป็นการเตรียมชุมชน เพื่อให้มีความพร้อมเข้ามีส่วนร่วมใน กระบวนการวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและเป็นแก่นแกนหลักของการวิจัยแบบนี้ โดยการดำเนินงาน ขั้นตอนนี้มี

จุดมุ่งเน้นสำคัญที่จะให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัย ผู้นำชุมชน ชาวบ้าน รวมถึง เจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้อง ในขั้นเตรียมการนี้ ประกอบด้วย ขั้นตอนย่อย กล่าวคือ

1. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (build-up rapport) โดยวิธีการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุด คือ การปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ นักวิจัยควรร่วมกิจกรรมทุกอย่างของชุมชนซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้ นักวิจัยสามารถทำความเข้าใจโลกทัศน์ของชาวบ้านได้ดีมากขึ้น โดยทั่วไปแล้ว ผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อไปพบกับบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนที่มีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย หรือเป็นประชาชนกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย พุดคุยแนะนำตัวเองเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ เป้าหมายและความต้องการ ส่วนร่วมของชาวบ้านในกิจกรรมการวิจัย อันจะช่วยให้ชาวบ้านเกิดความไว้วางใจ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสามารถทำการวิเคราะห์คาดหมายสภาพการณ์และปัญหาของการดำเนินงานวิจัยที่อาจ เกิดขึ้น และสามารถเตรียมรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การสำรวจ ศึกษาชุมชน (Surveying and studying community) เป็นขั้นตอนของการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพ และแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชน รวมถึง การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและการเมือง ซึ่งโดยมาก แล้ว ผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต สุ่มฉบับที่ก และถ่ายภาพสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจาก เอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการหรือจากองค์กรพัฒนาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีบางโครงการวิจัย ใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน หรือผู้สูงอายุเพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนด้วย ส่วนการจัดเลือกชุมชนนั้น

3. คัดเลือกชุมชน (Selecting community) ได้เสนอความเห็นไว้ว่า โดยทั่วไปแล้ว การคัดเลือกชุมชนจะยึดหลักการเลือกชุมชนที่ด้อยโอกาสในการพัฒนา (Disadvantage community) เพื่อเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสความเท่าเทียมในการพัฒนา กับชุมชนอื่น อย่างไรก็ตาม วิจัยจำนวนมากคัดเลือกชุมชน โดยยึดเอาประเด็น ของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเยียวยาโดยเร่งด่วน หรือบางกรณีการวิจัยมุ่งหมายกระทำต่อชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแข็งขัน เพื่อเป็นชุมชนต้นแบบของการทำวิจัยและการพัฒนาให้กับชุมชนอื่นด้วยเช่นกัน

4. การเข้าสู่ชุมชน (Entering community) ข้อมูลชุมชนนับเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจกำหนดพื้นที่ดำเนินการ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวควรเป็นข้อมูลที่มีรอบด้าน สำหรับแหล่งข้อมูลในขั้นตอนนี้อาจมาจากส่วนราชการ เช่น ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐานข้อมูลจำนวนประชากรและบุคคลที่เป็นปราชญ์ชาวบ้าน หรือครูภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น และอาจเป็นข้อมูลที่องค์กรพัฒนาเอกชนรวบรวมไว้หรือนักวิจัยจะ

ดำเนินการเก็บข้อมูลเองโดยการสำรวจชุมชน (Community surveying) ก็ได้

5. การเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือ ในขั้นตอนนี้ มักถูกกำหนดให้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายของระยะก่อนการวิจัย โดยมุ่งหมายให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิจัยซึ่งเป็นระยะต่อไปและก่อให้เกิดการประสานงานที่ดีเพื่อความสะดวกต่อการดำเนินงานวิจัย ในส่วนของการเตรียมคนนั้น เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับชาวบ้านเพื่อเป็นแกนนำในการปฏิบัติ งานวิจัยร่วมกับนักพัฒนาและคณะผู้วิจัย ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว มักจะมีการเตรียมคน 3 กลุ่ม คือ เตรียมคนในชุมชน คณะนักวิจัยมักจะลงพื้นที่เพื่อจัดประชุมในชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ชาวบ้านรู้จักและคุ้นเคยกับกระบวนการและการดำเนินงานวิจัยแบบมีส่วนร่วมอย่างชัดเจนและรวดเร็ว เตรียมนักพัฒนา ด้วยการประชุมร่วมกับนักพัฒนาซึ่งโดยทั่วไปแล้วคนกลุ่มนี้ หมายถึง ผู้นำชุมชน พัฒนาการอำเภอหรือพัฒนาการอำเภอประจำตำบล และเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น เช่น ปลัด องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรพัฒนาภายนอกที่มีความสนใจศึกษาร่วมกัน กิจกรรมสำคัญของการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ คือ การประสานความร่วมมือ การสร้างความเข้าใจในกรอบของการทำงานวิจัย และการหาหรือแนวทางพัฒนาชุมชน ซึ่งมักจะรวมถึงการประสานงานเรื่องการใช้สถานที่ดำเนินการประชุมด้วย และเตรียมนักวิจัย ด้วยการประชุมปรึกษากันเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจตรงกันในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในการทำงานวิจัย ส่วนการเตรียมเครือข่ายความร่วมมือนั้น งานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมหลายชิ้น ได้ใช้วิธีการให้ครูผู้วิจัย/ นักวิจัยทำการประสานกับองค์กรภาครัฐและหรือองค์กร พัฒนาเอกชนเพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการดำเนินงานวิจัย การเตรียมเครือข่ายความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้กระบวนการวิจัยดำเนินไปได้ด้วยดี

ในขั้นนี้ ปัญหาของการวิจัยมักเป็นประเด็นเกี่ยวกับการเข้าถึงชาวบ้าน กลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการสื่อสารการทำวิจัยในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ขั้นตอนและผลประโยชน์ที่ชาวบ้าน จะได้รับของคณะนักวิจัย พึงทำความเข้าใจว่า โดยทั่วไปนั้น งานวิจัยแบบมีส่วนร่วมมักจะเป็น “ของใหม่” ที่ในสายตาของชาวบ้านแล้วชวนให้เข้าร่วมไม่น้อย และชาวบ้านส่วนมากก็มักจะตื่นเต้นกับการเข้ามาทำงานเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาของเขาจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก แต่กระนั้น ชาวบ้านก็มักจะไม่มีเวลามากนัก การดำเนินกระบวนการวิจัยจึงต้องเป็นไปอย่างกระชับ เพราะยิ่งกระบวนการทอดออกยาวมากเท่าใด การมีส่วนร่วมของชาวบ้านก็จะลดลงไปตามส่วน เท่านั้น

ระยะดำเนินการวิจัย (Research phase) ประกอบด้วยขั้นตอนย่อย คือ

1. การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (Problem identification and diagnosis) ในขั้นนี้เน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและการให้การศึกษาแก่ชุมชน (Community education participation-CEP) โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ โดยวิธีการจะให้การ อภิปรายถกปัญหา

(Dialogue) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้าน ทั้งที่เป็นการสนทนา แลกเปลี่ยนระดับบุคคล และระดับกลุ่มบุคคล เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Need assessment) พร้อมไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร (Resource assessment) ที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติเพื่อที่จะนำทรัพยากรมาใช้ในการกำหนดแผนเพื่อการจัดโครงการต่อไป

2. การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ (Project appraisal and identification) เมื่อมีการวิเคราะห์โครงการโดยการประเมินความต้องการของชุมชน หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในความเป็นจริงมักจะมีหลายแนวทาง ชาวบ้านและนักวิจัยจะต้องพิจารณาร่วมกันว่าวิธีการแก้ไขปัญหาใดที่เหมาะสมกับท้องถิ่น หรือมีความเป็นไปได้ โดยชาวบ้าน ควรมีบทบาทหลักเข้ามีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น และกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการ

3. การกำหนดแผนงาน โครงการและการจัดการ (Planning phase) กิจกรรมในช่วงนี้จะเป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่จะต้อง ดำเนินการ ดังนั้นเพื่อความมั่นใจว่าโครงการที่ได้รับการคัดเลือก เป็น โครงการและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการ ดังนั้นหลังจากที่ผ่านขั้นตอน 2.1 มาแล้ว ผู้วิจัยจะต้องใช้วิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้าน มีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหา การกำหนดโครงการ และกิจกรรมที่ดำเนินการ

4. การปฏิบัติตามโครงการ (Implementation phase) เป็นขั้นตอนที่สำคัญ อีกขั้นตอนหนึ่ง โดยคำถามที่ผู้วิจัยจะต้องใช้ถามกันในกลุ่มหรือในคณะทำงานเพื่อการดำเนินการ ในขั้นนี้คือ ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร ในแง่ปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ โดยทั่วไปมักเป็นประเด็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกระบวนการวิจัย พบว่า ความไม่สนใจเข้ามีส่วนร่วมของชาวบ้านจำนวนไม่น้อย นอกเหนือไปจากการขาดความรู้ความเข้าใจอันดีต่อกระบวนการ และผลประโยชน์ของการทำวิจัยแล้ว ยังปรากฏด้วยว่า ชาวบ้านมักมองเห็นการวิจัยเป็นเรื่องทางเทคนิคที่ต้องอาศัยความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะ และไม่เกี่ยวข้องอะไรนักกับปากท้องที่จะต้องทำมาหากินเป็นประจำวัน ประกอบกับธรรมชาติของการวิจัยแบบนี้ที่มักไม่มีการจ่ายตอบแทนเป็นเงินให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยด้วยแล้ว การมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำผลของการวิจัยไปสู่การปฏิบัติแล้วก็ยังห่างไกลจากบริบทชีวิตประจำวันของเขาออกไปมากขึ้น การเข้าร่วมงานวิจัยของชาวบ้าน จึงเป็นไปได้โดยเน้นการรับฟังสิ่งที่ผู้วิจัย และนักพัฒนาบุคคลเป็นหลัก ผลสืบเนื่องประการต่อมา คือ บุคคลที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ก็มักจะได้ชาวบ้านที่เป็นพวก “ขาประจำ” ที่มักอยู่ในวงข่ายอิทธิพล (Sphere of influence) ของเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือการเมืองท้องถิ่น มาเข้าร่วมกิจกรรม และส่งผลให้สุดท้ายแล้ว ผลของการวิจัยเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความชอบธรรมให้แก่การดำเนินกิจกรรม/ โครงการพัฒนาของภาครัฐดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

ข้างต้น

ระยะการติดตามและประเมินผลโครงการ (Monitoring and evaluation phase)

สำหรับระยะนี้เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการการวัดผลสำเร็จของ โครงการ ซึ่งหาก โครงการ มี สามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและอย่างต่อเนื่อง ก็อาจจะเป็นข้อพิสูจน์ถึงความไม่ประสพผลสำเร็จของโครงการได้ในขั้นตอนนี้ โดยมากแล้วคณะผู้วิจัยจะร่วมกับชาวบ้านที่เป็นผู้ร่วมงานวิจัย ทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัยว่าครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจะมีการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และจัดเวทีชาวบ้าน เพื่อนำเสนอผลการวิจัยเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึงการสานต่อให้ชาวบ้านนำผลของการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาชุมชนต่อไป อย่างไรก็ดี ระยะของการทำวิจัยและขั้นตอนของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น อาจมีความแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียด ซึ่งไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดหรือถูก หากแต่เป็นความเหมาะสมในบริบทของการดำเนินงานวิจัยที่อาจมีข้อจำกัดที่คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องรวมกิจกรรมหลายกิจกรรมไว้ดำเนินการในคาบเวลาที่ใกล้เคียงกัน หรือเป็นความต้องการของชุมชนเองที่จะกระชับขั้นตอนของการดำเนินงานวิจัย เพื่อมิให้กระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยจะสั้นหรือยาว มีรายละเอียดมากหรือน้อยเพียงใดจึงอาจจะไม่ใช่เรื่องใหญ่ หากแต่การมุ่งตอบสนองความต้องการและข้อจำกัดของชุมชน รวมถึงการทำให้ชุมชนได้มองเห็นปัญหาของตนเอง เกิดความต้องการอย่างแข็งขันและมุ่งมั่นมีส่วนร่วมทั้งในการปฏิบัติ งานวิจัยและการนำผลของการวิจัยไปใช้เพื่อปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้นนั่นเอง นับเป็นเรื่องที่สำคัญมากกว่า

ในขั้นตอนนี้ยังคงต้องอาศัยการมีเข้าใจที่ถูกต้อง และการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และกระตือรือร้นของฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวบ้านไม่น้อยไปกว่าขั้นตอนก่อนหน้า การมีความเข้าใจที่ถูกต้อง การสร้างช่องทางการตรวจสอบงานวิจัยและการมีเครื่องมือประเมินผลการวิจัย ว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้างนี้เอง จะทำให้ทุกฝ่ายคาดหมายได้ว่า ผลลัพธ์ของการวิจัยจะปรากฏออกมาสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาหรือสามารถใช้ได้กับการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุด และเข้าร่วมกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่องและบังเกิด ผลประโยชน์ในภาพรวม

สรุป การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) นับเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชนที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน โดยเป็นงานวิจัยที่เริ่มต้นจากชุมชน สนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้หาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผน และกำหนดการดำเนินงานตาม

แผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาได้ ถูกต้องตรงตามความต้องการ และมีนักวิจัยภายนอก ทำหน้าที่เป็นผู้เอื้ออำนวยให้กระบวนการวิจัย บังเกิดผลสอดคล้องกับเป้าหมาย อันนับได้ว่าการวิจัยได้ช่วยสร้างคุณลักษณะของการเรียนรู้แบบ พหุภาคี พร้อมกับก่อให้เกิดผลพลอยได้ที่เป็นจิตสำนึกตระหนักในปัญหา หน้าที่ และร่วมกัน แก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งเสริมกิจกรรมกลุ่ม ทำงานร่วมกันทั้งแก้ปัญหา และ พัฒนาอย่างต่อเนื่องยั่งยืนของชุมชน

กระบวนการ AIC (Appreciation influence control)

เทคนิคการทำงานร่วมกัน (AIC) เทคนิคในการทำงานร่วมกันในปัจจุบันมีมากมาย แต่ที่นิยมนี้ คือ เทคนิคที่เรียกว่า “AIC” ซึ่งเป็นเทคนิคหรือแนวทางที่จะส่งเสริมให้สมาชิกองค์กร มาร่วม กันเรียนรู้ในกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการทำงานและพัฒนาาร่วมกัน “AIC” เป็นวิธีการและ เทคนิคใน การนำสมาชิกสำหรับองค์กร ที่จะทำงานร่วมกันทั้งหมดในระบบใดระบบหนึ่งเข้ามา ประชุมเชิง ปฏิบัติการ (Workshop) โดยมีการดำเนินการใน 3 ชั้น คือ (ชนพรธณ ธานี, 2540)

ชั้นที่ 1 A = Appreciation

ชั้นที่ 2 I = Influence

ชั้นที่ 3 C = Control

ชั้นที่ 1 Appreciation (A) คือ การทำให้ทุกคนให้การยอมรับ และชื่นชมคนอื่น โดย ไม่รู้สึกหรือแสดงการต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ ในกระบวนการขั้นนี้ ทุกคนจะมีโอกาสแสดงออก อย่างทัดเทียมกันด้วยภาพ ข้อเขียน และคำพูดว่าเขาเห็นสถานการณ์ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และเขา อยากจะเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร ซึ่งจะทำให้ทุกคนได้มีโอกาสใช้ทั้งข้อเท็จจริง เหตุผล และความรู้สึกตลอดจนการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ ตามที่เป็นจริง เมื่อทุกคนได้ แสดงออก โดยได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ จะทำให้ทุกคนมีความรู้สึกที่ดี มีความรัก มีความ อบอุ่น และเกิด “พลังร่วม” ขึ้นในระหว่างคนที่ประชุมด้วยกัน ในขั้นตอนนี้จะมีการใช้ “จินตนาการ (Imagination)” อย่างไม่จำกัดจนเกิดเป็น “วิสัยทัศน์ (Vision)” ได้ง่ายขึ้น และจะกลายเป็นวิสัยทัศน์ ร่วม (Shared vision) หรืออุดมการณ์ร่วม (Shared ideal) เกิดขึ้นในระหว่างคนที่ประชุมด้วยกัน ใน ขั้นตอนนี้จะมีการใช้ “จินตนาการ (Imagination)” อย่างไม่จำกัดจนเกิดเป็น “วิสัยทัศน์ (Vision)” ได้ง่ายขึ้น และจะกลายเป็นวิสัยทัศน์ร่วม (Shared vision) หรืออุดมการณ์ร่วม (Shared ideal) เกิดขึ้น

Appreciation → Imagination → Vision

ขั้นที่ 2 Influence (I) คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่มาช่วยกัน กำหนดวิธีการสำคัญ คือ “ยุทธศาสตร์” (Strategy) ที่จะทำให้บรรลุ “วิสัยทัศน์ร่วม” หรือ “อุดมการณ์ร่วม” (Shared ideal) ของกลุ่ม (ที่มาประชุม) ได้อย่างดีที่สุด ในขั้นนี้ ทุกคนยังมีโอกาส ทัดเทียมกันที่จะใช้ข้อคิดเห็นว่า วิธีการสำคัญที่ทำให้บรรลุ “วิสัยทัศน์ร่วม” หรือ “อุดมการณ์ร่วม” นั้นประกอบด้วย อะไรบ้าง เมื่อทุกคนได้แสดงความคิดเห็นแล้ว จะนำ “วิธีการ” ที่เสนอแนะ ทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ แยกแยะ และพิจารณาร่วมกัน จนกระทั่งได้ “วิธีการสำคัญ” ที่กลุ่มเห็นพ้อง กันว่า จะนำไปสู่ความสำเร็จตามที่กลุ่มต้องการ ในการพิจารณาเลือก “วิธีการสำคัญ” ดังกล่าว สมาชิกกลุ่ม จะมี “ปฏิสัมพันธ์” (Influence หรือ Interaction) ซึ่งกันและกันสูง รวมถึงการถกเถียง ได้แย้งด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ “วิธีการ” ที่กลุ่มเห็นร่วมกันว่าดีที่สุด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการ ถกเถียงได้แย้งใน ระดับ “วิธีการ” โดยที่ยังมี “เป้าหมาย หรือ อุดมการณ์” ร่วมกัน ฉะนั้น กลุ่มจะยังมีแนวโน้มที่จะรักษาความรักความสามัคคีไว้โดยไม่ยากนัก ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการควบคุมสถานการณ์ ของวิทยากร กระบวนการ (Facilitator)

Influence = Interaction

ขั้นที่ 3 Control (C) คือ การนำ “วิธีการสำคัญ” มากำหนดเป็น “แผนปฏิบัติการ” (Action plan) อย่างละเอียดว่า ทำอะไร มีหลักการและเหตุผลอย่างไร มีเป้าหมายอย่างไร มีวิธีการ หรือขั้นตอนในรายละเอียดอย่างไร มีกำหนดเวลาอย่างไร ใครรับผิดชอบเป็นหลัก ใครต้องให้ ร่วมมือ จะต้องใช้งบประมาณค่าใช้จ่ายเท่าไร จากแหล่งใด จะมีรายได้จากการดำเนินการดังกล่าว หรือ ไม่ ถ้ามี ประมาณว่าเท่าไร และรายละเอียดอื่น ๆ ตามที่เห็นว่าควรระบุได้ ในขั้นนี้ สมาชิกกลุ่ม แต่ละคนจะเลือกเองว่า สมัครงจะเป็นผู้รับผิดชอบหลักในเรื่องใด จะเป็นผู้ให้ความร่วมมือในเรื่อง ใด จะเป็นผู้ร่วมคิดแผนปฏิบัติการข้อใด เป็นการกำหนด “ข้อผูกพัน” (Commitment) ให้ ความร่วมมือในเรื่องใด จะเป็นผู้ร่วมคิดแผนปฏิบัติการข้อใด เป็นการกำหนด “ข้อผูกพัน” (Commitment) ให้ตนเอง เพื่อ “ควบคุม” (Control) ให้เกิดการกระทำอันจะนำไปสู่การบรรลุผลที่ เป็นเป้าหมายหรืออุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่มในที่สุด นอกจากการรับผิดชอบหรือให้ความร่วมมือ ตาม “แผนปฏิบัติการ” ที่กลุ่มร่วมกัน กำหนดขึ้นแล้ว สมาชิกกลุ่มแต่ละคนยังอาจกำหนด “ข้อ ผูกพันเฉพาะตัว (Personal commitment)” ได้อีกด้วย เพื่อเป็นการใช้พลังในส่วนของตนเองแต่ละ คนให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์มากที่สุด

Control = Commitment → Action

สรุปกระบวนการ AIC

กระบวนการ AIC จะสร้างพลังสร้างสรรค์ขึ้นเมื่อฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกัน ด้วยความรัก ความเมตตา ตัว “A” (Appreciation) นั่นคือ ธรรมะอย่างสูง ได้แก่ ความรักและความเมตตาคนอื่น ต้องรับฟัง อดทน และยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น ซึ่งตรงกับหลักของพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้น “A” ทำให้เกิดพลังความคิดเข้ามาอาจเรียกว่า “การพัฒนาทางจิตวิญญาณ” (Spiritual development) พอคนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมมีความรักความเมตตาต่อกันแล้ว ก็จะเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานด้วยกันที่เรียกว่า “Interactive learning through action” จึงทำให้การพัฒนาประสบความสำเร็จเพราะทำให้เกิด “การเรียนรู้” ที่แท้จริง เพราะฉะนั้น “การพัฒนา” ต้องการ “การเรียนรู้” อย่างมากของทุกฝ่าย นั่นคือ ต้องมี “I” (Influence) ได้แก่ การเรียนรู้ร่วมกันให้เกิด พลัง และต้องมี “C” (Control) ซึ่งได้แก่ “การจัดการ” (Management) และ “แผนปฏิบัติการ” (Action plan) ที่กำหนดว่าใคร จะทำอะไร อย่างไร เมื่อใด มีค่าใช้จ่ายเท่าไร จะได้เงินจากไหน ถ้าไม่พอจะ ทำอย่างไร เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับเครือข่าย

1. ความหมายของเครือข่าย

มีและนักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามของคำว่า เครือข่าย ไว้หลายความหมาย ดังนี้ สนธยา พลศรี (2550, หน้า 5-20) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไปตามแนวความคิดและลักษณะของเครือข่าย ซึ่งได้รวบรวมเอาไว้ดังนี้

1. ความหมายโดยทั่วไป เครือข่าย หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงเป็นตาข่าย ซึ่งมีความหมายในหลายมิติ ทั้งหมายถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ โครงข่ายของระบบ สาธารณูปโภค สาธารณูปการ เช่น ระบบน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์อินเทอร์เน็ต หรือระบบเทคโนโลยีโทรคมนาคมที่เป็นโครงสร้างทางกายภาพ ซึ่งมีการโยงใยเป็น โครงข่ายที่ต่อเนื่องกัน โดยไม่คำนึงถึงผลที่เกิดขึ้น เช่น เครือข่ายประชารัฐ เครือข่ายผู้ก่อการร้าย เครือข่ายผู้ค้ายาเสพติด เครือข่ายพ่อค้า เครือข่ายมหาวิทยาลัย เครือข่ายระบบ โทรศัพท์ เครือข่ายวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ เป็นต้น

2. ความหมายในฐานะที่เป็นธรรมชาติของข่ายใยชีวิต มาจากพื้นฐานความคิด เกี่ยวกับเครือข่ายที่สำคัญ 3 ประการ คือ เครือข่ายเป็นธรรมชาติที่แท้จริงของสรรพสิ่ง เป็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการ และเป็นโครงสร้างที่ออกแบบและโครงสร้างตามธรรมชาติสรุปได้ว่าเครือข่าย หมายถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและการปฏิสัมพันธ์ที่โยงใยกันของสรรพสิ่งแล้ว สร้างภาระหน้าที่เชิงปฏิสัมพันธ์ต่อกันจนกลายเป็นความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่มีการสานต่อกันอย่างแนบแน่น แต่มีความยืดหยุ่นและมีความเป็นอิสระในตนเอง โดยเป็นกระบวนการที่มี

ความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นไปตามหลักของธรรมชาติที่สรรพสิ่งจะมีจุดเริ่มต้น เติบโต หยดพัก และขยาย โดยขึ้นอยู่กับจังหวะ เวลา และสถานการณ์แวดล้อมหรือโอกาส หรือเครือข่ายหมายถึง การเชื่อมโยงสัมพันธ์ของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ

3. เครือข่าย ในฐานะที่เป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ของสังคมมนุษย์ หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลกับบุคคล กลุ่มกับกลุ่ม องค์กรกับองค์กร สถาบันกับสถาบัน ชุมชนกับชุมชน ประเทศกับประเทศก็ได้ โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อดำเนินกิจกรรมให้บรรลุความสำเร็จร่วมกัน บนพื้นฐานของความสัมพันธ์และผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน การดำเนินกิจกรรมอาจจะร่วมกันเป็นครั้งคราว ตามความจำเป็นหรืออย่างต่อเนื่องก็ได้ โดยสมาชิกยังคงมีอิสระในการดำเนินงานหรืออาจจะรวมกันโดยมีคณะกรรมการร่วมกันดำเนินงานก็ได้

4. เครือข่ายในลักษณะที่เป็นเครือข่ายประสานงาน หมายถึง การประสานงานอย่างแนบแน่นระหว่างสมาชิกในลักษณะของการร่วมมือกันเพื่อระดมทรัพยากรต่าง ๆ ของสมาชิกมาใช้ร่วมกันและดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยอาจจะเป็นการประสานงานโดยตรงระหว่างสมาชิกกับสมาชิก หรือร่วมกันจัดตั้งศูนย์กลางในการประสานงานกันก็ได้เพื่อการบรรลุเป้าหมายของสมาชิกร่วมกัน

5. เครือข่ายในลักษณะที่เป็นพลังการทำงาน หมายถึง การที่สมาชิคนำพลังหรือศักยภาพของตนมารวมเข้าด้วยกันเพื่อเพิ่มขีดความสามารถจนเพียงพอที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จร่วมกัน ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มพลังในการดำเนินงานแล้วยังเป็นการเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับเครือข่ายอีกด้วย

6. เครือข่ายในฐานะที่เป็นเครือข่ายประชาสังคม หมายถึง การเชื่อมโยงประสานระหว่างบุคคล กลุ่มหรือชุมชนเพื่อสร้างพลังและอำนาจต่อรองแล้วขยายไปเชื่อมโยงกับบุคคล กลุ่มหรือชุมชนอื่น ๆ ในลักษณะของการเป็นพันธมิตรหรือภาคีกัน โดยดำเนินงานด้วยความเป็นอิสระ ไม่ครอบงำ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาหรือวิกฤตการณ์ของชุมชนร่วมกัน

7. เครือข่ายในฐานะที่เป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้หมายถึง ความสัมพันธ์เชื่อมโยงทั้งทางตรงและทางอ้อมของสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต รวมทั้งมนุษย์ที่มีการเชื่อมประสานกันอย่างเป็นระบบ ในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของสมาชิก ทำให้เกิดการรวมพลังจนสามารถดำรงตัวอยู่ได้ในปัจจุบันและพัฒนาไปสู่อนาคตได้อย่างไม่มีสิ้นสุด เมื่อพิจารณาจากความหมายที่กล่าวมาแล้ว อาจสรุปได้ว่า เครือข่ายหมายถึง ความสัมพันธ์เชื่อมโยงทั้งทางตรงและทางอ้อมของสรรพสิ่งต่าง ๆ ทั้งสิ่งที่มีชีวิตและสิ่งที่มีชีวิต รวมทั้งมนุษย์ที่มีการเชื่อมประสานกัน อย่างเป็นระบบ ในลักษณะของการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของสมาชิก

Haythornthwaite (2005, p. 323) ได้อธิบายว่า สมาชิกเครือข่ายอาจเป็นได้ทั้งมนุษย์ที่เป็นปัจเจกบุคคล คณะบุคคล หรือสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ก็ได้ เช่น องค์กร สถาบัน บทบาทหน้าที่ ตำแหน่ง สัตว์เลี้ยงของ บทความวารสาร และเว็บเพจ เป็นต้น ส่วนเนื้อหาของทรัพยากรที่แลกเปลี่ยนไหลเวียนระหว่างกันในเครือข่ายทางสังคมมีได้หลายชนิด ทั้งทรัพยากรที่จับต้องได้ เช่น สินค้า วัตถุคิบ บริการ เงิน และทรัพยากรที่จับต้องไม่ได้ เช่น ข้อมูล สารสนเทศ การสื่อสาร ความเชื่อ และอิทธิพลทางสังคม เป็นต้น

Wasserman and Faust (2009, p. 35) ได้อธิบายความหมายของเครือข่ายสังคมว่าเป็นประเภทหนึ่งของเครือข่ายที่เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์ หมายถึง กลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง (Individual หรือ Actor) ที่มีความสัมพันธ์กัน โดยมี 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) กลุ่มของบุคคลหรือตัวแสดง 2) แต่ละบุคคลมีกลุ่มแอตทริบิวต์ที่อธิบายคุณลักษณะ 3) กลุ่มของจุดเชื่อมโยงบอกความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เครือข่ายสังคมจึงเป็นโครงสร้างของสังคมที่สร้างขึ้นจาก กลุ่มบุคคลของสังคม เช่น บุคคลหรือองค์กรและกลุ่มของ 2 กลุ่มที่เชื่อมโยงกัน ภาพรวมของเครือข่าย สังคมทำให้มีวิธีการวิเคราะห์โครงสร้างเอนทิตี (Entity) ของสังคม เช่นเดียวกับหลาย ๆ ทฤษฎีที่อธิบาย รูปแบบของ โครงสร้างสังคม

Marin and Wellman (2011, pp. 11-12) ได้อธิบายความหมายของเครือข่ายว่าเป็น การ รวมตัวของกลุ่มของสมาชิกของเครือข่าย (Nodes) ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันโดยมีความสัมพันธ์ และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความเป็นเพื่อน ญาติพี่น้อง ผู้ร่วมงาน การพูดคุย การให้คำแนะนำ การให้ความไว้วางใจ การแลกเปลี่ยนสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารผ่านอีเมลและสื่อสังคมออนไลน์ การให้ความร่วมมือ ความเป็นผู้แต่งร่วมและการอ้างอิงผลงานวิจัย เป็นต้น

จากที่กล่าวมาในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เครือข่าย (Network) หมายถึง รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม (Pattern of social relationship) ของปัจเจกบุคคล (Individual) กลุ่ม (Group) และองค์กร (Organization) ผ่านรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กิจกรรม การสื่อสาร ความร่วมมือ การพึ่งพาอาศัย การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ ซึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ที่มีโครงสร้างและรูปแบบที่หลากหลายตลอดจนมีเป้าหมายร่วมกัน

2. ประเภทของเครือข่าย

สนธยา พลศรี (2550, หน้า 30) ได้สรุปการจัดประเภทของเครือข่ายโดยใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่กำหนดขึ้น ซึ่งมีได้หลายหลักเกณฑ์ขึ้นอยู่กับความสอดคล้องกับลักษณะและรูปแบบของเครือข่ายที่ต้องการศึกษา ในที่นี้จะขอสรุปเฉพาะประเภทของเครือข่ายที่สอดคล้องกับการศึกษาเครือข่ายทางสังคมในระดับจังหวัดในการจัดประเภทของเครือข่ายเท่านั้น คือ การแบ่งตามความ

ซับซ้อนของกลไกการทำงาน การแบ่งตามสถานภาพและบทบาทของสมาชิก การแบ่งตามระดับ การรวมตัวของสมาชิก การแบ่งตามลักษณะการเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย การแบ่งตามระดับ ความสัมพันธ์กับศูนย์กลาง การแบ่งตามขนาดของเครือข่าย การแบ่งตามความสัมพันธ์กับรัฐบาล การแบ่งตามลักษณะของงาน และการแบ่งตามลักษณะกิจกรรมของเครือข่าย ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. การแบ่งตามความซับซ้อนของกลไกการทำงาน เป็นการแบ่ง โดยพิจารณาจากความซับซ้อนในการรวมตัวและขยายตัวของสมาชิกจากความซับซ้อนน้อย แล้วเพิ่มความซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) เครือข่ายชั้นเดียว เป็นเครือข่ายที่เกิดจากการรวมตัวกันของสมาชิกเพียงระดับชั้นเดียว โครงสร้างไม่มีความซับซ้อนมากนัก ซึ่งสมาชิกมีความสัมพันธ์กันแบบง่าย ๆ 2) เครือข่ายหลายชั้น เป็นเครือข่ายที่สมาชิกรวมกันในลักษณะของการขยายเครือข่ายออกไปหลายระดับหรือหลายชั้น ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนหลายระดับ

2. การแบ่งตามสถานภาพและบทบาทของสมาชิก แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1) เครือข่ายแนวนอน (Horizontal network) เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เมื่อรวมเป็นเครือข่ายจะมีตำแหน่งและหน้าที่ที่ตัดเทียมกัน ไม่มีใครมีอำนาจเหนือกว่าใคร แต่ต่างนำศักยภาพของตนมาใช้ในการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างเต็มที่ 2) เครือข่ายแนวตั้ง (Vertical network) เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีลักษณะที่แตกต่างกัน เมื่อรวมกันเป็นเครือข่ายสมาชิกจะมีตำแหน่งหน้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น สมาชิกแกนนำ สมาชิกธรรมดา สมาชิกสมทบ เป็นต้น

3. การแบ่งตามระดับการรวมตัวของสมาชิก การแบ่งประเภทของเครือข่ายตามระดับการรวมตัวของสมาชิกเป็นการแบ่งประเภทของเครือข่ายตามลักษณะการมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายของสมาชิก ซึ่งมีระดับแตกต่างกันออกไป หลายระดับ คือ (1) เครือข่ายระดับบุคคล เป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ มารวมกัน เป็นเครือข่าย เช่น เครือญาติเพื่อนบ้าน บุคคลที่ประกอบอาชีพเดียวกัน ประสบความสำเร็จหรือเหมือน ๆ กัน (2) เครือข่ายระดับกลุ่มหรือองค์กร เป็นเครือข่ายที่สมาชิกเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มหรือองค์กรซึ่งไม่ใช่บุคคล เช่น ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรจังหวัดสงขลา สหพันธ์ครูสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับต่าง ๆ เครือข่ายมหาวิทยาลัยในจังหวัดสงขลาสหภาพ แรงงานแห่งประเทศไทย เป็นต้น

(3) เครือข่ายระดับบุคคลกับกลุ่มหรือองค์กร เป็นเครือข่ายที่สมาชิก ประกอบด้วย บุคคลต่าง ๆ กับกลุ่มหรือองค์กร ซึ่งเป็นคนละระดับกัน (4) เครือข่ายระดับชุมชนต่าง ๆ เป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยชุมชนขนาดต่าง ๆ เช่น ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับเมืองกับเมือง ประเทศต่อประเทศ เป็นต้น หรือสมาชิกอาจจะประกอบด้วยชุมชนขนาดเดียวกันหรือต่างขนาดกันก็ได้ (5) เครือข่ายระดับสถาบัน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกประกอบด้วยสถาบันประเภท

เดียวกัน เช่น สถาบันครอบครัวกับสถาบันครอบครัว หรือสถาบันต่างประเทศกับ เช่น สถาบันครอบครัวกับสถาบันศาสนา เป็นต้น

4. การแบ่งตามลักษณะการเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์กลางกับสมาชิก ว่าเป็นแบบใด ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ (1) เครือข่ายรวมศูนย์เป็นเครือข่ายที่มีศูนย์กลางเพียงศูนย์เดียว มีลักษณะเป็นแบบการรวมอำนาจไว้ในศูนย์กลาง สมาชิกเป็นเพียงผู้ร่วมใช้บริการจากศูนย์กลางเท่านั้น หรือมีศูนย์กลางเป็นแม่ข่าย ส่วนสมาชิกถูกข่ายที่ต้องดำเนินงานตามแม่ข่าย เช่น คຸຣຸສກຳ สันนิบาตสหกรณ์แห่งประเทศไทย เป็นต้น (2) เครือข่ายกระจายศูนย์เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีอิสระในการดำเนินงาน แต่จะมีคณะกรรมการร่วมทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางหรือประสานงานเครือข่าย (3) เครือข่ายผสม เป็นเครือข่ายที่มีโครงสร้างทั้งแบบรวมศูนย์และกระจายศูนย์ รวมกัน กล่าวคือ มีศูนย์กลางทำหน้าที่ประสานงานระหว่างสมาชิก แต่ให้สมาชิกมีอิสระในการติดต่อ ประสานงานกันได้โดยตรงอีกด้วย (4) เครือข่ายเชิงซ้อน เป็นเครือข่ายที่โครงสร้างเปิดโอกาสให้สมาชิกสามารถติดต่อประสานงานร่วมมือกันดำเนินงานภายในเครือข่ายได้โดยตรง โดยมีศูนย์กลางประสานงานหลายศูนย์

5. การแบ่งตามระดับความสัมพันธ์กับศูนย์กลาง เป็นการแบ่งประเภทของเครือข่าย โดยพิจารณาจากระดับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับศูนย์กลางของเครือข่าย ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) เครือข่ายใกล้ชิด (Intimate network) เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วย สมาชิกที่ใกล้ชิดกับบุคคลที่เป็นจุดศูนย์กลางมากที่สุด เช่น เครือข่ายญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท (2) เครือข่ายรอง (Effective network) เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วย สมาชิกที่บุคคลผู้เป็นศูนย์กลางรู้จักคุ้นเคย น้อยกว่ากลุ่มเครือข่ายใกล้ชิด ได้แก่ ญาติพี่น้องลำดับห่าง ๆ คนที่รู้จัก คุ้นเคยทั่ว ๆ ไป (3) เครือข่ายขยาย (Extended network) เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วยสมาชิก ซึ่งบุคคลผู้เป็นจุดศูนย์กลางไม่รู้จักโดยตรง แต่สามารถติดต่อสัมพันธ์โดยผ่านบุคคลในเครือข่ายใกล้ชิด อีกทีหนึ่ง

6. การแบ่งตามขนาดของเครือข่าย การแบ่งประเภทของเครือข่ายตามขนาดของเครือข่าย เป็นการแบ่งโดยพิจารณา จากจำนวนของสมาชิกที่รวมกันเป็นเครือข่าย แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ เครือข่ายขนาดใหญ่ และเครือข่ายขนาดเล็ก (1) เครือข่ายขนาดใหญ่หรือเครือข่ายรวม (Total network) เป็นเครือข่ายที่ประกอบด้วย สมาชิกจำนวนมาก เช่น เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งประเทศไทย ซึ่งสมาชิกประกอบด้วยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ มากกว่า 70,000 กองทุน ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ซึ่งสมาชิกประกอบด้วยสหกรณ์การเกษตรทุกอำเภอ เป็นต้น (2) เครือข่ายขนาดเล็กหรือเครือข่ายย่อย (Sub network) เป็นเครือข่ายที่มีขนาดเล็กกว่าเครือข่ายรวม มารวมกันเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่ขึ้น เช่น กองทุนหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้านมารวมกันเป็นเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านระดับตำบล เป็นต้น

7. การแบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์กับรัฐบาล การแบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์กับรัฐบาล เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากการจัดตั้ง และการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นสำคัญ แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ เครือข่ายภาครัฐ เครือข่าย ภาคเอกชนและเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน (1) เครือข่ายภาครัฐ เป็นเครือข่ายที่เกิดจากการจัดตั้งหรือการสนับสนุนโดยรัฐบาล เช่น เครือข่ายอุตสาหกรรม ขนาดกลางและขนาดย่อม เครือข่ายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และเครือข่ายอื่น ๆ ที่จัดตั้งและสนับสนุนโดยกระทรวง กรม และหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาล (2) เครือข่ายภาคเอกชน เป็นเครือข่ายที่ประชาชนรวมกันจัดตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง โดยไม่อยู่ใต้การบังคับบัญชาของรัฐบาล เช่น สโมสรไลออนส์แห่งประเทศไทย สโมสรโรตารี แห่งประเทศไทย หอการค้าไทย เป็นต้น (3) เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นเครือข่ายที่เกิดจากองค์กรพัฒนาเอกชน (Non-government organization) ซึ่งไม่ถูกบังคับบัญชาโดยรัฐบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยไม่แสวงหากำไร เช่น คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งประเทศไทย คณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชนภาคใต้ เป็นต้น

8. การแบ่งตามลักษณะของงาน แบ่งโดยพิจารณาจากลักษณะการดำเนินงานของเครือข่าย แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ เครือข่ายพื้นที่และเครือข่ายกิจกรรม (1) เครือข่ายพื้นที่ (Area network) เป็นเครือข่ายที่ดำเนินงานอยู่ในพื้นที่เดียวกัน โดยกิจกรรมมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไป เช่น อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน ตำบลเดียวกันอำเภอ เดียวกัน จังหวัดเดียวกัน ประเทศเดียวกัน เป็นต้น แต่รวมกันเป็นเครือข่าย (2) เครือข่ายกิจกรรม (Issue network) เป็นเครือข่ายที่ดำเนินงานในกิจกรรมที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจจะครอบคลุมพื้นที่หลายหมู่บ้าน หลายตำบล หลายอำเภอ หลายจังหวัด หลายประเทศ เป็นต้น

Dijk (2006, p. 25) ได้จำแนกประเภทของเครือข่ายออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. เครือข่ายทางกายภาพ (Physical networks) เป็นระบบทางธรรมชาติที่ซับซ้อน เช่น ระบบนิเวศ ถนน แม่น้ำและเส้นทางต่าง ๆ
2. เครือข่ายระบบเส้น (Organic networks) เป็นกลไกในร่างกาย เช่น ระบบประสาทของร่างกายมนุษย์สื่อสารกันเองผ่านสมองซึ่งเป็นตัวควบคุมการทำงาน การไหลเวียนของเลือด และ DNA ในเซลล์
3. เครือข่ายประสาทเทียม (Neuronal networks) เป็นระบบความคิด การเชื่อมโยงของจิต และแผนผังความคิด
4. เครือข่ายสังคม (Social networks) เป็นระบบทางสังคมที่เชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์

5. เครือข่ายทางเทคนิคหรือเครือข่ายเทคโนโลยี (Technical networks) ประกอบด้วย ถนน เครือข่ายการส่งของการโทรคมนาคมและเครือข่ายคอมพิวเตอร์

6. เครือข่ายของสื่อ (Media networks) เป็นการเชื่อมโยงระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยมีสัญลักษณ์และสารสนเทศ

Hanneman and Riddlw (2005, p. 62) ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายตามโครงสร้างสังคม ที่แสดงความสัมพันธ์ทุกโครงสร้างของสังคมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ (Relationship) การวัดอิทธิพล ความสัมพันธ์จึงวัดจากความเชื่อมโยงของความสัมพันธ์ในเครือข่าย มีการจำแนกประเภทของ โครงสร้างสังคมออกเป็นเครือข่าย 3 ประเภท ได้แก่ 1) เครือข่ายแบบดาว (Star) 2) เครือข่ายแบบ เส้น (Line) 3) เครือข่ายแบบวงกลม (Circle)

3. รูปแบบของเครือข่าย

การกำหนดรูปแบบของเครือข่ายสามารถกำหนดได้หลายรูปแบบตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น ซึ่งสนธยา พลศรี (2550, หน้า 24) ได้สรุปรูปแบบของเครือข่ายโดยใช้รูปแบบตาม ความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ของเครือข่าย รูปแบบตามลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกกับแกนกลาง ประสานงานและรูปแบบตามลักษณะกิจกรรมของสมาชิก เป็นเกณฑ์ในการจัดรูปแบบดังกล่าว มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. รูปแบบตามความสัมพันธ์แบบต่าง ๆ ของเครือข่าย โดยทั่วไปพบว่ามี 3 รูปแบบ คือ เครือข่ายคู่ เครือข่ายแฉกเชื่อมระหว่างบุคคลและเครือข่ายแฉกเชื่อมที่ขยายออกไป คือ (1) เครือข่ายคู่ (Dyad network) คือ เครือข่ายที่มีคนคนหนึ่งเป็นศูนย์กลาง คนอื่น ๆ ต่างไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่ละคนจะมีความสัมพันธ์เฉพาะกับศูนย์กลางเท่านั้น (2) เครือข่ายแฉกเชื่อมระหว่างบุคคลหรือ เพื่อนบ้าน เป็นเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กัน แบบ 2 ชั้น คือ เครือข่ายชั้นแรก กับเครือข่ายชั้นสอง ที่แต่ละคนในเครือข่ายต่างก็มีเครือข่ายสัมพันธ์ของตนเอง อันเป็นเครือข่ายกับชั้นสองของคนที่อยู่ ตรงกลาง (3) เครือข่ายแฉกเชื่อมที่ขยายออกไป เป็นเครือข่ายที่แฉกเชื่อมคน ๆ หนึ่ง ซึ่งอาจขยาย ออกไปได้โดยไม่จำกัด ผลกระทบของเครือข่ายแต่ละส่วนที่มีต่อสมาชิกแต่ละคนอาจลดลงไปเรื่อย ๆ ซึ่งส่วนที่มีอิทธิพลต่อศูนย์กลางมากที่สุด จะเป็นส่วนที่เป็นเครือข่ายชั้นแรกถึงชั้นที่สามเท่านั้น นอกจากนี้ คนที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในชั้นที่สองและสามยังอาจมีพลังเพียงพอที่จะทำให้ ความสัมพันธ์ในเครือข่ายชั้นแรกเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามก็ได้

2. รูปแบบตามลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างแกนกลางประสานงานกับสมาชิก เครือข่าย มี 3 รูปแบบ คือ (1) เครือข่ายรวมศูนย์เป็นเครือข่ายที่สมาชิกมีความร่วมมือ ประสานงาน และมีความสัมพันธ์กับศูนย์รวมหรือแกนกลางสูง แต่ความเป็นเครือข่ายกันระหว่างสมาชิกด้วยกัน มีน้อย มากหรือไม่มีเลย (2) เครือข่ายกระจาย เป็นเครือข่ายที่ศูนย์รวมหรือแกนกลางประสานงาน

ตลอดจน สมาชิกมีการติดต่อสื่อสาร ประสานงาน ร่วมมือซึ่งกันและกัน กระจายการประสานงาน เชื่อมประสาน สัมพันธ์กัน ในระหว่างสมาชิกด้วยกันและกับศูนย์กลาง ซึ่งศูนย์กลางจะคอยทำหน้าที่สนับสนุนอำนวยความสะดวก ให้ความสะดวกต่าง ๆ ให้กับสมาชิกเครือข่าย (3) เครือข่ายกระจายเชิงซ้อน เป็นเครือข่ายที่ศูนย์กลางหรือแกนกลางกระจายอำนาจ ให้สมาชิกเครือข่ายสามารถติดต่อ ประสานงาน ร่วมมือซึ่งกันและกัน และขยายการติดต่อออกไปยังสมาชิกอื่น ๆ ซึ่งสมาชิกเหล่านั้น ต่างก็เป็นเครือข่ายซึ่งกันและกัน มีลักษณะเป็นเครือข่ายเชิงซ้อนหลายชั้น โดยจะมีศูนย์กลางหรือ แกนกลางทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานเครือข่ายหลายศูนย์กลาง

3. รูปแบบตามลักษณะกิจกรรมของสมาชิกเครือข่าย คือ (1) เครือข่ายกิจกรรมประเภท เดียวกัน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกดำเนินกิจกรรม ประเภทเดียวกันมารวมตัวกัน ประสานงาน ช่วยเหลือเกื้อกูลให้ความร่วมมือกัน การรวมตัวกันเป็น เครือข่ายตามรูปแบบนี้จะเป็นการ ดำเนินการในแนวราบ ในระยะแรกสมาชิกที่มารวมตัวกันจะอยู่ในพื้นที่ละแวกใกล้เคียงกันก่อน เมื่อความร่วมมือได้ผลก็ขยายเครือข่ายให้กว้างมากยิ่งขึ้น จนเป็นเครือข่ายที่มีสมาชิกมาจากเขต พื้นที่ที่แตกต่างกัน (2) เครือข่ายกิจกรรมต่างประเภทกัน เป็นเครือข่ายที่สมาชิกต่างสาขา ต่าง กิจกรรม กันมารวมมือกัน หรือกิจกรรมที่มีผลสืบเนื่องกันมารวมมือประสานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีตัวแทนจากองค์กรต่างกิจกรรมเหล่านี้มาเชื่อมประสานเพื่อเกื้อกูลกัน ทั้งในด้านข้อมูล ข่าวสาร ความร่วมมือ และทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาและ ปรับตัวเอง

4. ระดับของเครือข่ายสังคม

Dijk (2006, pp. 27-28) ได้อธิบายว่า เครือข่ายสังคมเป็นระบบย่อยของสังคมที่สนับสนุน โดยเครือข่ายของสื่อ (Media network) มีในทุกระดับ จำแนกได้เป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. ระดับความสัมพันธ์ของแต่ละบุคคล (Individual relations) โดยแต่ละคนจะสร้าง จุดเชื่อมกับสมาชิกในครอบครัว เพื่อน คนคุ้นเคย เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน และอื่น ๆ ระดับนี้จะ ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายของสื่อและอินเทอร์เน็ต

2. ระดับความสัมพันธ์ของกลุ่มและองค์กร เป็นการเชื่อมโยงของกลุ่มถาวรและชั่วคราว โดยใช้เครือข่ายคอมพิวเตอร์และโทรคมนาคม (Group and organizational relations)

3. ระดับความสัมพันธ์ของสังคม (Societal relations) เป็นระดับความสัมพันธ์ระดับ บุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์กรที่ทำให้เกิดสังคมที่มีการเชื่อมโยง โดยใช้เครือข่ายของสื่อ ความสัมพันธ์ของระดับนี้ทำให้เกิดเศรษฐกิจเครือข่ายหรือเศรษฐกิจใหม่

4. ระดับความสัมพันธ์ของโลก (Global relations) เป็นระดับความสัมพันธ์ของสังคม ทั่วโลกและองค์การระหว่างประเทศ

ตอนที่ 3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ความหมายของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

World Tourism Organization (2004) ได้ให้อธิบายคำจำกัดความล่าสุดของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism) ว่าการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะไม่ใช่เป็นเพียงแค่การท่องเที่ยวขนาดเล็กหรือการตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche tourism segments) หากแต่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องครอบคลุมถึงการตลาดโดยรวมหรือที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “การท่องเที่ยวแบบมวลชน” (Mass tourism) โดยทั่วไปการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญต่อการเสมอภาคระหว่างเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมไปถึง สังคมและวัฒนธรรมของคนที่อยู่ในรุ่นปัจจุบันต่อไปจนถึงคนในอนาคต ดังนั้น หลักการและแนวคิดที่สำคัญของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในคำจำกัดความของ WTO จึงประกอบด้วย 1) การท่องเที่ยวต้องตระหนักและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด 2) การเคารพในสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของประชาชนพื้นเมือง รวมไปถึงการรู้จักปรับตัวและเข้าใจถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณีของแต่ละชุมชน 3) การสร้างความเจริญมั่นคงทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรก่อให้เกิดการกระจายของรายได้อย่างเป็นธรรม และทั่วถึงแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (Tourism stakeholder) นอกจากนี้ ยังควรที่จะก่อให้เกิดการจ้างงานและการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น รวมไปถึงการมีส่วนร่วมสำคัญในการช่วยลดความยากจนในท้องถิ่นด้วย

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552, หน้า 51) ได้อธิบายว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางการพัฒนาที่มุ่งให้เกิดความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านสังคม เศรษฐกิจและการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม หรืออาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างไร้ขีดจำกัดที่เน้นการเพิ่มขึ้นของปริมาณการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องมากกว่าความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในระยะยาว กล่าวโดยสรุป คือ การท่องเที่ยวทุกประเภทในแต่ละพื้นที่ทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ วัฒนธรรม เกษตร ชุมชนหรืออื่น ๆ จะต้องได้รับการพัฒนาจึงจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้หลักเกณฑ์อย่างเป็นทางการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นอกจากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจแล้ว ยังจะต้องคำนึงถึงความร่วมมือกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการท่องเที่ยว (Tourism stakeholder) ทุกฝ่าย รวมไปถึงจะต้องสามารถรักษาความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยว การดำเนิน การวางแผนอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญจะต้องมีเครื่องมือดัชนีที่ชี้วัดประสิทธิภาพต่อผลกระทบของ การดำเนินการในส่วนต่าง ๆ เพื่อสามารถนำไปปรับปรุงและแก้ไข

เพื่อให้เกิดความยั่งยืนได้ต่อไปในอนาคต

หลักการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552, หน้า 60) ได้นำเสนอการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างระมัดระวังและมีความรอบคอบมากขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์อย่างเป็นทางการของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนจะต้องควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านการท่องเที่ยวของชุมชน กำหนดแหล่งทรัพยากรที่จะต้องได้รับการทำนุบำรุงและส่งเสริม รวมทั้งการร่วมกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ในการพัฒนาและบริหารจัดการ นอกจากนี้สมาชิกของชุมชนจะต้องเข้าร่วมในการดำเนินการตามแนวทางและกลยุทธ์ที่ได้กำหนดขึ้น รวมทั้งการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้านบริการการสาธารณสุขปลอดภัยและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

2. นวัตกรรมด้านการท่องเที่ยวควรพัฒนาขึ้นจากความร่วมมือของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

3. การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจะต้องรวมถึง โอกาสในการจ้างงานที่มีคุณภาพ การจัดหางานที่ดีและเหมาะสมกับคนในพื้นที่ควรเป็นส่วนหนึ่งของภาพรวมการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ และหนึ่งในกระบวนการจ้างงานที่มีคุณภาพนั้น คือ การให้โอกาสคนท้องถิ่นเข้ามาร่วมบริหารและจัดการ โครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้า ฯลฯ นอกจากนี้ การให้การศึกษา การฝึกอบรมกับคนในท้องถิ่น และการให้โอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบธุรกิจ เป็นส่วนสำคัญของนโยบายการพัฒนาประเภทนี้ด้วย

4. การกระจายผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวควรเป็นไปอย่างกว้างขวางในแต่ละพื้นที่ มีการพัฒนาการท่องเที่ยว ความสัมพันธ์และการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในการวางแผน การพัฒนาและการดำเนินงานบริหารทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการบริการด้านต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจว่าการกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกชุมชน นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการต่าง ๆ

5. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องให้ความเสมอภาคระหว่างคนรุ่นต่าง ๆ การกระจายต้นทุนและผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องเกิดขึ้นทั้งในคนรุ่นปัจจุบันและอนาคต เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับคนรุ่นต่อไป เราทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยวและชุมชนควรจะรักษาทรัพยากรให้อยู่ในสภาพที่ดีไม่น้อยกว่าสิ่งที่มีอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะต้องหลีกเลี่ยงการใช้ทรัพยากรที่ไม่สามารถนำกลับมาสู่สภาพเดิมได้

6. การวางแผนระยะยาวเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นหลักประกันว่าพื้นที่นั้น ๆ จะไม่เสียหายจากการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพียงเพื่อประโยชน์ระยะสั้นและละทิ้งไปเมื่อนักท่องเที่ยวและนักธุรกิจหมดความสนใจและย้ายไปที่อื่น การวางแผนระยะยาวจะช่วยส่งเสริมให้มีการใช้กลยุทธ์ต่าง ๆ ในเชิงรุกเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของพื้นที่และช่วยสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงส่วนต่าง ๆ ของท้องถิ่น

7. ความกลมกลืนเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นระหว่างนักท่องเที่ยวสถานที่และชุมชน องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่และความสมดุลระหว่างวัตถุประสงค์ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและมนุษย์ ตลอดจนการตระหนักถึงความสำคัญของการร่วมมือระหว่างรัฐบาล ชุมชนท้องถิ่นและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ตลอดจนองค์กรไม่แสวงกำไรที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

8. กลยุทธ์และแผนด้านการท่องเที่ยวจะต้องได้รับการเชื่อมโยงเข้ากับนวัตกรรมและแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับต่าง ๆ

9. ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้ปฏิบัติในระดับต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องมีความจำเป็นมาก โดยเฉพาะนโยบายด้านการท่องเที่ยวและนโยบายสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้ให้บริการด้านต่าง ๆ ทั้งการขนส่ง ที่จอดรถ ความสามารถในการรองรับด้านน้ำดื่ม น้ำใช้ ความสามารถในการกำจัดน้ำเสียจะต้องได้รับการพิจารณาพร้อมกับแผนการท่องเที่ยวและการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง

10. การประสานความร่วมมือระหว่างแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็นเนื่องจากแต่ละธุรกิจหรือการดำเนินงานด้านหนึ่งด้านใด ย่อมมีผลกระทบต่อผู้ประกอบการหรือคุณภาพการทำงานของธุรกิจด้านอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

11. ความจำเป็นที่จะต้องประเมินผลกระทบที่จะเกิดจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ความสามารถในการรองรับของพื้นที่จะต้องได้รับการพิจารณา โดยครอบคลุมทั้งข้อจำกัดและการพัฒนาด้านกายภาพ ธรรมชาติ สังคมและวัฒนธรรมจะต้องมีความสอดคล้องกับข้อจำกัดของท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม แผนและการดำเนินงานใด ๆ ควรได้รับการประเมินผลอย่างสม่ำเสมอและมีการปรับปรุงแก้ไขตามความเหมาะสม

12. การพัฒนาแนวทางหรือหลักเกณฑ์สำหรับการดำเนินการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงการประเมินผลกระทบ นอกจากนี้ จะต้องมีการสร้างประมวลจรรยาบรรณในการปฏิบัติสำหรับการท่องเที่ยวในทุกระดับ ทั้งในระดับชาติ ภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาดัชนีชี้วัดและขีดจำกัดสำหรับใช้ชี้วัด ผลกระทบและความสำเร็จของโครงการท่องเที่ยว กลยุทธ์สำหรับการปกป้องและติดตามตรวจสอบเป็นสิ่งจำเป็น หากชุมชนต้องการปกป้องรักษาทรัพยากรซึ่งเป็น

พื้นฐานสำคัญของสินค้าทาง การท่องเที่ยวของพวกเขา

13. การวางแผนการท่องเที่ยวจะต้องเปลี่ยนแปลงจากแนวทางดั้งเดิมที่เน้นการเติบโตของอุตสาหกรรมมาเป็นให้ความสำคัญกับโอกาสในการจ้างงานและการพัฒนารายได้ รวมทั้งคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นด้วย และในขณะเดียวกันก็ต้องแน่ใจว่า การตัดสินใจในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนานั้นสะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม การบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรสาธารณะต่าง ๆ เช่น น้ำ อากาศ และที่ดินของส่วนรวม ควรมีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ในฐานะผู้ใช้ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นที่แน่ใจว่าทรัพยากรเหล่านี้ไม่ถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด

14. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาการศึกษาและหลักสูตรอบรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับสาธารณชน ตลอดจนส่งเสริมความสามารถทางธุรกิจ การประกอบอาชีพและความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ

15. การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนรวมถึงการส่งเสริมกิจกรรมและการดำเนินการที่จะช่วยส่งเสริมลักษณะเด่นของสภาพภูมิทัศน์และพื้นที่ในบริเวณนั้นความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและโอกาสในการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ กิจกรรมต่าง ๆ ควรมุ่งให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณภาพ อันนำไปสู่ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวขณะที่ยังยึดมั่นในหลักการอื่น ๆ ของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

16. ขนาดและประเภทของสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวจะต้องสะท้อนให้เห็นข้อจำกัดและขีดความสามารถในการรองรับของทรัพยากรในพื้นที่ โดยเน้นการส่งเสริมให้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่มีผลกระทบน้อย

17. กระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวจะต้องช่วยดำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ทั้งนี้ โดยใช้หลักเกณฑ์และมาตรฐานสากล

18. การทำการตลาดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ควรให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับ โดยมีจิตสำนึกรับผิดชอบและสะท้อนจริยธรรมของการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

จากความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าว สามารถนำมาแปลงเป็นหลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ 10 การ ดังนี้

1. อนุรักษ์โดยใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using resource sustainable) หมายถึง ต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิม ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้อย่างประหยัดต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่า คุณภาพของ

ธรรมชาติ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดอย่างเหมาะสมจะสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดของเสีย (Reducing over-consumption and waste) ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผนการจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพหรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติและมีคุณภาพเหมือนกันใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก

3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรม (Maintain diversity) ต้องวางแผนขยายรากฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม อันจะช่วยขยายฐานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating tourism into planning) ต้องมีการประสานแผนการพัฒนาในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ากับกรอบแผนกลยุทธ์การพัฒนาแห่งชาติ การพัฒนาท้องถิ่น และการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม อันจะช่วยขยายศักยภาพในระยะยาว

5. สนับสนุนเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting local economy) เป็นการท่องเที่ยวที่รองรับกิจกรรมในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงราคาและพัฒนาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไว้ เป็นการประหยัดและป้องกันสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย

6. การมีส่วนร่วมชุมชนท้องถิ่น (Involving local communities) เน้นมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในด้านการจัดการผลตอบแทนของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยยกระดับ

7. การประชุมระหว่างผู้เกี่ยวข้องและสาธารณะชน (Consulting stakeholders and the public) เป็นการประสานความร่วมมือระหว่างผู้ประกอบการ ประชาชนท้องถิ่น องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดข้อขัดแย้งและร่วมกันแก้ปัญหา

8. การฝึกอบรมบุคลากร (Training staff) เป็นการฝึกอบรมบุคลากร โดยสอดแทรกแนวคิดและวิธีปฏิบัติในการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่บุคลากรท้องถิ่นทุก ๆ ระดับ เพื่อยกระดับการบริการการท่องเที่ยว

9. การตอบสนองการตลาดท่องเที่ยว (Marketing tourism responsibly) เป็นการเตรียมข้อมูลข่าวสารที่สื่อให้กับนักท่องเที่ยว โดยมุ่งสร้างความเข้าใจในการเคารพต่อธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการช่วยยกระดับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง

10. การวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ (Undertaking research) เป็นการวิจัยและติดตามผลเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่แนวทาง

การแก้ไขที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548 ก, หน้า 8-9; อุษาวดี พูลพิพัฒน์, 2545)

กระบวนการการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน

กระบวนการวางแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืนนั้น ควรกำหนดทิศทางการพัฒนาให้เป็นที่ไปในทิศทางเดียวกัน โดยแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นจะแบ่งเป็นหลายขนาดตั้งแต่ขนาดเล็ก เช่น วัด พิพิธภัณฑฯ ฯลฯ เมือง ประเทศหรือแม้แต่ภูมิภาค โดยการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นต้องใช้กระบวนการมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น โดยคำนึงถึงทรัพยากรและบริบทของชุมชน

เทิดชาย ช่วยบำรุง (2552, หน้า 66) ได้เสนอการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นกระบวนการในการปรับปรุงหรือฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้นสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น โดยอยู่บนฐานความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งกระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

1. สำรวจแหล่งท่องเที่ยว โดยความร่วมมือของภาครัฐทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นเจ้าของท้องถิ่น ประชาชนในพื้นที่และภาคเอกชนร่วมสำรวจแหล่งท่องเที่ยวซึ่งรวมถึงการสำรวจความพร้อมในฐานะเจ้าบ้านด้วย ทั้งนี้ เป็นการสำรวจว่าในท้องถิ่นดังกล่าวมีแหล่งท่องเที่ยวใดบ้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทใด มีสภาพเป็นอย่างไรและจัดทำบัญชีรายชื่อแหล่งท่องเที่ยวตลอดจนการสำรวจความพร้อมในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น แรงงาน สาธารณูปโภคต่าง ๆ เป็นต้น

2. จัดแบ่งพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวตามความเหมาะสมในการใช้งาน โดยจัดแบ่งให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ เช่น เขตพื้นที่สำหรับการบริการข้อมูลทางการท่องเที่ยว บริการธุรกิจท่องเที่ยว นันทนาการเพื่อการท่องเที่ยวพื้นที่หวงห้าม กิจกรรมพิเศษหรือกันชน เป็นต้น

3. กำหนดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวตามความเหมาะสมเพื่อบริการนักท่องเที่ยว โดยดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของท้องถิ่นและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึง ภูมิสถาปัตย์ ความทนทาน การประหยัดพลังงาน ความสะดวกในการใช้งานและดูแลรักษา เป็นต้น

4. จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการสรรหาสิ่งดึงดูดใจต่าง ๆ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวโดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

5. ประเมินขีดความสามารถทางการรองรับของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและประเภทนักท่องเที่ยวตามความเหมาะสม

6. ศึกษาผลกระทบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

7. รวบรวมข้อมูลด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวและท้องถิ่นเพื่อเผยแพร่แก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสมซึ่งเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายต่อไป

8. จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการจัดหางบประมาณและแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยกระบวนการมีส่วนร่วมในเชิงพหุภาคีโดยเฉพาะความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่น องค์กรบริหารส่วนตำบลสามารถใช้กระบวนการดังกล่าวเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่สอดคล้องกับศักยภาพตามความสามารถและบริบทของตน

Tourism Western Australia (2009) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบปัจจัยที่สำคัญ 5 ประการ (Five a's of tourism) คือ ได้แก่ 1) Attractions สถานที่ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจเดินทางมาเยี่ยมชม มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ สามารถดึงดูดหรือจูงใจให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวได้ 2) Access สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางจากถิ่นที่อยู่ของนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการเข้าชม ทั้งนี้หมายถึง ระบบขนส่งและสาธารณูปโภค ด้านการขนส่งที่เอื้อให้การเดินทางเกิดความสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น 3) Accommodation สถานที่พักที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่พร้อมต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว สร้างความรู้สึกสบายและปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว 4) Amenities หมายถึง การบริการต่าง ๆ ที่จัดไว้เพื่อบริการนักท่องเที่ยวในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อสร้างความสะดวกสบาย ตอบสนองความต้องการ และสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น บริการร้านอาหาร สปา ร้านค้าของที่ระลึก ร้านสะดวกซื้อ ห้องน้ำ ผับบาร์ ห้างสรรพสินค้า หรือแม้แต่บริการโทรคมนาคม เป็นต้น และ 5) Awareness มีความหมายครอบคลุม 3 ประการ ได้แก่ (1) คนในชุมชนต้องมีความตระหนักและมีทัศนคติที่เป็นบวกต่อการท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว (2) คนที่ต้องเผชิญหน้ากับนักท่องเที่ยวโดยตรงต้องมีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยวอย่างมาก ทั้งนี้หมายถึง คนทุกคน ธุรกิจทุกประเภท หรือแม้แต่หน่วยงานราชการหรือกึ่งราชการที่ต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวที่จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยว และ (3) การตระหนักถึงภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวหรือประเทศชาติ ที่มีในสายตา นักท่องเที่ยว

สรุปได้ว่าการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable tourism) หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นมีการปกป้องและรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศไว้เพื่ออนุชนรุ่นหลังต่อไป

กระบวนการการตลาดการท่องเที่ยว

จิระวัฒน์ อนุวิชานนท์ (2554, หน้า 45) ได้อธิบายถึงการตลาดการท่องเที่ยวว่าการที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่นั่น จะต้องมีการตลาดการท่องเที่ยวในการชักนำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว การตลาดการท่องเที่ยว (Marketing of tourism) หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน และใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่นส่วนประกอบของการตลาดการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. ผู้ซื้อ (Customer) จะแบ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคส่วนบุคคลกับกลุ่มผู้บริโภคส่วนองค์กร ความต้องการการท่องเที่ยวของผู้ซื้อ คือ (1) ความต้องการปัจจุบัน (2) ความต้องการที่มีแนวโน้ม (3) ความต้องการที่อาจเกิดขึ้นได้
2. สินค้าและบริการ (Product/ services) ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวและบริการ ยานพาหนะที่พัก ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก ลักษณะเฉพาะของสินค้าทางการท่องเที่ยว (1) สินค้ามีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่สามารถจับต้องได้ (2) สินค้ามีเอกลักษณ์ มีเฉพาะแบบเดียวไม่เหมือนใคร (3) การผลิตและการบริโภคสินค้าเกิดขึ้นในเวลาและสถานที่เดียวกัน (4) กระบวนการซื้อขายสินค้าและบริการไม่สามารถแยกจากกันได้ (5) สินค้ามีลักษณะ “เน่าเสีย” ถ้าไม่บริโภคหรือใช้บริการในเวลาที่กำหนด (6) สินค้าจะขายได้ตามฤดูกาล สภาพอากาศ เวลาของการบริโภค (7) สินค้าบริการมักเป็นการซื้อขายร่วมกันในคราวเดียวกัน
3. ผู้ขาย (Seller) ได้แก่ (1) ขายโดยตรงให้กับนักท่องเที่ยว (Direct sales) (2) ขายให้แก่ผู้ผลิตรายการนำเที่ยวแบบเหมาจ่าย (Tour operator) (3) ขายให้แก่บริษัทตัวแทนจำหน่าย (Travel agency)

ตอนที่ 4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และการจัดการแข่งขันกีฬา

ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว (Tourism) ตามความเข้าใจโดยทั่วไป หมายถึง การเดินทางของบุคคลหนึ่งจากอีกที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เพื่อพักผ่อน หรือติดต่อทางธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันไป (ฉลองศรี พิมลสมพงษ์, 2550) การท่องเที่ยวถือว่าเป็นการพักผ่อนอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการนำกิจกรรมนันทนาการเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อให้ผู้เดินทาง เกิดการผ่อนคลายและมีความสุขระหว่างการเดินทางไปทำกิจกรรมจากที่หนึ่ง ซึ่งหมายถึงที่อยู่อาศัย ไปยังที่หนึ่งที่ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เช่น การเดินทางไปชมสถานที่ท่องเที่ยว ไปเยี่ยมเพื่อน เยี่ยมญาติ หรือไปพักผ่อนหย่อนใจหรือใช้เวลาว่างเพื่อนำกิจกรรมทางกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ หรือ

การเดินทางไปศึกษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติ รวมถึงการเดินทางไปประชุมเพื่อการประกอบธุรกิจ หรือการเดินทางเพื่อไปร่วมกิจกรรมทางธุรกิจสาขาอาชีพต่าง ๆ จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางซึ่งมีการพัฒนามาจากรูปแบบการเดินทางเพื่อการดำรงชีพ การแสวงหา อาณานิคม การเดินทางเพื่อการพักผ่อน ดังนั้นกิจการด้านการท่องเที่ยวจึงมีการขยายตัวเป็นธุรกิจ และเติบโตเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศ

สถานการณ์การท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์สูงเมื่อเปรียบเทียบกับ ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค เมื่อพิจารณาภาพรวมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยใน 2 ด้าน คือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) จากการท่องเที่ยวและการจ้างงานในประเทศ และ รายได้จากการท่องเที่ยว มีสาระสำคัญดังนี้

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยส่งผลถึงร้อยละ 17 ของ GDP ประเทศในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งถือว่าการท่องเที่ยวไทยมีความสำคัญในระดับสูงเมื่อเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิก โดยเป็นรองเพียงแค่เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ในขณะที่เดียวกันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ไทยยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างงานกว่า 4.2 ล้านตำแหน่งหรือคิดเป็นร้อยละ 11 ของอัตราการว่างงานในประเทศ ซึ่งอยู่ในระดับใกล้เคียงกับประเทศอื่นในภูมิภาค อย่างไรก็ดี อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยยังมีโอกาสในการเพิ่มอัตราการจ้างงานในอนาคตได้อีกในด้าน รายได้จากนักท่องเที่ยว หากพิจารณาศักยภาพด้านอุปสงค์ของตลาดท่องเที่ยวไทยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา จะเห็นได้ว่ารายได้จากการท่องเที่ยวของไทยนั้นมีอัตราการเติบโตสูงกว่าอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวโลก แม้จะมีความไม่สงบทางการเมืองในปี พ.ศ. 2557 โดยมีอัตราการเติบโตอยู่ที่ ร้อยละ 16 ต่อปี จากปี พ.ศ. 2554 ถึง 2558 และมีมูลค่ามากกว่า 2.2 พันล้านบาท อย่างไรก็ตาม รายได้ จากการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวต่างชาติมีอัตราการเติบโตลดลงในปี พ.ศ. 2557 เนื่องด้วย การปฏิวัติทางการเมือง แต่ยังสามารถขยายตัวกลับสู่ระดับปกติในปีถัดมา สิ่งเหล่านี้บ่งชี้ว่า อุตสาหกรรมมีความยืดหยุ่นสูงต่อปัจจัยลบภายนอกที่เข้ามากระทบ

แนวโน้มสำคัญที่จะส่งผลต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอนาคต

จากการวิเคราะห์ข้อมูลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโลกในอดีตจนถึงปัจจุบัน และการประเมินแนวโน้มการท่องเที่ยวในอนาคต พบว่ามีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสำคัญของโลก (Megatrends) หลายประการที่จะเป็นปัจจัยขับเคลื่อนการเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและ ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของไทย โดยปัจจัยและแนวโน้มที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อพัฒนา อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ ในการศึกษาสามารถจำแนกออก

เป็น 3 ประการหลัก ได้แก่ (1) ปัจจัยสนับสนุนการเติบโต (Growth drivers) (2) การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (Behavioral changes) และ (3) การเปลี่ยนแปลงเชิงรูปแบบการท่องเที่ยว (Segment-specific trends) มีสาระสำคัญดังนี้

1. ปัจจัยสนับสนุนการเติบโต (Growth drivers) จากการวิเคราะห์วิวัฒนาการของตลาดท่องเที่ยว แนวโน้มเศรษฐกิจโลก และ โครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนแปลง พบว่ามีปัจจัยสนับสนุนการเติบโตที่มีผลสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทยในอนาคต 3 ประการ ดังนี้

1.1 การเติบโตของชนชั้นกลางและรายได้ที่เพิ่มขึ้น (Growing middle class and rising disposable income) ด้วยพัฒนาการทางเศรษฐกิจโลกที่ต่อเนื่องและโอกาสทางธุรกิจที่เพิ่มสูงขึ้น จากตัวเลขการคาดการณ์พบว่า ประชากรในกลุ่มชนชั้นกลางทั่วโลกมีแนวโน้มการเติบโตกว่าร้อยละ 5 ต่อปี จากปี พ.ศ. 2552 ถึงปี พ.ศ. 2573 โดยปัจจัยขับเคลื่อนหลักมาจากประเทศในกลุ่มเอเชียแปซิฟิกและเมื่อพิจารณา 10 อันดับสูงสุดของนักท่องเที่ยวขาเข้าในประเทศไทย พบว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาจากประเทศที่มีสัดส่วนของชนชั้นกลางค่อนข้างสูง โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวจีนและชาวอินเดีย ซึ่งมีอัตราการเติบโตของสัดส่วนกลุ่มคนชนชั้นกลางเพิ่มสูงในอนาคต อีกทั้ง ยังเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความเต็มใจในการใช้จ่ายระหว่างการท่องเที่ยวในระดับสูง ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการทางด้านคุณค่าและเงื่อนไขทางด้านภาษาของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เพื่อช่วยเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับประเทศ

1.2 การเติบโตของสายการบินต้นทุนต่ำ (Low cost carriers (LCC) on the rise) ส่งผลต่อการพัฒนาการเชื่อมต่อและอำนวยความสะดวกในเส้นทางการเดินทางภายในและระหว่างประเทศ รวมถึงเพิ่มทางเลือกในการเดินทางได้มากขึ้นและมีค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนที่ลดลง จึงเป็นปัจจัยส่งผลกระทบต่อเติบโตของการเดินทางและจำนวนของนักท่องเที่ยว โดยคาดการณ์ว่าความต้องการท่องเที่ยว โดยการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำจะได้รับความนิยมมากขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งในปัจจุบันการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำเพื่อเดินทางท่องเที่ยวมีส่วนแบ่งการตลาดอยู่ที่ร้อยละ 26 ของการเดินทางทางอากาศทั่วโลก และมีส่วนแบ่งการตลาดอยู่ที่ร้อยละ 24 ในประเทศไทย สำหรับเที่ยวบินระหว่างประเทศ และร้อยละ 63 สำหรับเที่ยวบินในประเทศ แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการสนับสนุนและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสำหรับเส้นทางคมนาคมทางอากาศ รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือของสายการบินในการพัฒนาและเส้นทางท่องเที่ยวภายในประเทศ รวมถึงเส้นทางท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านและเชื่อมต่อระหว่างประเทศเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญ อาทิ จีนและอินเดีย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศดังกล่าวให้เดินทางสู่ประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

1.3 สังคมผู้สูงอายุซึ่งมีการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อการท่องเที่ยวสูง (Ageing population with high willingness to spend) จากการคาดการณ์ของ Horwath HTL พบว่า ในอีก 35 ปีข้างหน้า หรือภายในปี พ.ศ. 2593 จะมีสัดส่วนผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ต่อประชากรโลกเพิ่มสูงขึ้นกว่าร้อยละ 21 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2556 ซึ่งมีสัดส่วนผู้สูงอายุต่อประชากรทั้งหมดเพียงร้อยละ 12 โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเหล่านี้ถือเป็นกลุ่มที่มีความเต็มใจในการใช้จ่ายใช้สอยระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวต่อปีสูงกว่านักท่องเที่ยวในช่วงอายุอื่น เช่น กลุ่ม Millennials หรือกลุ่ม Gen Y เป็นต้น ถึง 3 เท่า โดยในปี พ.ศ. 2558 นักท่องเที่ยวของกลุ่มผู้สูงอายุทั่วโลกมีค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยอยู่ที่ 8,736 เหรียญสหรัฐต่อคนต่อปี ในขณะที่ค่าใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวของกลุ่ม Millennials เฉลี่ยอยู่ที่ 2,915 เหรียญสหรัฐ ดังนั้น กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนับเป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพสูงและควรให้ความสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เพื่อสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว

2. แนวโน้มด้านการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว (Behavioral changes)

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่กำลังเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์มีนัยสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต ดังนี้

2.1 การใช้เทคโนโลยีระหว่างการท่องเที่ยว (Adoption of travel technology during the travel journey) เนื่องด้วยความสะดวกหลายของเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันที่เพิ่มมากขึ้น สื่อสังคมออนไลน์หรือช่องทางออนไลน์มีส่วนสำคัญในการเติมเต็มและเพิ่มความสะดวกสบายตลอดการเดินทางของนักท่องเที่ยวจากการคาดการณ์ของ Euromonitor พบว่า อัตราการเติบโตโดยเฉลี่ยของการใช้ช่องทางออนไลน์สำหรับการท่องเที่ยวทั่วโลก (Global online travel revenues growth) มีมากกว่าร้อยละ 10 ต่อปี โดยเพิ่มขึ้นจาก 166 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี พ.ศ. 2554 เป็น 363 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี พ.ศ. 2563 อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานทางระบบสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทยในปัจจุบันรัฐบาลควรให้ความสำคัญในการลงทุนพัฒนาและส่งเสริมระบบการท่องเที่ยวผ่านช่องทางออนไลน์และรวมทั้งสนับสนุนการลงทุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ให้กับธุรกิจท้องถิ่น เพื่อตอบสนองต่อแนวโน้มการท่องเที่ยวที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป

2.2 นักท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นประสบการณ์และให้ความสำคัญกับความรู้เชิงลึกของแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ (Experiential travelers with more sophisticated expectations) ปัจจุบันนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการแสวงหาประสบการณ์ที่มากกว่าการท่องเที่ยวรูปแบบเดิม ๆ ทั่วไป โดยต้องการสัมผัสวิถีชีวิตผู้คนและประเพณีท้องถิ่นโดยแท้จริง มากกว่าการเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังได้รับความนิยม

เป็นอย่างสูงในปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ และการจัดสรรแพ็คเกจการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

3. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงรูปแบบการท่องเที่ยว (Tourism segment trends)

เนื่องด้วยปัจจัยและแนวโน้มที่กำลังเปลี่ยนไปในทุกมิติ ส่งผลต่อกลุ่มนักท่องเที่ยวในอนาคตที่จะมีจุดประสงค์ในการท่องเที่ยวที่แปรเปลี่ยนจากเดิม และวิวัฒนาการดังกล่าวจะส่งผลสำคัญต่อตลาดการท่องเที่ยวโลก โดยสามารถแบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 13 กลุ่ม ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural tourism) การท่องเที่ยวเชิงทะเลและชายหาด (Sea sun sand tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sport tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการเลือกซื้อสินค้า (Shopping tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการกินดื่ม (Gastronomy tourism) การท่องเที่ยวเพื่อสันทนาการและความบันเทิง (Entertainment tourism) การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health & wellness tourism) การท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศ (Ecotourism) การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical tourism) การท่องเที่ยวเรือสำราญ (Cruise tourism) และการท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Religious tourism) โดยในอีก 10 ปีข้างหน้า นักท่องเที่ยวที่ยังคงเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลัก ได้แก่ นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวเชิงทะเลและชายหาด และนักท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนแบ่งทางตลาดเชิงมูลค่าอยู่ในระดับที่สูง โดยเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเชิงทะเลและชายหาด ที่มีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น สาเหตุประการหนึ่งมาจากการแพร่หลายของข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว ที่แปลกใหม่ผ่านกระแสโลกสังคมออนไลน์หรือสื่อสังคมดิจิทัล อีกทั้ง ความต้องการสัมผัสแหล่งวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม อย่างไรก็ตาม ไรก็ตามกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงกีฬาเริ่มมีแนวโน้มเติบโตอย่างเห็นได้ชัดเจน ในขณะที่กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศ รวมไปถึงกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และสปา จะมีอัตราการเติบโตเพิ่มขึ้นแบบทวีคูณเช่นเดียวกัน เป็นผลสืบเนื่องจากรายได้ของนักท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้นและมีความต้องการในบริการแบบครบวงจร ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้บ่งชี้ถึงนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพดังกล่าวเพื่อเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวของประเทศ

ด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยมีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของประเทศไทยรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเข้าใจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มที่มีความต้องการที่ต่างกันและมีศักยภาพในการเติบโตในอนาคต เพื่อตอบสนองต่ออุปสงค์ของตลาดการท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการพัฒนาในอนาคตควรมุ่งเน้นการบรรลุเป้าหมายเชิงคุณภาพของการเติบโตด้านรายได้จากนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีศักยภาพสูงสุดของประเทศไทย ประกอบด้วย กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงทะเลและชายหาด กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากประเทศไทยมีศักยภาพและความได้เปรียบในเชิงปริมาณและความหลากหลายของด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติ อีกทั้ง มีความพร้อมและความครบถ้วนทางการแพทย์และคุณภาพการให้บริการด้านสุขภาพอย่างครบวงจรในราคาที่ย่อมเยาเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาค ดังนั้น เพื่อรักษาและดึงดูดนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มีศักยภาพเหล่านี้รัฐบาลควรมุ่งเน้นยกระดับการท่องเที่ยวให้ทัดเทียมประเทศที่พัฒนาแล้ว รวมทั้งจำเป็นต้องมีการอนุรักษ์และจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างยั่งยืน

2. กลุ่มนักท่องเที่ยวในแหล่งที่มีศักยภาพสูงรองลงมา ประกอบด้วย กลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ กลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อการกินดื่ม กลุ่มนักท่องเที่ยวเพื่อการเลือกซื้อสินค้า และกลุ่มนักท่องเที่ยวทางน้ำและเรือสำราญ โดยการพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยวให้เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีรายได้ค่อนข้างสูงและเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายสูงเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลและพิจารณาในแง่ของรายได้ของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ พบว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวในแต่ละสาขาการท่องเที่ยวนั้นมีรายได้ที่แตกต่างกัน อาทิ นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและนักท่องเที่ยวเชิงทะเลและชายหาด

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

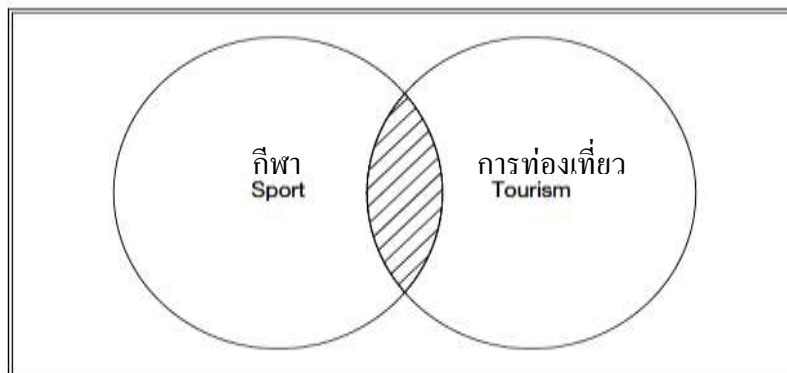
นักท่องเที่ยวทั่วไปที่มีรายได้ระดับปานกลาง ในขณะเดียวกัน นักท่องเที่ยวเชิงสิ่งแวดล้อมและนิเวศ นักท่องเที่ยวเชิงการแพทย์และนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชั้นดีหรือมีรายได้ค่อนข้างสูง ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพและเป้าหมายด้านรายได้จากการท่องเที่ยว จึงควรให้ความสำคัญในระดับสูง (Priority) และระดับสูงมาก (High priority) กับการพัฒนาสาขาการท่องเที่ยว โดยแบ่งสาขาการท่องเที่ยวตามกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติดออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีลักษณะทั่วไปและมีจำนวนมาก (Mass tourism) (2) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีรายได้สูงและต้องการความหรูหรา (Premium tourism) และ (3) กลุ่มนักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic tourism) เพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพและคุณภาพของการท่องเที่ยวในกลุ่มที่มีศักยภาพในระดับสูงและสูงมาก ให้กลายเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักที่มีคุณภาพและได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

การท่องเที่ยวและกีฬาเป็นกิจกรรมและประสบการณ์ที่บุคคลมีความต้องการมาก โดยเฉพาะในประเทศพัฒนาแล้วและกลายเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญ นอกจากนี้

ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาประกอบด้วยธุรกิจระดับโลกที่มีมูลค่ากว่าพันล้านเหรียญสหรัฐทั่วโลกและมีอัตราการเติบโตที่รวดเร็วและก่อให้เกิดรายได้มูลค่า 4.5 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ (Tassiopoulos & Haydam, 2007) องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ร่วมกับคณะกรรมการจัดมหกรรมกีฬาโอลิมปิก (International Olympic committee: IOC) กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในการเป็นตลาดเป้าหมายที่โดดเด่นในปี ค.ศ. 2004 และประกาศความตกลงในการร่วมมือกันในฐานะหุ้นส่วนระหว่างการกีฬาและการท่องเที่ยวและกล่าวว่า “การท่องเที่ยวและการกีฬามีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันและช่วยประกอบกับเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์เนื่องจากการท่องเที่ยวและการกีฬาเป็นพลังผลักดันในการพัฒนาการกระตุ้นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สนามบิน ถนนหนทาง สนามกีฬา ศูนย์กีฬาและภัตตาคารที่สามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ทั้งประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (UNWTO, 2004 cited in Tassiopoulos & Haydam, 2007, p. 871)

การท่องเที่ยวเชิงกีฬามีขอบเขตและระดับความสนใจที่กว้างขวาง การท่องเที่ยวเชิงกีฬามีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เนื่องจากการเล่นกีฬาจะให้ผลดีทั้งสุขภาพกายและสุขภาพใจและการท่องเที่ยวเชิงผจญภัย หากกีฬาที่มีความท้าทายความสามารถและความตื่นเต้นขณะทำกิจกรรมนั้น ๆ และนักท่องเที่ยวจึงจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกหัดและใช้อุปกรณ์ที่ถูกต้อง เช่น การปีนเขา ใต้น้ำผา การล่องแก่ง เป็นต้น หรืออาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงผจญภัยเป็นรูปแบบย่อยของการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ดังนั้น ในการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีความเข้าใจในคุณลักษณะของกีฬาที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมกีฬาในร่มหรือกลางแจ้ง ฤดูกาลซึ่งอาจเป็นกีฬาฤดูร้อนหรือฤดูหนาว สถานที่จัดกีฬาที่เกิดขึ้นประจำทุกปีจนกลายเป็นงานเทศกาลกีฬาประจำปี หรือสถานที่จัดแข่งขันกีฬาที่หมุนเวียนเปลี่ยนประเทศเจ้าภาพการแข่งขัน เช่น กีฬาซีเกมส์ ปี พ.ศ. 2556 ประเทศเมียนมาร์เป็นเจ้าภาพ เป็นต้น

อาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นการผสมกันของกีฬาและการท่องเที่ยว ดังภาพที่ 2-4 เพราะกีฬาเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการท่องเที่ยว ส่วนการท่องเที่ยวและการเดินทางมีส่วนสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับกีฬา แต่การผสมของกีฬาและการท่องเที่ยวที่ต่างกันไปตามมุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้องและวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคล (Hinch & Higham, 2004, p. 18)

ภาพที่ 2-4 การผสมผสานกันของกีฬาและการท่องเที่ยว (Hinch & Higham, 2004, p. 18)

ความหมายการท่องเที่ยวเชิงกีฬา มีผู้ให้คำจำกัดความต่าง ๆ ดังนี้

Gibson (1998, p. 49) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬา เป็นการเดินทางเพื่อการพักผ่อนส่วนบุคคลนอกที่พักอาศัยและชุมชนเพื่อเข้าร่วมหรือเข้าชมกิจกรรมการออกกำลังกายหรือเพื่อเยี่ยมชมสถานที่ที่ตัวเองสนใจเกี่ยวกับกิจกรรมการออกกำลังกาย

Hinch and Higham (2004, p. 37) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬา คือ บุคคลและ/หรือ กลุ่มคณะที่เข้าร่วมหรือชมการแข่งขันกีฬาหรือกิจกรรมกีฬานั้นนันทนาการหรือเดินทางโดยมีกีฬาเป็นเหตุผลหลักเพื่อการเดินทาง

อาจสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงกีฬา คือ การเดินทางออกจากที่พักอาศัย ชุมชนหรือสถานที่ทำงาน เพื่อเข้าชม หรือเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกีฬา การออกกำลังกายและนันทนาการ รวมถึงการเข้าชมสถานที่ท่องเที่ยวด้านกีฬาหรือ การเดินทางโดยมีมูลเหตุจูงใจ คือ กีฬา การออกกำลังกายและนันทนาการ

การท่องเที่ยวเชิงกีฬาสามารถแบ่งรูปแบบกิจกรรมออกเป็น 2 ลักษณะ ตามจุดประสงค์หรือความสนใจของนักท่องเที่ยว คือ

1. การเดินทางเพื่อเล่นกีฬา (Sport participation travel) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการออกกำลังกายด้วยการเล่นกีฬาและ/ หรือนันทนาการเพื่อสุขภาพ เช่น การเล่นกอล์ฟ ซึ่งเป็นกีฬาที่ได้รับความนิยมจากทั่วโลก นักกอล์ฟส่วนใหญ่นิยมเล่นกอล์ฟในสนามกอล์ฟที่แตกต่างจากที่เดิม เนื่องจากสนามกอล์ฟแต่ละแห่งจะมีความยากและท้าทายที่แตกต่างกันไป การเดินทางไปเล่นกอล์ฟในสนามกอล์ฟในต่างประเทศจึงเป็นที่นิยมของนักกอล์ฟทั่วโลกหรือการเล่นกีฬาอื่น ๆ เช่น การดำน้ำในแหล่งดำน้ำที่มีสิ่งแวดล้อมภายใต้ท้องทะเลที่ มีความงดงามหลายแห่งใน โลก รวมทั้งประเทศไทย เช่น หมู่เกาะสิมิลัน เกาะเต่า เกาะนางยวน หรือการขี่จักรยาน

ท่องเที่ยว การพายเรือแคนู คายัก การตกปลา การฝึกโยคะ เป็นต้น ซึ่งการเล่นกีฬาจะส่งผลดีต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต การเดินทางเพื่อเล่นกีฬาเป็นการท่องเที่ยวที่ใช้กำลังเล่นกีฬาในวันหยุด (Active sport holiday)

2. การเดินทางเพื่อชมการแข่งขันกีฬา (Sport spectatorial travel) เป็นการเดินทางท่องเที่ยว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชมการแข่งขันกีฬาที่ชื่นชอบที่เป็นทั้งการแข่งขันกีฬาอาชีพหรือสมัครเล่น เช่น การแข่งขันฟุตบอลอาชีพ การแข่งขันกอล์ฟอาชีพ การแข่งขันมวยสากลสมัครเล่น การแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ มหกรรมกีฬาโอลิมปิกฤดูร้อนและฤดูหนาว เป็นต้น การเดินทางเพื่อชมการแข่งขันกีฬาเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ใช้กำลังเล่นกีฬาในวันหยุด (Passive sport holiday)

การท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่กล่าวข้างต้นเป็นลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในลักษณะมหภาคที่ครอบคลุมกีฬาหลายประเภท เนื่องจากกีฬาบางประเภทได้รับความนิยมมากและมีผู้ประกอบการกีฬาที่ให้บริการรองรับนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ยังมีการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในลักษณะจุลภาคหรือการท่องเที่ยวเฉพาะทางที่นักท่องเที่ยวสนใจเฉพาะด้าน เช่น การท่องเที่ยวกอล์ฟ (Golf tourism) การท่องเที่ยวเรือใบ (Yachting and sailing tourism) และการท่องเที่ยวตกปลา (Fishing tourism) เป็นต้น

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบการท่องเที่ยวเป็นส่วนประกอบที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว นักวิชาการได้กล่าวถึง องค์ประกอบการท่องเที่ยวต่าง ๆ ไว้ดังนี้

Goeldner and Ritchies (2012, p. 9) และ Middleton and Clarke (2001, pp. 124-127) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบการท่องเที่ยวและการจัดการการท่องเที่ยว ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1. นักท่องเที่ยว (Tourist) คือ ผู้มาเยือนชั่วคราวที่มาพักอาศัยอย่างน้อย 24 ชั่วโมง ในประเทศที่ไปเยือนและมีเหตุจูงใจในการมาเยือนเพื่อพักผ่อน เพื่อสุขภาพ เพื่อการศึกษา เพื่อปฏิบัติการกิจ เป็นต้น (นิศา ชัชกุล, 2557, หน้า 3)

2. สถานที่ท่องเที่ยวและสภาพแวดล้อม (Destination attractions and environment) เป็นองค์ประกอบหนึ่งเนื่องจากนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวในสถานที่ใดนั้น อาจเป็นผลสืบเนื่องจากการที่สถานที่นั้นมีสิ่งดึงดูดใจ แบ่งออกเป็น

2.1 สิ่งดึงดูดใจเชิงธรรมชาติ (Natural attractions) อาทิเช่น ภูเขา ชายหาด ทะเล ภูมิอากาศ หรือลักษณะทางธรรมชาติอื่น ๆ

2.2 สิ่งดึงดูดใจเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (Heritage attractions) เช่น สถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน วัฒนธรรม โรงละครและพิพิธภัณฑ์

2.3 สิ่งดึงดูดใจเชิงสังคม (Social attractions) ที่เกี่ยวข้องกับสังคม วิถีชีวิตของชุมชน ในท้องถิ่น ภาษาและโอกาสที่จะได้พบปะและเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชน ก็มีผลต่อ กระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวเช่นกัน

2.4 สิ่งดึงดูดใจเชิงนันทนาการ (Recreation attractions) ได้แก่ สถานที่ทั้งในร่มและ กลางแจ้งที่เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจและทำกิจกรรมนันทนาการ เช่น ตกปลา สระว่ายน้ำ ลานโบว์ลิ่ง เป็นต้น

2.5 สิ่งดึงดูดใจเชิงธุรกิจ (Commercial attractions) ได้แก่ สถานที่จำหน่ายซื้อของ ห้างสรรพสินค้า ร้านขายของที่ระลึก เป็นต้น

3. ภาคส่วนปฏิบัติการของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (Operation sector of tourism industry) ประกอบด้วย การคมนาคมขนส่ง (Transportation) บริการท่องเที่ยว (Tourism services) ที่พักแรม (Accommodation) มหกรรม (Event) การผจญภัยและนันทนาการกลางแจ้ง (Adventure and outdoor recreation) กิจกรรมเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน (Entertainment) ร้านอาหาร (Food service) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) และธุรกิจการเดินทางท่องเที่ยว หรือตัวแทนบริษัททัวร์ (Travel trade)

4. สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ (Destination facilities and services) จัดเป็น องค์ประกอบหลักของผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวเช่นกัน สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว จะส่งผลให้นักท่องเที่ยวอยากพักแรมหรือเพลิดเพลินไปกับสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกนั้น จำแนกออกเป็นประเภทต่าง 7 ประเภท ประกอบด้วย

4.1 โรงแรม ที่พัก (Accommodation units) เช่น โรงแรม บ้านเช่า อพาร์ทเมนท์ เกสต์เฮาส์ เป็นต้น

4.2 ร้านอาหาร (Restaurants, bars and cafe's) ทุกระดับตั้งแต่ร้านอาหารจานด่วน จนถึงร้านอาหารหรูหรา

4.3 การคมนาคมขนส่ง (Transport at the destination) เช่น รถโดยสาร รถรับจ้าง รถเช่า

4.4 กีฬาและกิจกรรมที่น่าสนใจ (Sports/ interest activity) เช่น กิจกรรมกีฬาและ นันทนาการต่าง ๆ

4.5 สถานที่เยี่ยมชม (Spectator stadiums) เช่น ศูนย์แสดงศิลปะ งานฝีมือและ ธรรมชาติ

4.6 สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ (Other facilities) เช่น โรงเรียนสอนภาษา สโมสร สุขภาพ

4.7 ร้านค้า (Retail outlets) เช่น ร้านขายของ ตัวแทนบริษัทท่องเที่ยว ร้านขายสินค้าของที่ระลึก เป็นต้น

4.8 บริการอื่น ๆ (Other services) เช่น การบริการข้อมูล การเช่าอุปกรณ์ ดำรวจท่องเที่ยว เป็นต้น

5. การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility of the destination) มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากเกี่ยวข้องกับ ค่าใช้จ่าย ความรวดเร็วและความสะดวกสบายในการเดินทาง ประกอบด้วย

5.1 โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) ได้แก่ ถนน ที่จอดรถ สนามบิน รถไฟ ท่าเรือ

5.2 สิ่งอำนวยความสะดวก (Equipment) ได้แก่ ขนาด ความเร็วและระยะห่างของเวลาเดินทางของยานพาหนะขนส่งสาธารณะ

5.3 ปัจจัยการดำเนินงาน (Operation factor) ได้แก่ เส้นทาง ความถี่ของการให้บริการ ในราคาที่เรียกเก็บและการจัดเก็บค่าผ่านทาง

5.4 กฎระเบียบของรัฐบาล (Government regulation) เช่น กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น การออกวีซ่าและการตรวจคนเข้าเมือง

6. ภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว (Images of the destination) เป็นทัศนคติและความรู้สึกของลูกค้าที่มีต่อผลิตภัณฑ์ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวและความคาดหวังในเรื่องของประสบการณ์การท่องเที่ยวมีการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดในจิตใจของลูกค้า

7. ราคาสำหรับนักท่องเที่ยว (Price to the consumer) ราคาจะเป็นตัวช่วยตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับความสะดวกสบาย ที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทางท่องเที่ยว

นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว อาทิ Dickman (1996) และ Tourism Western Australia (2009, pp. 1-2) กล่าวถึง องค์ประกอบการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก หรือที่รู้จักกันในนาม 5A ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) การคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่พัก (Accommodation) และกิจกรรม (Activities) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) จัดเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสิ่งที่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งแยกเป็น สิ่งดึงดูดใจเชิงธรรมชาติ (Natural attractions) สถานที่ท่องเที่ยวที่สร้างขึ้น (Built attractions) สิ่งดึงดูดใจเชิงศิลปวัฒนธรรม (Cultural attractions) และสิ่งดึงดูดใจเชิงสังคม (Social attractions)

ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยว ตามที่ วาริชต์ มัชฌมบุรุษ (2554, หน้า 191-192) กล่าวในผลการวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษาพื้นที่รอบ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะ จังหวัดลำปาง” ว่า สถานที่ท่องเที่ยวควรมีบริการข้อมูลตลอดเส้นทาง มีป้ายแสดงข้อมูลที่ชัดเจน ต้องการรับข้อมูลในแหล่งท่องเที่ยวที่ลึกกว่าปกติมีมีคุณเทศก์ที่มีความรู้ ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงลึก และผู้นำชมที่มีทักษะการให้บริการแก่ผู้สูงอายุ

2. สิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทาง (Accessibility) ความสะดวกสบายทำให้นักท่องเที่ยวหรือนักเดินทางเข้าไปถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งศรีณพร ชวนเกริกกุล (ม.ป.ป., หน้า 50) กล่าวว่า ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการ โฆษณาประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวรู้จักมากขึ้น ควรมีสุนัขบริการข้อมูลการท่องเที่ยวแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ควรมีการปรับปรุงข้อมูลข่าวสารของสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละแห่งให้มีความทันสมัย อยู่เสมอ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการค้นหาหาความรู้หรือข้อมูลอื่น ๆ เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวขึ้นก่อนการเดินทาง ควรมีการขนส่งมวลชนที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก มีรถโดยสารบริการนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ควรมีป้ายบอกทางที่ชัดเจนมากขึ้น ควรมีพนักงานแนะนำให้ความรู้ ในสถานที่ท่องเที่ยวขึ้น ๆ ด้านการคมนาคมขนส่ง วาริชต์ มัชฌมบุรุษ (2554, หน้า 191-192) กล่าวว่า ผู้สูงอายุต้องการความสะดวกสบายในการเดินทางในสถานที่ท่องเที่ยวทั้งการเดินทางและ ทางรถยนต์ สำหรับเส้นทางท่องเที่ยวควรมีความลาดชันน้อย และเป็นพื้นเรียบ สอดคล้องกับ กุลวดี แก้วกล้า (2550, หน้า 8) ที่กล่าวว่า ผู้สูงอายุพึงพอใจในความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวและความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง สิ่งอำนวยความสะดวกและ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่อนักท่องเที่ยว เช่น สาธารณูปโภค น้ำ ไฟ โทรศัพท์ ห้องสุขา ร้านค้า และสิ่งอำนวยความสะดวกที่นักท่องเที่ยวมีความจำเป็นต้องใช้ เช่น โรงพยาบาล ธนาคาร เป็นต้น

4. ที่พัก (Accommodation) แหล่งท่องเที่ยวควรมีจำนวนที่พักที่เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งควรมีที่พักที่หลากหลายด้านราคาและบริการที่เหมาะสมต่อสถานที่ และไม่ไกลจาก แหล่งท่องเที่ยว ตามที่ วานิสสา ตโนภาส และกองกฤษณ์ โดชัยวัฒน์ (2554, หน้า 9) ได้ศึกษาพื้นที่ ใช้สอยและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อรีสอร์ทสำหรับผู้สูงอายุ กล่าวว่า ผู้สูงอายุมีความ ต้องการพื้นที่ใช้สอยส่วนพื้นที่สวนเพื่อการบำบัดหรือสวนสุขภาพ พื้นที่สำหรับสวนมนต์ไหว้พระ หรือนั่งสมาธิ พื้นที่สำหรับปฐมพยาบาล พื้นที่สำหรับนวดแผนโบราณ พื้นที่สำหรับซื้อของใช้และ ของรับประทานเล่น พื้นที่สำหรับกายภาพบำบัด และสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ปุ่มเรียกฉุกเฉิน ในห้องพัก พื้นผิวสัมผัสที่ไม่ลื่น ราวจับในห้องน้ำ ที่นอนสำหรับผู้สูงอายุและราวจับบริเวณ

ทางเดิน และวาริษฐ์ มัชฌมบุรุษ (2554, หน้า 191-192) กล่าวว่า ผู้สูงอายุต้องการร้านอาหารที่ติดตั้งเครื่องปรับอากาศและสามารถเปิดหน้าต่างได้เพื่อให้อากาศถ่ายเท

5. กิจกรรม (Activities) ที่นักท่องเที่ยวสามารถกระทำในช่วงเวลาที่พำนักและท่องเที่ยว ณ สถานที่นั้น เพื่อให้การท่องเที่ยวและช่วงเวลาพักผ่อนของนักท่องเที่ยวน่าสนใจมากขึ้นและ กิจกรรมต่าง ๆ ควรมีความหลากหลายและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวกับการจับจ่ายใช้สอย กิจกรรมทางทะเล เช่น ดำน้ำ ว่ายน้ำ กีฬาและนันทนาการต่าง ๆ เป็นต้น ตามที่ ศิริภรณ์ ภิญญูโชโต (2550, หน้า 117) ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยความร่วมมือขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนบ้านช่วงบุก ตำบลห้วยไร่ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดแพร่ กล่าวว่า การบริการการท่องเที่ยวมีทั้งแบบไปเช้า เย็นกลับและแบบ พักค้างคืน (1 วัน 1 คืน, 2 วัน 1 คืน และ 3 วัน 2 คืน) โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมการเรียนรู้จากศูนย์เรียนรู้แพทย์แผนไทย กิจกรรมการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ กิจกรรมการพักผ่อนแบบโฮมสเตย์ และกิจกรรมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การพักผ่อน การออกกำลังกายและการรับประทานอาหารปลอดภัย กิจกรรมต่าง ๆ สอดคล้องกับแรงจูงใจของผู้สูงอายุที่ สิริวดี วงษ์วัชรดำรง (2552, หน้า 1) กล่าวว่า แรงจูงใจของผู้สูงอายุต่อความต้องการทางด้านร่างกาย คือ ต้องการรู้วิธีการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง เพื่อให้มีอายุยืนยาวมีความสำคัญมากที่สุด แรงจูงใจต่อความต้องการทางจิตใจคือ เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจมีความสำคัญมากที่สุด และแรงจูงใจต่อความต้องการทางด้านสังคม คือ คนในครอบครัว หรือหน่วยงานส่งเสริมให้เข้าร่วมโปรแกรม เพื่อที่จะได้มีสุขภาพแข็งแรงมีความสำคัญมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยนี้ใช้องค์ประกอบการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและบริการ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก หรือที่รู้จักกันในนาม 5A ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) การคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ที่พัก (Accommodation) และกิจกรรม (Activities) การบริหารจัดการที่ดี นอกจากการทราบองค์ประกอบของการท่องเที่ยวและบริการแล้ว การทราบโครงสร้างการตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยวโลก จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำประโยชน์ต่อการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว

ทฤษฎีและวิธีการจัดการแข่งขัน

หลักในการจัดการแข่งขันกีฬาทุกชนิด เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งคนจัดและผู้เข้าร่วมการแข่งขัน เพื่อให้ทุกคนเล่น และคนชมมีความสุข เพลิดเพลินสนุกสนาน คนจัดก็ประสบความสำเร็จ แต่หากจะให้ตรงวัตถุประสงค์ ต้องเคารพกฎ กติกา ข้อบังคับที่ฝ่าย

จัดการแข่งขันกำหนดขึ้น และปฏิบัติตามกติกาการแข่งขันของแต่ละชนิดกีฬาอย่างเคร่งครัด เพราะกฎ กติกา หรือข้อบังคับเหล่านี้ ต้องอาศัยเป็นหลักให้การแข่งขันปลอดภัย มีประสิทธิภาพ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นในระหว่างทำการแข่งขันหรือเกมการเล่นนั้น ๆ และถือว่าการตัดสินของผู้ตัดสินเป็นที่สิ้นสุด

ดังนั้นการจัดการแข่งขันแต่ละครั้งจึงจำเป็นต้องวางแนวทางการแข่งขันให้ถูกต้องเหมาะสม เพราะหากจัดการแข่งขันผิดพลาดอาจส่งผลเสียต่อทีมเหล่านั้น ทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบซึ่งกันและกันการจัดการแข่งขันที่ดีจึงต้องมีการกำหนดวิธีการจัดการแข่งขันให้เป็นสากล และมีความเชื่อถือได้

วิธีการแข่งขันมีการจัดหลาย ๆ รูปแบบ ซึ่งแต่แบบต้องจัดให้เหมาะสมกับ วัน เวลา และสถานที่จัดการแข่งขัน สำหรับการจัดการแข่งขันแบ่งออกได้ดังนี้

1. แพ้ครั้งเดียวคัดออก
2. พบกันหมด
3. พบกันหมดพบกันหมด
4. พบกันหมดตามด้วยแพ้คัดออก
5. แพ้คัดออกตามแพ้คัดออก
6. แพ้คัดออกตามด้วยพบกันหมด
7. แบบคอนโซลเช้าน
8. หารองชนะเลิศ
9. ให้โอกาสแก้ตัว
10. ชนะคัดออก
11. ขึ้นขันบันได

ระเบียบว่าด้วยการจัดการแข่งขันเรือพายในชุมชน มีดังนี้

สำหรับรูปแบบการจัดการแข่งขันเรือพายที่เหมาะสมในชุมชน ให้การจัดการแข่งขันแบบแพ้คัดออก โดยการจับสลากประกบคู่ตามฝั่งสายการแข่งขันที่ทางคณะกรรมการจัดทำขึ้น การแข่งขันเรียงลำดับตามแผนผังการประกบคู่ บางเป็น 2 ล่องน้ำ คือ ล่องน้ำตะวันตกและล่องน้ำตะวันออก การแข่งขันในแต่ละรอบจนถึงรอบชิงชนะเลิศในการแข่งขัน ถ้าชนะ-แพ้ ในล่องน้ำที่ 1 ให้เปลี่ยนสายน้ำกันอีกครั้งหนึ่ง ถ้าเปลี่ยนกันชนะ-แพ้ ให้จับสลากสายน้ำในล่องน้ำที่ 3 เพื่อหาผลชนะ-แพ้ หากยังคงเสมอกันให้จับสลากผู้แพ้ชนะ (ยกเว้นรอบรองชนะเลิศ และรอบชิงชนะเลิศ ให้ทำการแข่งขันจนรู้ผู้แพ้-ชนะ และให้ทำการจับสลากแบ่งสายน้ำทุกรอบจนกว่าจะรู้ผลแพ้-ชนะ ทั้งนี้ในการแข่งขันแต่ละรอบให้ถือคะแนนเป็นหลัก คือแพ้ได้ 0 คะแนน เสมอกันได้ 1

คะแนน และทีมที่ชนะได้ 2 คะแนน)

ตอนที่ 5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชน

ความหมายของชุมชนเข้มแข็ง

การให้นิยามความหมายของ “ชุมชนเข้มแข็ง” มีบริบทที่แตกต่างกัน กล่าวคือ หากประสบการณ์ของนักพัฒนาเอกชน หรือนักวิชาการสายชุมชน ในแง่มุมประสบการณ์ของการพัฒนา เพราะการพัฒนาชุมชนที่ประสบความสำเร็จจนสามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้นั้นจะมีเงื่อนไขหรือตัวแปรที่แตกต่างกันออกไปในบริบทแวดล้อม เช่น ระบบการบริหารจัดการ เครือข่าย ภาวะผู้นำ การเรียนรู้ หรือการมีส่วนร่วมภายในชุมชน จิตสำนึกภายในชุมชน หรือศักยภาพในการพึ่งตนเองของชุมชน โครงสร้างอำนาจรัฐ หรือกลไกในระบบเศรษฐกิจของสังคม เป็นต้น

ดังนั้น เมื่อชุมชนมีความแตกต่างกันไปในเชิงบริบทแวดล้อม ความสำเร็จของการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนหนึ่ง อาจไม่ใช่คำตอบที่ถูกต้องลงตัวสำหรับอีกชุมชนหนึ่ง ย่อมเป็นไปได้ แต่อาจมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันบ้างในรูปแบบของการดำเนินงานซึ่งอาจใช้แม่แบบหรือประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาชุมชนอื่น ๆ

เมื่อก้าวถึงการพิจารณาว่าชุมชนมีความเข้มแข็งไปในทิศทางใดนั้นจะต้องพิจารณาในสองประเด็นนี้ คือ

1. ชุมชนมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับปานกลางซึ่งอาจจะมีจำนวนไม่มากนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับศักยภาพของแต่ละชุมชนที่จะพร้อมรับความช่วยเหลือ อาทิ งบประมาณ หรือการบริการต่าง ๆ ที่ภาครัฐและเอกชนมอบให้เพื่อพัฒนาเพิ่มพูนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น
2. ชุมชนบางชุมชนมีความอ่อนแอซึ่งอาจพบเห็นในประเทศที่กำลังพัฒนา แต่ก็ยังมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะช่วยเหลือชุมชนให้มีการพัฒนา โดยองค์กรต่าง ๆ ทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชนที่จะให้ความช่วยเหลือโดยพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น (โกวิทย์ พวงงาม, 2553 ก)

ความหมายของความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนได้ให้ความหมายไว้ว่า ประชาชนในเมืองต่าง ๆ ของเมืองหรือชนบทรวมตัวกันเป็น “องค์กรชุมชน” โดยมีการจัดการแก้ไขปัญหาและเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน จนเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนตลอดจนมีการพัฒนาส่งผลให้ภายนอกชุมชนดีขึ้นตามลำดับ โดยมีการเรียกชุมชนนี้ว่า กลุ่ม ชมรม สหกรณ์ บริษัท เครือข่าย องค์กรชาวบ้าน เป็นต้น ซึ่งสื่อให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมและช่วยเหลือกันให้เกิด

ประโยชน์ร่วมกันต่อชุมชนอื่นในสังคมอีกด้วย (ซีรพงษ์ แก้วหาญ, 2543 อ้างถึงใน โกวิทย์ พวงงาม 2553 ข)

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2541, หน้า 12) ให้ความหมายประชาชนที่เข้มแข็งไว้ว่า ประชาชนที่เข้มแข็งควรมีพื้นฐานของลักษณะคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางหรือวิธีการที่นำไปสู่สิ่งที่เขาใฝ่ฝัน ฐานของสังคมที่เข้มแข็ง หมายถึง ความเข้มแข็งในทุกด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม จิตใจ การเมืองการปกครอง คุณธรรม รวมทั้งคุณภาพของผู้นำ ประชากร และบุคคลที่มีการศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนา

ประเวศ วะสี (2541, หน้า 46) ได้กล่าวถึง ความหมายของชุมชนที่มีความเข้มแข็งไว้ว่า การที่สมาชิกในชุมชนมีความสามารถในการพัฒนาบริหารจัดการคนในชุมชนให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาความยากจนและปัญหาอื่นในทุกด้าน และสามารถเผชิญกับสภาวะวิกฤติต่าง ๆ ได้ ความเข้มแข็งของคนในชุมชนเกิดขึ้นได้จะต้องมีจุดประสงค์ ความคิด การเข้ามามีส่วนร่วมและเรียนรู้ร่วมกัน ศักยภาพของชุมชนจะทำให้แก้ไขปัญหาได้ทุกอย่างทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม จิตใจ สิ่งแวดล้อม การเมือง วัฒนธรรม เป็นต้น

องค์ประกอบความเข้มแข็งของประชาชนในชุมชน

คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ (2542, หน้า 3) ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนที่เข้มแข็งมีองค์ประกอบดังนี้ 1) มีบุคคลกรจากหลายองค์กรมารวมตัวกันเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 2) สมาชิกทุกคนมีเป้าหมายร่วมกัน โดยยึดโยงผลประโยชน์ส่วนรวม 3) มีจิตสำนึกในการรักชุมชน ท้องถิ่น การพึ่งตนเอง รักและเอื้ออาทรต่อกัน 4) มีอิสระให้ทุกคนในชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ 5) มีการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพสูงสุด 6) มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ติดต่อสื่อสารกันในหลายรูปแบบ 7) ชุมชนมีการบริหารจัดการกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนกันอย่างต่อเนื่อง 8) ชุมชนมีการบริหารจัดการงานกลุ่มที่หลากหลายและมีการสร้างเครือข่ายที่ดี 9) ชุมชนควรมีการเสริมสร้างผู้นำที่หลากหลายของชุมชนและมีการสืบทอดผู้นำอย่างต่อเนื่อง

อนุชาติ พวงสำลี และวีระบุรณ วิศวารเทศกุล (2540, หน้า 16-18) องค์ประกอบที่ทำให้สังคมเข้มแข็งประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การรวมกลุ่ม หรือองค์กรที่มีจิตสำนึกต่อสาธารณะ โดยคนในองค์กรจะต้องมองเห็นอนาคต กิจกรรมและความรู้ความเข้าใจร่วมกันรวมถึงไปในทิศทางเดียวกัน
2. การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชนเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการรับรู้ ตัดสินใจ และร่วมลงมือปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดการผลักดันให้เกิดการมีส่วนร่วมร่วมกัน

3. มีความเป็นธรรมชาติมิใช่การแต่งตั้ง เพราะการแต่งตั้งกลไกอำนาจรัฐย่อมทำให้องค์กรและการดำเนินกิจกรรมขาดความเป็นอิสระและความยั่งยืน หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งก็คือ การเติบโตอย่างเป็นธรรมชาติย่อมจะเป็นเครื่องพิสูจน์ถึงระดับแห่งสำนึกของความเป็นพลเมือง (Civic consciousness) ว่าจะสามารถแสดงศักยภาพและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนของชุมชนได้มากน้อยเพียงใด

4. การรวมกลุ่มของประชาสังคมหลากหลายที่ตั้งขึ้นต้องสร้างรากฐาน ความรัก ความเมตตาความเอื้ออาทร ความสมานฉันท์ และความสามัคคี จะเป็นส่วนหนึ่งในการเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมือและมีประสิทธิภาพสูงสุด

5. ควรมีความใส่ใจในการศึกษาหรือแสวงหาความรู้ การดำรงอยู่ในสังคมอย่างสร้างสรรค์ และมีศักดิ์ศรีของมนุษย์ ต้องอาศัยสติปัญญาความรู้ในการแก้ไขปัญหา หรือเลือกทางเดินต่อไปข้างหน้า โดยจะต้องใช้ความรู้ที่แสวงหามานั้นมาประยุกต์ปรับใช้ในการเรียนรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา

6. องค์ประกอบของการเรียนรู้ร่วมกันในสังคมจะต้องมีการเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกัน คนในสังคมจะต้องสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชน และมีเทคนิควิธีการหลากหลายที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ แต่ละกลุ่มซึ่งจะต้องคิดค้นร่วมกัน

7. มีการติดต่อสื่อสารอย่างต่อเนื่อง เป็นเครือข่ายความร่วมมือ เป็นการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ นอกจากนี้ ควรมีการร่วมมือกับสื่อมวลชนและการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันส่วนกลางและท้องถิ่นถือว่าเป็นวิธีการสื่อสารของประชาสังคมที่สำคัญ

นิยามของชุมชน

Olsen (1968, p. 91) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่า องค์กรทางสังคมได้ตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของชุมชน แต่ยังสามารถช่วยให้ชุมชนสามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ที่มีอยู่ร่วมกันได้ ชุมชนจะประกอบไปด้วยครอบครัวหลายครอบครัวมารวมตัวกัน ด้วยความจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาอาศัยกันในด้านต่าง ๆ เช่น การทำมาหากิน การดูแลรักษาโรค สันตนาการ การทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นต้น

ดังนั้น ชุมชนจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่จะทำให้คนในชุมชนบรรลุเป้าหมายหลาย ๆ ประการ ชุมชนจึงต้องมีลักษณะที่สำคัญ คือ วัตถุประสงค์รับรู้ ต่อความต้องการของคนในชุมชนและต้องมีประสิทธิภาพคือสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนตอบสนองความต้องการของคนในชุมชนได้

หลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนที่สำคัญมี 6 ประการ ดังนี้

1. การช่วยเหลือตัวเอง (Self help)

2. การให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วม
3. การใช้ประชาธิปไตยเป็นแนวทางในการดำเนินงานของประชาชนในชุมชน
4. การใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่นในชุมชน
5. การทำความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของแต่ละชุมชนนั้น ๆ
6. การติดตามและประเมินผลงานของประชาชนในชุมชน

การพิจารณากระบวนการการปรับตัวของชุมชนได้ให้ความหมายกับความเข้มแข็งของชุมชนไว้ว่า (นภาพรณัฏ หะวานนท์, เพ็ญสิริ จิระเดชากุล, และสุรวุฒิ ปัดไธสง, 2550) ดังนี้

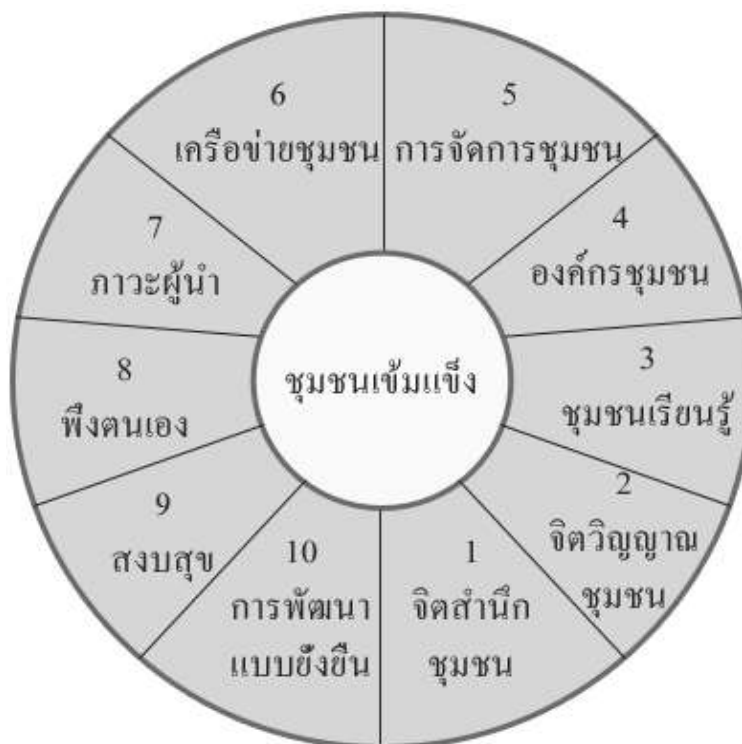
1. ความเข้มแข็งของชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ มีความสามัคคี มีการไว้วางใจกันระหว่างประชาชนในชุมชน มีการแก้ไขปัญหาาร่วมกันของประชาชนในชุมชน มีจิตสำนึกที่ดี และมีศีลธรรมที่ดี รู้จักแบ่งปัน เสียสละ พึ่งพาอาศัยกันและกัน มีกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชน เป็นต้น

2. ความเข้มแข็งของชุมชนด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ มีอิสระในการจัดการทรัพยากรของชุมชน การกินคืออยู่ดีของประชาชนในชุมชน การมีทุนสำรองสำหรับกิจการสาธารณะและสวัสดิการของชุมชน การที่ชุมชนมีทรัพยากรที่เพียงพอต่อการบริโภค การมีโอกาสเข้าถึงและใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของประชาชนในชุมชน ความสามารถในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสิ่งที่มีค่าน้อยหรือไม่มีค่าของชุมชน เป็นต้น

3. ความเข้มแข็งของชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ดี โดยมีการจัดระบบการรักษาสิ่งแวดล้อมและประชาชนในชุมชนจะต้องไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและมีจิตสำนึกในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

การพัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน ชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ชุมชนดำรงอยู่และจะดำรงอยู่ต่อไปได้ โดยไม่ล่มสลาย อันเป็นการพัฒนาแบบยั่งยืนนั่นเอง เพราะฉะนั้นชุมชนที่เข้มแข็งจึงสามารถแก้ปัญหาได้ทุกชนิด ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสุขภาพ (ประเวศ วะสี, 2541, หน้า 16)

การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ และมีความสุข คือ การทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกร่วมกันมารวมกัน ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกันในการกระทำบางอย่าง ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วม เพื่อประโยชน์สาธารณะ การรวมตัวกันอาจเป็นกลุ่มเล็ก ๆ กระจัดกระจายกันก็ได้ แต่สามารถติดต่อสื่อสารกันได้จนกลายเป็นองค์กร ประสานร่วมกับโครงสร้างที่มีความสัมพันธ์ ด้วยความสมานฉันท์ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ดังภาพที่ 2-5

ภาพที่ 2-5 ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง (สนธยา พลศรี, 2547)

ถ้าหากทำให้คนมีคุณภาพ มีคุณธรรม มีความสุข และชุมชนเข้มแข็งได้สำเร็จได้นั้นต้องมีเป้าหมายของการพัฒนาชุมชน และสามารถทำให้คนพร้อมที่จะร่วมกันพัฒนาด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง สาธารณสุข สิ่งแวดล้อม เป็นต้น

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนประมวลได้จาก (1) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนจากกระบวนการประเมินอย่างรวดเร็ว (2) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนที่เสนอเพิ่มเติมโดยคณะที่ปรึกษา และ (3) ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนจากการตรวจเอกสาร นำมาพิจารณาคัดเลือกตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนที่เหมาะสมได้ทั้งสิ้น 4 ประกอบ จำนวน 39 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย องค์ประกอบแรก คือ ตัวชี้วัดปัจจัยทุนการเงิน/ ทุนที่สร้างขึ้น 17 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่สอง คือ ปัจจัยทุนมนุษย์ 8 ตัวชี้วัด องค์ประกอบที่สาม คือ ปัจจัยทุนทางสังคม 9 ตัวชี้วัดดังแสดงในตารางที่ 2-2

ตารางที่ 2-2 องค์ประกอบและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (สุมาลี สันติพลวุฒิ และคณะ, 2550)

องค์ประกอบ	นิยาม/ ตัวชี้วัด
FC ทุนการเงิน/ ทุนที่สร้างขึ้น (Financial and built capital)	
F1 สาธารณูปโภค	การมีความทั่วถึงและความพร้อมในการให้บริการด้านสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ
F11 ความทั่วถึงในการบริการ	1. สัดส่วนของครัวเรือนที่ได้รับบริการสาธารณูปโภค-สาธารณูปการ (ร้อยละ)
F12 ความพร้อมในการให้บริการ	2. ระดับคะแนนความพร้อมในการให้บริการ (ร้อยละ)
F2 ข้อมูลข่าวสาร	การได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต
F22 ประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต	3. จำนวนประเภทของข้อมูลข่าวสาร (ประเภท) 4. คะแนนระดับประโยชน์ของข้อมูล ข่าวสาร (ร้อยละ)
F3 การประกอบอาชีพและรายได้	การมีความมั่นคงและหลากหลายในการประกอบอาชีพเพื่อเป็นที่มาของรายได้ของครัวเรือนในชุมชน
F31 การประกอบอาชีพหลักและอาชีพรอง	5. สัดส่วนของครัวเรือนที่มีทั้งอาชีพหลักและอาชีพรอง (ร้อยละ)
F32 การเคลื่อนย้ายแรงงานเพื่อประกอบอาชีพ	6. สัดส่วนของครัวเรือนที่มีคนที่ย้ายออกไปประกอบอาชีพ (ร้อยละ)
F33 รายได้รวมของครัวเรือน	7. รายได้รวมของครัวเรือน (บาทต่อปี)
F34 ครัวเรือนที่มีรายได้เพียงพอ	8. สัดส่วนของครัวเรือน (บาทต่อปี)
F4 ผลผลิตในชุมชน	มีการผลิตโดยใช้วัตถุดิบในชุมชนเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตและมีความสามารถในการจัดหาตลาด
F41 ผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตร	9. จำนวนชนิดของผลผลิตทางการเกษตรเพื่อใช้ในการบริโภคและจำหน่าย (ชนิด)
F42 ผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตร	10. จำนวนชนิดของผลิตภัณฑ์แปรรูปทางการเกษตรเพื่อใช้ในการบริโภคและจำหน่าย (ชนิด)

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยาม/ ตัวชี้วัด
F43 ผลិតภัณฑ์ชุมชน	11. จำนวนชนิดของผลิตภัณฑ์อื่นเพื่อใช้ในการบริโภคนและจำหน่าย (ชนิด)
F44 คุณภาพของผลิตภัณฑ์	12. จำนวนชนิดของผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อใช้ในการบริโภคนและจำหน่าย (ชนิด)
F45 คุณภาพของผลิตภัณฑ์	13. จำนวนชนิดของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการรับรอง (ชนิด)
F5 ปัจจัยการผลิต	การมีปัจจัยการผลิตภายในชุมชน
F51 ปัจจัยการผลิต	14. สัดส่วนการใช้ปัจจัยการผลิตในชุมชน (ร้อยละ)
F6 การการอม/ การมีหนี้สิน/ การกู้ยืม	การที่ครัวเรือนในชุมชนมีการอมและไม่มีหนี้สินและแนวโน้มการอมของหนี้สินและครัวเรือน
F61 การการอม	15. สัดส่วนของเงินอมต่อรายได้ (ร้อยละ)
F62 หนี้สิน	16. สัดส่วนของหนี้สินรวมต่อรายได้ (ร้อยละ)
F7 การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ของแหล่งเงินทุน	การมีแหล่งเงินทุนภายในชุมชนเพื่อประโยชน์
F71 แหล่งเงินทุน	17. สัดส่วนของแหล่งเงินทุนภายในชุมชน (ร้อยละ)
HC ทุนมนุษย์ (Human capital)	
H1 การศึกษาและกระบวนการเรียนรู้	การที่ประชาชนได้รับการศึกษา การมีโอกาสทางการศึกษา การอบรม และส่งเสริมประสบการณ์เพื่อประกอบอาชีพและดำเนิน
H11 การศึกษา	18. สัดส่วนของผู้ได้รับการศึกษาดั้งแต่มัธยมต้นต่อต่ำกว่ามัธยมต้น (ร้อยละ)
H12 การฝึกอบรม	19. สัดส่วนของประชาชนที่ได้รับการฝึกอบรม (ร้อยละ)
H13 ประสบการณ์	20. จำนวนปีที่ครัวเรือนประกอบอาชีพหลัก (ปี)

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยาม/ ตัวชี้วัด
H2 สุขภาพอนามัย	การที่ประชาชนมีสุขภาพ ร่างกายแข็งแรงไม่เป็นโรค และมีการออกกำลังกายเป็นประจำตลอดจนเข้าถึงบริการ สาธารณสุข
H21 สุขภาพแข็งแรง	21. สัดส่วนของคนเป็นโรคในชุมชน (ร้อยละ)
H3 ศีลธรรม	การที่ประชาชนในชุมชนได้นำแนวทางคำสอนตาม ศาสนาต่าง ๆ เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต
H31 การปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา	22. ระดับคะแนนการปฏิบัติ (ร้อยละ)
H4 ชีวิตครอบครัว	การมีครอบครัวอบอุ่นและมีหัวหน้าครัวเรือนที่มี การทำกิจกรรมร่วมกันอย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์
H41 ครัวอบอุ่น	23. สัดส่วนของครัวเรือนที่มีการทำกิจกรรมร่วมกัน อย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ (ร้อยละ)
H5 ความภาคภูมิใจ	การที่ประชาชนในชุมชนมีความภาคภูมิใจต่อตนเอง สมาชิกในครัวเรือน ผู้นำครัวเรือน ผู้นำชุมชน และต่อชุมชน
H51 ความภูมิใจ	24. ระดับคะแนนความภูมิใจ (ร้อยละ)
H6 คุณลักษณะของผู้นำ	การมีผู้นำชุมชนที่มีลักษณะที่ดีและได้รับการยอมรับ จากประชาชนในชุมชน
H61 การยอมรับผู้ชุมชน	25. คะแนนการยอมรับผู้นำชุมชน (ร้อยละ)
SC ทูทางสังคม (Social capital)	
S1 วัฒนธรรมประเพณี	มีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน อย่างสม่ำเสมอและมีแนวโน้มสืบเนื่องต่อไปใน อนาคต
H11 วัฒนธรรมหรือประเพณีท้องถิ่น	26. สัดส่วนของวัฒนธรรมประเพณีที่มีความ สม่ำเสมอและเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยาม/ ตัวชี้วัด
S2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น	<p>การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน</p> <p>27.1 สัดส่วนของกิจกรรมทางการเกษตรที่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ)</p> <p>27.2 สัดส่วนกิจกรรมการแปรรูปทางการเกษตร ที่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>27.3 สัดส่วนกิจกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ)</p> <p>27.4 สัดส่วนกิจกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>27.5 สัดส่วนกิจกรรมการทรัพยากรธรรมชาติที่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (ร้อยละ)</p>
S3 การมีส่วนร่วมในชุมชน S31 การมีส่วนร่วมของประชาชน	<p>การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน</p> <p>28. ระดับคะแนนการมีส่วนร่วมของประชาชน (ร้อยละ)</p>
S4 ความเท่าเทียม S41 การแบ่งแยกทางสังคม S42 การให้ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม	<p>ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีและวัฒนธรรม และการบริหารจัดการภายในชุมชน และมีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางสังคมในชุมชน</p> <p>29. สัดส่วนของกิจกรรมที่มีสมาชิกทุกกลุ่มเข้าร่วม (ร้อยละ)</p> <p>30. สัดส่วนของกิจกรรมช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)</p>

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยาม/ ตัวชี้วัด
S5 กลุ่มและองค์กรในชุมชน S51	มีการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและได้รับการสนับสนุนจากภายนอกในด้านต่าง ๆ 31. จำนวนกลุ่มที่มีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน และมีการดำเนินงานเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 3 ปี (กลุ่ม)
S6 ความปลอดภัยในการดำเนินชีวิต	ชุมชนมีความมั่นคงและประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
S61 ปัญหาสุขภาพจิต	32. คะแนนปัญหาสุขภาพจิต (ร้อยละ)
S62 ความมั่นคงของที่อยู่อาศัย	33. สัดส่วนของครัวเรือนที่มีบ้านปลูกสร้างอย่างแข็งแรงบนที่ดินของตนเอง (ร้อยละ)
S63 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	34. คะแนนปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (ร้อยละ)
NC ทุนธรรมชาติ (Natural capital)	
N1 ปริมาณของทรัพยากรธรรมชาติ	การมีทรัพยากรธรรมชาติหลากหลายชนิดภายในชุมชน
N11 ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ (ปริมาณ)	35. ชนิดของทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน (ชนิด)
N2 คุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	คุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตของประชาชน
N21 ทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ (คุณภาพ)	36. ระดับคะแนนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ (ร้อยละ)
N22 ปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน	37.1 สัดส่วนของการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่มีแนวโน้มลดลง (ร้อยละ) 37.2 ระดับคะแนนปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน (ร้อยละ)

ตารางที่ 2-2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยาม/ ตัวชี้วัด
N3 การใช้ประโยชน์ของ ทรัพยากรธรรมชาติ	การมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยปราศจาก ความขัดแย้ง และมีการจัดการทรัพยากรในชุมชน
N31 การถือครองที่ดิน	38. สัดส่วนของครัวเรือนที่มีการถือครองที่ดินเป็น เอกสารสิทธิ์ของตนเอง (ร้อยละ)
N32 การใช้ประโยชน์	39. สัดส่วนของทรัพยากรธรรมชาติที่มีการใช้ ประโยชน์ (ร้อยละ)

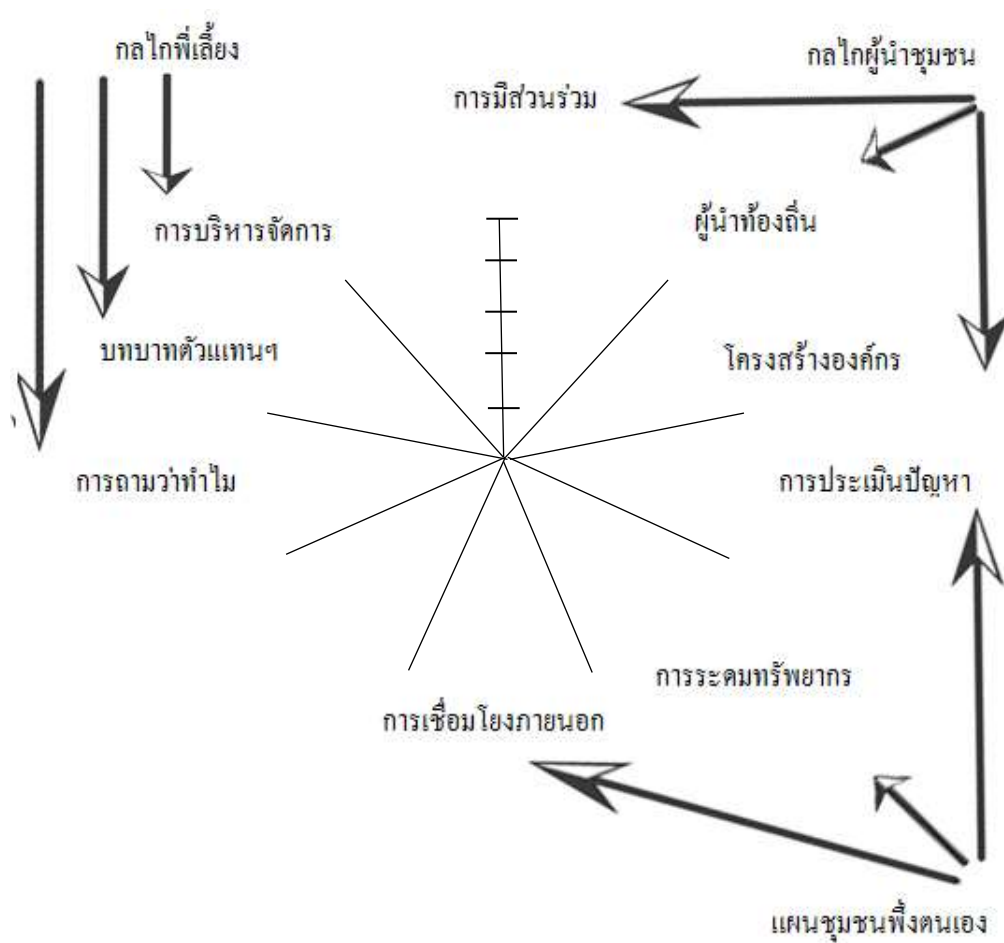
ระดับความเข้มแข็งของชุมชน

การคำนวณค่าดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน ได้ใช้แนวคิดการคำนวณค่าดัชนีโดยอาศัย
มาตรฐานหรือค่าเทียบเคียง (Benchmarking) ทั้งนี้ เพื่อให้มีมาตรฐานของการเปรียบเทียบ โดย
อ้างอิงไว้กับค่าคงที่ค่าหนึ่ง ซึ่งผลที่ได้จะแสดงให้เห็นถึงระดับของความเข้มแข็งของชุมชนมี
มากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับค่ามาตรฐานที่กำหนดขึ้น โดยการคำนวณดัชนีอย่างง่าย
(Simple index) เป็นค่ามาตรฐานสำหรับเทียบเคียง และได้วิเคราะห์หาความเข้มแข็งของชุมชน
เมื่อเทียบกับค่ามาตรฐานที่กำหนดขึ้น

ตารางที่ 2-3 เกณฑ์การจำแนกชุมชนตามระดับความเข้มแข็ง

ค่าดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน	ระดับความเข้มแข็งของชุมชน
ต่ำกว่า 70	ต่ำมาก
มากกว่า 70-80	ต่ำ
มากกว่า 80-90	ค่อนข้างต่ำ
มากกว่า 90-100	ปานกลาง
มากกว่า 100-110	ค่อนข้างสูง
มากกว่า 110-120	สูง
มากกว่า 120 ขึ้นไป	สูงมาก

- เกณฑ์การประเมินความเข้มแข็งของชุมชนในก้ำมิตี** เป็นกระบวนการเสริมพลังชุมชน โดยชุมชนจะเป็นผู้กำหนดเกณฑ์ระดับการประเมินและประเมินความเข้มแข็ง 9 มิติ ดังนี้
1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสมาชิกชุมชน
 2. ผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำในชุมชนมีความสามารถในการทำงานให้กับชุมชนเต็มที่ องค์กรในชุมชนให้การสนับสนุนเต็มที่ ผู้นำทำงานร่วมกับกลุ่มภายนอกเพื่อเพิ่มทรัพยากร
 3. โครงสร้างองค์กร หมายถึง ความเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มและองค์กรภายในชุมชน
 4. ความสามารถในการประเมินปัญหา หมายถึง ชุมชนสามารถประเมินปัญหาในชุมชน โดยอาศัยการเก็บข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา
 5. การระดมทรัพยากร หมายถึง ชุมชนสามารถระดมทรัพยากรได้มากพอ ตัดสินใจเรื่อง การกระจายทรัพยากร และมีการกระจายทรัพยากร ได้ดี
 6. การเชื่อมโยงกับองค์กร/ ชุมชนอื่น หมายถึง การประสานเชื่อมโยงกับหน่วยงาน ใน/นอกพื้นที่เพื่อช่วยเพิ่มทรัพยากร เครือข่าย และการตัดสินใจต่าง ๆ ที่มีผลทำให้ชุมชนดีขึ้น
 7. การตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ (การถามว่าทำไม) หมายถึง มีการใช้กระบวนการพูดคุย และแสดงความคิดเห็น ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงร่วมกัน
 8. ความสัมพันธ์กับตัวแทนองค์กรภายนอก หมายถึง ความสัมพันธ์กับพี่เลี้ยง และ บทบาทของพี่เลี้ยงซึ่งเป็นตัวแทนองค์กรภายนอกช่วยชุมชนในเรื่องการพัฒนาขีดความสามารถ
 9. การบริหารจัดการ โครงการ หมายถึง ชุมชนบริหารจัดการ และรับผิดชอบเองอย่างเป็นอิสระ จากพี่เลี้ยง

ภาพที่ 2-6 ความเชื่อมโยงของการติดตามประเมินผลความเข้มแข็งของชุมชน 9 มิติ
(อำนาจ ศรีรัตนบัลล์, 2559 อ้างอิงจาก Laverack, 2007)

ตารางที่ 2-4 ความหมายของแต่ละองค์ประกอบและการจัดอันดับความเข้มแข็งชุมชน

องค์ประกอบ	1	2	3	4	5
การมีส่วนร่วมของชุมชน	สมาชิกชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการประชุมของชุมชนครบทุกกลุ่ม	สมาชิกชุมชนเข้าร่วมการประชุมแต่ไม่ได้ร่วมในการปรึกษาหารือและไม่ได้เสนอให้ความช่วยเหลือ (เข้าร่วมรับฟังแต่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นและร่วมแลกเปลี่ยน)	สมาชิกชุมชนเข้าร่วมในการปรึกษาหารือ แต่ไม่มีส่วนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนและการดำเนินการวางแผนและการดำเนินงานจำกัดอยู่เฉพาะการบริจาค (มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนปรึกษาหารือหรือมีส่วนร่วมดำเนินการแต่ตัดสินใจ)	สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับ การวางแผน และการดำเนินงาน มีกลไกในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิก (มีการตัดสินใจร่วมกัน)	สมาชิกชุมชนทุกกลุ่มเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือร่วมแลกเปลี่ยนและร่วมในการตัดสินใจพร้อมกับวางแผนเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหา (มีการออกแบบวางแผนงานเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรม)

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1	2	3	4	5
ความสามารถในการประเมินปัญหา	ชุมชนยังไม่ได้ดำเนินในเรื่องการประเมิน	ชุมชนยังขาดทักษะและความตระหนักในเรื่องการประเมิน	ชุมชนมีทักษะ ชุมชนระบุปัญหาและเรื่องจะทำก่อน ยังมิได้จัดให้ทุกภาคส่วนของชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง	ชุมชนระบุปัญหา วิธีแก้ปัญหาและ การลงมือทำ นำผลการประเมินมาใช้ สร้างความเข้มแข็งให้การวางแผนชุมชน	ชุมชนดำเนินต่อเนื่องในการระบุและ เป็นเจ้าของ ปัญหา วิธีแก้ปัญหา และการลงมือทำ
ผู้นำท้องถิ่น	องค์กรชุมชนบางแห่งยังไม่มีผู้นำ	ทุกองค์กรชุมชนมีผู้นำ บางองค์กรทำงานไม่ได้ ภายใต้อำนาจที่ มีอยู่	องค์กรชุมชนต่าง ๆ ทำงานได้ดี ภายใต้อำนาจที่มีอยู่ บางองค์กรไม่ได้รับความสนับสนุน จากผู้นำนอกชุมชน	ผู้นำหลายคนริเริ่มงานด้วยความ สนับสนุนขององค์กร ผู้นำต้องการ การฝึกอบรม ทักษะ	ผู้นำทำงานริเริ่มเต็มที่ องค์กรให้การสนับสนุนเต็มที่ ผู้นำทำงานร่วมกับกลุ่มภายนอกเพื่อเพิ่มทรัพยากร

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1	2	3	4	5
โครงสร้าง องค์กร	ชุมชนไม่มี โครงสร้าง องค์กร เช่น คณะกรรมการ	ชุมชนก่อตั้ง องค์กร แล้วแต่ยังไม่ ทำงาน	องค์กรที่ ทำงาน มากกว่าหนึ่ง แห่งและ องค์กรมี กลไกที่ทำให้ สมาชิกมี ส่วนร่วมได้ จริง (มีการ ดำเนินงาน ของสมาชิก แบบมี ส่วนร่วม)	ภายในชุมชน มีหลาย องค์กรที่ ทำงาน เชื่อมโยงกัน อย่างมี ส่วนร่วม	องค์กรหลาย แห่งทำงาน จริงทั้งในและ นอกชุมชน ชุมชนมีความ ผูกพันกับ องค์กรทั้งใน และนอก ชุมชน
การระดม ทรัพยากร	ชุมชนยังมีได้ ระดม ทรัพยากร	ชุมชนระดม ทรัพยากรได้ เฉพาะจาก คนรวยและ ผู้ที่มีอิทธิพล สมาชิกชุมชน ถูกขอให้ บริจาค	ชุมชนมี การบริจาค เพิ่มเติม แต่ยังไม่ ขาดมตร่วม ในเรื่อง การใช้ ทรัพยากรให้ เกิดประโยชน์ สูงสุด	ทรัพยากรที่ ได้มานำไปใช้ กับกิจกรรม นอกชุมชน ด้วย มีการ ปรึกษาหารือ กันในเรื่อง การกระจาย แต่ยังไม่ทั่วถึง	มีการระดม ทรัพยากรได้ มากพอและ ชุมชน ตัดสินใจเรื่อง การกระจาย แล้วมีการ กระจาย ทรัพยากรได้ ดีพอสมควร

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1	2	3	4	5
การเชื่อมโยง กับองค์กร/ ชุมชนอื่น	ไม่มี	มีการร่วมมือ ประสานเชื่อ โยงแบบไม่ เป็นทาง การไม่มี วัตถุประสงค์ ชัดเจน	มีการเชื่อมโยง วัตถุประสงค์ ที่ชัดเจนแต่ ไม่เกี่ยวข้อง กับกิจกรรม การพัฒนา ชุมชน	มีวัตถุประสงค์ ร่วมกัน มี ความชัดเจนว่า เกี่ยวกับการ พัฒนาชุมชน และอยู่บน พื้นฐานของ ความเคารพ ซึ่งกันและกัน	มีการ เชื่อมโยงเพื่อ เพิ่มทรัพยากร งบประมาณ และสมาชิก ใหม่ การ ตัดสินใจ ร่วมกัน เพื่อให้ชุมชน เกิดการพัฒนา มากขึ้น
การตั้งคำถาม เพื่อการ เรียนรู้ (ถามว่า ทำไม)	มียัง ไม่มีการ รวมกลุ่มกัน เพื่อ “ถามว่า ทำไม” ใน เรื่องที่ เกี่ยวข้อง ปัญหาชุมชน	มีการปรึกษา กันในกลุ่ม เล็กเพื่อ “ถาม ว่าทำไม” เกี่ยวกับ ปัญหาชุมชน และมีการ โต้แย้งกัน	มีหลายกลุ่มที่ จัดเรื่องการ รับฟังปัญหา ชุมชน มี ความสามารถ ในการคิด พิจารณา เหตุผลที่อยู่ เบื้องหลัง ความคิดและ การกระทำ ต่าง ๆ และ โต้แย้ง คำตอบ	เสวนา ระหว่างกลุ่ม ต่าง ๆ ใน ชุมชน ค้นหา วิธีการแก้ไข และทดสอบ วิเคราะห์ ตนเอง	กลุ่มต่าง ๆ สามารถ วิเคราะห์ ตนเอง ปรับปรุงการ ทำงาน แลกเปลี่ยน พูดคุยและ นำไป ปรับปรุงให้ เกิดการ เปลี่ยนแปลง ในชุมชน

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1	2	3	4	5
การบริหาร จัดการ โครงการ	ทำโดย ตัวแทน องค์กรภายนอก	ทำโดยองค์กร ภายนอกที่มี การปรึกษา หารือกับ ชุมชน	ทำโดยชุมชน ภายใต้การ ดูแลของ องค์กร ภายนอก มี กลไกการ ตัดสินใจ ตามที่ตกลง ร่วมกัน กำหนด บทบาท หน้าที่ไว้ ชัดเจน ชุมชน ยังไม่ได้รับ การฝึกอบรม เรื่องการ บริหารจัดการ (มีพี่เลี้ยงโดย บุคคล ภายนอก)	ชุมชนมี การวางแผน กำหนด นโยบาย และ ประเมินผล โดยตัวแทน องค์กรภาคี เครือข่าย ภายนอก เกิด ความรู้สึกรู้ว่า เป็นเจ้าของ ชุมชน	ชุมชนบริหาร จัดการเอง อย่างเป็น อิสระ ตัวแทนภาคี เครือข่าย ภายนอกร่วม รับผิดชอบ และร่วม บริหารจัดการ

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1	2	3	4	5
การมีส่วนร่วมของชุมชน	สมาชิกชุมชนและกลุ่มต่าง ๆ ไม่ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือการประชุมของชุมชนครบทุกกลุ่ม	สมาชิกชุมชนเข้าร่วมการประชุมแต่ไม่ได้ร่วมในการปรึกษาหารือและไม่ได้เสนอให้ความช่วยเหลือ (เข้าร่วมรับฟังแต่ไม่ได้แสดงความคิดเห็นและร่วมแลกเปลี่ยน)	สมาชิกชุมชนเข้าร่วมในการปรึกษาหารือ แต่ไม่มีส่วนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนและการดำเนินการกับการวางแผนและการดำเนินงานจำกัดอยู่เฉพาะการบริจาค (มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนปรึกษาหารือหรือมีส่วนร่วมดำเนินการ แต่ตัดสินใจ)	สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับ การวางแผน และการดำเนินงาน มีกลไกในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิก (มีการตัดสินใจร่วมกัน)	สมาชิกชุมชนทุกกลุ่มเข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือร่วมแลกเปลี่ยนและร่วมในการตัดสินใจพร้อมกับวางแผนเพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหา (มีการออกแบบวางแผนงานเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรม)

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1	2	3	4	5
ความสามารถในการประเมินปัญหา	ชุมชนยังไม่ได้ดำเนินในเรื่องการประเมิน	ชุมชนยังขาดทักษะและความตระหนักในเรื่องการประเมิน	ชุมชนมีทักษะ ชุมชนระบุปัญหาและเรื่องจะทำก่อน ยังมิได้จัดให้ทุกภาคส่วนของชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้อง	ชุมชนระบุปัญหา วิธีแก้ปัญหาและ การลงมือทำ นำผลการประเมินมาใช้สร้างความเข้มแข็งให้การวางแผนชุมชน	ชุมชนดำเนินต่อเนื่องในการระบุและ เป็นเจ้าของ ปัญหา วิธีแก้ปัญหา และการลงมือทำ
ผู้นำท้องถิ่น	องค์กรชุมชนบางแห่งยังไม่มีผู้นำ	ทุกองค์กรชุมชนมีผู้นำ บางองค์กรทำงานไม่ได้ ภายใต้อำนาจที่ มีอยู่	องค์กรชุมชนต่าง ๆ ทำงานได้ดีภายใต้ผู้นำที่มีอยู่ บางองค์กรไม่ได้รับความสนับสนุนจาก ผู้นำนอกชุมชน	ผู้นำหลายคนริเริ่มงานด้วยความ สนับสนุนขององค์กร ผู้นำต้องการการฝึกอบรม ทักษะ	ผู้นำทำงานริเริ่มเต็มที่ องค์กรให้การสนับสนุนเต็มที่ ผู้นำทำงานร่วมกับกลุ่มภายนอก เพื่อเพิ่ม ทรัพยากร

ตารางที่ 2-4 (ต่อ)

องค์ประกอบ	1	2	3	4	5
โครงสร้าง องค์กร	ชุมชนไม่มี โครงสร้าง องค์กร เช่น คณะกรรมการ	ชุมชนก่อตั้ง องค์กร แล้วแต่ยังไม่ ทำงาน	องค์กรที่ ทำงาน มากกว่าหนึ่ง แห่งและ องค์กรมี กลไกที่ทำให้ สมาชิกมี ส่วนร่วมได้ จริง (มีการ ดำเนินงาน ของสมาชิก แบบมี ส่วนร่วม)	ภายในชุมชน มีหลาย องค์กรที่ ทำงาน เชื่อมโยงกัน อย่างมี ส่วนร่วม	องค์กรหลาย แห่งทำงาน จริงทั้งในและ นอกชุมชน ชุมชนมีความ ผูกพันกับ องค์กรทั้งใน และนอก ชุมชน
ความสัมพันธ์ กับตัวแทน องค์กร ภายนอก	ตัวแทน องค์กร ภายนอกเป็น ผู้ดำเนินการ ทั้งหมด ทั้ง ในการ ควบคุม นโยบาย การเงิน ทรัพยากร และการ ประเมินผล โครงการ	ตัวแทน องค์กร ภายนอกเป็น ผู้ดำเนินการ ให้ แต่ ปรึกษาหารือ กับชุมชน ชุมชนไม่มี ส่วนร่วมใน การตัดสินใจ ตัวแทนฯ มี หน้าที่ทำงาน ให้กับองค์กร เพื่อให้ได้ ผลผลิต	ตัวแทน องค์กร ภายนอกและ ชุมชน ตัดสินใจ ร่วมกัน มีการ ตกลงร่วมกัน ในเรื่อง บทบาทของ ตัวแทนฯ	ชุมชนเป็น ผู้ตัดสินใจ ตัวแทนองค์กร ภายนอกเพียง ช่วยอำนวยความสะดวก ให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง ด้วยการ ฝึกอบรมและ การสนับสนุน อื่น ๆ	ตัวแทน องค์กร ภายนอก อำนวยความสะดวก ให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง ตามการร้อง ขอของชุมชน ซึ่งเป็น ผู้ตัดสินใจ ตัวแทนฯ ช่วย ชุมชนในเรื่อง การสร้าง ความสามารถ

รวมดัชนีชี้วัดทางสังคม

ตารางที่ 2-5 ดัชนีชี้วัดในประเทศไทยที่เก็บโดยหน่วยงานอื่น

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	หน่วยงาน
1. โครงสร้างดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย	มี 3 องค์ประกอบ 39 ตัวชี้วัด	สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
2. ดัชนีความสุข	มี 10 องค์ประกอบ 35 ตัวชี้วัด	สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
3. ตัวชี้วัดของความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)	มี 6 องค์ประกอบ 36 ตัวชี้วัด	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
4. ดัชนีรวมความอยู่ดีมีสุขและองค์ประกอบ	มี 7 องค์ประกอบ 25 ตัวชี้วัด	สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
5. ปัญหาสังคมไทย		
6. ข้อมูลและตัวชี้วัดของดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในสังคมไทย		สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
7. ตัวชี้วัด MPI	มี 5 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด	สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
8. ตัวชี้วัดภาวะสังคม	มี 33 ตัวชี้วัด	สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)
9. ตัวดัชนีชี้วัดสุขภาพแห่งชาติ		สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ตารางที่ 2-6 ดัชนีชี้วัดในต่างประเทศ (ศูนย์วิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคม กระทรวงการพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554)

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	หน่วยงาน
1. ดัชนีชี้วัดคุณภาพชีวิตของ ESCAP (2533)	มี 7 องค์ประกอบ 50 ตัวชี้วัด	ESCAP
2. ดัชนีสังคมของประเทศแคนาดา	มี 7 องค์ประกอบ 39 ตัวชี้วัด	ประเทศแคนาดา
3. ดัชนีสังคมของประเทศนิวซีแลนด์	มี 11 องค์ประกอบ 60 ตัวชี้วัด	ประเทศนิวซีแลนด์
4. ดัชนีสังคมของยุโรป	มี 13 องค์ประกอบ 140 ตัวชี้วัด	ยุโรป
5. ดัชนีชี้วัดระดับการพัฒนาที่ยั่งยืน	มี 4 องค์ประกอบ 32 ตัวชี้วัด	UNDP
6. เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติของประเทศไทยและตัวชี้วัด	มี 7 องค์ประกอบ 84 ตัวชี้วัด	UNDP
7. ดัชนีคุณภาพชีวิต	มี 11 องค์ประกอบ 60 ตัวชี้วัด	องค์การอนามัยโลก
8. ดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human achievement index: HAI)	มี 8 ประกอบ 40 ตัวชี้วัด	UNDP
9. ดัชนีการพัฒนามิติหญิงชาย (Gender relate development index: GDI)	มี 4 ตัวชี้วัด	UNDP
10. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของสตรี (Gender empowerment measure: GEM)	มี 4 ตัวชี้วัด	UNDP

ตารางที่ 2-6 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	องค์ประกอบ	หน่วยงาน
11. ดัชนีตัวชี้วัดช่องว่างระหว่างเพศ (The global gender gap report)	มี 4 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด	UNDP
12. Gender inequality index	มี 7 ตัวชี้วัด	UNDP
13. Human development index	มี 5 ตัวชี้วัด	UNDP

ดัชนีชี้วัดในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1. องค์ประกอบและดัชนีสังคมที่เหมาะสมกับสังคมไทย ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ
2. ดัชนีชี้วัดทุนทางสังคมของไทย พ.ศ. 2554 ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ และ 45

ดัชนี

3. กรอบแนวคิดมาตรฐานและดัชนีชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ที่เหมาะสม ปี พ.ศ. 2554 ประกอบด้วย 12 องค์ประกอบ และ 41 ดัชนี

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตพิการแห่งชาติ

4. มาตรฐานคุณภาพชีวิตคนพิการ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ และ 25 ดัชนี

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

5. มาตรฐานครอบครัวเข้มแข็ง ประกอบด้วย 3 ระดับ 5 องค์ประกอบ และ 125 ดัชนี
6. มาตรฐานศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 8 ดัชนี
7. เกณฑ์ศักยภาพของเครือข่ายสตรี ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 22 ดัชนี
8. มาตรฐานและตัวชี้วัดความเสมอภาคระหว่างหญิงชาย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 42 ดัชนี

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพ และพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท)

9. มาตรฐานการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้ด้อยโอกาส ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 58 ดัชนี
10. มาตรฐานการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 13 ดัชนี
11. มาตรฐานการส่งเสริมสวัสดิภาพและคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเด็กและเยาวชน

12. มาตรฐานสภาเด็กและเยาวชน

13. มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ

สนชฯ พลศรี (2545, หน้า 22) ให้ความหมายของชุมชนว่า “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มทางสังคมที่อยู่อาศัยร่วมกันในอาณาบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียก เป็นอย่างอื่นมีความเกี่ยวข้องกันสัมพันธ์กัน มีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรกันภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกันร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

ประเวศ วะสี (2546) ได้อธิบายความเป็นชุมชนว่า ชุมชน หมายถึง การที่คน จำนวนหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ กล่าวโดยสรุป ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนรวมตัวกัน มีการเรียนรู้ ร่วมกันในการกระทำมีการติดต่อสื่อสาร การจัดการและการแก้ไขปัญหาาร่วมกันก่อให้เกิด การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาภายในชุมชนตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชนที่ดีขึ้น ตามลำดับ การร่วมมือช่วยเหลือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง

สมณะ โพธิ์รักษ์ (2555) ได้กล่าวถึง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง ประกอบไป ด้วย 14 ประการ ดังนี้

1. เป็นสังคมที่เห็นได้ชัดถึงลักษณะของคนมีศีล มีคุณธรรม มีจริยธรรม
2. เป็นสังคมที่สามารถพึ่งตนเองได้ไม่เป็นภาระผู้อื่น
3. มีงาน มีกิจการที่มั่นคง
4. ชยัน สร้างสรรค์ ขวนขวาย กระตือรือร้น
5. อยู่กันอย่างผาสุก สุขภาพแข็งแรง จิตใจเบิกบานร่าเริง
6. ไม่พึ่งเพื่อ แต่รุ่งเรือง พึ่งเพื่ออง ไม่ผลาญพร่า สุรุ่ยสุร่าย
7. มีความประณีต ประหยัด แต่เอื้อเพื่อสละแจกจ่าย
8. ไม่มีอาชญากรรม ไม่มีอบายมุข ไม่มีทุจริตกรรม
9. มีความพร้อมเพรียง ความสามัคคี ออบอูน เป็นเอกภาพ
10. สัมผัสได้ในความเป็นปึกแผ่น แน่นหนา ของความเป็นภราดรภาพ
11. มีความแข็งแรง มั่นคง ยืนหยัด ยั่งยืน
12. เป็นสังคมที่สร้าง “ทุนทางสังคม” มีประโยชน์ คุณค่าต่อผู้อื่นและสังคม ทั่วไปใน

รอบกว้าง

13. อุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสม ไม่กักตุนหรือกอบโกย
 14. มีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ เสียสละ อย่างเป็นสุข และเห็นเป็นคุณค่าของคนตาม สัจธรรม
 คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภาคใต้ (2546,
 หน้า 60) ได้ให้ความหมายของชุมชนเข้มแข็งมีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

1. สมาชิกของชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและ
 พัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
2. สมาชิกของชุมชนพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนและชุมชน
3. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหว
4. มีกระบวนการของชุมชนที่มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชน ภายใต้
 การสนับสนุนของผู้นำองค์กรชุมชน ในลักษณะเปิดโอกาสให้กับสมาชิกทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วม
 โปร่งใส และพร้อมที่จะให้ตรวจสอบ
5. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
6. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วยการพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเอง
 เอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกชุมชนทุก ๆ คน และมุ่งหวังการพัฒนาการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน
7. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก เป็นการพึ่งเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ใน
 ที่สุด ไม่ใช่การพึ่งพาตลอดไป

กล่าวโดยสรุป ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง โดยสรุป 4 ประการ คือ 1) เป็นชุมชนแห่ง
 การเรียนรู้ (Learning community) กล่าวคือ การที่ชุมชน มีการเรียนรู้ และรู้เท่าทันข่าวทั้งเศรษฐกิจ
 สังคม การเมือง รวมทั้งการที่ชุมชนมีการเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ 2) เป็นชุมชน
 ที่มีการจัดการตนเอง (Community management) ด้วยระบบการบริหารจัดการในกิจกรรมที่สำคัญ 4
 ประการ คือ การวางแผน การจัดกระบวนการขององค์กรภายในชุมชน การลงมือปฏิบัติตาม
 แผนงาน และมีการประเมินผล 3) เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) กล่าวคือ ชุมชนมี
 จิตสำนึก มีจิตวิญญาณ ซึ่งอาจหมายถึงความภักดี ความรัก ความหวัง ความรู้สึกเป็นเจ้าของ
 ใน ชุมชน โดยมีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันในชุมชน 4) เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) กล่าวคือ เป็น
 ชุมชนที่มีความสงบสุขและคนในชุมชนมีจิตใจที่เอื้อกัน มีคุณภาพ และมีคุณธรรม

การพัฒนาองค์กร (Organization development) หรือ OD

กัลยาณี สุงสมบัติ (2550) กล่าวถึง การพัฒนาองค์กรไว้สรุปได้ดังนี้ ในการบริการ
 การเปลี่ยนแปลงจะประสบความสำเร็จได้ต้องรวมถึงการพัฒนาองค์กร (OD) ด้วย โดยนิยาม
 การพัฒนาองค์กร หมายถึง การทำแผนเพื่อใช้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้เกิด ความมี
 ประสิทธิภาพและให้ความสำคัญด้านความเป็นมนุษย์มากยิ่งขึ้น (More effective and more human)

จะเห็นว่ากระบวนการทัศน์ของการพัฒนาองค์กร (OD Paradigm) คือการให้ความสำคัญต่อ คุณค่าของมนุษย์และความก้าวหน้าขององค์กรควบคู่กันไป เน้นความร่วมมือและกระบวนการมีส่วนร่วม ตลอดจนการมีจิตวิญญาณของการแสวงหา (Spirit of inquiry) กล่าวโดยสรุปว่าค่านิยม ที่ถือเป็นสาระสำคัญเชิงปรัชญาของการพัฒนาองค์กร ได้แก่

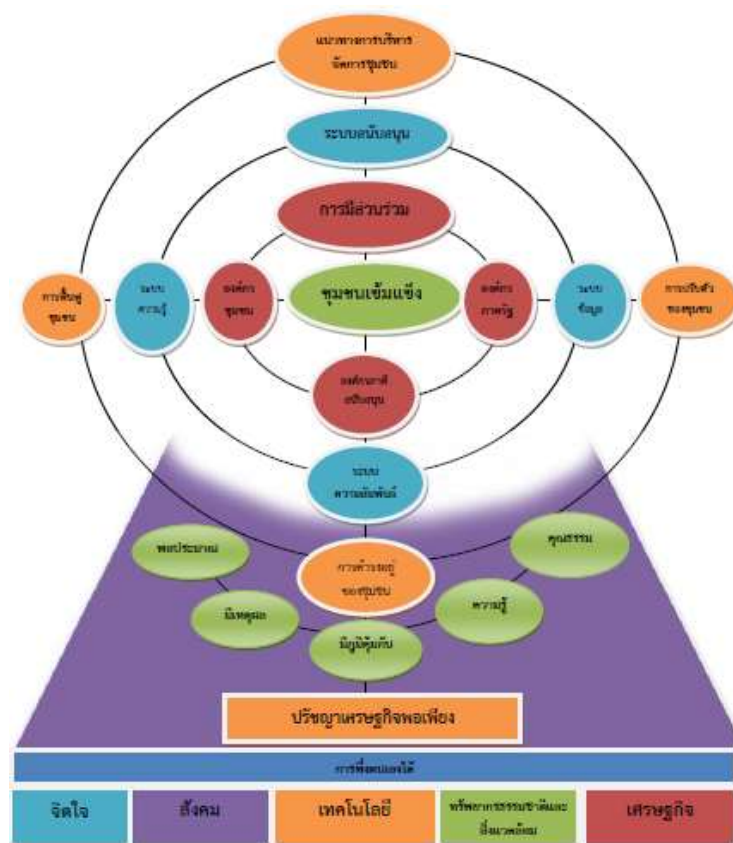
1. ให้การเคารพนับถือในคน (Respect for people) โดยเชื่อว่า มนุษย์มีความรับผิดชอบ มีสติปัญญาและต้องการให้การใส่ใจและควรได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพในศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

2. ไว้วางใจและช่วยเหลือเกื้อหนุน (Trust and support) กล่าวคือ องค์กรที่ถือว่ามีสุขภาพดี และมีประสิทธิผลต้องมีลักษณะของความไว้วางใจ มีความเชื่อถือมีบรรยากาศที่เปิดเผยและให้การ เกื้อกูลต่อกัน

3. มีความเสมอภาคด้านอำนาจ (Power equalization) ในองค์กรที่มีประสิทธิผลจะไม่เน้นการใช้อำนาจและการควบคุมตามสายการบังคับบัญชาเป็นประเด็นสำคัญ

4. กล้าเผชิญปัญหา (Confrontation) โดยไม่เลี่ยง ไม่ประวิงเวลาหรือหนีปัญหาที่เกิดขึ้น แต่จะใช้วิธีเผชิญปัญหาอย่างเปิดเผย

5. การมีส่วนร่วม (Participation) โดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงจะได้รับโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพราะการ ได้มีส่วนร่วมยิ่งทำให้ต้องผูกพันต่อการนำข้อยุติลงสู่การปฏิบัติมากยิ่งขึ้น

ภาพที่ 2-7 รูปแบบจำลองการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (วิทยา จันทรแดง, 2555)

แนวคิด โครงสร้าง และการนำไปสู่การปฏิบัติของ (Synthesis model)

แนวคิด (Concept) แนวคิดของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน คือ การมุ่งบูรณาการความร่วมมือภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อสร้างดุลยภาพให้กับชุมชนทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม-วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนสามารถพึ่งตนเองได้

โครงสร้าง (Structure) โครงสร้างของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคีเครือข่าย ได้แก่ องค์กรภายในชุมชน องค์กรภายนอกชุมชน และองค์กรเฉพาะกิจ โดยมีระบบความรู้ ระบบข้อมูล และระบบความสัมพันธ์ในชุมชน เป็นระบบสนับสนุนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

การนำไปสู่การปฏิบัติ (Implementation) ในการนำไปสู่การปฏิบัติใน Model นี้ มี 3 แนวทางสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย 1) แนวทางการฟื้นฟู 2) แนวทางการปรับตัว 3) แนวทางการดำรงอยู่ของชุมชนอย่างพอเพียง โดยในระดับนโยบายนั้น ต้องเร่งฟื้นฟูให้ชุมชนที่อ่อนแอ ปรับตัวให้สามารถมีการความเข้มแข็งได้ โดยอาศัยโครงสร้างของรูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งแบบบูรณาการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้นำเสนอไปข้างต้น เป็นกลไกในการนำไปสู่การปฏิบัติ ในระดับชุมชนนั้น กลไกการนำไปสู่การปฏิบัตินั้น ดาเนินการแนวทางการบริหารจัดการชุมชน ซึ่งประกอบด้วย 1) การฟื้นฟูชุมชน โดยการสร้างแนวร่วมการพัฒนาจากทุกภาคส่วน และร่วมกันสำรวจ และวิเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของชุมชน สร้างความเป็นปึกแผ่น โดยการบูรณาการแผนชีวิต แผนชุมชน และแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมไปถึงการพัฒนาศักยภาพแกนนำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนทั้งแกนนำที่เป็นทางการ และแกนนำทางธรรมชาติ 2) การปรับตัวโดยการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาในชุมชนอย่างเป็นระบบ มีการวางแผนแบบมีส่วนร่วม และการสร้างมาตรการทางสังคม หรือข้อตกลงร่วมกันของชุมชน โดยเน้นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน สื่อสารกับชุมชนให้รับทราบนโยบายและวาระของชุมชน 3) ด้านการดำรงอยู่ มีการประชุมอย่างต่อเนื่อง ทบทวนและถอดบทเรียน ประเมินตนเองตลอดเวลา พัฒนาความรู้และสร้างจิตสำนึกแห่งความห่วงใยชุมชน

ตอนที่ 6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลยุทธ์ทางการตลาดบริการ

ธุรกิจอุตสาหกรรมการบริการ (Service industry) มีความแตกต่างจากธุรกิจอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคและบริโภคทั่วไป เพราะมีทั้งผลิตภัณฑ์ที่จับต้องได้ (Tangible product) และผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible product) เป็นสินค้าและบริการที่นำเสนอต่อลูกค้าหรือตลาดกลยุทธ์การตลาดที่นำมาใช้กับธุรกิจบริการจำเป็นต้องจัดให้มีส่วนประสมทางการตลาดที่แตกต่างจากการตลาดโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจที่มีการต้อนรับจับคู่ (Hospitality) เป็นหัวใจหลักในการทำธุรกิจ ศาสตราจารย์ ฟิลลิป คอตเลอร์ (Philip Kotler) ได้ให้แนวคิดส่วนประสมทางการตลาดสำหรับธุรกิจบริการ (Service marketing mix) ไว้ว่าเป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจที่ให้บริการซึ่งเป็นธุรกิจที่แตกต่างสินค้าอุปโภคและบริโภคทั่วไป จำเป็นจะต้องใช้ส่วนประสมการตลาด (Marketing mix) 7 อย่าง หรือ 7P's ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดซึ่งประกอบด้วย

1. ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) เป็นสิ่งซึ่งสนองความจำเป็นและความต้องการของมนุษย์ได้ คือ สิ่งที่ผู้ขายต้องมอบให้แก่ลูกค้าและลูกค้าจะได้รับผลประโยชน์และคุณค่าของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ โดยทั่วไปแล้ว ผลิตภัณฑ์แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ผลิตภัณฑ์ที่อาจจับต้องได้ (Tangible products) และ ผลิตภัณฑ์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible products)

2. ด้านราคา (Price) หมายถึง คุณค่าผลิตภัณฑ์ในรูปตัวเงิน ลูกค้าน่าจะเปรียบเทียบระหว่างคุณค่า (Value) ของ บริการกับราคา (Price) ของบริการนั้น ถ้าคุณค่าสูงกว่าราคาลูกค้าจะตัดสินใจซื้อ ดังนั้น การกำหนดราคาการให้บริการควรมีความเหมาะสมกับระดับการให้บริการชัดเจน และง่ายต่อการจำแนกระดับบริการที่ต่างกัน

3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการนำเสนอบริการให้แก่ลูกค้า ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ของลูกค้าในคุณค่าและคุณประโยชน์ของบริการที่นำเสนอ ซึ่งจะต้องพิจารณาในด้านทำเลที่ตั้ง (Location) และช่องทางในการนำเสนอบริการ (Channels)

4. ด้านการส่งเสริม (Promotions) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความสำคัญในการติดต่อสื่อสารให้ผู้ให้บริการ โดยมีวัตถุประสงค์ที่แจ้งข่าวสารหรือชักจูงให้เกิดทัศนคติและพฤติกรรม การใช้บริการและเป็นกุญแจสำคัญของการตลาดสายสัมพันธ์

5. ด้านบุคคล (People) หรือพนักงาน (Employee) ซึ่งต้องอาศัยการคัดเลือก การฝึกอบรม การจูงใจ เพื่อให้สามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้แตกต่างเหนือคู่แข่งขั้นเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการและผู้ให้บริการต่าง ๆ ขององค์กร เจ้าหน้าที่ต้องมีความสามารถ มีทัศนคติที่สามารถตอบสนองต่อผู้ให้บริการ มีความคิดริเริ่ม มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา สามารถสร้างค่านิยมให้กับองค์กร

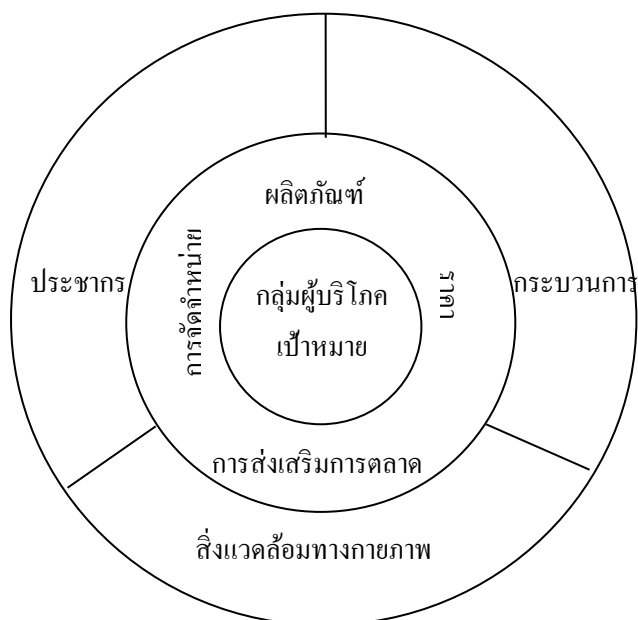
6. ด้านกายภาพและการนำเสนอ (Physical evidence/ environment and presentation) เป็นแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางกายภาพและการนำเสนอให้กับลูกค้าให้เห็นเป็นรูปธรรม โดยพยายามสร้างคุณภาพโดยรวม ทั้งทางกายภาพและรูปแบบการให้บริการเพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้า ไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกายสะอาดเรียบร้อย การเจรจาต้องสุภาพอ่อนโยน และการให้บริการที่รวดเร็ว หรือผลประโยชน์อื่น ๆ ที่ลูกค้าควรได้รับ

7. ด้านกระบวนการ (Process) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีการและงานปฏิบัติในด้านการบริการ ที่นำเสนอให้กับผู้ให้บริการเพื่อมอบการให้บริการอย่างถูกต้องรวดเร็ว และทำให้ผู้ให้บริการเกิดความประทับใจ ส่วนประสมการตลาดทั้ง 7 อย่างข้างต้น เป็นสิ่งสำคัญต่อการกำหนดกลยุทธ์ต่าง ๆ ทางด้านการตลาดของธุรกิจ ที่จะต้องมีการจัดส่วนประสมแต่ละอย่างให้มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธุรกิจและของอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันไป

เมื่อลักษณะโดยทั่วไปของสินค้าบริการต่างจากสินค้าทั่วไป ส่วนผสมทางการตลาดสำหรับสินค้าบริการ จึงต้องมีมากกว่าส่วนผสมทางการตลาด (4 Ps.) ของสินค้าทั่วไป กล่าวคือส่วนผสมทางการตลาดของสินค้าบริการ (The expanding marketing mix for service) ประกอบด้วยกลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (7 Ps.) คือสินค้า ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด

บุคลากรที่ใช้บริการ ขั้นตอนของการให้บริการ และภาพลักษณ์ขององค์กร

1. สินค้า/ บริการ (Product/ service) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่ธุรกิจเสนอเพื่อสนองความจำเป็นและความต้องการของบุคคลให้เกิดความพึงพอใจ
2. ราคา (Price) หมายถึง มูลค่าของสินค้า
3. ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง การจัดจำหน่ายผ่านตัวแทนขาย หรือการจัดจำหน่ายโดยตรง
4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่จูงใจลูกค้าเข้ามาใช้บริการ เช่น การส่งเสริมการขาย ประชาสัมพันธ์ การโฆษณา เป็นต้น
5. บุคลากร (People) หมายถึง บุคคลภายในองค์กรที่คอยให้บริการ อำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่ลูกค้า
6. ขั้นตอนการให้บริการ (Process) หมายถึง ขั้นตอนต่าง ๆ ของการให้บริการ ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ
7. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical evidence) หมายถึง ส่วนประกอบขององค์กรที่ลูกค้าสามารถสัมผัสได้ และเป็นส่วนที่เพิ่มความมั่นใจให้แก่ลูกค้าในการเข้ามาใช้บริการ

ภาพที่ 2-8 ส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าบริการ (Kotler & Armstrong, 1994, p. 10)

ส่วนประสมทางการตลาดบริการ (Marketing mix, 7P's)

สินค้าและบริการ (Product/ service) ในการกำหนดกลยุทธ์การบริหารการตลาดไม่ว่าจะเป็นธุรกิจที่ผลิตสินค้าหรือบริการต่างก็ต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและความต้องการของลูกค้าที่มีต่อสินค้าและบริการนั้น ๆ เป็นหลักเพื่อธุรกิจสามารถนำเสนอสิ่งที่เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าได้มากที่สุด โดยเฉพาะในตลาดที่มีการแข่งขันสูง การเข้าถึงความต้องการและสามารถตอบสนองความต้องการเหล่านั้นได้สามารถสร้างความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าได้ ซึ่งสินค้าในธุรกิจบริการมีความแตกต่างจากสินค้าทั้งด้านรูปแบบและการดำเนินงาน

ราคา (Price) ราคานั้นต้องรวมถึงระดับราคา ส่วนลด เงินช่วยเหลือ เงื่อนไขการชำระเงิน เนื่องจากราคามีส่วนในการทำให้บริการต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน และมีผลต่อผู้บริโภคในการรับรู้ถึงคุณค่าที่ได้รับจากบริการ โดยเปรียบเทียบระหว่างราคาและคุณภาพของบริการ

สถานที่ (Place) ความยากง่ายในการเข้าถึงเป็นอีกปัจจัยที่สำคัญของการตลาดบริการ ทั้งนี้ ความยากง่ายในการเข้าถึงบริการนั้นมีใช้แต่เฉพาะการเน้นทางกายภาพเท่านั้นแต่รวมถึงการติดต่อ สื่อสาร ดังนั้น ประเภทช่องทางการจัดจำหน่ายและความครอบคลุมจะเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเข้าถึงบริการด้วย

ประชาสัมพันธ์ (Promotion) เป็นการสื่อสารกับตลาดต่าง ๆ ไม่ว่าจะผ่านการโฆษณา กิจกรรมการขายโดยบุคคล กิจกรรมส่งเสริมการขายและรูปแบบอื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม

บุคคล (People) บทบาทของบุคลากร สำหรับธุรกิจบริการ ผู้ให้บริการนอกจากจะทำหน้าที่ผลิตบริการแล้ว ยังต้องทำหน้าที่ขายผลิตภัณฑ์บริการพร้อม ๆ กันด้วย การสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้ามีส่วนจำเป็นอย่างมากสำหรับการบริการ

กระบวนการ (Management process) การส่งมอบบริการมีความสำคัญเช่นเดียวกับเรื่องทรัพยากรบุคคล แม้ว่าผู้ให้บริการจะมีความสนใจดูแลลูกค้าอย่างดี ก็ไม่สามารถแก้ปัญหากระบวนการที่นำมาใช้ อำนาจตัดสินใจของพนักงาน การมีส่วนร่วมของลูกค้าในกระบวนการให้บริการ ยังไงก็ตามประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญต่อฝ่ายการตลาดด้วย เนื่องจากเกี่ยวข้องกับความพอใจลูกค้าที่ได้รับ จะเห็นได้ว่าการจัดการทางการตลาดต้องให้ความสนใจเรื่องกระบวนการให้บริการและการนำเสนอด้วย

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical evidence) ธุรกิจบริการมีไม่มากนักที่น่าลักษณะทางกายภาพเข้ามาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์การตลาด แม้ว่าลักษณะทางกายภาพจะเป็นส่วนประกอบที่มีผลต่อการตัดสินใจของลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ ที่ปรากฏให้เห็นส่วนใหญ่จะเป็นการสร้างสภาพแวดล้อม การสร้างบรรยากาศ กาเลือกใช้สี แสง และเสียงภายใน เป็นต้น

ส่วนประสมทางการตลาดบริการในศูนย์กีฬา/ สถานออกกำลังกาย

หมายถึง การกำหนดแนวทางการจัดการการตลาดที่ธุรกิจต้องใช้เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์การตลาดเป้าหมาย (7 P's) ได้แก่

1. บริการ (Service) หมายถึง สินค้า หรือบริการต่าง ๆ ที่ศูนย์กีฬาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจัดไว้บริการสำหรับผู้รับบริการทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม ที่จะสามารถตอบสนองความคาดหวังและความเป็นจริงให้กับผู้มารับบริการ

- 1.1 ความหลากหลายของสนามหรืออุปกรณ์การออกกำลังกาย
- 1.2 ความมีคุณภาพของสนามหรืออุปกรณ์การออกกำลังกาย
- 1.3 ความมีคุณภาพของระบบความปลอดภัยจากสนามหรืออุปกรณ์การออกกำลังกาย
- 1.4 ความเหมาะสมในการในการรูปแบบของกิจกรรมกับช่วงเวลาในการเข้ารับ

บริการ

2. ราคา (Price) หมายถึง อัตราค่าสมาชิกทุกรูปแบบ ทั้งที่เป็นเงินสด เครดิต หรือเช็ค รวมถึงการจ่ายอัตราค่าสมาชิกทุกรูปแบบซึ่งแล้วแต่ศูนย์กีฬาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจะกำหนดเงื่อนไขต่อผู้เข้ารับบริการ

- 2.1 ความคุ้มค่าของอัตราค่าสมาชิกกับบริการที่ได้รับจากสถานบริหารร่างกาย
- 2.2 การให้ส่วนลดราคาค่าสมัครเป็นสมาชิกในสถานบริหารร่างกาย
- 2.3 ระยะเวลาการชำระเงิน
- 2.4 การประเมินราคาสมาชิกตามสภาพจริง
- 2.5 การชำระเงินแบบบริการตนเองกับผู้ให้บริการ

3. สถานที่/ ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place/ distribution) หมายถึง กลไก กระบวนการ หรือกลวิธีทำให้สินค้าและบริการเคลื่อนย้ายเปลี่ยนมือจากสถานบริหารร่างกายสู่มือผู้รับบริการ และเป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย สร้างทัศนคติที่ดี สร้างแรงจูงใจให้เกิดความทรงจำในสินค้า/ บริการ ตามคำกล่าวของ Etzel, Walker, and William (1997, p. 22) ประกอบด้วย

- 3.1 ทำเลที่ตั้งของสถานบริหารร่างกาย
- 3.2 ความเหมาะสมในการจัดวางตำแหน่งของสนามหรืออุปกรณ์ภายในสถานบริหารร่างกาย
- 3.3 ความเป็นส่วนตัวในการจัดพื้นที่บริการของสถานบริหารร่างกาย
- 3.4 ความปลอดภัยในการเดินทางมารับบริการที่สถานบริหารร่างกาย
- 3.5 ความสะดวกสบายในการเดินทางมาสถานบริหารร่างกาย

4. ประชาสัมพันธ์ (Promotion) หมายถึงกระบวนการดำเนินการด้านกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกระบวนการขายโดยบุคคล และไม่ใช้บุคคล การติดต่อกับสมาชิก โดยมีวัตถุประสงค์ทำให้สินค้าและบริการเคลื่อนย้ายจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคให้มากที่สุด เร็วที่สุด และมีผลกำไรนั้นต้องประกอบด้วย

- 4.1 การจัดรายการส่งเสริมการขายในช่วงต่าง ๆ
- 4.2 การโฆษณาในสื่อต่าง ๆ
- 4.3 ความรู้ความสามารถของพนักงานขาย
- 4.4 ความเอาใจใส่ติดตามงานของพนักงานขาย
- 4.5 การจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างชื่อเสียงที่ดีให้กับสถานบริหารร่างกาย

5. บุคลากร (People) หมายถึง บุคลากร พนักงานที่ปฏิบัติงานในองค์กรที่คอยให้บริการและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แก่สมาชิก และผู้ใช้บริการในศูนย์กีฬาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 5.1 ความเป็นกันเองของพนักงานที่ให้บริการกับผู้รับบริการ
- 5.2 ความเอาใจใส่ของพนักงานต่อผู้รับบริการ
- 5.3 ความกระตือรือร้นในการให้บริการต่อผู้รับบริการในการทำงาน
- 5.4 การรับฟังปัญหาเพื่อไปแก้ไขอย่างเต็มใจของพนักงานต่อผู้รับบริการ
- 5.5 การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการทำงานของพนักงานต่อผู้รับบริการ

6. กระบวนการให้บริการ (Management process) หมายถึง ขั้นตอนต่าง ๆ ของการให้บริการตั้งแต่ต้นจนจบ จากพนักงาน บุคลากรต่อผู้ใช้บริการในศูนย์กีฬาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกอบด้วย

- 6.1 ความเหมาะสมของช่วงเวลาการให้บริการของสถานบริหารร่างกาย
- 6.2 ความเหมาะสมกับการถ่ายทอดความรู้ทางทฤษฎีสู่การปฏิบัติของผู้ฝึกสอน
- 6.3 การใช้ระยะเวลาสั้น และรวดเร็วในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- 6.4 การรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการและนำมาปรับปรุงแก้ไขอย่างมี

ประสิทธิภาพ

6.5 การให้บริการอย่างมีคุณภาพกับผู้รับบริการจากพนักงานที่ผ่านการอบรมมาอย่างดี

7. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical evidence) หมายถึง ส่วนประกอบขององค์กรที่ถูกสัมผัสได้ และสามารถเพิ่มความมั่นใจให้กับลูกค้า ผู้ใช้บริการตัดสินใจเข้ามาใช้บริการในศูนย์กีฬาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- 7.1 ความสะดวกในการเข้ารับบริการ โดยใช้บัตรสมาชิกอิเล็กทรอนิกส์ในสถาน
บริหารร่างกาย
- 7.2 ความเพียงพอของสถานที่จอดรถกับผู้รับบริการ
- 7.3 การอำนวยความสะดวกในการชำระเงินด้วยการหักเงินจากยอดบัญชีด้วย
เครดิตการ์ด
- 7.4 ความรวดเร็วในการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ควบคุมการทำงานในสถานบริหาร
ร่างกาย
- 7.5 การติดตั้งโทรศัพท์ ไว้อำนวยความสะดวกผู้รับบริการ

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7 P's) นั้น ทำให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาส่วนประสมการตลาดบริการ ความหมายลักษณะ ประเภทของการบริการ ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อกลยุทธ์ด้านส่วนประสมการตลาด (7 P's) ทำให้งานวิจัยสามารถนำไปเป็นแนวทางเพื่อปรับประยุกต์ใช้ได้ทุกสถานที่ หรือแม้กระทั่งองค์กรหรือหน่วยงานบริการที่เกี่ยวข้องกับการออกกำลังกาย เพราะการจัดการการออกกำลังกายไม่ใช่เรื่องง่าย การบริหารจัดการองค์กรหรือหน่วยงานบริการต่าง ๆ จะต้องมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับส่วนประสมการตลาด ที่ถูกต้องเช่นกัน

ตอนที่ 7 ประวัติความเป็นมาจังหวัดน่าน ประวัติกีฬาเรือพายในประเทศไทยและ ในจังหวัดน่านความเป็นมา ลักษณะและสถานการณ์ของการแข่งเรือในประเทศไทย

จากการศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแข่งเรือในประเทศไทย นั้น พบว่า หลายจังหวัดในประเทศไทยได้มีการจัดประเพณีการแข่งขันเรือต่อเนื่องกันมาจนเป็นที่รู้จัก และกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งถูกนำมายึดโยงเข้ากับธุรกิจการท่องเที่ยวในหลาย ๆ จังหวัด ทั่วประเทศไทย อาทิ ในพื้นที่ภาคกลางมีการจัดประเพณีการแข่งขันเรือในลำน้ำเจ้าพระยา ประกอบด้วย จังหวัดอ่างทอง สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี และจังหวัดนครสวรรค์ ลำน้ำท่าจีน ได้แก่ ประเพณีแข่งเรือจังหวัดนครปฐม ลำน้ำป่าสัก ได้แก่ การแข่งขันเรือของจังหวัด สระบุรี ลำน้ำแม่กลอง ได้แก่ การแข่งเรือจังหวัดราชบุรี และลำน้ำบางปะกง ได้แก่ การแข่งเรือที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า มีประเพณีการแข่งขันเรือที่จังหวัด นครราชสีมา การแข่งขันเรือประเพณีลุ่มน้ำโขง ชี มูล ที่จังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ และ สุรินทร์ ภาคใต้พบการแข่งขันเรือในหลาย ๆ จังหวัด อาทิ จังหวัดชุมพร กระบี่ สุราษฎร์ธานี และ นราธิวาส ส่วนในพื้นที่ภาคเหนือประเพณีการแข่งขันเรือในลำน้ำน่าน ได้แก่ จังหวัดน่าน พิชญ์โลก และจังหวัดพิจิตร เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารและทบทวนวรรณกรรมทำให้เห็นภาพที่สะท้อนปรากฏการณ์ของ ประเพณีการแข่งขันเรือในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีพื้นฐานเดิมอยู่บนระบบความคิด ความเชื่อและศาสนาและ เป็นการแข่งเรือภายในพื้นที่ของตนเองเท่านั้น แต่เมื่อบริบทสิ่งแวดล้อมของแต่ละพื้นที่เปลี่ยนแปลง แตกต่างกันตามอิทธิพลของกระแสทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจภายในพื้นที่ ประกอบด้วย การเพิ่ม บทบาทเชิงนโยบายของธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมส่งผลให้มุมมองของสังคมและชุมชนต่อ ความหมายและค่านิยมและวิถีการแข่งขันเรือเปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยได้วิเคราะห์รูปแบบการแข่งขันเรือใน ปัจจุบันของประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) การแข่งเรือเพื่ออนุรักษ์สืบทอดประเพณีและ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของแต่ละจังหวัด โดยเปิดรับสมัครเฉพาะเรือแข่งภายในจังหวัดที่เน้น เรือและในทีมต้องมาจากแต่ละหมู่บ้านเท่านั้น เรียกว่าสนามแข่งเรือแบบปิด 2) การแข่งขันเรือเพื่อ อนุรักษ์ประเพณีและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัด โดยเปิดรับสมัครเรือแข่งจากภายใน จังหวัดและทั่วประเทศ และที่เข้าร่วมการแข่งขันสามารถรวมตัวทีมฝีพายเรือได้อย่างอิสระ 3) การแข่งขันเรือยาวที่ปรับเปลี่ยนไปเป็นกีฬาทางน้ำ หรือเพื่อความเป็นเลิศ เปิดกว้างรับสมัครทีม เรือแข่งจากทั่วประเทศ เช่น จังหวัดพิจิตร พระนครศรีอยุธยา และเน้นความเป็นทีมของเรือแข่งที่ สามารถสรรหาฝีพายจากพื้นที่ต่าง ๆ ได้อย่างอิสระโดยจำกัด และใช้ระเบียบทางกีฬาสากลมา ประยุกต์ใช้ในการแข่งขันเรือเช่นการแข่งขันเรือออกเป็นสายในการแข่งขัน การแข่งเรือในลักษณะ ที่สองและลักษณะที่สามนั้นเรียกว่า สนามแข่งเรือแบบเปิด

ส่วนด้านการบริหารจัดการประเพณีการแข่งขันเรือในส่วนของหน่วยงานที่จัดการแข่งขัน มีหลายลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น การบริหารจัดการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด เทศบาล วัฒนธรรมจังหวัด การท่องเที่ยวและกีฬา และองค์การบริหาร ส่วนตำบลร่วมกับหมู่บ้านที่เป็นศรัทธาวัดในพื้นที่จัดการแข่งขันและการบริหารจัดการการแข่งขันเรือ ในลักษณะของเอกชน เช่น สมาคมเรือพายแห่งประเทศไทยในส่วนเรือยาวประเพณีและสมาคมเรือ พายในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนทำให้กระแสการปรับเปลี่ยนการแข่งขันเรือไปเป็นกีฬาเพื่อความเป็น เลิศเพิ่มมากขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2553; ยุทธพงษ์ เมษพันธุ์, 2552; เรืองรัตน์ ฤทธิ์วิรุฬห์, 2541)

ประวัติความเป็นมา ลักษณะและสถานการณ์ของการแข่งเรือในต่างประเทศ

ในการแข่งขันเรือในต่างประเทศ มีลักษณะการแข่งขันเรือชนิดของการแข่งขันกีฬาทางน้ำ มีการบริหารจัดการในรูปแบบของสโมสรเรือพายในมหาวิทยาลัยซึ่งนักศึกษาที่มีสิทธิ์สมัคร เข้าร่วมกิจกรรมโดยสมัครใจ เช่น การแข่งขันเรือแคนู (Canoe boat) ของนักศึกษาระหว่าง มหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษ (The Oxford Cambridge boat race) และเรือแคนู (Canoe boat) ของ นักศึกษาระหว่างมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา (The Harvard-Yale regatta) เป็นต้น 2) การแข่งขัน

กีฬาทางน้ำนานาชาติ เน้นการรวมกลุ่มแบบสมัครใจ การบริหารจัดการโดยชมรม สโมสรหรือกลุ่มองค์กรทางศาสนา องค์กรเอกชน เช่น การแข่งเรือมังกร (Dragon boat) เปิดรับนักกีฬาทั้งในและต่างประเทศ ลงทะเบียนเข้าร่วมแข่งขัน การแข่งขันเรือครากอน (Dragon boat festival) จะจัดมีการจัดการแข่งขันทั่วโลก เช่น จีน ฮองกง ไต้หวัน และเมืองวอชิงตันในประเทศสหรัฐอเมริกา

การแข่งขันเรือมังกร (Dragon boat festival) มีจุดเริ่มต้นที่ประเทศจีน มีประวัติการแข่งขันเรือเพื่อรำลึกถึงขุนนางชาวจีน ชื่อ “ซวูหยวน” ได้รับยกย่องเป็น กวีผู้รักชาติแห่งรัฐฉู่ (Patriotic poet) และเป็นที่มาของ “วันกวีจีน” (The Chinese poet’ day) ปัจจุบันพัฒนาเป็นการแข่งเรือที่เน้นเป็นกีฬาทางน้ำที่แพร่หลายสู่ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยมีการบริหารจัดการโดยองค์กรเอกชนและมีการจัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบในการจัดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการแข่งขันเรือครากอน ทั่วโลก (International dragon boat federation: IDBF)

จากตัวอย่างของการแข่งเรือในต่างประเทศที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ส่วนมากเป็นการแข่งขันที่มุ่งในมิติของกีฬาทางน้ำเพียงอย่างเดียว ซึ่งผู้วิจัยมีทัศนะว่าเป็นการจัดการแข่งขันเรือที่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและมุ่งแข่งขันเพื่อชัยชนะและผลประโยชน์ของทีมในเชิงธุรกิจและความสนุกสนานจากการแข่งขัน และข้อแตกต่างที่สำคัญคือการก่อเกิดของการแข่งเรือในต่างประเทศไม่ได้เกิดขึ้นจากพื้นฐานของระบบความคิด ความเชื่อและศาสนาและความเชื่อมโยงระหว่างวิถีชีวิตในชุมชน การสืบทอดทางวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวให้เกิดความรัก ความหวงแหนในชุมชน ซึ่งแตกต่างจากการแข่งขันเรือประเพณีในประเทศไทย ยกเว้นการแข่งขันในประเทศลาว กัมพูชา เวียดนามและอินเดียซึ่งการแข่งขันเรือตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่อยู่บนความคิดและความเชื่อทางศาสนา เช่นเดียวกับการแข่งขันเรือประเพณีในประเทศไทย (รัตนาพร ทองเขียว, 2552)

ประวัติความเป็นมาเรือพายในประเทศไทย

ประวัติความเป็นมา แข่งเรือเป็นกีฬาพื้นบ้านเก่าแก่ชนิดหนึ่งของชาวกรุงเก่าที่มีการเล่นสืบทอดกันต่อกันมาแต่สมัยโบราณ จากหลักฐานพบว่าการแข่งเรือกันมาแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ดังปรากฏในกฎมนเทียรบาลเกี่ยวกับพระราชพิธีต่าง ๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ได้กล่าวถึง พระราชพิธีประจำเดือน 11 ซึ่งเป็นการอาชยุชพิธีนั้น จะมีพิธีแข่งเรือด้วย นอกจากนี้ ในจดหมายเหตุ ลาลูแบร์ยังได้กล่าวถึง การเล่นแข่งเรือของชาวบ้านในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมักมีการพนันปะปนอยู่ด้วยและมีการละเล่นที่นิยม กันมากในสมัยนั้นทีเดียว การเล่นแข่งเรื่อนับเป็นกีฬาพื้นบ้านที่นิยมเล่นสืบทอดต่อเนื่องกันมาโดยตลอด แม้ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก็ปรากฏหลักฐานว่ามีการเล่น แข่งเรือกันเป็นประจำเสมอมา เช่น ในสมัยรัชกาลที่ 2 เมื่อครั้งทรงโปรดให้ปรับปรุง ราชวัง มีการขุดสระภายในพระราชวัง ใน พ.ศ. 2361 ก็ทรงโปรดให้มีการแข่งเรือใน

ครั้งนั้นด้วย ในสมัยรัชกาลที่ 5 การแข่งเรือเป็นกีฬาที่เล่นกันอย่างแพร่หลาย เมื่อมีชาวต่างชาติชมด้วย ดังปรากฏในพระราชนิพนธ์ตอนหนึ่งความว่า

เย็นวันนี้มีการแข่งนาวา
ที่ทรงนำตำหนักแพแม่น้ำใหญ่
เรือที่นั่งกราบสี่เอกไชย
มาพายให้เจ้าฝรั่งเขานั่งดู

การเล่นแข่งเรือของชาวบ้านในสมัยก่อนมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเป็นการทำบุญ ทำกุศล คือชาวบ้านจะเล่นกันในเทศกาลทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ซึ่งจะอยู่ในเดือน 10-12 ซึ่งระยะนี้จะเป็นช่วงฤดูน้ำมาก ชาวบ้านที่อยู่ตามที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำจะใช้เรือเป็นพาหนะ เมื่อมีงานพิธีทำบุญจะมีการแห่แห่นกทางน้ำ เพื่อนำองค์กฐิน องค์ผ้าป่าไปยังวัดเมื่อเสร็จพิธีการทางศาสนาแล้ว ก็จะมีการเล่นแข่งเรือกัน ซึ่งถือกันว่าผู้ที่ร่วมแข่งขันจะได้บุญทางหนึ่งด้วย นอกจากนี้ การเล่นแข่งเรือยังเป็นการเล่นเพื่อจุดมุ่งหมายอีกประการ เช่น บางท้องถิ่นจะจัดให้มีการแข่งเรือในงานทำบุญไหว้พระประจำปีของแต่ละท้องถิ่น บางแห่งจะมีการแข่งเรือเพื่อเป็นการบรวงสรวงสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนับถือ บางแห่งจัดให้มีการเล่นแข่งเรือเทศกาลสนุกสนานรื่นเริงต่าง ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การแข่งเรือมักจัดการเล่นกันเฉพาะในฤดูน้ำมากเท่านั้น การเล่นแข่งเรือของชาวบ้านสมัยก่อนในภาคกลางมีการจัดเป็นประเพณีประจำปี และมีการเล่นเป็นที่แพร่หลายแทบทุกจังหวัด เช่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ราชบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ กาญจนบุรี กรุงเทพฯ จันทบุรี อ่างทองสุพรรณบุรี และนครสวรรค์ เป็นต้น ในปัจจุบันการแข่งเรือยังมีการเล่นกันอยู่โดยทั่วไป

ส่วนเรือยาว (Long boat) เป็นเรือที่ขุดจากต้นไม้ต้นเดียวทั้งลำ ลักษณะเป็นรูปท้องชัน (แบน) ท้องเรือมีลักษณะเป็นกระทะ ไม้ที่ใช้มีขุดส่วนมากจะใช้ไม้ตะเคียน (*Hopea odorata* Roxb.) ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็ง เนื้อเหนียว แขน้ำไค้ได้นาน ไม้ผุพังง่าย บวกกับความเชื่อกันว่าต้นตะเคียนแต่ละต้นจะมีนางไม้ หรือนางตะเคียนเป็นผู้ปกปักรักษาอยู่ จึงต้องมีการบวงสรวงนางตะเคียน ครั้งเมื่อมีการตัดไม้ หรือขุดมาทำเรือ เมื่อมีการขุดเสร็จนางตะเคียนจะถูกเชิญกลับมาสถิตอยู่ในเรือและถูกเรียกว่า “แม่ย่านาง” หรือ “แม่ย่านาง” (Figurehead) ในสมัยโบราณเรือยาวมักใช้เป็นเรือรบ ใช้ในพระราชพิธีทางศาสนาสำหรับพระมหากษัตริย์ ใช้ในการแข่งขัน หรือใช้ในการสัญจรของประชาชนที่มีบ้านพักอาศัยอยู่ใกล้กับริมแม่น้ำ ปัจจุบันเรือยาวถูกนำไปใช้เป็นเรือแข่งในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำในจังหวัดต่าง ๆ ของประเทศไทย ในช่วงงานเทศกาลประเพณี เดือน 11 ซึ่งเป็นฤดูน้ำหลาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 970-974; สมาคมเรือพายแห่งประเทศไทย, 2556; วิถีพิเศษ สารานุกรมเสรี, 2553)

ประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน

จังหวัดน่าน ถือเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำน่าน ซึ่งมีต้นกำเนิดอยู่ที่คอยกัว ในเขตเทือกเขาหลวงพระบาง มีความยาวตลอดลำน้ำ 615 กิโลเมตร เฉพาะในจังหวัดน่าน แม่น้ำน่านไหลผ่านอำเภอต่าง ๆ กว่า 10 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอทุ่งช้าง อำเภอเชียงกลาง อำเภอปัว อำเภอท่าวังผา อำเภอเมืองน่าน อำเภอภูเพียง อำเภอเวียงสา อำเภอนาน้อย และอำเภอนาหมื่น (กรมชลประทาน, 2555; ราชนทร์ กาบคำ, 2549) จากลักษณะดังกล่าวทำให้แม่น้ำน่าน มีความสำคัญต่อชุมชนที่อาศัยอยู่โดยตลอดลำน้ำ ทั้งในด้านการเกษตร การคมนาคมขนส่ง สาธารณูปโภค ฯลฯ ตลอดจนถึงประเพณีการแข่งขันเรือด้วยเช่นกัน

ในอดีตเรือถือเป็นพาหนะที่ประชาชนและเจ้าผู้ครองนครใช้ในการเดินทางไปมาหาสู่กัน และเชื่อมสัมพันธ์ไมตรี กับหัวเมืองต่าง ๆ หลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า พระยาการเมืองเจ้าเมืองวรนคร (เมืองปัว) ได้ใช้เรืออพยพผู้คนล่องมาตามลำน้ำน่าน เพื่อสร้างเมืองใหม่ที่เมืองภูเพียงแซ่แห่ง (บริเวณวัดพระธาตุแซ่แห่ง อำเภอภูเพียง) เมื่อปี ค.ศ. 1902 ส่วนประเพณีการแข่งขันเรือในครั้งแรกจะเกิดขึ้นเมื่อใด ไม่พบว่ามีหลักฐานระบุไว้ แต่เชื่อกันว่า เพราะชาวเมืองน่านมีความผูกพันกับพญานาค โดยเชื่อว่าพญานาคจะปกป้องคุ้มครองสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพสักการะ จึงขุดเรือยาวและตกแต่งลำเรือให้มีลักษณะคล้ายพญานาค ปีไหนที่เกิดฝนแล้ง ชาวเมืองก็จะนำเรือไปพายแข่งกัน ซึ่งเปรียบเสมือนกับพญานาคกำลังเล่นน้ำเพื่อขอฝน เพื่อเป็นการขอฝนและก็เป็นที่น่าอัศจรรย์อย่างยิ่งเพราะว่าหลังจากนั้นฝนก็ตกมาจริง ๆ

การแข่งขันเรือเมืองน่านเกิดขึ้นครั้งแรกเมื่อไร ไม่ปรากฏหลักฐานบอกไว้ มีแต่คำบอกเล่าสืบต่อกันมา และร่องรอยจากซากเรือแข่งเก่าแก่ที่ชำรุด แต่ก็มีเรือบางลำอายุร่วม 200 ปี ยังมีสภาพดีสามารถนำลงแข่งขันได้ เช่น เรือเสือเผ่าท่าล้อ บ้านท่าล้อ อำเภอภูเพียง ขุดเมื่อ พ.ศ. 2359, เรือเสือเผ่าบุญเรือง บ้านบุญเรือง อำเภอเวียงสา ขุดเมื่อ พ.ศ. 2380 และ เรือคำแดงเทวี (นางคู้งาม) บ้านนาเตา อำเภอท่าวังผา ขุดเมื่อ พ.ศ. 2390 จึงเป็นข้อมูลเชื่อได้ว่าเรือแข่งเมืองน่านเกิดมาพร้อมกับความเป็นเมืองน่าน ผู้คนที่มิวิตชีวิตผูกพันกับแม่น้ำน่าน สารธารแห่งชีวิตและจิตวิญญาณของชาวเมืองน่าน มีเรื่องเล่าเป็นตำนานสืบทอดกันมาเกี่ยวกับการสร้างเรือแข่งต้นแบบของเมืองน่าน คือ เรือท้ายหล้า ตาดอง ท้ายหล้า หมายถึง เรือที่ท้ายเรือที่ยังทำไม่เสร็จ ตาดอง หมายถึง เรือที่มีตาทำด้วยทองเหลืองหรืออีกความหมายหนึ่ง คือมีตาของไม้มีนำมาขุดเรือเป็นสีทองเหลือง

จากเอกสารอ้างอิงประวัติศาสตร์ที่ได้กล่าวถึง “นครน่าน” ซึ่งเป็นเมืองนครรัฐที่เมืองต่าง ๆ เข้ามาสวมภักดิ์ถึง 57 เมือง โดยมีเจ้าผู้ครองนครสืบราชวงศ์ติดต่อกันถึง 64 พระองค์ นับตั้งแต่ราชวงศ์ภูคาเป็นปฐมสัตวงศ์จึงถึงราชวงศ์เต็นมawangศ์ ต้นตระกูล ณ น่าน เป็นราชวงศ์สุดท้าย ผู้ครองนครน่านเป็นราชวงศ์สุดท้ายไม่เป็นที่ปรากฏแน่ชัดว่าเจ้าผู้ครองนครน่านเป็น

พระองค์ใด มีรับสั่งให้บรรดาเสนาอามาตย์ทหารข้าราชบริพารไปตัดต้นตะเคียนที่ป่าขุนสมุน (ป่าต้นน้ำที่อยู่ห่างจากอำเภอเมืองน่านในปัจจุบันไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 30 กิโลเมตร) ซึ่งเป็นต้นไม้ตะเคียนที่มีขนาดใหญ่มาก ใหญ่ขนาดที่ว่าต่อไม้ที่เหลือกว้างจนสามารถนำขึ้นโคก (ที่ใส่สำหรับอาหารของคนเหนือ) มาตั้งได้ถึง 100 โตก แล้วให้ทหารลากออกมาที่ริมแม่น้ำน่านรอยลากทำให้เกิดแม่แม่น้ำสมุน (แม่น้ำสาขาของแม่น้ำน่าน) และให้น้ำไม้ตะเคียนมาขูดตกแต่งเป็นเรือแข่งเมืองน่าน 2 ลำตั้งชื่อว่า “เรือท้ายหล้า-ตาตอง” เพื่อให้คนเมืองน่านได้ใช้เป็นรูปแบบในการขุดเรือเพื่อใช้ในการแข่งขันเรือให้เป็นประเพณีเพื่อบ่มเพาะความรัก ความสามัคคี เสริมสร้างจิตใจให้มั่นคง รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ให้กับลูกหลานเมืองน่าน ตราบจนถึงปัจจุบัน

การแข่งขันเรือประเพณีเมืองน่านในสมัยก่อน จะจัดการแข่งขันในงานประเพณี ถวายทานสลากภัต หรือชวายน่านเรียกว่า “ตานก้วยสลาก” ถ้าวัดของชุมชน-หมู่บ้านใดที่มีเรือแข่งมีการจัดงานประเพณี ตานก้วยสลาก คณะศรัทธาหมู่บ้าน-ชุมชนต่าง ๆ ที่มีเรือแข่ง ก็จะนำเรือแข่งบรรทุกก้วยสลากพร้อมชาวบ้านและพระภิกษุ สามเณร ที่รับกิจนิมนต์เดินทางไปยังวัดที่มีงานประเพณี ตานก้วยสลาก เนื่องจากการคมนาคมในสมัยนั้นยังไม่สะดวกสบายเหมือนปัจจุบัน อีกทั้ง ชุมชนหมู่บ้านที่ตั้งไม่ห่างไกลกันมาก และมักจะตั้งชุมชน-หมู่บ้านอยู่ติดกับลำน้ำน่านในขณะที่พายเรือไปก็จะตีฆ้อง กลอง ฉิ่ง ฉาบ ปาน และเป่าแฉ่ง เป็นทำนองเพลงล่องน่าน และผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะลุกขึ้นพ้อนซึ่งเป็นที่มาของท่าพ้อน “ล่องน่าน” ที่มีเอกลักษณ์รูปแบบการพ้อนเฉพาะตัว เมื่อเสร็จพิธีในช่วงบ่ายก็จะนำเรือแข่งมาแข่งกันอย่างสนุกสนาน รางวัลที่ได้ก็จะเป็นเหล่าขาวใส่กระบอกไม้ไผ่ ระยะเวลาหลังก็จะเปลี่ยนเป็นตะเกียงเจ้าพายุและน้ำมันก๊าด เพื่อนำไปจุดให้แสงสว่างในชุมชน-หมู่บ้าน เนื่องจากในสมัยนั้นยังไม่มีกระแสไฟฟ้าใช้ รวมถึงชงปักหัวเรือและเริ่มวิวัฒนาการเป็นถ้วยรางวัลในปัจจุบัน

การแข่งขันเรือประเพณีจังหวัดน่าน ปรากฏหลักฐานอ้างอิงได้ ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2460 เมื่อครั้งกรมสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระนครสวรรค์วรพินิจฯ เสด็จตรวจราชการเมืองน่าน เจ้าผู้ครองนครน่าน พระเจ้าสุริยพงษ์ผริตเดชฯ เจ้านายฝ่ายเหนือและข้าราชการประจำเมือง ได้จัดให้มีการแข่งเรือประเพณีให้ทอดพระเนตร เจ้ามหาพรหมสุรธาตาเจ้าผู้ครองนครน่านองค์สุดท้าย เมื่อดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอุปราช พร้อมด้วยเจ้านายฝ่ายเหนือได้ลงไปพ้อนในเรือลำที่ชนะเลิศด้วย

พ.ศ. 2467 พระยารวิชัย วุฒิกุล (เลื่อน สนธิรัตน์) ปลัดมณฑล ประจำจังหวัดน่าน ได้ริเริ่มให้มีการทอดกฐินสามัคคีขึ้นอย่างเป็นทางการ นับเป็นครั้งแรกของจังหวัดน่าน ในงานนี้ได้จัดให้มีการแข่งเรือประเพณีเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง จึงเป็นประเพณีสืบทอดกันมาทุกปี จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2479 พระเกษตรสรรพกิจ (นุ่น วรรณโกมล) ข้าหลวงประจำจังหวัดน่าน ได้จัดให้มีการประกวดกิจการแข่งขันเรือขึ้นเป็นครั้งแรก เป็นกติกาง่าย ๆ เช่น มีจุดปล่อย และ เส้นชัย ส่วนรางวัลก็มีธง (ข้อ)

ปักหัวเรือ มอบให้เรือที่ได้รับรางวัลที่ 1 เท่านั้น เรือที่ได้รับรางวัลในปีนั้นคือ “เรือบัวพาทมชั้น” หรือ “เรือบัวระพาทมชั้น” ของบ้านน้ำบัว อำเภอเวียงสา

พ.ศ. 2498 นายมานิต บุรณพรรค ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ได้จัดให้องค์การศุภริยางค์ นาฏศิลป์ กรมศิลปากร มาถ่ายทำภาพยนตร์ สารคดี เพื่อเป็นหลักฐานทางด้านมนุษยชาติ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน การแข่งเรือประเพณีในปีนั้นจึงจัดอย่างยิ่งใหญ่

พ.ศ. 2503 หลวงอนุมัติราชกิจ (อิน อนุมัติราชกิจ) ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ได้ขอพระราชทานผ้าพระกฐินพระราชทาน เรียกกันว่า (กฐินหลวง) นำไปทอด ณ วัดช้างค้ำวรวิหาร พระอารามหลวง การแข่งเรือประเพณีในปีนั้นจึงเป็น การแข่งเรือกฐินพระราชทาน

พ.ศ. 2522 พท.นายแพทย์อุดม เพชรศิริ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ได้กำหนดให้มีการแข่งเรือประเพณีนัดเปิดสนามในงานประเพณีตานก๋วยสลากของวัดพระธาตุช้างค้ำวรวิหาร (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 นาน) ประมาณเดือนกันยายน และให้มีการแข่งเรือประเพณีนัดปิดสนามในงานทอดกฐินพระราชทาน ซึ่งกำหนดในวันเสาร์-อาทิตย์ หลังออกพรรษา ประมาณ 1-2 สัปดาห์ ประมาณเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน

พ.ศ. 2525 นายชัยวัฒน์ หุตะเจริญ ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานถ้วยรางวัลประเภทเรือใหญ่ จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อพระราชทานให้กับเรือแข่งที่ชนะเลิศ ในปี พ.ศ. 2526 เรือขุนน่าน บ้านศรีบุญเรือง อำเภอภูเพียง ได้รับพระราชทานถ้วยรางวัลเป็นปีแรก

พ.ศ. 2526 นายประกอบ แพทยกุล ผู้ว่าราชการจังหวัดน่าน ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศเรือกลาง จากสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สยามบรมราชกุมาร ขอพระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศเรือเล็ก จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พ.ศ. 2527 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามบรมราชกุมาร ได้เสด็จพระราชดำเนิน เป็นองค์ประธานในพิธีปิดการแข่งขันเรือประเพณีจังหวัดน่าน และได้พระราชทานถ้วยรางวัลให้แก่เรือแข่งที่ชนะเลิศในการแข่งขัน ดังนี้

ประเภทเรือใหญ่ คือ เรือขุนน่าน บ้านศรีบุญเรือง อำเภอภูเพียง

ประเภทเรือกลาง คือ เรือดาวทอง บ้านม่วงตึ๊ด อำเภอภูเพียง

ประเภทเรือเล็ก คือ เรือศรนารายณ์ บ้านดอนแก้ว อำเภอเมือง

พ.ศ. 2536 สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานถ้วยรางวัลชนะเลิศประเภทเรือสวยงาม จากพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณวลัยลักษณ์ ในปีนี้วิทยาลัยสารพัดช่างน่าน ร่วมกับกศ.บป.ศูนย์น่าน ได้ครองถ้วยพระราชทาน

พ.ศ. 2541 สำนักงานเทศบาลเมืองน่าน ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานถ้วยรางวัล

ชนะเลิศกองเชียร์ จากพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ในปีนี้กองเชียร์บ้านท่าล้อได้รับพระราชทานถ้วยรางวัลเป็นปีแรก

พ.ศ.2547 องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน ร่วมกับสำนักงานเทศบาลเมืองน่าน อำเภอเพ็ญ และ สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน จัดการแข่งขันเรือยาวชน อายุไม่เกิน 18 ปี (ต่อมาเปลี่ยนเป็นอายุไม่เกิน 20 ปี) นับเป็นแห่งแรกของประเทศไทย ในปีแรกนี้เยาวชนบ้านท่าล้อ อำเภอท่าวังผา นำเรือเทพสุวรรณ ครองถ้วยชนะเลิศ

สนามแข่งขัน และการแข่งขัน

1. สนามอำเภอเมือง จังหวัดน่าน-สะพานพัฒนาภาคเหนือ
2. สนามอำเภอเมือง ตำบลคูใต้ ทำน้ำบ้านเจดีย์
3. สนามอำเภอเวียงสา-ทำน้ำบ้านน้ำบัว
4. สนามอำเภอเวียงสา-สะพานข้ามแม่น้ำ บ้านปากกล้วย
5. สนามอำเภอท่าวังผา-เชิงสะพานท่าวังผาพัฒนา
6. สนามแข่งเรือลำน้ำข้าง ตำบลปัว อำเภอปัว

สนามแข่งเรือทั้ง 6 สนาม จะมีสีสันขึ้นมากเมื่อเข้าสู่ช่วงออกพรรษา ซึ่งเป็นเทศกาลแข่งขันเรือพายด้วย โดยสนามสะพานพัฒนาภาคเหนืออำเภอเมืองจะถูกใช้เป็นสนามแข่งขันหลัก ในนัดเปิด-ปิดสนาม ณ แม่น้ำน่าน เช่นเดียวกับสนามทำน้ำบ้านเจดีย์ ตำบลคูใต้ สนามทำน้ำบ้านน้ำบัว อำเภอเวียงสา สะพานข้ามแม่น้ำน่าน บ้านปากกล้วย อำเภอเวียงสา สนามเชิงสะพานท่าวังผาพัฒนา อำเภอท่าวังผา ยกเว้นสนามตำบลปัว อำเภอปัว (บ้านปรังค์พัฒนา 1 หมู่ 7) ซึ่งจัดขึ้นที่ลำน้ำข้าง (คลองสวยน้ำใส) เป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำน่าน

ประวัติการแข่งขันเรือท่าวังผา

“การแข่งขันประเพณีอำเภอท่าวังผา” เป็นประเพณีที่สำคัญสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานานในอดีต โดยไม่สามารถหาหลักฐานได้ว่ามีมาตั้งแต่เมื่อใด การสอบถามข้อมูลจากผู้เฒ่าผู้แก่ทราบว่า ตั้งแต่เกิดมาที่พอจำความได้ก็มีประเพณีแข่งเรืออยู่แล้ว เดิมเรียกประเพณีการแข่งขันเรือว่า “การเถียงเฮีย” ตัวเรือจะเรียกว่า “เฮียเถียง” การตั้งชื่อเรือในสมัยโบราณจะตั้งชื่อตามชื่อหมู่บ้าน ชื่อวัด ชื่อผีเรือ ชื่อนางไม้ เช่น “คอนมูล” “ตาลชุม” “คอนแก่ง” “นางคำแดง” “แสนผา” “พญาทอง” จำปีศรีลารายณ์รอดฤคาถูกต้นฮ้าง” เป็นต้น

การแข่งขันเรือในอดีตจะทำการแข่งขันเพื่อความสนุกสนาน ในวัน โคน (7 คำ และ 14 คำ) ของงานกินข้าวตั้ง รางวัลที่ใช้ตอบแทน ได้แก่ ขนม ข้าวต้ม บุหรี่ เมียง น้ำจั้น (สุราขาว) และจะทำการแข่งขันอย่างเป็นพิธีการ คือ ชิงรางวัล เมื่อมีงานตังก้วยสลาก งานกฐินสามัคคี งานสัมมาการวะเจ้าคณะอำเภอปัว (ในขณะนั้นยังไม่มีอำเภอท่าวังผา) ซึ่งอยู่ที่วัดหนองบัว ตำบลป่าคา เมื่อจะ

มีการแข่งขันเรือทางหมู่บ้านหรือทางวัดจะมีใบฎีกาบอกบุญ และเชิญชวนไปยังคณะศรัทธาหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อนำเรือไปแข่งขัน ประเพณีดังกล่าวมีสืบทอดกันมาจนถึงปี พ.ศ. 2518 จึงเลิกทำการแข่งขันเนื่องจากวิธีดำเนินการแข่งขัน ระเบียบ กติกา ไม่รัดกุมดีพอ จึงทำให้เกิดปัญหาเกิดความแตกแยกขัดแย้งกัน จึงไม่มีจัดการแข่งเรือเป็นเวลา 7 ปี จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2525 นายศิริพงษ์ จันทร์ซุ่ม นายอำเภอท่าวังผาในขณะนั้น ได้ร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ได้ฟื้นฟูประเพณีแข่งเรืออำเภอท่าวังผาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และมีการจัดการแข่งขันเรือมาทุกปี จนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2560 สภาวัฒนธรรมอำเภอท่าวังผา และชมรมเรือแข่งอำเภอท่าวังผา ได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพจัดงานแข่งเรือนัดเปิดศกนามอำเภอท่าวังผา ต่อเนื่องเป็นปีที่ 6 โดยมีคำขวัญของการจัดงานว่า “แข่งเรือปลอดเหล้า เข้าหาพระธรรม”

ประวัติเรือคำแดงเทวี

เริ่มทำการขุดเมื่อ พ.ศ. 2390 (ปัจจุบันอายุได้ 165 ปี) โดยช่างนายเชียงแสน อินตะ ซึ่งเป็นนายบ้านบ้านน้ำปั่วในสมัยนั้น โดยมีครูบาคันธาเป็นเจ้าอาวาสวัดน้ำปั่วเป็นผู้ดูแล ขุดแบบเรือลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน การขุดเรือไม่ได้สำเร็จในปีเดียวกัน ค่อยถากค่อยทำไปเป็นปีละเล็กละน้อย ชื่อของเรื่อนั้นครูบาคันธา ทำพิธีเสี่ยงทายโดยใช้วิธีว่าไม้ “อีคู่เขียวค้อมงลวย” เมื่อมาอยู่บ้านนาเตาได้ชื่อว่า “คำแดงเทวี” ลักษณะของเรือความยาว 8 วา 1 สอก 10 นิ้ว บรรจุฝีพายได้ 30 คน ไม้ที่ใช้ขุด คือไม้ประคู้ ได้ไม้มาจาก “โพนป่าฝาง” ซึ่งเป็นภูเขาเตี้ย อยู่ทางตะวันตกของวัดน้ำปั่วและเป็นที่ธรณีสงฆ์วัดน้ำปั่ว อำเภอเมืองน่านในปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้าน (นายบ้าน) ในสมัยที่ได้เรื่อนี้มา แสนหลวงสุพันธ์ ไชยสดี, ครูบาอูด วันควร เจ้าอาวาสวัดศิริธาดา (นาเตา)

พิธีบายศรีสู่ขวัญจะมีของเซ่นนั้นก็เสี่ยงทายเอาแบบเดิมคือได้หมูดอยคู่หนึ่ง (คุ่น 2 ตัว) เหล้า 1 จู๋ (1 ไห) โดยเสี่ยงดูเมื่อหมดฤดูกาลแข่งขันแล้ว ส่วนก่อนการแข่งขันเพียงบนบานไว้เท่านั้นของที่บนบานไว้ ดังนี้ ฟ้าจีน, เสื่อ, แว่น, หวี, มวยผม, ตุ่มหู 1 คู่, ดอกไม้ 5 ดอก, เทียน 5 คู่ ประเพณีการปรับปรุงเรือได้ทำการปรับปรุงมาหลายครั้งทั้งช่างในหมู่บ้านและช่างต่างถิ่น แต่ยังไม่เปลี่ยนแปลง

- เจ้าของปัจจุบัน บ้านนาเตา หมู่ที่ 3 ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
- ประวัติการปรับปรุงได้ทำการปรับปรุงมาหลายครั้งทั้งช่างในหมู่บ้านและช่างต่างถิ่น แต่ยังคงรูปเดิมไว้ไม่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้คงเอกลักษณ์ไว้ซึ่งเรือเก่าแก่ของชาวจังหวัดน่าน

เกียรติยศ-รางวัล

ก่อนปี พ.ศ. 2525

- เป็นเรือที่มีชื่อเสียงโด่งดังมาหลายสมัย ในอำเภอท่าวังผา อำเภอปัว

ปี พ.ศ. 2543

- เป็นเรือสวยงามและทรงคุณค่าทางวัฒนธรรมจากสภาวัฒนธรรมอำเภอท่าวังผา
- เป็นเรือที่มีการอนุรักษ์ รักษารูปลักษณะในเรื่องของการวาดลวดลายให้สีแบบดั้งเดิม

มีความสวยงามดูพญานาค

- ได้รับรางวัลชนะเลิศเรือเล็ก ข สนามอำเภอท่าวังผา

ปี พ.ศ. 2544

- ได้รับรางวัลที่ 3 ประเภทเรือเล็ก ข สนามอำเภอท่าวังผา

ปี พ.ศ. 2555

- ได้รับยกย่องให้เป็นเรือเก่าแก่ที่สุดในจังหวัดน่านลำหนึ่ง และสามารถนำเข้าร่วมการแข่งขันทุกปี

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย

อานนท์ สีดาเพ็ง (2559) ได้ทำการวิจัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวเชิงกีฬากอล์ฟในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย สนามกอล์ฟ 8 แห่ง และสนามฝึกซ้อมกอล์ฟ 7 แห่ง มียอดขายในปี พ.ศ. 2556 จำนวน 263.69 ล้านบาท เป็นยอดขายจากสนามกอล์ฟร้อยละ 60.28 ยอดขายจากสนามฝึกซ้อมกอล์ฟร้อยละ 39.72 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวน 243,640 เป็นชาวไทยร้อยละ 66.13 และชาวต่างชาติร้อยละ 33.87 เกิดการจ้างงานทั้งหมด 1,456 อัตรา ประกอบด้วยองค์ประกอบการจัดการ 4 ด้าน คือ 1) ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม โดยต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงด้วยการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยว ภายหลังจากนำรูปแบบการจัดการดังกล่าวไปใช้ พบว่าชุมชนมีการรับรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในภาพรวมว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางบวกหรือมีสภาพดีขึ้น

ปิยพร ทาวีกุล (2544) ได้ทำงานวิจัยเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านไหล่หิน ตำบลไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง การศึกษานี้มุ่งที่จะศึกษาความต้องการและรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการให้วัดไหล่หิน เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน วิธีการศึกษาใช้การสังเกต และการสัมภาษณ์อย่างเข้าไปมีส่วนร่วมในการสนทนา 49 กลุ่ม ในเขตพื้นที่หมู่บ้านไหล่หิน อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยกลุ่มเป้าหมายคือ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มที่ให้ข้อมูลสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า

1. ความต้องการของประชาชนในการมีส่วนร่วม ในการจัดการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับความถนัดของชาวบ้านว่าทางวัดจะต้องการให้ชาวบ้านเข้าไปช่วยเหลือมากน้อยแค่ไหน

2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น มุ่งประเด็นเป็น 5 ด้าน ดังนี้

2.1 การพัฒนาเส้นทาง ควรจะมีการปรับปรุงถนน โดยการขยายถนน เนื่องจากถนนที่ใช้ในการสัญจร ไปมานั้นมีความแคบ เกรงว่าจะเป็นอันตรายและควรจะมีการทำป้ายบอกทางเป็นระยะเพื่อไม่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสับสน

2.2 ร้านค้าและของที่ระลึก ควรจะมีการจัดร้านให้อยู่ในรูปของสหกรณ์และควรจะต้องอยู่บริเวณวัด เพราะไม่เป็นการสร้างปัญหาให้กับทางวัด ส่วนของที่ระลึกนั้นจะนำงานฝีมือพื้นบ้านที่ทำกันอยู่ประจำอยู่แล้วมาดัดแปลงเป็นของที่ระลึก เช่น ผ้าทอ ทอตุ๊ก ขนมหขบเคี้ยว เป็นต้น

2.3 การประชาสัมพันธ์ ควรจะเกิดความร่วมมือ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยการจัดให้มีประเพณีสำคัญ ๆ ที่วัดขึ้น แจกจุลสาร มีการท่องเที่ยวเชิงสัญจร เป็นต้น สำหรับการประชาสัมพันธ์ของชาวบ้านก็จะใช้รูปแบบบอกปากต่อปาก

2.4 ความปลอดภัย ควรจะมีคนดูแลอยู่ประจำที่วัด และการทำกล้องสายตรวจเพื่อให้ตำรวจเวรเวียนมาดูแล ความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

2.5 การอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ควรจะมีการอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชน โดยอาจจะเชิญเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาบรรยาย หรือส่งตัวแทนไปอบรม เพื่อกลับมาหาความรู้แก่ชาวบ้านอีก

นัทธี บุญจันทร์ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวแบบกิจกรรมกีฬาและนันทนาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาในการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ โดยนักศึกษาพบปัญหาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาที่มุ่งเน้นเพื่อความสนุกสนาน การจัดกิจกรรมกีฬาที่มุ่งเน้นเพื่อสุขภาพ การมีส่วนร่วมจัดตั้งชมรมกีฬาและนันทนาการ สำหรับกิจกรรมกีฬาที่นักศึกษาพึงประสงค์ คือ แบดมินตัน วอลเลย์บอล เปตอง บาสเกตบอล วายน้ำ และกิจกรรมนันทนาการที่นักศึกษาพึงประสงค์ คือ กิจกรรมนันทนาการงานอดิเรก กิจกรรมนันทนาการนอกเมืองและกลางแจ้ง กิจกรรมนันทนาการทางสังคม กิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวทัศนศึกษา กิจกรรมนันทนาการดนตรีและร้องเพลง และตัวแบบกิจกรรมกีฬา จากผลการวิจัย ประกอบด้วย กิจกรรมกีฬาสากลที่นักศึกษามีความต้องการ คือ ฟุตบอล วอลเลย์บอล ตะกร้อ

ว่ายน้ำ ฟุตบอล บาสเกตบอล และกิจกรรมกีฬาพื้นบ้าน เช่น ปีนจักลีลัด แข่งเรือกอล์ฟและแข่งขัน
 นกเขาชวาเสียง และตัวแบบกิจกรรมนันทนาการที่นักศึกษามีความต้องการ คือ กิจกรรม
 นันทนาการดนตรีและร้องเพลง กิจกรรมนอกเองและกลางแจ้ง กิจกรรมนันทนาการทางสังคม
 กิจกรรมการพัฒนาสุขภาพและกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมงานอดิเรกการใช้เวลาว่าง กิจกรรมท่องเที่ยว
 ทัศนศึกษาและกิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน เช่น ดิเกสตู รำดาตีกีปัด ร้องอนาชีส ร้องเงิง งานเมลาด
 กวนอาชูรอ โดยนักศึกษามีความต้องการการมีส่วนร่วมในการประเมินการจัดกิจกรรมและ
 การปฏิบัติในฐานะผู้ชม สำหรับช่วงในการจัดกิจกรรมควรจัดในช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา
 16.00-18.00 น. ซึ่งจะต้องเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักปฏิบัติทางศาสนาและวัฒนธรรมของ
 นักศึกษาที่นับถือศาสนาอิสลามที่มีจำนวน 80 เปอร์เซ็นต์ ในมหาวิทยาลัยจะต้องเป็นผู้ให้
 การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น บุคลากรงบประมาณ และสถานที่

ทวิช ยะปะนันท์ (2555) ได้ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการสร้าง
 รูปแบบการจัดการขยะของเทศบาลตำบลสอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า การวิจัยครั้งนี้ได้เปิด
 โอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร วิเคราะห์ปัญหา และแสดง
 ความคิดเห็น และสร้างรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ซึ่งได้รูปแบบ 3 รูปแบบ คือ การจัดตั้ง
 ธนาคารขยะชุมชน การจัดตั้งกลุ่มน้ำหมักชีวภาพ และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการรวบรวมขยะ
 จากถังเป็นการใช้ถุงขยะ โดยปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนประมาณวันละ 1.00-2.00 กิโลกรัม
 มีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งถังขยะ ปฏิบัติเป็นประจำร้อยละ 36.50 โดยประเภทขยะต่าง ๆ เช่น
 กระป๋อง/ พลาสติก/ ขวดแก้ว/ กระดาษ/ เศษอาหาร ปฏิบัติเป็นประจำ ร้อยละ 51.20 การจัดตั้ง
 ธนาคารขยะในรูปแบบของคณะทำงานเพื่อเป็นแกนกลางในการประสานกับชุมชนในแต่ละ
 ครัวเรือนเพื่อนำขยะที่คัดแยกแล้วมาขายที่วัดจากนั้นประสานงานกับร้านรับซื้อขยะจากทางกลุ่ม
 การแยกขยะที่สามารถขายได้นำไปขายทุก ๆ เดือน ส่วนประกอบขยะที่ย่อยสลายได้ให้นำไปทำ
 น้ำหมักชีวภาพ

วีระวัฒน์ ปัญญาบุรพา (2540) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคาดหวังในการจัดการบริการด้าน
 การออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพของสมาชิกศูนย์สุขภาพในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์
 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคาดหวังในการจัดบริการด้านการออกกำลังกาย เพื่อส่งเสริมสุขภาพของ
 สมาชิกชายกับสมาชิกหญิง ในด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านช่วงวัน-เวลา
 ในการออกกำลังกาย ด้านกิจกรรมในการออกกำลังกาย ด้านวิชาการ และด้านบุคลากรผู้ให้บริการ
 ผลการวิจัยพบว่า

1. สมาชิกศูนย์สุขภาพเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุ 21-30 ปี ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว
 มีรายได้สุทธิต่อเดือนระหว่าง 5,000-10,000 บาท ตรวจสุขภาพ 1 ปีต่อครั้ง และไม่มีโรคประจำตัว

สำหรับเพศหญิง ส่วนใหญ่อายุ 31-40 ปี ประกอบอาชีพในบริษัท ห้างร้าน ธนาคาร มีรายได้สุทธิระหว่างเดือน 5,000-10,000 บาท ตรวจสอบสุขภาพ 1 ปีต่อครั้ง และไม่มีโรคประจำตัวเช่นกัน

2. สมาชิกเพศชายและสมาชิกเพศหญิงมีความคาดหวังในการจัดการบริการด้านการออกกำลังกาย ด้านช่วงวันและเวลาในการออกกำลังกายในระดับมาก คือ วันธรรมดา ช่วงเวลาเย็นหลังเลิกงาน (เวลา 16.30-19.00 น.) ด้านกิจกรรมในการออกกำลังกาย คือ การวิ่ง ว่ายน้ำ ส่วนด้านวิชาการ (ความรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกาย) ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกและบุคลากรผู้ให้บริการ อยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ

3. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคาดหวังในการจัดการบริการด้านการออกกำลังกายของสมาชิกเพศชายและเพศหญิง พบว่า ความคาดหวังในการจัดการบริการด้านการออกกำลังกายของสมาชิกชายและหญิง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สมโรจน์ เตียงนิล (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้และความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ปกครองที่มีนักเรียนเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับการรับรู้ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัยอยู่ในระดับปานกลางและแตกต่างกันในด้านงานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน และบริหารอาคารสถานที่ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

2. ผู้ปกครองที่มีนักเรียนเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีระดับความคาดหวังต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. ผู้ปกครองที่มีนักเรียนในปกครองในระดับการศึกษาต่างกันมีการรับรู้และความคาดหวังต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ธีรศักดิ์ ศิริรักษา (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการการบริการการออกกำลังกายของสมาชิกศูนย์ออกกำลังกายขนาดใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการการบริการการออกกำลังกายของสมาชิกศูนย์ออกกำลังกายขนาดใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นสมาชิกที่มาใช้บริการออกกำลังกายที่ศูนย์ออกกำลังกายในเขตกรุงเทพมหานคร 4 แห่ง จำนวน 377 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. สมาชิกที่มาใช้บริการศูนย์ออกกำลังกายขนาดใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่เป็นสมาชิกเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 54.37 และเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 45.63 ซึ่งมีอายุ ต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.90 และอายุ 31 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 58.10 ประกอบอาชีพพนักงาน

บริษัทเอกชน คิดเป็นร้อยละ 38.47 อาชีพธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 26.26 และอาชีพอื่น ๆ (นักเรียน นักศึกษาและแม่บ้าน) คิดเป็นร้อยละ 12.99 อาชีพรับราชการ คิดเป็นร้อยละ 11.40 และพนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 10.88

2. สมาชิกที่มาใช้บริการศูนย์ออกกำลังกายขนาดใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความต้องการการบริการการออกกำลังกาย ด้านวันและเวลาที่ต้องการออกกำลังกาย วันเสาร์มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.39 และเวลา 18.00-20.00 น. มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 26.85

3. สมาชิกที่มาใช้บริการศูนย์ออกกำลังกายขนาดใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีความต้องการการบริการการออกกำลังกาย ด้านประเภทของกิจกรรมการออกกำลังกายและกีฬา กิจกรรมในห้องออกกำลังกาย มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.16

4. สมาชิกที่มาใช้บริการศูนย์ออกกำลังกายขนาดใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความต้องการการบริการการออกกำลังกาย ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในเรื่องการดูแลรักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับทรัพย์สินของสมาชิกและมาใช้บริการมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.72

5. สมาชิกที่มาใช้บริการศูนย์ออกกำลังกายขนาดใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความต้องการการบริการการออกกำลังกาย ในเรื่องด้านการจัดการ ความสะดวกในการติดต่อเจ้าหน้าที่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.58

6. สมาชิกที่มาใช้บริการศูนย์ออกกำลังกายขนาดใหญ่ ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมมีความต้องการการบริการการออกกำลังกาย ในเรื่องด้านบุคลากร ความกระตือรือร้นในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 61.54

ธานี ตะกรุดทอง (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของสมาชิกต่อการจัดกิจกรรมทางการตลาดของศูนย์ออกกำลังกาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกศูนย์ออกกำลังกายต่อการจัดกิจกรรมทางการตลาดจากสมาชิกศูนย์ออกกำลังกายจำนวน 450 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ความพึงพอใจในด้านสินค้าและบริการอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง
2. ความพึงพอใจในด้านราคาค่าสมาชิกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง
3. ความพึงพอใจในด้านสถานที่อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง
4. ความพึงพอใจในด้านส่งเสริมการขายอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง
5. ความพึงพอใจในด้านกิจกรรมทางการตลาดอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง

จากการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของสมาชิกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลางทุกด้าน แต่ในด้านกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะน้อยที่สุด เนื่องจากความชอบในการออกกำลังกายของสมาชิก

มีความต่างกันมาก จึงทำให้ยากที่จะจัดกิจกรรมด้านนี้ให้เกิดความพึงพอใจมากที่สุด

สิริรัตน์ ส่องทอง (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้กิจกรรมการบริการและความพึงพอใจในการบริการของผู้ใช้บริการที่สถานบริการสุขภาพระดับต้นในจังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่าผู้รับบริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชนมีการรับรู้กิจกรรมการบริการด้านการรักษาพยาบาลการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การฟื้นฟูสภาพและการสนับสนุนโครงการในชุมชน ตัวแปร เพศ อายุ รายได้ การศึกษาและจำนวนครั้งที่ไปใช้บริการไม่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับประเภทสถานบริการสุขภาพระดับต้น ที่ทำให้ผู้ใช้บริการมีการรับรู้กิจกรรมการบริการที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และพบว่าผู้ใช้บริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชนมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการบริการมากกว่าผู้ใช้บริการที่สถานอนามัย ตัวแปรอายุและการศึกษามีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับประเภทสถานบริการสุขภาพระดับต้นที่ทำให้ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจในการบริการแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 โดยผู้ใช้บริการกลุ่มอายุ 40-49 ปี และ 50-59 ปี มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในบริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชนมากกว่าผู้ใช้บริการที่สถานอนามัย ส่วนกลุ่มอายุอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันและกลุ่มที่จบประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการบริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชนมากกว่าผู้ใช้บริการที่สถานอนามัย แต่กลุ่มที่จบมัธยมศึกษาหรือสูงกว่ามีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในการบริการที่ศูนย์สุขภาพชุมชนน้อยกว่าผู้ใช้บริการที่สถานอนามัย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

นวรรณ โพธิศรี (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความต้องการในการออกกำลังกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการในการออกกำลังกายของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านการจัดการแข่งขันกีฬา ด้านสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านบุคลากรผู้ให้บริการ
2. นักเรียนชายและหญิง มีค่าเฉลี่ยความต้องการการออกกำลังกายในด้านประเภทของการออกกำลังกาย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงตามลำดับ คือ การวิ่งเพื่อสุขภาพ กีฬาฟุตบอล แลกีฬาว่ายน้ำ
3. นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีค่าเฉลี่ยความต้องการการออกกำลังกายในด้านวันและเวลาในการออกกำลังกาย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงตามลำดับ คือ วันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันศุกร์ ส่วนวันที่ต้องการในการออกกำลังกายในวันจันทร์-ศุกร์ ในระดับมาก ได้แก่ เวลา 17.00-18.00 น. และในวันเสาร์-วันอาทิตย์ เวลา 12.00-18.00 น.

4. นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีค่าเฉลี่ยความต้องการการออกกำลังกายในด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับ คือ มีจุดบริการน้ำดื่มที่สุขลักษณะ มีห้องปฐมพยาบาลในโรงเรียน และมีอุปกรณ์ทดสอบร่างกาย เช่น เครื่องวัดส่วนสูง เครื่องชั่งน้ำหนัก

5. นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีค่าเฉลี่ยความต้องการการออกกำลังกายในด้านบุคลากรและผู้ให้บริการ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับ คือ มีครูพลศึกษา มีสุขภาพแข็งแรงเป็นผู้สอน มีบุคลากรให้บริการแนะนำในการออกกำลังกายมีบุคลิกภาพของสุขภาพดี และมีแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับการออกกำลังกาย

6. นักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีค่าเฉลี่ยความต้องการการออกกำลังกายในการจัดการแข่งขันกีฬา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับ คือ มีการจัดการแข่งขันกีฬากายใน มรการฝึกซ้อมนักเรียนเพื่อเตรียมการแข่งขัน และมีการจัดการแข่งขันกีฬา ระหว่างโรงเรียน

7. เปรียบเทียบความต้องการในการออกกำลังกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จำแนกตามเพศ มีค่าเฉลี่ยความต้องการในการออกกำลังกายแตกต่างกัน ที่ระดับ .05 ในด้านประเภทของการออกกำลังกาย ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านบุคลากรและผู้ให้บริการ และด้านการจัดการแข่งขันกีฬา ส่วนในด้านวันและเวลาในการออกกำลังกายไม่แตกต่างกัน

8. เปรียบเทียบความต้องการในการออกกำลังกายของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา จำแนกตามระดับชั้น มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในด้านประเภทของการออกกำลังกาย ด้านสถานที่ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก ด้านบุคลากรที่ให้บริการ และด้านการจัดการแข่งขันกีฬา ส่วนด้านวันและเวลาของการออกกำลังกายไม่แตกต่างกัน

อำภา สุจิณ โณ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศูนย์กีฬา ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารศูนย์กีฬาส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 40-50 ปี ดำรงตำแหน่งหัวหน้างาน ไม่มีเงินเดือนประจำตำแหน่ง มีความรับผิดชอบงานด้านอื่นด้วย การศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโทหรือเทียบเท่า และมีประสบการณ์ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งระหว่าง 10-20 ปีขึ้นไป การจัดการศูนย์กีฬา ในมหาวิทยาลัยของรัฐในส่วนภาคกลางส่วนใหญ่มีโครงสร้าง และการแบ่งงานบริหารที่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์ และนโยบายในการจัดตั้งองค์กร และการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม มีระบบการวางแผนในการดำเนินงานการจัดองค์กร การจัดบุคลากรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ และบรรลุผลสำเร็จขององค์กร อีกทั้ง การประสานงานที่ดีทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความ

เรียบง่าย ในขณะที่เดียวกันนั้นมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบเพื่อให้ระบบการบริหารจัดการศูนย์กีฬา ในมหาวิทยาลัยของรัฐในส่วนภาคกลางมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วาสนา บุตร โปธิ์ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคาดหวัง การรับรู้และความพึงพอใจในกลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้รับบริการในสถานบริหารร่างกายจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า

1. กลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้รับบริการ โดยรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับปานกลาง การรับรู้อยู่ในระดับมาก และความพึงพอใจอยู่ในระดับที่ประทับใจ
2. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความคาดหวังในกลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้รับบริการพบว่า ด้านอายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความคาดหวังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านเพศ และระดับการศึกษา
3. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับการรับรู้ในกลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้รับบริการ พบว่า ด้านการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีการรับรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านเพศ และอายุ
4. การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับความพึงพอใจในกลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการของผู้รับบริการ พบว่า ด้านเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความพึงพอใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วาสนา โนมดี (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อกลยุทธ์ด้านส่วนประสมการตลาดบริการในศูนย์ฟิตเนส การกีฬาแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อกลยุทธ์ด้านส่วนประสมการตลาดบริการในศูนย์ฟิตเนส การกีฬาแห่งประเทศไทยพบว่ามีความพึงพอใจด้านบริการ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. เปรียบเทียบความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อกลยุทธ์ด้านส่วนประสมการตลาดบริการในศูนย์ฟิตเนส การกีฬาแห่งประเทศไทย พบว่า ด้านเพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประเภทของผู้รับบริการมีระดับความพึงพอใจกลยุทธ์ด้านส่วนประสมการตลาดบริการไม่แตกต่างกัน ยกเว้น ด้านการศึกษามีระดับความพึงพอใจต่อกลยุทธ์ด้านส่วนประสมการตลาดบริการแตกต่างจากด้านอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิระศักดิ์ กราปัญญา (2554) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในผืนป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาบริบทชุมชนและป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ (2) เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ กฎ กติกาที่เหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ (3) ศึกษาแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมืองจังหวัดกระบี่ (4) ศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ (5) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

ผลการศึกษาพบว่า (1) ป่าชุมชนบ้านอ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ มีศักยภาพเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน (2) การกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ กติกา ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ตำบล และออกเป็นข้อบัญญัติตำบล เพื่อบังคับใช้ให้ครอบคลุมทุกด้าน (3) การบริหารจัดการป่าชุมชนควรบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการป่าชุมชน โดยมีผู้แทนของหมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการป่าชุมชน (4) รูปแบบกิจกรรมควรเกี่ยวข้องกับประเพณีท้องถิ่นหรือการประกอบอาชีพของชุมชน การพัฒนาควรพัฒนาในด้านการจัดการท่องเที่ยว ด้านความรู้ในท้องถิ่น ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านความปลอดภัยและด้านสิ่งแวดล้อมความสะอาด และ (5) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ชุมชนขาดการมีส่วนร่วม ควรส่งเสริมให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการจัดการป่าชุมชน

เพชรศรี นนทศิริ (2555) ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง จำนวน 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย ชุมชนบ้านหนองแม่เฒ่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ชุมชนบ้านใหม่ร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก และชุมชนบ้านแม่พูล จังหวัดอุตรดิตถ์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรูปแบบการดำเนินการแบบกระจายอำนาจ ด้านเศรษฐกิจมีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง ด้านการมีส่วนร่วมคนในชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในการจัดตั้ง วางแผนและดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม พบแนวโน้มของการรวมอำนาจการตัดสินใจของผู้นำกลุ่ม ซึ่งเป็นสาเหตุของความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในกลุ่ม นอกจากนี้ ภูมิหลังการก่อตั้งองค์กรที่เลี้ยงและภาวะความเป็นผู้นำของผู้นำกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนและความสำเร็จของกลุ่ม

งานวิจัยต่างประเทศ

Neilson (1997, p. 1951-A) ได้ศึกษาเรื่อง ผลการวิเคราะห์ของการจัดการแข่งขันกีฬาภายในด้านการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยระดับสูงของรัฐเทนเนสซี ผลการศึกษา พบว่า โดยทั่วไป

การดำเนินงานในแต่ละด้านของทุกมหาวิทยาลัยทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยกเว้นระบบการให้คะแนน การให้รางวัลและการประชาสัมพันธ์ การจัดการแข่งขันเป็นไปตามวัตถุประสงค์การจัดการแข่งขันของแต่ละมหาวิทยาลัยมีความคล้ายคลึงกันคือ มีผู้ดำเนินการเป็นมืออาชีพในการบริหารการดำเนินงานใช้ผู้มีความชำนาญงานโดยตรงซึ่งเปลี่ยนแปลงมาจากเดิม การจัดการด้านปฐมพยาบาลและเหตุฉุกเฉินมีน้อย การสนับสนุนด้านงบประมาณเหมาะสม การเข้าร่วมการแข่งขันกีฬามหาวิทยาลัยไม่ได้เน้นถึงความแตกต่างของผู้เข้าร่วมการแข่งขัน

Ko (2001, p. 3101) ได้ศึกษารูปแบบของ สหมิติและการจัดเรียงลำดับคุณภาพของการบริการของผู้มีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมการศึกษา เพื่อ 1) สร้างและทดสอบรูปแบบความคิดของผู้บริโภคทางการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ในคุณภาพของการบริการ 2) ตรวจสอบความเป็นเหตุเป็นผลกัน ระหว่างคุณภาพของการบริการ ความพึงพอใจ และความตั้งใจที่จะซื้ออีกครั้ง และ 3) ทดสอบการบริการประกอบด้วย 4 มิติ คือ คุณภาพของโปรแกรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ผลที่ได้รับ และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบทั้ง 3 รูปแบบ มีความเหมาะสม สรุปลได้ว่ารูปแบบโดยรวมสามารถนำไปใช้ได้ นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังบ่งชี้ว่า คุณภาพของการบริการและความพึงพอใจมีความสำคัญเท่าเทียมกันในการทำให้ลูกค้าสนใจสั่งซื้อในอนาคต การวัดผลตามรูปแบบต่าง ๆ บ่งชี้ว่าคุณภาพของการบริการของผู้มีส่วนร่วมทางการศึกษาที่พัฒนาขึ้น โดยผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงสูง

Ogura and Yamaguchai (1998 อ้างถึงใน ธานี ตะกรุดทอง, 2546, หน้า 30) ได้ศึกษาสาเหตุการออกจากการเป็นสมาชิกของศูนย์ออกกำลังกาย: กรณีศึกษา จากการจัดพบว่า จำนวนศูนย์ออกกำลังกายในญี่ปุ่น มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในเวลา 5 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากความตื่นตัวทางด้านสุขภาพ แต่อย่างไรก็ตาม จำนวนการออกจากการเป็นสมาชิกกลายเป็นปัญหาสำคัญสำหรับศูนย์ออกกำลังกาย วัตถุประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของการเข้าเป็นสมาชิกศูนย์ออกกำลังกายกับการออกจากการเป็นสมาชิก ข้อมูลได้จากศูนย์ออกกำลังกายในโตเกียวประมาณ 3,000 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยสมาชิกใหม่ ($n = 236$) ซึ่งเข้าเป็นสมาชิกในศูนย์ออกกำลังกายในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2530 แบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม ตามความถี่ของการใช้บริการในช่วงสองเดือนแรก กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ใช้บริการระดับน้อย (0-1 ครั้ง) กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้ใช้บริการปานกลาง (2-5 ครั้ง) และกลุ่มผู้ใช้บริการระดับมาก (6-31 ครั้ง) ค่าเฉลี่ยของการออกจากการเป็นสมาชิกของแต่ละกลุ่มในช่วง 6 เดือน ต่อมาสถิติเพิ่มขึ้น สาเหตุของการออกจากการเป็นสมาชิก พบว่าระดับของการออกจากการเป็นของกลุ่มผู้ใช้บริการระดับน้อยจะสูงสุดในกลุ่มส่วนความถี่ของผู้ใช้บริการระดับมากแสดงให้เห็นระดับความถี่อย่างต่อเนื่อง ทำให้พิจารณาได้ว่าความถี่ในการใช้บริการระหว่าง 2 เดือนแรก เป็นส่วนหนึ่งในการตัดสินใจออกจากการเป็นสมาชิก

ในศูนย์ออกกำลังกาย โดยได้ศึกษาเกี่ยวกับการเข้าร่วมเป็นสมาชิกศูนย์ออกกำลังกาย ตามการรับรู้ของผู้ใช้บริการ พบว่า แม้ว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกายจะเพิ่มมากขึ้น แต่ความตั้งใจที่จะเข้าร่วมกับโปรแกรมกีฬายังมีน้อย

วัตถุประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อตรวจสอบปัจจัยในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของศูนย์ออกกำลังกายตามความรู้ของผู้ใช้บริการปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. ความพึงพอใจ ในอุปกรณ์ อาคาร สถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวก
2. ความพึงพอใจที่มีต่อเจ้าหน้าที่
3. ความพึงพอใจในกิจกรรมการออกกำลังกาย

ข้อมูลเหล่านี้ได้มาจากสมาชิก 186 คน ของศูนย์ออกกำลังกายเอกชน 5 สาขาในกรุงโตเกียวประเทศญี่ปุ่น โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม ทดสอบสมมติฐานเพื่ออธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของศูนย์ออกกำลังกาย คือ ความพึงพอใจในกิจกรรมการออกกำลังกาย พบว่าประมาณร้อยละ 23 การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของศูนย์ออกกำลังกายส่วนใหญ่พิจารณาจากการจัดที่ดีของศูนย์ออกกำลังกาย

Afthinos, Theodorakis, and Nassis (2005, p. 246) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคาดหวังของลูกค้าในสถานบริหารร่างกายประเทศกรีก วัตถุประสงค์งานวิจัยครั้งนี้คือการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของลูกค้าในสถานบริหารร่างกาย โดยได้ศึกษาตัวแปรของปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ประเภทของกีฬาและตัวแปรของลักษณะทางจิตวิทยา คือ แรงจูงใจ โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่งเป็นแบบสอบถามเรื่องความต้องการความคาดหวังต่อสถานบริหารร่างกาย และส่วนที่สองเป็นแบบสอบถามถึงการรับรู้คุณภาพการบริการในสถานบริหารร่างกาย โดยกลุ่มประชากรเป็นลูกค้าในสถานบริหารร่างกาย 500 คน และได้รับแบบสอบถามคืนรวม 346 ชุด คิดเป็นร้อยละ 69.2 ซึ่งเป็นสมาชิกในสถานบริหารร่างกายแบบเอกชน 6 แห่ง ในกรุงเอเธนส์ ประเทศกรีก โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า การให้บริการในสถานบริหารร่างกายซึ่งมีลักษณะเฉพาะของการบริการแบบไม่อาจจับต้องได้ (Intangible) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) ด้านปัจจัยส่วนบุคคล (Personal attitude) ความเป็นไปได้ (Abilities) ซึ่งมีความสัมพันธ์กันกับราคา (Cost of participants) และโปรแกรมการออกกำลังกายของแต่ละสถานบริหารร่างกายที่ได้ออกแบบไว้ให้ และพบความแตกต่างระหว่างเพศกับความคาดหวังของผู้ใช้บริการในสถานบริหารร่างกาย

Yu, Chang, and Liang, (2006, pp. 126-32) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณภาพการบริการกับความพึงพอใจและความภักดีในอุตสาหกรรมนันทนาการของชาวไต้หวัน

วัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการบริการกับความพึงพอใจ และความภักดีของอุตสาหกรรมนันทนาการ โดยใช้แบบสอบถามที่เก็บจากกลุ่มตัวอย่าง 200 ชุด และได้รับกลับคืนมา 182 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91 จากประชากร โดยมีค่าความเชื่อมั่นจากแบบสอบถามคิดเป็นด้านคุณภาพการบริการ .92 ด้านความพึงพอใจ .88 และด้านความภักดี .70 โดยวิเคราะห์ผลสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านประชากรศาสตร์พบว่า ความแตกต่างระหว่างด้านประชากรศาสตร์กับคุณภาพการบริการความพึงพอใจ และความภักดี 2) ด้านความพึงพอใจต่อคุณภาพของการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งต้องการการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ 3) มีความสัมพันธ์กันทุกมิติ ระหว่างคุณภาพการบริการกับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการและความภักดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อย่างไรก็ตามพบว่าทั้งสามมิติ ที่กล่าวมาเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยแล้ว ระดับคุณภาพการบริการสามารถบอกระดับของความพึงพอใจในการบริการ และความภักดีในอุตสาหกรรมนันทนาการได้

ตารางที่ 2-7 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประเด็นด้านการวางแผน

ชื่องานวิจัย	ประเด็นด้านการวางแผน								
	กำหนดหน่วยงานหลัก	สรรหาผู้รับผิดชอบ	กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์	กำหนดแผน	แผนบุคลากร	แผนงบประมาณ	แผนสถานที่	การจัดการตลาด	การประเมินผล
พงษ์เอก สุกใส, ปัญญา สังขวดี, อนุชา กอนพวง และปรกรณ์ ประจัญบาน (2557)	✓	✓			✓	✓	✓		✓
นัทธี บุญจันทร์ (2555)	✓	✓		✓	✓		✓		✓
โรบินส์ เอส. พี. และกุลเตอร์ เอ็ม (2550)									
Verzuh (2005)	✓			✓					✓
วันชัย มีชาติ (2557)		✓		✓		✓			

ตารางที่ 2-7 (ต่อ)

ชื่องานวิจัย	ประเด็นด้านการวางแผน								
	กำหนดหน่วยงานหลัก	สรรหาผู้รับผิดชอบ	กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์	กำหนดแผน	แผนบุคลากร	แผนงบประมาณ	แผนสถานที่	การจัดการตลาด	การประเมินผล
คมนัสสิทธิ์ เดชะรินทร์ (2558)									✓
ปิยฉัตร ทองแพง (2557)				✓			✓		
สุทธิชัย ปัญญาโรจน์ (2557)						✓			✓
ธีรนนท์ ต้นพานิชย์ (2558)		✓			✓				✓
บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555)				✓	✓		✓	✓	
ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร (2556)									
Bridges and Roquemore (2004)									
รัตนา สายคณิต (2556)	✓	✓	✓						✓
อนุวัติ คุณแก้ว, พวงศกา แก้วกรม, กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์ และพรรณ ราย เทียมทัน (2555)									
สิทธิชัย ธรรมเสนห์ (2555)									
ภูชงค์ รุ่งอินทร์ และอิชฎิ กุฎอินทร์ (2557)	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
สิน พันธุ์พินิจ (2555)						✓			
อัจฉรา ปุราคำ (2558)	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
อรนภา ทศนัยนา (2559)	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
กนกพร รอดเขียน (2554)									
มหิธร จิตตเกษม (2554)	✓		✓	✓	✓	✓	✓		✓

ตารางที่ 2-7 (ต่อ)

ชื่องานวิจัย	ประเด็นด้านการวางแผน								
	กำหนดหน่วยงานหลัก	สรรหาผู้รับผิดชอบ	กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์	กำหนดแผน	แผนบุคลากร	แผนงบประมาณ	แผนสถานที่	การจัดการตลาด	การประเมินผล
ชราธร ดวงแก้ว และหิรัญญา เดชอุดม (2550)			✓	✓			✓	✓	✓
อานนท์ สีดาเพ็ง (2559)	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ชนกณ ชรรมรักษ์ (2556)			✓						
ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และนัตยาพร เสมอใจ (2548)						✓			

ตารางที่ 2-8 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประเด็นด้านการจัดองค์กร

ชื่องานวิจัย	ประเด็นด้านการจัดองค์กร			
	การกำหนดแนวคิด	กำหนดโครงสร้าง	กำหนดบุคคล	มอบหมายงานตาม ความสามารถ
พงษ์เอก สุกใส และคณะ (2557)	✓	✓	✓	✓
นัทธี บุญจันทร์ (2555)	✓	✓	✓	✓
โรบินส์ เอส. พี. และกุลเตอร์ เอ็ม (2550)	✓	✓	✓	✓
Verzuh (2005)	✓	✓	✓	✓
วันชัย มีชาติ (2557)	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 2-8 (ต่อ)

ชื่องานวิจัย	ประเด็นด้านการจัดองค์กร			
	การกำหนดแนวคิด	กำหนดโครงสร้าง	กำหนดบุคคล	มอบหมายงานตามความสามารถ
คมน์สิทธิ์ เศษะรินทร์ (2558)	✓	✓		✓
ปิยฉัตร ทองแพง (2557)	✓	✓	✓	✓
สุทธิชัย ปัญญาโรจน์ (2557)	✓	✓	✓	✓
ธีรนนท์ ตันพานิชย์ (2558)		✓	✓	
บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555)	✓	✓	✓	✓
ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร (2556)	✓			✓
Bridges and Roquemore (2004)	✓	✓	✓	✓
รัตนา สายคณิต (2556)		✓		✓
อนุวัติ คุณแก้ว และคณะ (2555)	✓			✓
สิทธิชัย ธรรมเสนห์ (2555)		✓		✓
ภูชงค์ รุ่งอินทร์ และอิชฎิ กุฎอินทร์ (2557)	✓	✓	✓	✓
สิน พันธุ์พินิจ (2555)	✓			✓
อัจฉรา ปุราคำ (2558)	✓	✓	✓	✓
อรนภา ทศนัยนา (2559)	✓	✓	✓	✓
กนกพร รอดเขียน (2554)		✓		✓
มหิธร จิตตเกษม (2554)	✓			✓
ชราธร ดวงแก้ว และหิรัญญา เศษอุคม (2550)	✓	✓	✓	✓
อานนท์ สีดาเพ็ง (2559)	✓	✓	✓	✓
ชนภณ ธรรมรักษ์ (2556)	✓		✓	✓
ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และฉัตรยาพร เสมอใจ (2548)	✓	✓		✓

ตารางที่ 2-9 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประเด็นด้านการปฏิบัติ

ชื่องานวิจัย	ประเด็นด้านการนำไปปฏิบัติ				
	ตั้งจุดทางการท่องเที่ยว	การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	สิ่งแวดล้อมความสะดวก	ที่พัก	กิจกรรม
พงษ์เอก สุกใส และคณะ (2557)	✓		✓		
นัทธี บุญจันทร์ (2555)	✓	✓			✓
โรบินส์ เอส. พี. และคูเตอร์ เอ็ม (2550)	✓		✓		
Verzuh (2005)	✓				
วันชัย มีชาติ (2557)	✓		✓		
กมนัสสิทธิ์ เจริญรินทร์ (2558)		✓			✓
ปิยนันท์ ทองแพง (2557)	✓		✓		✓
สุทธิชัย ปัญญาโรจน์ (2557)	✓				✓
ธีรนนท์ ตันพานิชย์ (2558)		✓		✓	✓
บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555)	✓				
ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร (2556)			✓		✓
Bridges and Roquemore (2004)	✓				
รัตนา สายคณิต (2556)		✓			✓
อนุวัติ คุณแก้ว และคณะ (2555)		✓	✓		✓
สิทธิชัย ธรรมเสนห์ (2555)					
ภูชงค์ รุ่งอินทร์ และอิชฎิ กุฎอินทร์ (2557)	✓	✓	✓	✓	✓
สิน พันธุ์พินิจ (2555)					
อัจฉรา ปุราคำ (2558)	✓	✓	✓	✓	✓
อรนภา ทศนัยนา (2559)	✓	✓	✓	✓	✓
กนกพร รอดเขียน (2554)		✓			
มหิธร จิตตเกษม (2554)		✓			✓

ตารางที่ 2-9 (ต่อ)

ชื่องานวิจัย	ประเด็นด้านการนำไปปฏิบัติ				
	ตั้งจุดทางการท่องเที่ยว	การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	สิ่งอำนวยความสะดวก	ที่พัก	กิจกรรม
ชราธร ดวงแก้ว และหิรัญญา เดชอุดม (2550)	✓	✓	✓	✓	✓
อานนท์ สีดาเพ็ง (2559)	✓	✓	✓	✓	✓
ชนกณ ชรรมรักษ์ (2556)		✓			
ณัฐรุพันธ์ เขจรนันท์ และนิตยาพร เสมอใจ (2548)		✓		✓	

ตารางที่ 2-10 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประเด็นด้านการควบคุม

ชื่องานวิจัย	ประเด็นด้านการควบคุม	
	กำหนดตัววัด	กำกับติดตาม/ ประเมิน การปฏิบัติตามกิจกรรม
พงษ์เอก สุกใส และคณะ (2557)	✓	✓
นันทิ บุญจันทร์ (2555)	✓	✓
โรบินส์ เอส. พี. และกุลเตอร์ เอ็ม (2550)		✓
Verzuh (2005)		✓
วันชัย มีชาติ (2557)	✓	✓
คมนัสสิทธิ์ เดชะรินทร์ (2558)		✓
ปิยนัตร์ ทองแพง (2557)	✓	✓
สุทธิชัย ปัญญาโรจน์ (2557)		

ตารางที่ 2-10 (ต่อ)

ชื่องานวิจัย	ประเด็นด้านการควบคุม	
	กำหนดตัววัด	กำกับติดตาม/ ประเมิน การปฏิบัติตามกิจกรรม
ธีรนนท์ ตันพานิชย์ (2558)	✓	✓
บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2555)	✓	✓
ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร (2556)	✓	✓
Bridges and Roquemore (2004)		✓
รัตนา สายคณิต (2556)		✓
อนุวัติ คุณแก้ว และคณะ (2555)	✓	✓
สิทธิชัย ธรรมเสนห์ (2555)		✓
ภูชงค์ รุ่งอินทร์ และอิชฎิ กุฎอินทร์ (2557)	✓	✓
สิน พันธุ์พินิจ (2555)		✓
อัจฉรา ปุราคำ (2558)	✓	✓
อรนภา ทศนัยนา (2559)	✓	✓
กนกพร รอดเขียน (2554)		✓
มหิธร จิตตเกษม (2554)		✓
ธราธร ดวงแก้ว และหิรัญญา เดชอุดม (2550)	✓	✓
อานนท์ สีดาเพ็ง (2559)	✓	✓
ชนกณ ธรรมรักษ์ (2556)	✓	✓
ภูจุพันธ์ เจริญนนท์ และนัตยาพร เสมอใจ (2548)		✓

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) ที่ใช้กระบวนการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มุ่งพัฒนาทางเลือกหรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการยกระดับคุณภาพงานหรือคุณภาพชีวิต ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีผลประโยชน์ (Stakeholder) เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิจัยรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน โดยได้กำหนดขั้นตอนวิจัยไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบการวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือวิจัยและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการวิจัยไว้

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การดำเนินงานวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ตามวงจร PAOR ของ Kemmis and McTaggart (n.d. อ้างถึงใน สุวิมล ว่องวาณิช, 2548)

1. การวางแผน (Planning) ประกอบด้วย การสร้างเครื่องมือการวิจัย การกำหนดเป้าหมาย วางแผนการดำเนินการวิจัย และดำเนินการต่าง ๆ ดังนี้

1.1 สืบหาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายรวมถึงการท่องเที่ยวของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 สืบหาข้อมูลผู้เกี่ยวข้อง (Stake holders) ที่มีบทบาทในการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล อำเภอท่าวังผา

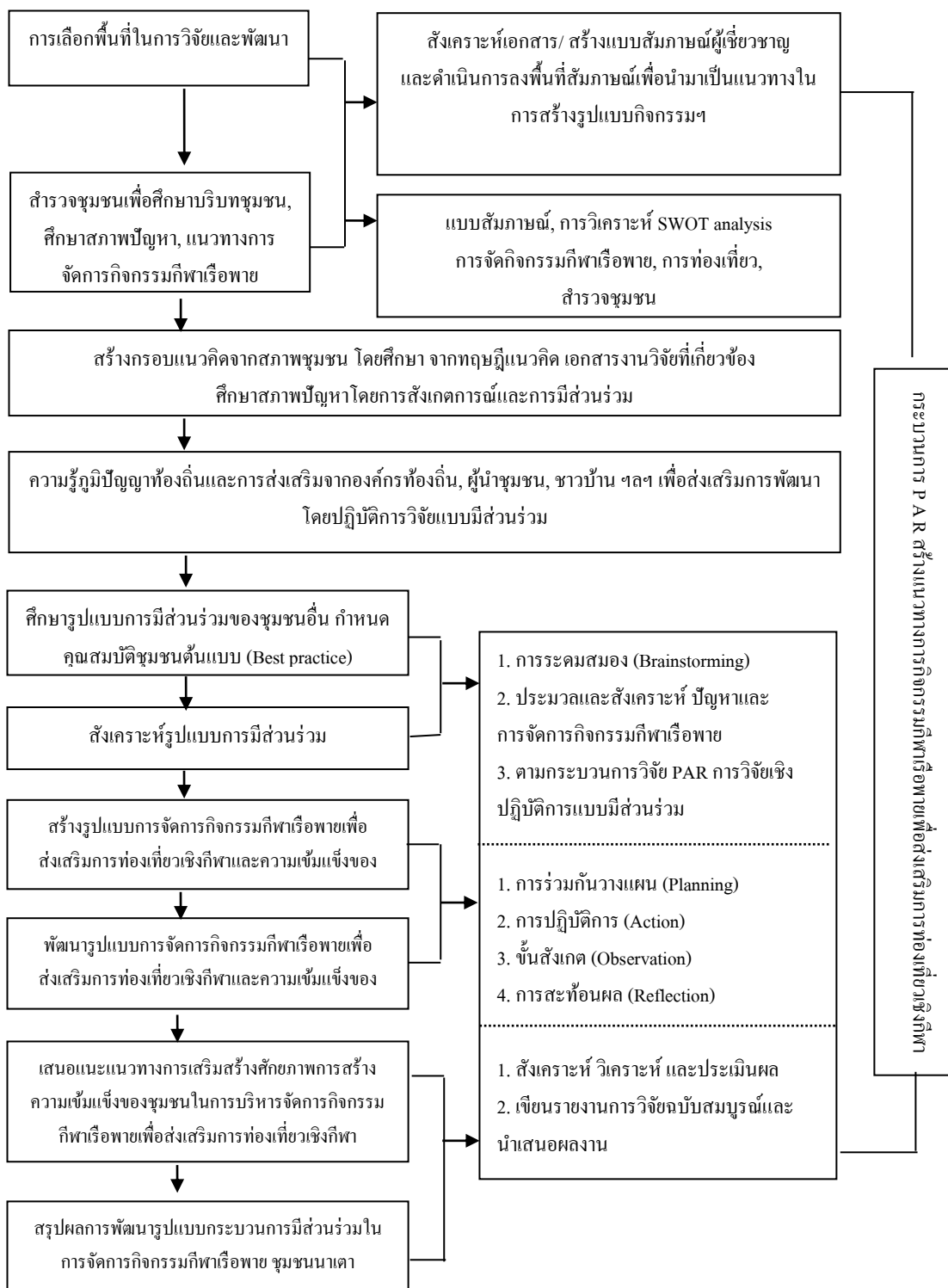
1.3 การประชุมระดมสมองเพื่อวางรูปแบบการจัดการและวิธีการดำเนินงานของการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและ

หน่วยงานต่าง ๆ

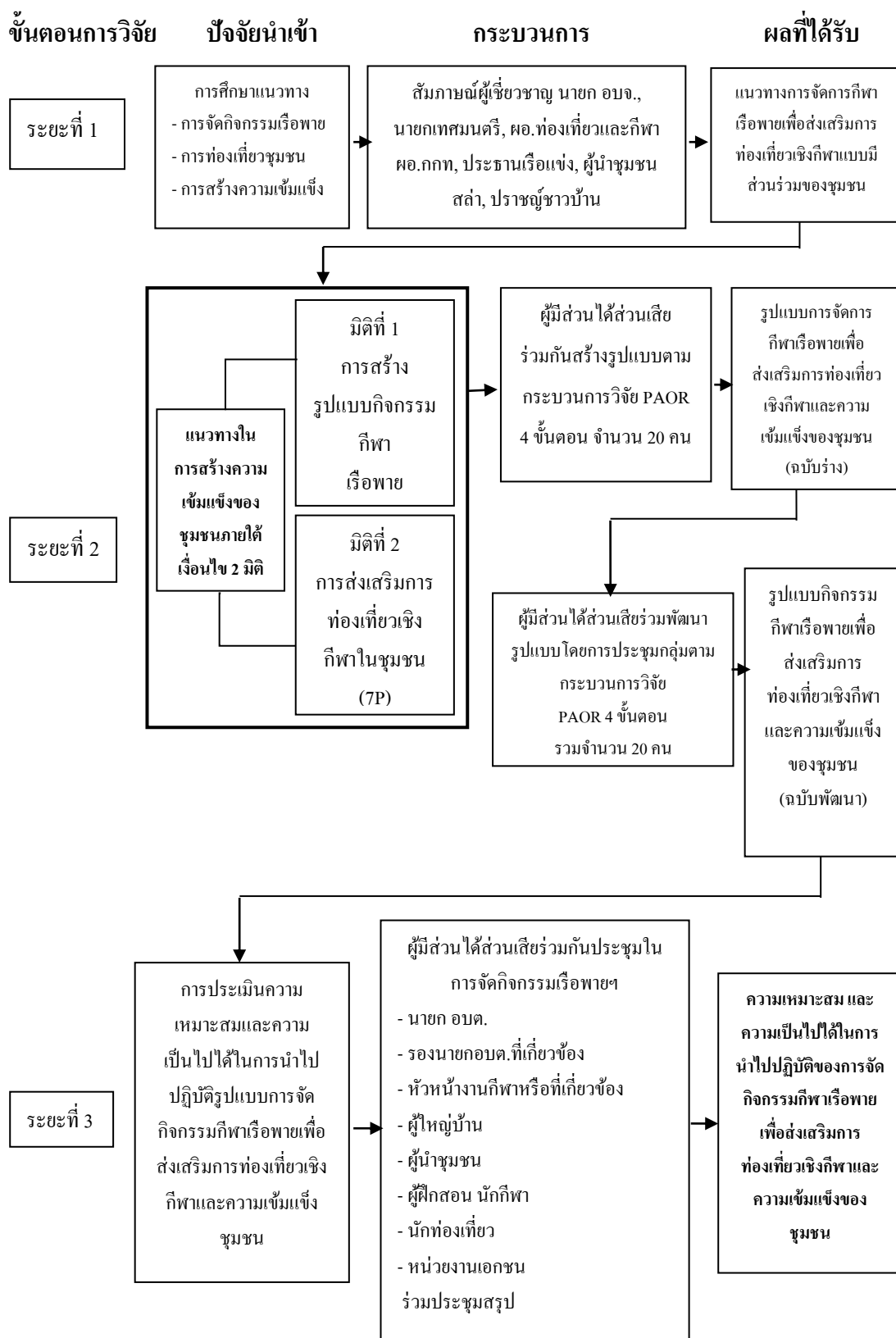
2. การปฏิบัติการ (Action) เป็นกระบวนการของการดำเนินงานการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพายและการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และมีการเก็บข้อมูลและติดตามผลการดำเนินงานจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

3. ขั้นสังเกต (Observation) เป็นการเก็บข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการสังเกตการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา การลงพื้นที่สอบถามประชาชน และผู้เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพาย ความพึงพอใจในการใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน การใช้ประโยชน์และผลกระทบที่เกิดจากการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพายในชุมชน

4. การสะท้อนผล (Reflection) เป็นการจัดข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ เพื่อถอดบทเรียนและสรุปผลการดำเนินงานจัดกิจกรรมกีฬาเรือพายในชุมชน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างประชาชน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินโดยใช้แบบประเมินลักษณะ 9 มิติของ Laverack (2007) Health promotion practice: building empowered communities และวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค จากการดำเนินงาน และวางแผนในการแก้ไขการดำเนินงานต่อไป

ภาพที่ 3-1 ขั้นตอนการจัดกลุ่มความคิดและการวิจัย

ภาพที่ 3-2 ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) ที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีผลประโยชน์ร่วม (Stakeholder) เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน สำหรับกระบวนการสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนาเตา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

1. ขั้นการศึกษาบริบทพื้นที่ที่จะทำการศึกษาคือ ชุมชนบ้านนาเตา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
2. ขั้นตอนการกำหนดปัญหา คือ ปัญหาการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพาย ปัญหาการสร้างด้านการท่องเที่ยว และการความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งทำการสรุปคำถามหรือปัญหา โดยการอธิบายเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพ และเกิดความเข้าใจ
3. ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัย คือ การจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ชัดเจน รวมทั้งระบุว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไร และอย่างไร เมื่อใดบ้าง พร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย ส่วนผู้วิจัยจะเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัย โดยติดตามผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน และคอยตรวจสอบผลของการดำเนินงานว่ามีสิ่งใดที่ผิดพลาด หรือไม่เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมาย หรือมีสิ่งใดที่เกิดแทรกซ้อนขึ้นมาหรือไม่ โดยชุมชนนั้นจะเข้ามีส่วนร่วมลงมือในการปฏิบัติงานวิจัยตามแผน และตรวจสอบผลว่าพึงพอใจหรือไม่
4. ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง รวมทั้งการแก้ไขระหว่างการปฏิบัติงานวิจัย ในขั้นนี้ผู้วิจัยและชุมชนที่มีส่วนร่วมทำการพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่าย แล้วนำมาทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย
5. ขั้นการสรุปผลการวิจัย ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งข้อมูล ผู้วิจัย ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ (Key informants) ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนดเป็นรายบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและตรงตามประเด็น มีการแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามขั้นตอน

การดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญ คือ ผู้ที่มีประสบการณ์หรือการทำงานที่เกี่ยวข้องด้านบริหารจัดการ การกีฬาที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวน 5 ท่าน
2. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เช่น ผู้รับผิดชอบฝ่ายต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม นักกีฬา สล่า (ช่าง) โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนาตา จำนวน 20 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการวิจัย

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง (Stake holders)
 - 1.1 โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างในการสัมภาษณ์แนวทางการบริหารจัดการจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีประเด็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ในอำเภอท่าวังผา โดยทีมผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) โดยมีอุปกรณ์สนับสนุน ได้แก่ สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ขออนุญาตใช้อุปกรณ์เหล่านี้จากผู้ร่วมวิจัยก่อนใช้ทุกครั้ง
 - 1.2 การประชุมระดมสมอง เป็นการเปิด โอกาสให้ประชาชน ผู้นำชุมชน และผู้แทนของกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการกำหนดรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ร่วมตัดสินใจอนาคตของการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพายว่าจะสามารถส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวอย่างไร และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพาย พร้อมวิธีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีอุปกรณ์เสริม ได้แก่ กระดาษแผ่นพลิก ปากกาเส้นใหญ่ หรือดินสอสี กระดาษ A4 เป็นต้น
 - 1.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participatory observation) ซึ่งเป็นการสังเกต โดยทีมผู้วิจัยได้เข้าไปร่วมในกิจกรรมการดำเนินงานของการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพาย ร่วมกับ คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ตั้งแต่ การเปิดรับสมัครนักกีฬา การฝึกซ้อม การส่งเข้าร่วมแข่งขัน การบูรณาการแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จำหน่ายของที่ระลึก กองเชียร์ ซึ่งจะสังเกตในประเด็นรูปแบบการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกในชุมชน ปัญหา อุปสรรค และการวางแผนแก้ไขปัญหาของ คณะกรรมการและสมาชิกในการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและ

ความเข้มแข็งของชุมชน

การสร้างเครื่องมือวิจัยและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้าง เพื่อทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลและให้ผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือและมีความถูกต้องมากที่สุด มีขั้นตอนการสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแหล่งข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนดขอบเขตข้อมูลในการร่างและสร้างคำถามในแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ ข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแหล่งข้อมูลข่าวสารจากเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการเพิ่มองค์ความรู้และใช้เป็นแนวทางในการวิจัยของผู้วิจัย

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ระหว่างการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและได้เข้าร่วมกิจกรรม เช่น การสัมภาษณ์ และการสังเกตการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพาย เป็นต้น ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยพิจารณาตามความเหมาะสมและความพร้อมของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

1. ทำการสำรวจข้อมูลต่าง ๆ เบื้องต้น โดยการลงพื้นที่จริง เพื่อให้ผู้วิจัยได้ทราบเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของอำเภอท่าวังผา มีกิจกรรมและสิ่งที่น่าสนใจ รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพาย บุคคล หน่วยงานต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังผา ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเก็บข้อมูล เป็นต้น

2. ติดต่อและนัดหมายบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของอำเภอท่าวังผา เพื่อขออนุญาตใช้พื้นที่ในการเก็บข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทำการศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

3. เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ ที่มีความสมบูรณ์นำไปสรุปผลเชิงเนื้อหา (Content analysis) เพื่อนำมาเป็นแนวทางให้ชุมชนร่วมกันสร้างรูปแบบกิจกรรมต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ผู้วิจัยจะนำคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุปประเด็นเชิงเนื้อหาในภาพรวมโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ตามข้อคำถามในแต่ละตอนของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกซึ่งครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และขอบเขตเนื้อหาการวิจัย อันประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์ ข้อมูลด้านรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ข้อมูลด้านความรู้ด้านการจัดการกีฬา ข้อมูลด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะใน รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนาเตา ตำบลริม อำเภอบางบาล จังหวัดน่าน ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนกันยายน พ.ศ. 2560 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2561 ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ขั้นตอนที่ 1 ลงพื้นที่ศึกษาบริบททั่วไปของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยร่วมกับชุมชนวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางในการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายท้องถิ่นจากผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยแบ่งข้อมูลตามวงจร PAOR ของ Kemmis and McTaggar 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning)

สมาชิกในชุมชนร่วมกันวางแผนการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Action)

การจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ชั้นสังเกต (Observation)

ใช้วิธีการสังเกตแบบการมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์จากการจัดการกิจกรรมทุก ๆ ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (Reflection)

1. สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

2. ชุมชนร่วมกันสะท้อนผลประโยชน์และผลกระทบจากการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ในการวิจัยระยะที่ 1 เป็นการดำเนินการวิจัยที่เกิดขึ้นหลังจากมีการตัดสินใจเลือกพื้นที่แบบเจาะจงเพื่อดำเนินการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทและประเมินระดับศักยภาพในการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อประเมินความเป็นไปได้เบื้องต้นว่า ชุมชนมีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชนต่อไปได้หรือไม่ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการดำเนินการออกเป็น 3 ขั้นตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ลงพื้นที่ศึกษาบริบททั่วไปของชุมชน

ก่อนที่จะเริ่มต้นทำการวิจัย ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสร้างความคุ้นเคยและสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยกับชุมชน มีการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2560 มีการจดบันทึกข้อมูล จากการสังเกต การสัมภาษณ์ทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการจากการพูดคุยกับผู้นำชุมชน กรรมการชุมชนและประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับความคิดเห็นและมุมมองต่อการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน แต่ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนของชุมชน และมีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเรือพายของจังหวัดน่าน เช่น อำเภอเมือง อำเภอเวียงสา และอำเภอท่าวังผา จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ สังเกตความเหมาะสมและบริบทของชุมชนจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ มี 2 มิติ ดังต่อไปนี้

1. มิติด้านสังคมในชุมชนบ้านนาเตา ผลการศึกษาพบว่า เป้าหมายการแข่งขันเรือในปัจจุบันเปลี่ยนไปจากอดีต ซึ่งปัจจุบันเป็นการแข่งขันเรือพายที่เน้นเพื่อชัยชนะ ทำให้เกิดความขัดแย้งในชุมชนในด้านการให้ความร่วมมือทั้งในด้านการฝึกซ้อม และการร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน การจัดการกิจกรรมเรือพายและกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาทำให้ชุมชนความร่วมมือและการมีส่วนร่วมหรือบทบาทในการแข่งขันมากขึ้น รวมถึงความรู้สึกที่ดีต่อกันในชุมชนซึ่งนำไปสู่ความสูญเสียความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในชุมชน จากประโยคที่ได้จากการสังเคราะห์จากผู้ให้ข้อมูลในชุมชน เช่น “เมื่อย้อนหลังไป ซักประมาณ 10-20 ปี บางครั้งมีการทะเลาะกันระหว่างคนในชุมชน เรื่องของเรือแพ่ เรือชนะ เนื่องจากมันเป็นเกียรติเป็นศักดิ์ศรีของหมู่บ้าน” รหัส EX1 ผู้นำชุมชน ซึ่งผู้วิจัยสรุปความขัดแย้งจากการสังเคราะห์จากการสังเกตและการสัมภาษณ์ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการแข่งเรือประเพณีของชุมชนออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ความขัดแย้งระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน ส่วนมากความขัดแย้งเรื่องการตรงเวลาต่อเวลาในการฝึกซ้อมของฝีพาย จากรหัสข้อมูลที่ว่า “ใจมันไม่มา” รหัส Ex1 ผู้นำชุมชน จากข้อความสื่อ ได้ถึงการเป็นอันหนึ่งอันเดียวของคนในชุมชน ซึ่งต่างคนต่างมีหน้าที่รับผิดชอบ เพราะฝีพายมีความหลากหลายใน กลุ่มอาชีพ มีทั้งกลุ่มที่ทำเกษตรกรรม อยู่กับท้องไร่ท้องนา นักเรียน ช่างไม้ สล่า (ช่าง) พ่อค้าตลาดนัด จากการให้สัมภาษณ์ของผู้นำชุมชน “คนที่มานั่งรอก็พวกเดิม ๆ” รหัส S1 นักกีฬา

1.2 ความขัดแย้งระหว่างชุมชนหรือหมู่บ้านที่มีการแข่งเรือ สาเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นเนื่องจากช่องว่างระหว่างความพร้อมด้านเศรษฐกิจในการเตรียมเรือ เช่น การซ่อมแซมปรับปรุงเรือ การจ้างผู้ฝึกสอน การนัดหมายฝึกซ้อม เกิดความแตกต่างระหว่างศักยภาพและประสิทธิภาพของเรือและฝีพาย ส่งผลให้ชุมชนขนาดเล็ก หรือชุมชนที่ขาดความพร้อมด้านเศรษฐกิจ เกิดความรู้สึกท้อแท้ ไม่อยากนำเรือเข้าไปแข่งขันเพราะสามารถขาดการันตีผลการแข่งขันล่วงหน้า เพราะความพร้อมด้านศักยภาพของเรือและฝีพายแตกต่างกัน

1.3 ความขัดแย้งระหว่างหมู่บ้านกับแกนนำในหน่วยงานที่จัดการแข่งขันเรือ เนื่องจากกติกาการแข่งขันเรือมีการเปลี่ยนแปลงทุก ๆ ปี ไม่มีความแน่นอน สอดคล้องกับการผู้ให้ข้อมูลที่ว่าด้วยการแข่งขัน “ระเบียบ กติกา ไม่รัดกุมดีพอ จึงทำให้เกิดปัญหาเกิดความแตกแยกขัดแย้งกัน” รหัส EX3 ผู้นำชุมชน, สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล รหัส S1 นักกีฬาและหน่วยงานที่จัดได้อนุญาตให้เรือเอกชนซึ่งมีนายทุนเข้าร่วมแข่งขันทำให้เกิดกระแสการต่อต้านจากหลาย ๆ หมู่บ้านที่ส่งเรือเข้าร่วมการแข่งขัน และส่งผลต่อการเล่นการพนันในพื้นที่จนขยายไปในวงกว้างมากขึ้น

2. มิติด้านวัฒนธรรม ได้รับอิทธิพลมาจากการเปลี่ยนเป้าหมายของการแข่งขันส่งผลกระทบต่อประเพณีการแข่งขันเรือ ในจังหวัดน่าน รวมถึงในพื้นที่ที่มีการแข่งขันในหลาย ๆ อำเภอของจังหวัดน่าน “ที่มีการจัดแข่งขันเรือ เมื่อผู้เข้ามาแข่งขันน้อยลงมันคือความเสื่อม” รหัส Lo2 ซึ่งมีผลกระทบด้านวัฒนธรรมจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

2.1 เกิดการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายการแข่งขันเรือ จากเดิมในอดีตเป้าหมายเป็นการแข่งเรือเพื่ออนุรักษ์สืบทอดประเพณี แต่การแข่งขันเรือในปัจจุบันเปลี่ยนเป้าหมายเป็นการแข่งขันกันเพื่อมุ่งชัยชนะและผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว ด้านธุรกิจ และในระหว่างที่มีการแข่งขันเรือในแต่ละพื้นที่ได้มีการเล่นพนันผลการแข่งขันอย่างกว้างขวางและเปิดเผย สิ่งส่งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายการแข่งขันที่สำคัญที่สุดคือ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนและระหว่างชุมชนเกิดความขัดแย้งกันมากขึ้น ซึ่งต่างจากเดิมในอดีตแต่ละชุมชนเข้าร่วมการแข่งขันประเพณีแข่งเรืออย่างมีความสุข สนุกสนาน ต่างจากปัจจุบันที่มุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อเน้น

ชัยชนะมีผลทำให้เกิดความกดดัน ความเครียด และความวิตกกังวลในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในเตรียมทีม เช่น ลูกเรือ (ฝึพายเรือแข่ง) สมาชิกกองเชียร์ของแต่ละชุมชน รวมถึงผู้ฝึกสอน/ โค้ช ในการที่จะพัฒนาฝีมือเพื่อเป้าหมายแห่งชัยชนะของทีม ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นปรากฏการณ์ การทำลายวัฒนธรรม (Cultural destructive creation) ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับประเพณีการแข่งขันเรือในบริบทต่าง ๆ และมีโอกาสที่จะเพิ่มความรุนแรงในชุมชนมากขึ้นทุกปีหากไม่ได้รับการแก้ไขในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องน่าจะเป็นอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว

2.2 สูญเสียเอกลักษณ์ของเรือพายในชุมชน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล รหัส EX1, ซึ่งให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบมาจากการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายการแข่งขันที่มุ่งเน้นชัยชนะ จากคำกล่าวที่ว่า “ไม่ใช่เรือดีอย่างเดียว เรือดีซ้อมดี มีโอกาสได้แชมป์หลายคนส่วนใหญ่ก็ใช้เรือดี คิดว่าเรือต้องดี ก็ไปเอาสารพัดช่างมา แต่สุดท้าย เวลาซ้อมไม่ถึงกับเทคนิควิทยาศาสตร์การกีฬา การใช้กล้ามเนื้อส่วนต่าง ๆ การเคลื่อนไหว เทคนิคของโค้ช ไม่มีหรือไม่ถึง พอไม่ถึงก็เป็นปัญหา เวลาพายซ้อมไม่ถึงก็แล้ว เดี๋ยวนี้ช่างหลายคนก็มีความรู้ในเรื่องของผสมผสานเทคโนโลยี ชีวะกลศาสตร์ การเคลื่อนไหว เป้าหมายคือการเอาชนะ” ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล รหัส EX6 คือ “เรือเอกลักษณ์มันหายไปจากเดิม เพราะมันเสียเปรียบการแข่งขัน เรือสมัยนี้เน้นไปที่เป้าหมาย เพื่อชัยชนะ ต้องทำทุกเรื่องเพื่อมุ่งสู่ชัยชนะซึ่ง มันเป็นอุปสรรค เราต้องตัดออก พอดีสิ่งที่ตัดออก เค้าไม่รู้ปรัชญามัน แต่บางทีเค้าก็รู้ แต่ที่เราจะเท่ากับคนส่วนใหญ่รู้หรือเราเอาตามคนส่วนใหญ่ไม่ดีกว่าหรือ สิ่งที่เรารู้อาจจะเป็นเรื่องดี แต่ที่คนส่วนใหญ่เค้าไม่รู้ เพราะฉะนั้น เรายอมตัดสิ่งที่ดีและที่เราู้สึกดีกว่า เพื่อยอมตามใจ หรือตอบสนอง สิ่งที่คนส่วนใหญ่อยากได้คือชัยชนะชัยชนะเวลาได้มันพุดง่าย มันเชิงประจักษ์ได้ เอาไปแห่ เอาไปฉลองได้ เราลืมไปว่าเราลืมเราทำลาย เหมือนดิจิทัล มาทำลาย อนาล็อก” จากคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูล ก็หมายถึงการสูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิมของเรือพายของพื้นที่อำเภอท่าวังผา และในภาพรวมของจังหวัดน่านอีกด้วย สาเหตุนี้เองทำให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเตรียมทีมเรือพายในชุมชน มีการปรับเปลี่ยนรูปทรงหรือลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เดิมของเรือพายเดิม เพื่อเอื้อต่อการขับเคลื่อนในน้ำ ได้เร็วขึ้น น้ำหนักเรือบางและเบา ต่างจากลักษณะเรือพายเดิมในอดีตของเรือน่าน ซึ่งต่างจากเรือในจังหวัดอื่น ๆ คือ เรือท้องถิ่นน่านเป็นเรือชุดจากไม้ทั้งคัน ลักษณะหัวเรือและหางเรือแกะสลักเป็นรูปพญานาค แต่ในปัจจุบันเมื่อเป้าหมายเป็นการแข่งขันมากขึ้น ลักษณะเรือจึงต่างจากเดิมไปเป็นเรือที่แยกชิ้นแล้วนำมาต่อกันเรียกว่า “เรือประกอบ หรือเรือต่อ” รหัส EP2 ชาวบ้าน ทั้งนี้ เพื่อให้ตัวเรือมีลักษณะเรียวยาว หัวและหางเรือก็ถูกตัดแปลง จากเดิมหัวเรือที่แกะสลักเป็นรูปพญานาคใหญ่ ชุดออกเป็นสง่า อ้าปากโง้ง ให้ความรู้สึกน่าเกรงขามและสง่าที่เรียกว่า “หัวไอ้” ก็เปลี่ยนเป็นหัวพญานาค

ขนาดเล็กลง ขาดความน่าเกรงขามและไม่สง่างามเหมือนเดิม ส่วนหางเรือ “หางวัลย์” เป็นหางพญานาคองสูงก็ปรับหางพญานาคที่สั้นลงไม่โค้งยาวองงามเหมือนเดิม เพื่อเคลื่อนไหวได้เร็วขึ้น ซึ่งเป็นผลที่ได้รับอิทธิพลมาจากการจ้างช่างต่อเรือและผู้ฝึกสอนพายเรือมาจากต่างจังหวัด เช่น พิจิตร ชุมพร สุราษฎร์ธานี เป็นต้น

2.3 สูญเสียรูปแบบประเพณีการแข่งขันเรือเมืองน่าน ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูล รหัส EX6 “การแข่งขันสมัยก่อน เพื่องานนั้น ๆ ยกตัวอย่างเช่น มันก็มีการแข่งขันเพื่ออะไร รางวัลคืออะไร เหล่า ทำไมต้องมีเหล่าเข้ามาเพราะเชื่อว่าเหล่ามีผลต่อทุกคนในสมัยนั้น การแข่งขันมีโดยไม่มุ่งเน้นชัยชนะมุ่งเน้นความสนุกสนานความสามัคคี ความยอมซึ่งกันและกัน คือ ไม่มีเส้นสตาร์ท ไม่มีเส้นชัย เส้นชัยมีไหม มีคือเส้นชัย สมมุติ” การมุ่งเน้นการแข่งขันส่งผลกระทบต่อเรื่องรูปลักษณ์เรือบางถูกพัฒนาเพื่อส่งผลต่อการแข่งขันมากขึ้น ลักษณะการพายเรือหรือการจัดการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เมื่อมีเป้าหมายที่เปลี่ยนไปเพื่อหวังเพียงชัยชนะ ส่งผลกระทบในด้านต่าง ๆ เช่น เสียค่าใช้จ่ายพัฒนาเรือให้แล่นในน้ำได้เร็วที่สุด ลักษณะไม้พายก็ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนามากขึ้น ซึ่งแต่เดิมใช้ช่างฝีมือ (สล่า) ในการผลิต เน้นที่ความสวยงามมากกว่าความเร็ว หรือการซ่อมแซมเรือ ทำให้ความเป็นเอกลักษณ์ของเรือเมืองน่าน ถูกซึมซับจากวัฒนธรรมต่างถิ่น หรือต่างจังหวัดที่มีการจัดการแข่งขันเรือยาว เช่น พิจิตร ชุมพร เป็นต้น

จากการลงพื้นที่สังเกตเกี่ยวกับประเพณีแข่งเรือเป็นนวัตกรรมการชุมชนที่มีความสำคัญในการทำหน้าที่เชื่อมโยงและยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในชุมชนและระหว่างชุมชนและบริบทสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากพื้นที่วิจัย หมู่บ้านนาเตา คือ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ในประเพณีการแข่งขันเรือ เช่น พิธีสู่ขวัญเรือ พิธีเลี้ยงผีเรือ การถวายเครื่องเช่นแต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเรือแข่งและพิธีสู่ขวัญลูกเรือ โดยบุคคลเหล่านี้ในอดีตมีบทบาทหน้าที่เป็นลูกเรือและแกนนำเรือแข่งของหมู่บ้าน และปัจจุบันยังคงทำหน้าที่เป็นลูกเรือเข้าแข่งขันประเภทผู้สูงอายุ ดังนั้น จึงเป็นกลุ่มที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความร่วมมือในชุมชน รวมถึงบทบาทสัมภาษณ์ รหัส Lo1, Lo2, Lo3 จากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และตัวแทนนักกีฬาผู้ที่เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมแข่งเรือในชุมชนบ้านนาเตาในประโยคที่ว่า “ที่นี่มีต้นทุนทางวัฒนธรรม ที่สืบทอดมาเมื่อนั้นก่อนเหือคำแดงเทวี” จึงทำให้ชุมชนเกิดแนวคิดที่จะอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนไว้ และควรรหาแนวทางร่วมกันของคนในชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัยและกลุ่มตัวอย่าง เป็นการกำหนดเป้าหมาย วางแผนการดำเนินการวิจัย เพื่อวางแผนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน โดยสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในการจัดกิจกรรมเรือพายในชุมชน

บ้านนาเตา โดยการสอบถามข้อมูล โดยการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stake holders) ที่มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมเรือพายในชุมชนบ้านนาเตา

ประวัติความเป็นมาจากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูล LO1 ประชาชนชาวบ้าน “การแข่งขันเรือประเพณีอำเภอท่าวังผา” เป็นประเพณีที่สำคัญสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานานในอดีต โดยไม่สามารถหาหลักฐานได้ว่ามีมาตั้งแต่เมื่อใด การสอบถามข้อมูลจากผู้เฒ่าผู้แก่ทราบว่า ตั้งแต่เกิดมาที่พอจำความได้ก็มีประเพณีแข่งเรืออยู่แล้ว เดิมเรียกประเพณีการแข่งขันเรือว่า “การเถียงเฮีย” ตัวเรือจะเรียกว่า “เฮียเถียง” การตั้งชื่อเรือในสมัยโบราณจะตั้งชื่อตามชื่อหมู่บ้าน ชื่อวัด ชื่อผีเรือ ชื่อนางไม้ เช่น “ดอนมูล” “ตาลชุม” “คอนแก่ง” “นางคำแดง” “แสนผา” “พญาตอง” จำปีศรีลาราชฎริยอคฤคา ลูกต้นฮ่าง” สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล รหัส EX2 ผู้นำชุมชน เป็นต้น

จากข้อมูลทั้งการศึกษาจากเอกสารและการลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชาชนบ้านนาเตา และผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนเกี่ยวกับเรือพายในชุมชนบ้านนาเตา การแข่งขันเรือในอดีตจะทำการแข่งขันเพื่อความสนุกสนาน ในวันโกน (7 คำและ 14 คำ) ของงานกินข้าวตั้ง รางวัลที่ใช้ตอบแทน ได้แก่ ขนมห้าต้ม บุหรี่ เมียง น้ำจั้น (สุราขาว) และจะทำการแข่งขันอย่างเป็นทางการ คือ ชิงรางวัล เมื่อมีงานตามกัวยสลาก งานกฐินสามัคคี งานสัมมาคารวะเจ้าคณะอำเภอปัว (ในขณะนั้นยังไม่มีอำเภอท่าวังผา) ซึ่งอยู่ที่วัดหนองบัว ตำบลป่าคา เมื่อจะมีการแข่งขันเรือทางหมู่บ้านหรือทางวัดจะมีใบฎีกาออกบุญและเชิญชวนไปยังคณะศรัทธาหมู่บ้านต่าง ๆ เพื่อนำเรือไปแข่งขัน ประเพณีดังกล่าวมีสืบทอดกันมาจนถึงปี พ.ศ. 2518 จึงเลิกทำการแข่งขันเนื่องจากวิธีดำเนินการแข่งขัน “ระเบียบ กติกา ไม่รัดกุมดีพอ จึงทำให้เกิดปัญหาเกิดความแตกแยกขัดแย้งกัน” รหัส EX3 ผู้นำชุมชน สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล รหัส S1 นักกีฬา จึง ไม่มีจัดการแข่งเรือเป็นเวลา 7 ปี จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2525 นายศิริพงษ์ จันทร์ชุ่ม นายอำเภอท่าวังผาในขณะนั้น ได้ร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ฟื้นฟูประเพณีแข่งเรืออำเภอท่าวังผาขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง และมีการจัดการแข่งขันเรือมาทุกปี จนถึงปัจจุบัน

ในปี พ.ศ. 2560 สภาวัฒนธรรมอำเภอท่าวังผา และชมรมเรือแข่งอำเภอท่าวังผา ได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพจัดงานแข่งเรื่อนักเปิดสนามอำเภอท่าวังผา ต่อเนื่องเป็นปีที่ 6 โดยมีคำขวัญของการจัดงานว่า “แข่งเรือปลอดเหล้า เข้าหาพระธรรม”

จากข้อมูลที่บันทึกไว้ในประวัติเรือพายในพื้นที่ ชุมชนบ้านนาเตา เริ่มทำการขุดเมื่อ พ.ศ. 2390 (ปัจจุบันอายุได้ 165 ปี) โดยช่างนายเชียงแสน อินตะ ซึ่งเป็นนายบ้านบ้านน้ำบัวในสมัยนั้น โดยมีครุบาคันธาเป็นเจ้าอาวาสวัดน้ำบัวเป็นผู้ดูแล ขุดแบบเรือลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน การขุดเรือไม่ได้สำเร็จในปีเดียวกัน ค่อยถากค่อยทำไปเป็นปีละเล็กละน้อย ชื่อของเรื่อนั้นครุบาคันธา ทำพิธีเสียดายโดยใช้วิธีว่าไม้ “อีคู่เขียวค้อมงูลอย” เมื่อมาอยู่หมู่บ้านนาเตาได้ชื่อว่า “คำแดงเทวี” ลักษณะ

ของเรือความยาว 8 วา 1 สอก 10 นิ้ว บรรจุไฟพายได้ 30 คน ไม้ที่ใช้ซุด คือ ไม้ประดู่ ไม้มาจาก “โพนป่าฝาง” ซึ่งเป็นภูเขาเตี้ย อยู่ทางตะวันตกของวัดน้ำปัวและเป็นที่ธรณีสงฆ์วัดน้ำปัว อำเภอเมืองน่านในปัจจุบัน ผู้ใหญ่บ้าน (นายบ้าน) ในสมัยที่ได้เรือนี้มา แสนหลวงสุนันท์ ไชยสดี, ครูบาดุศ วันควร เจ้าอาวาสวัดศิริธาดา (นาเตา) ส่วนพิธีบายศรีสู่ขวัญจะมีของเซ่นนั้น ก็เลี้ยงทนายเอาแบบเดิม คือ ใต้หมูดอยคู่หนึ่ง (คู่ 2 ตัว) เหล้า 1 จู๋ (1 ไห) โดยเลี้ยงดูเมื่อหมดฤดูกาลแข่งขันแล้ว ส่วนก่อนการแข่งขันเพียงบนบานไว้เท่านั้น ของที่บนบานไว้ ดังนี้ ผ่าซิ่น, เตื่อ, แวน, หวี, มวยผม, ตุ่มหู 1 คู่, ดอกไม้ 5 ดอก, เทียน 5 คู่ ประเพณีการปรับปรุงเรือได้ทำการปรับปรุงมาหลายครั้งทั้งช่างในหมู่บ้านและช่างต่างถิ่น แต่ยังคงรูปเดิมไว้ไม่เปลี่ยนแปลง เจ้าของปัจจุบันบ้านนาเตา หมู่ที่ 3 ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ประเพณีการปรับปรุงได้ทำการปรับปรุงมาหลายครั้งทั้งช่างในหมู่บ้านและช่างต่างถิ่น แต่ยังคงรูปเดิมไว้ไม่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้คงเอกลักษณ์ไว้ซึ่งเรือเก่าแก่ของชาวจังหวัดน่าน

เกียรติยศ-รางวัล ก่อนปี พ.ศ. 2525 เป็นเรือที่มีชื่อเสียงโด่งดังมาหลายสมัย ในอำเภอท่าวังผา อำเภอปัว และผลงานใน ปี พ.ศ. 2543

กล่าวโดยสรุปจากข้อมูลในการลงสังเกต สัมภาษณ์ หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านนาเตา มีคุณสมบัติและมีศักยภาพเพียงพอในการที่จะสร้างรูปแบบกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ภาพที่ 4-1 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

กระบวนการวิจัยในขั้นตอนนี้ เพื่อให้ชุมชนบ้านนาเตา ตำบลริม อำเภอท่าวังผา เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุดจนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางสังคม โดยผู้วิจัยร่วมกับผู้นำชุมชนได้จัดประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับบริบทและทรัพยากรด้านการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์

ศักยภาพชุมชนในการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งข้อมูลที่ได้สามารถนำข้อมูลพื้นฐานในการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนาเตาต่อไป โดยกระบวนการเริ่มจากการวิเคราะห์ชุมชน เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหาและความพร้อมของชุมชน ตลอดจนการพิจารณาความเป็นไปได้เพื่อดำเนินจัดรูปแบบกิจกรรมเรือพายฯ ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคการวิเคราะห์สถานการณ์ (SWOT Analysis) เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนแบ่งกลุ่มผู้นำชุมชนออกเป็น 4 กลุ่ม หลังจากนั้นได้ตั้งโจทย์เกี่ยวกับ “การค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชนเพื่อรองรับการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งในชุมชน” โดยให้แต่ละกลุ่มรับผิดชอบกลุ่มละหนึ่งหัวข้อเพื่อระดมความคิดร่วมกันและสรุปข้อมูลที่ได้นำเสนอในที่ประชุมต่อไป ผลจากการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนด้วยเทคนิค SWOT Analysis ทำให้ชุมชนทราบว่าตนเองมีจุดแข็งและโอกาสที่จะสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายฯ ให้สำเร็จได้อย่างไร ในขณะที่เดียวกันชุมชนยังทราบถึงจุดอ่อนและอุปสรรคที่เป็นปัจจัยขัดขวางความสำเร็จของการจัดกิจกรรมเรือพายฯ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของชุมชนต่อไป

ตารางที่ 4-1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของชุมชนบ้านนาเตา

(จากการประชุมระดมความคิดเห็นของสมาชิกชมรมเรือพายบ้านนาเตา ธันวาคม พ.ศ. 2560-มกราคม พ.ศ. 2561)

จุดแข็ง (Strengths = S)	จุดอ่อน (Weaknesse = W)
1. ชุมชนมีความสามัคคี 2. เป็นจุดดึงดูดให้คนในชุมชนได้ห่างไกลจากอบายมุข 3. ชุมชนมีการเสียดสละต่อส่วนรวม และจิตอาสา 4. มีจุดดึงดูดที่สามารถส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้หลายแห่ง เช่น วัด โสมสเคย์ แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา 5. มีวัฒนธรรมพื้นบ้าน งานศิลปหัตถกรรม การแต่งกาย เป็นต้น	1. จำนวนฝีพายในชุมชนเริ่มทยอยจากรุ่นสู่รุ่น 2. ขาดความพร้อมด้านสื่อการประชาสัมพันธ์ เช่น ป้ายโฆษณา 3. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณูปโภคยังขาดประสิทธิภาพ เช่น ปัญหาขยะเคลื่อนกราดหลังจากการแข่งขัน 4. นักกีฬาขาดการฝึกซ้อมและขาดระเบียบวินัย

ตารางที่ 4-1 (ต่อ)

โอกาส (Opportunities = O)	อุปสรรค (Threats = T)
1. ดำรงรักษาประเพณี สืบทอดอย่างต่อเนื่อง 2. เป็นกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. จัดกิจกรรมให้หลากหลาย เช่น ทีมหญิง ทีมแม่บ้าน ทีมเด็กอ้วน 4. เยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด 5. ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในชุมชน 6. ส่งเสริมให้ชุมชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และส่งเสริมสุขภาพในชุมชน	1. งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ 2. ขาดแคลนบุคลากร (นักกีฬา) 3. ความได้เปรียบเสียเปรียบของลักษณะเรือ (เรือขุด, เรือประกอบ) 4. ชุมชนขาดเรือและอุปกรณ์ส่วนกลางในการฝึกซ้อม 5. ชุมชนขาดเทคนิค และความรู้/ บุคลากรด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา 6. ความแตกต่างระหว่างเรือ ชุมชนกับเรือนายทุน 7. ขาดอุปกรณ์ในการเคลื่อนย้าย ลากจูงเรือ/ คนยกเรือ

จากการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปได้ว่า ชุมชนหมู่ที่ 3 มีจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. จุดแข็ง พบจุดแข็งในชุมชนหลายประการโดยเฉพาะในด้านทรัพยากรด้านบุคคล การท่องเที่ยวทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น วัด การแข่งเรือพื้นบ้าน โฮมสเตย์ แหล่งอนุรักษ์พันธุพืชลา ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน การแต่งกายสวมใส่เสื้อผ้าพื้นเมือง มีสภาพแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์และสวยงาม ชุมชนให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างดีและมีจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นความได้เปรียบเพื่อการพัฒนาของชุมชนต่อไป

2. จุดอ่อน พบจุดอ่อนในชุมชนส่วนใหญ่ที่มีเป็นสิ่งที่สามารถปรับแก้ไขได้ เช่น ในชุมชนขาดบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญด้านการบริหารจัดการ และความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา ขาดการประชาสัมพันธ์การแข่งขัน รวมถึงการท่องเที่ยวในชุมชน การละเลยปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ขณะที่เกิดขึ้นหลังการแข่งขัน เป็นต้น โดยที่ประชุมได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า จุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของชุมชน คือ ปัญหาการขาดงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง จึงเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญและได้รับการแก้ไขเป็นอันดับแรก เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของ

ชุมชนประสบความสำเร็จ

3. โอกาส ทั้งนี้โอกาสที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ ความช่วยเหลือด้าน โครงสร้างพื้นฐาน การจัดกิจกรรมเรือพายในชุมชนตามนโยบายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวโน้มในการสร้างสะพานเชื่อมต่อระหว่างชุมชนสองฝั่งแม่น้ำหน้าวัดนาเตาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวภายในชุมชนในอนาคตต่อไป

4. อุปสรรค ในพื้นที่ของชุมชนพบอุปสรรคบางประการ ได้แก่ การที่ไม่มีแนวทางการปฏิบัติเรื่องของการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาแล้วความเข้มแข็งของชุมชนไปในทิศทางเดียวกัน ขาดงบประมาณและที่ปรึกษาทางด้านจัดการและการท่องเที่ยวในชุมชน ความไม่ต่อเนื่องของโครงการเกี่ยวกับการจัดการแข่งขันเรือพาย และการท่องเที่ยวในชุมชน ดังจะเห็นได้จากผลการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนสามารถสรุปเป็น 4 ด้าน คือ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และ อุปสรรค รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 4-1

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางในการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายจากผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยการสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อหาแนวทางในการดำเนินการจัดสร้างรูปแบบกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ในระดับประชาชน หน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการกีฬา องค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการกีฬา โดยใช้หน้าที่การบริหารจัดการ POIC คือ การวางแผน การจัดการองค์การ การนำไปปฏิบัติ การควบคุม และส่วนประสมการตลาด (7P) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยเทคนิคเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (P-A-O-R) คือ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกต ร่วมกันสะท้อนผล เพื่อนำไปสร้างกรอบรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน โดยสรุปเป็นแนวทางให้ชุมชนได้นำไปปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของชุมชน จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 6 คน โดยการนัดหมายล่วงหน้าตามวัน เวลาและสถานที่ที่ผู้เชี่ยวชาญสะดวกให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดส่งคำถามในการสัมภาษณ์ไปยังผู้เชี่ยวชาญ อย่างน้อย 2 สัปดาห์ (ตามรายละเอียดของผู้เชี่ยวชาญในภาคผนวก ก) สามารถสรุปประเด็นความคิดเห็นประกอบด้วย (รายละเอียดในภาคผนวก ข)

ด้านการวางแผน (Planning) ผลการวิเคราะห์ความคิดเป็นจากผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของการวางแผนของรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนบ้านนาเตาควรมีแนวทางในการดำเนินการ โดยการกำหนดระเบียบข้อมูล รหัสของข้อมูล (Coding) เป็นหมวดหมู่หรือประเภทตามที่เก็บรวบรวมได้ข้อสรุปจากผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

1. แผนด้านบุคลากร ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบุคลากรในการจัดกิจกรรมเรือพาย เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในครั้งนี้ คือ ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก และคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เช่น ฝ่ายจัดการแข่งขัน นักกีฬา โค้ช กองเชียร์ โดยบริหารจัดการตามรากเหง้าของเมื่อน่าน ชุมชนควรบริหารจัดการกันเอง กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน กิจกรรมแข่งเรือ กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ร่วมกันเสนอและบูรณาการทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น เทศบาลหรือท้องถิ่น คนในชุมชน อาจจะเน้นไปที่เด็กและเยาวชน สล่า (ช่าง) อสม. ช่วยในการตรวจเช็คสุขภาพของนักกีฬาก่อนและหลังทำการแข่งขัน เจ้าอาวาสหรือพระที่มีความผูกพันกับเรือมาแต่อดีต ทั้งนี้ มีแผนบุคลากรควรมีการกระจายอำนาจในรูปของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ โดยมีฝ่ายดำเนินการจัดการแข่งขันเป็นคณะทำงานหลักในชุมชน ส่วนการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ อบต. อาจเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ และผู้เชี่ยวชาญรหัส EX1, EX2, EX3, EX4 และ EX5 ได้เสนอแนะแนวทางที่สอดคล้องกันเกี่ยวกับการหาบุคลากร “ควรรหาเครือข่ายความร่วมมือในการดำเนินงาน โดยมุ่งเน้นคนในชุมชนเป็นหลัก หากชุมชนขาดแคลนบุคลากร อาจขอความร่วมมือไปยังชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง” เป็นการติดต่อประสานงานกับสมาชิกอื่น ในเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชนที่มีความรู้ ความสามารถและเคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมเรือพายและการท่องเที่ยวในชุมชน

2. แผนด้านงบประมาณ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับงบประมาณในการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในครั้งนี้ คือ ควรมีแผนด้านงบประมาณประจำปีให้ชัดเจน งบประมาณจากได้จากส่วนไหนบ้าง จากข้อมูลที่มีความเห็นตรงกันของผู้เชี่ยวชาญว่า “ภารกิจเกี่ยวกับบฯ หากทางออก เราต้องยอมรับความจริง การแข่งเรือเพื่อความ เป็นเลิศหน้าที่ของ กทท. แต่ละหน่วยงานสามารถสนับสนุนบฯได้เท่าไรบ้าง สมาคมมีหน้าเหมือนโอลิมปิกแห่งประเทศไทยที่เตรียมนักกีฬา บฯจากหน่วยงานต่าง ๆ เทศบาลเป็นเจ้าภาพ เจ้าของพื้นที่ รูปแบบของการทำงานให้ชัดเจน เดินให้ถูกเป้าของกลุ่มภารกิจ แต่ละหน่วยงาน” ผู้ให้ข้อมูลรหัส EX1, EX2, EX4, EX5 ได้ให้แนวทางการวางแผนด้านงบประมาณไว้สอดคล้องกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของชุมชนนั้น ๆ ผู้เชี่ยวชาญรหัส EX3 ได้ให้มุมมองการจัดหางบประมาณในชุมชนไว้ เป็นแนวปฏิบัติร่วมกันของชุมชน โดยการระดมทุนหรือการมีส่วนร่วมใน “การหา งบประมาณสนับสนุนกิจกรรม หากเป็นการร่วมมือไปในทิศทางเดียวกันระหว่างชุมชนต่อชุมชน จะทำให้การระดมทุน ลงขันในชุมชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ และเต็มใจที่จะร่วมกันพัฒนากิจกรรมให้ดำเนินต่อไปในอนาคต งบประมาณจากการจำหน่ายสินค้าและบริการในชุมชน หรือบสนับสนุนจากเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอเพื่อส่งเสริมทางด้าน

วัฒนธรรม งบประมาณจากภาครัฐควรพิจารณาเงื่อนไขความถูกต้องโปร่งใสตามระเบียบของ การเบิกจ่าย และเอกชนอาจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมตามสมควร” ข้อสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญให้ ข้อเสนอแนะทางการลดต้นทุนในการแข่งขันจากคำกล่าวที่ว่า “ให้รู้จักกันระหว่างหมู่บ้าน ชุมชน เราไปหาเค้า เค้าก็จะมาหาเรา เพราะฉะนั้นก็จะมีที่ชุมชน เชียงกลาง เมื่อก่อนขึ้นกับอำเภอบัว หู่งช้าง ทำวังผา เมือง เวียงสา 5 อำเภอ เรือไม่ได้ใส่รถลาก พายมาตามลำน้ำ” รหัส EX6 นั้นก็หมายถึง หากชุมชนจัดการแข่งขันก็ใช้แนวทางปฏิบัติเดิมจากในอดีต โดยการพายขึ้น/ ลงตามน้ำ เพื่อเข้าร่วม การแข่งขัน จะทำให้ฝ่ายจัดการแข่งขัน ไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายส่วนของการลากจูงเรือ

3. แผนด้านสถานที่/ สิ่งอำนวยความสะดวก ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญได้ให้แนวทางการบริหารจัดการแผนด้านสถานที่ สามารถสรุปประเด็นความคิดเห็น ที่สอดคล้องกัน คือ ควรเลือกและกำหนดพื้นที่ใกล้ติดแม่น้ำ ง่ายและลดต้นทุนในการขนส่งเรือและ การเดินทางเข้าร่วมกิจกรรมสะดวก มีพื้นที่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม อาจเป็นพื้นที่รับผิดชอบของ ชุมชน เทศบาลหรือองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพตาม ความเหมาะสมรวมถึงความพร้อมของแต่ละพื้นที่ สิ่งที่สำคัญต้องพื้นที่การจัดกิจกรรมเรือพายควร จะใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน อีกทั้ง ควรเป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กด้วย

4. แผนด้านการตลาด ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญได้ให้แนวทาง การบริหารจัดการแผนด้านการตลาด เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ในชุมชนและจัดโปร โมชั่นเสริม ด้านการท่องเที่ยว กำหนดกลุ่มเป้าหมาย และวิธีการทางการตลาดไปสู่กลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น นักท่องเที่ยวต่างชุมชน นักท่องเที่ยวต่างอำเภอ และเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวต่างจังหวัด ผ่าน การประชาสัมพันธ์ร่วมกับโปรแกรมที่มีอยู่ในการจัดการแข่งขันของจังหวัดน่าน

5. แผนด้านการจัดกิจกรรม การตลาด ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้แนวทางการจัดการแผนด้านกิจกรรม ควรมีการจัดให้ชัดเจน และโปรแกรมตลอดทั้งปี ตาม ความเหมาะสม ระยะเวลาที่เหลือ 9 เดือน ควรจัดกิจกรรมเสริมอย่างต่อเนื่องและหลากหลายกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเรือพาย และการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว เช่น การมี ส่วนร่วมของเด็ก ๆ ในชุมชน ฝึกอบรมหรือให้คำแนะนำในการเป็นคนพายเรือ การเป็น ไกด์ ท่องถิ่นควบคู่กับการแต่งกายพื้นเมือง มีการจัดการแข่งขันระดับเยาวชน ประชาชน หรือโปรแกรม การแข่งขันสำหรับผู้สูงอายุ แผนในการจัดฝึกอบรมความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา การฝึกซ้อม และการเป็นผู้ตัดสินเรือพาย ให้กับผู้ที่สนใจในชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ใกล้เคียง อาจจัดทำ แผนระยะสั้น ๆ หรือหากการจัดการแข่งขันมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดี ก็ควรที่จะจัดแผนระยะกลาง 3 ปี หรือแผนระยะยาว 5 ปี ตามความเหมาะสมของบริบทในแต่ละพื้นที่ของการจัดกิจกรรม

ด้านการจัดการองค์การ (Organizing) ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้แนวทางการจัดการองค์การ โดยการกำหนดรหัสของข้อมูล (Coding) เป็นหมวดหมู่หรือประเภทตามที่เก็บรวบรวม เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมเรือพายฯ ควรมีการกำหนดขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบ จัดกลุ่มงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเรือพายฯ กำหนดโครงสร้างขององค์การให้ชัดเจนตามบริบทของคนในชุมชน กำหนดคุณสมบัติและคัดเลือกผู้นำที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรือพาย มีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่ใกล้เคียง การจัดองค์การควรเน้นการบริหารจัดการที่เป็นรากเหง้าของเมืองน่าน กำหนดการปฐมนิเทศ อบรม สัมมนาคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมของชุมชน เน้นเพื่อพัฒนาให้เกิดความรู้ความสามารถที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ของชุมชน รหัส EX1, EX2, EX3,

ด้านการนำไปปฏิบัติ (Implementing) ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้แนวทางการนำไปปฏิบัติในชุมชน โดยการกำหนดรหัสของข้อมูล (Coding) เป็นหมวดหมู่หรือประเภทตามที่เก็บรวบรวม ควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น เยาวชน ประชาชน ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพนำหนักเกินกว่าเกณฑ์ หรือเด็กอ่อน ที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมเรือพายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เกิดอันตราย ไม่เกิดปัญหาที่มีผลกระทบตามมาภายหลังจากดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น และควรบูรณาการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้ได้มากที่สุด

ด้านการควบคุม (Controlling) ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้แนวทางการควบคุม โดยการกำหนดรหัสของข้อมูล (Coding) เป็นหมวดหมู่หรือประเภทตามที่เก็บรวบรวม กล่าวโดยสรุปเป็นแนวทางไว้ดังนี้ ชุมชนร่วมกันกำหนดงาน ออกแบบและจัดกลุ่มงาน กำหนดขอบเขตหน้าที่การทำงาน กำหนดโครงสร้างจัดตั้งเป็นชมรม กำหนดคุณสมบัติ และคัดเลือกผู้นำกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กำหนดการอบรม สัมมนา คณะกรรมการดำเนินการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมกันประเมินกิจกรรม รหัส EX1, EX2, EX3

ด้านส่วนประสมการตลาด (7P) ผลจากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้แนวทางการควบคุม โดยการกำหนดรหัสของข้อมูล (Coding) เป็นหมวดหมู่หรือประเภทตามที่เก็บรวบรวม กล่าวโดยสรุปเป็นแนวทางไว้ดังนี้ การประชาสัมพันธ์เสียงตามสายที่มีอยู่แล้วในชุมชน ควรนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ หากผู้สนับสนุน ร้านค้า ผู้รับเหมา หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เคยมีอยู่เดิมเช่น สสส. ททท. คาราวานสินค้า และเครือข่ายไฟฟ้าหงส์สา มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมเรือพายและการท่องเที่ยวในชุมชน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชน มีการจัดทำคู่มือ ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ วิทยุ Thai PBS มีข้อสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ที่ผ่าน ๆ มา ว่า “ไททีบีเอส สนับสนุนนี้ คำโฆษณาไม่ได้ เพราะ

เป็นสถานีโทรทัศน์ที่ได้รับงบประมาณมีเงื่อนไขห้าม โฆษณา ค่าต้องมีหน้าที่มาถ่ายฟรี แต่ถ่ายฟรีก็อย่างว่า การอำนวยความสะดวก อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น เช่น การเลี้ยงข้าว อันนี้เราก็เบิกไม่ได้ พอขายโฆษณาไม่ได้แล้วก็มีค่าใช้จ่ายที่เค้าเบิกส่วนกลาง เราก็ให้ทาง สสส. เป็นผู้ดูแล” รหัส EX2 นั้นก็หมายความว่างบประมาณในการโฆษณา อนาคตหากมีการตลาดที่ดีอาจมีการเก็บค่าบริการเข้าชมการแข่งขันเรือพาย และเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็ควรมีสัญญาผูกมัดในเรื่องค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่ ในการวางจำหน่ายสินค้าและบริการกับพ่อค้าหรือผู้ที่สนใจในนำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ใกล้เคียงเข้ามาจำหน่ายเพื่ออำนวยความสะดวกการบริหารจัดการงบประมาณต่อไป

ภาพที่ 4-2 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชน

ตารางที่ 4-2 สรุปแนวทางการจัดกิจกรรมจากผู้เชี่ยวชาญ (POIC) และส่วนประสมการตลาด

การวางแผน (Planning)	ด้านการจัดการ องค์การ (Organizing)	ด้านการนำไป ปฏิบัติ (Implementing)	ด้านการควบคุม (Controlling)	ด้านส่วนประสม การตลาด (7P)
- แผนบุคลากรตามรากเหง้าของชุมชน - แผนงบประมาณให้สอดคล้องกับชุมชน/ งบประมาณ/ สนับสนุน/ ระดมทุน ลงขัน/	- กำหนดหน้าที่รับผิดชอบในชุมชน - กำหนดกลุ่มงานด้านต่าง ๆ - กำหนดโครงสร้าง - ให้ความสำคัญ/ แต่งตั้ง ผู้ที่มี	- กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน - กิจกรรมควรให้ทุก ๆ วัยในชุมชนได้มีส่วนร่วม เช่น ผู้สูงอายุ เด็กอ่อน - ทุกคนใน	- ชุมชนมีส่วนร่วมกัน ประเมินในทุก ๆ ขั้นตอนกำหนดงาน ออกแบบกิจกรรม แบ่งหน้าที่การทำงาน กำหนดโครงสร้าง กำหนดคุณสมบัติ	- ชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย - หาผู้สนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน - จัดการวางสินค้า เครือข่ายไฟฟ้าหงส์สา

ตารางที่ 4-2 (ต่อ)

การวางแผน (Planning)	ด้านการจัดการ องค์การ (Organizing)	ด้านการนำไป ปฏิบัติ (Implementing)	ด้านการควบคุม (Controlling)	ด้านส่วนประสม การตลาด (7P)
<p>จำหน่ายสินค้าและบริการ</p> <p>- แพลนด้านสถานที่ คัดแม่ น้ำ การเดินทางสะดวก เป็นกันเป็นเจ้าภาพตามความเหมาะสม</p> <p>- บุรณาการร่วมกับแผนการตลาดชุมชน/ เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์</p> <p>- แพลนด้านการจัดกิจกรรมกิจกรรมควรหลากหลาย</p> <p>กลุ่มบุรณาการกับสิ่งที่มีในชุมชน</p>	<p>ความรู้ความสามารถในชุมชน</p> <p>- จัดอบรมให้ความรู้</p> <p>- ศึกษาดูงานการจัดเรือของจังหวัดน่าน</p> <p>- ใช้ศักยภาพบุคลากรที่มีอยู่ในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง</p> <p>- บุรณาการบุคลากรเข้ากับการท่องเที่ยวในชุมชน</p>	<p>ชุมชนสามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เกิดอันตราย</p> <p>- เน้นกิจกรรมที่ความสามัคคี/ สนุกสนาน/ และความร่วมมือของคนในชุมชน</p>	<p>ดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และความเข้มแข็งของชุมชนโดยชุมชนร่วมกันสะท้อนผลในการจัดกิจกรรม</p>	<p>- จำหน่ายผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีอยู่ในชุมชน</p> <p>- บุรณาการคน/ ผลิตภัณฑ์/ การท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน</p>

ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ส่วนที่ 1 การวางแผน (Planning)

จากนั้นที่ประชุมตัวแทนจากชมรมเรือพายของชุมชนได้ร่วมกันสรุปปัญหาและอุปสรรคที่จะร่วมกันดำเนินการเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนที่มีความสำคัญที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมหรือการรวมตัวกันเพื่อจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในชุมชน 2) ชุมชนขาดความรู้และทักษะในการบริหารจัดการด้านการจัดกิจกรรมเรือพาย การท่องเที่ยวของชุมชน และความรู้ความสามารถในด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาเข้ามาส่งเสริมกิจกรรมในชุมชน 3) ในชุมชนขาดแคลนงบประมาณและแหล่งเงินทุนสนับสนุนและส่งเสริมด้านการจัดกิจกรรมเรือพายและสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน และในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในที่ประชุมระดมความคิดเพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา จุดอ่อนและอุปสรรคดังกล่าว ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ประเด็นที่ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมหรือการรวมตัวกันเพื่อจัดกิจกรรมเรือพายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในชุมชน ที่ประชุมสรุปความคิดเห็นร่วมกันว่า สามารถแก้ปัญหาโดยการร่วมกันจัดตั้งชมรมเรือพายในชุมชนเพื่อเป็นองค์กรกลางในการรับผิดชอบและดำเนินกิจกรรมเรือพายเพื่อและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน และการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ส่งเสริมประเพณีอนุรักษ์วัฒนธรรมในอดีตให้คงอยู่อย่างยั่งยืน และเกิดการแลกเปลี่ยนในกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

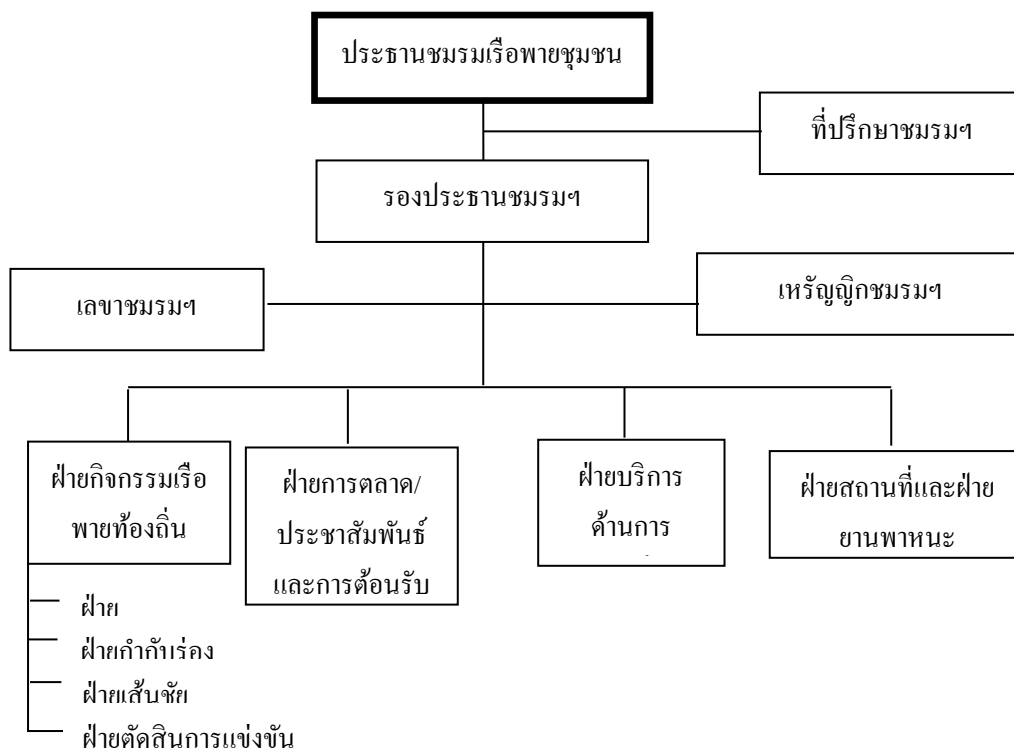
2. การขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนขาดบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาที่จะมาช่วยส่งเสริมกิจกรรมให้ดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้อง รวมถึงความรู้เพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน โดยขอความร่วมมือจากวิทยากรในสถาบันอุดมศึกษาในและนอกชุมชน

3. การขาดงบประมาณและแหล่งเงินทุนเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายฯ ที่ประชุมสรุปความคิดเห็นร่วมกันว่า สามารถแก้ปัญหาได้โดยนำเสนอโครงการพัฒนาชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาเป็นเครื่องมือจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรเอกชนต่าง ๆ จัดการจำหน่ายสินค้าเพื่อหารายได้ให้กับชุมชน เช่น การจำหน่ายเสื้อสำหรับการแข่งขัน ผลิตภัณฑ์การเกษตรที่มีอยู่ในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้สังคมภายนอกได้รู้จักชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ อาจแสวงหาเงินทุนจากการระดม

ทุนจากการให้คนในชุมชนเข้ามาร่วมกันบริหารจัดการรายได้และแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกในชุมชน

ผลการดำเนินการในขั้นตอนนี้ที่ประชุมได้มีมติลงความเห็นเห็นว่า “สมาชิกกลุ่มผู้นำมีความประสงค์ที่จะร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายฯ และยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่า หากชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาทั้ง 3 ประการนี้ ชุมชนก็จะสามารถพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของชุมชนได้” ดังนั้น จึงสามารถสรุปออกมาในภาพรวมจากขั้นตอนต่าง ๆ ข้างต้นได้ว่า ชุมชนนาเตา หมู่ที่ 3 มีศักยภาพที่จะสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายสอดคล้องกับบริบทพื้นที่การท่องเที่ยวในชุมชนต่อไปได้ เนื่องจากมีความพร้อมองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกประกอบด้วยทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม และที่สำคัญคือ สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพเพียงพอ และยังสามารถบูรณาการในการใช้ทรัพยากรบุคคลร่วมกับชุมชนข้างเคียงเนื่องจากชุมชนมีความสนใจและความพร้อมในการเข้าร่วมสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งในชุมชนของตนเอง

การจัดตั้งชมรมและโครงสร้างการบริหารจัดการของชมรม ดำเนินการจัดตั้งชมรมและจัดทำผังโครงสร้างการบริหารในการดำเนินกิจกรรมเรือพายฯ จากการระดมสมองและปรับให้เข้ากับแนวทางจากข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ กล่าวโดยสรุปคือ การดำเนินกิจกรรมจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อความชัดเจนในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการควบคุมดูแลการจัดกิจกรรมเรือพาย รวมถึงการร่วมกันเสนอและสรรหาตัวแทนของชมรมที่มีความรู้ความสามารถและความเหมาะสมเพื่อดำเนินกิจกรรมของทางชมรมต่อไป ทั้งนี้ เนื่องจากทางชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารชุมชนบางส่วนอยู่แล้ว จึงระดมความคิดเห็นในการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการชมรมเรือพายในส่วนต่าง ๆ เพิ่มเติมรวมถึงในเรื่องของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ดังนั้น จึงควรมอบอำนาจและสิทธิในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม สมาชิกประกอบด้วย สมาชิกในฝ่ายต่าง ๆ จำนวน 20 คน โดยมีโครงสร้างการบริหาร การกำหนดตำแหน่งหน้าที่ และความรับผิดชอบในตำแหน่งต่าง ๆ ดังภาพที่ 4-3

ภาพที่ 4-3 โครงสร้างการบริหารจัดการของ ชมรมเรือพายชุมชนนาเตา

การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งในชุมชน

การสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งในชุมชน ในขั้นตอนนี้ คือ การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งในชุมชน ให้กับสมาชิกของชมรมฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งในชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถนำมาปฏิบัติและปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อฝึกอบรมและให้ความรู้ทางด้านการสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งในชุมชน รวมถึงการศึกษาดูงานด้านการจัดการแข่งขันเรือพายในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อมาปรับใช้กับพื้นที่ในชุมชนบ้านนาเตา ต่อไป

1. การจัดฝึกอบรมและการให้ความรู้ด้านการสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งในชุมชน

ผู้วิจัยได้ประสานงานขอความอนุเคราะห์ในการใช้สถานที่ อุปกรณ์ในการดำเนินการอบรมกับ นายกองค้การบริหารส่วนตำบลริม อำเภอกำแพง จังหวัดน่าน โดยผู้วิจัยเป็นวิทยากรในการอบรมในครั้งนี้ มีผู้นำชุมชนเข้าร่วมการอบรมในครั้งนี้จำนวน 20 คน จัดขึ้นในวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2561 โดยใช้พื้นที่ศาลาประชาคมวัดนาเตา หมู่ 3 ตำบลริม อำเภอกำแพง จังหวัดน่าน เป็นสถานที่ฝึกอบรมในครั้งนี้

การฝึกอบรมในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กล่าวทักทาย แจ็งวัตถุประสงค์ และกำหนดการฝึกอบรม ผู้ช่วยวิจัยหรือให้สมาชิกชมรมเรือพายชุมชนบ้านนาเตา รับทราบ จากนั้น และผู้วิจัยดำเนินการเข้าสู่การการเป็นวิทยากรให้ความรู้ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้ 1) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพาย 2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมท่องเที่ยวในชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 3) ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน การตลาด การประชาสัมพันธ์และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และ 4) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนและการท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชน

2. การศึกษาดูงานด้านการจัดการแข่งขันเรือพายในพื้นที่ อำเภอกำแพง และอำเภอเมือง เนื่องจากในกระบวนการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งในชุมชน นอกจากการจัดฝึกอบรมและให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องแล้ว จำเป็นต้องมีการนำสมาชิกชมรมฯ ไปศึกษาดูงานด้านการจัดการแข่งขันเรือพายในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อนำมาปรับใช้ให้เข้ากับบริบทของชุมชนบ้านนาเตา การศึกษาดูงานครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกชมรมฯ ได้เปิดโลกทัศน์และได้รับประสบการณ์ตรงจากสถานที่จริง ซึ่งสามารถนำมาเป็นต้นแบบเพื่อปรับใช้ในชุมชนบ้านนาเตาต่อไป อีกทั้ง ยังกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะนำความรู้ที่ได้กลับมาพัฒนากิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนของตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 การกำหนดรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

ประธานชมรมและคณะกรรมการและสมาชิกชมรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเรือพายชุมชนบ้านนาเตา ร่วมกันกำหนดรูปแบบกิจกรรมและการกำหนดแหล่งท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในชุมชน โดยผ่านการให้คำปรึกษาและแนะนำของผู้วิจัย ซึ่งได้ประยุกต์การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group discussion) เพื่อระดมความคิดในการออกแบบกิจกรรมและการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดวัน/ เดือน/ ปี สถานที่ในการจัด โปรแกรมการแข่งขันเรือพาย

และการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวของชมรมฯ และการกำหนดอัตราค่าบริการต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน นอกจากนี้ การออกแบบกิจกรรมดังกล่าว ต้องสอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายและเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็ง รวมถึงต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน และความพร้อมของชุมชน

1. การกำหนดรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ร่วมกันคิดและร่วมกันกำหนดรูปแบบกิจกรรมและการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว ประธานชมรมและคณะกรรมการผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ ได้ร่วมกันออกแบบและคัดเลือกกิจกรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในเพื่อความเข้มแข็งในชุมชนที่สอดคล้องกับทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมถึงด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาที่มีอยู่ในชุมชน โดยที่ประชุมมีมติให้ผนวกกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ปลาที่ทางชุมชนร่วมกับหน่วยงานราชการในพื้นที่ได้จัดขึ้นมาก่อนหน้านี้นี้บางส่วนและได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาบางส่วนให้เหมาะสมเข้ากับบริบทการจัดการกิจกรรมเรือพายในชุมชน รูปแบบกิจกรรมประกอบด้วย

- 1.1 กิจกรรมการแข่งขันเรือ ประเภท 5 ฝีพาย รุ่น ผู้สูงอายุ 40 ปี ขึ้นไป
- 1.2 กิจกรรมการแข่งขันเรือ ประเภท 10 ฝีพาย ประชาชนทั่วไป
- 1.3 กิจกรรมการแข่งขันเรือ ประเภท 10 ฝีพาย เยาวชนชาย-หญิง
- 1.4 กิจกรรมการแข่งขันเรือ ประเภท 5 ฝีพาย อ้วนน้ำหนักรวมกัน ไม่ต่ำกว่า 400

กิโลกรัม (สาธิตฯ)

- 1.5 ประกวดเรือสวยงาม หรือเรือเอกลักษณ์นำ/ เรือจำลอง
- 1.6 กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ปลา
- 1.7 กิจกรรมท่องเที่ยวสวนสมุนไพรท้องถิ่น
- 1.8 กิจกรรมในงานการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารพิษและผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 1.9 กิจกรรมการเรียนรู้วิธีการประกอบอาหารพื้นเมืองการรับประทานอาหาร

พื้นเมือง

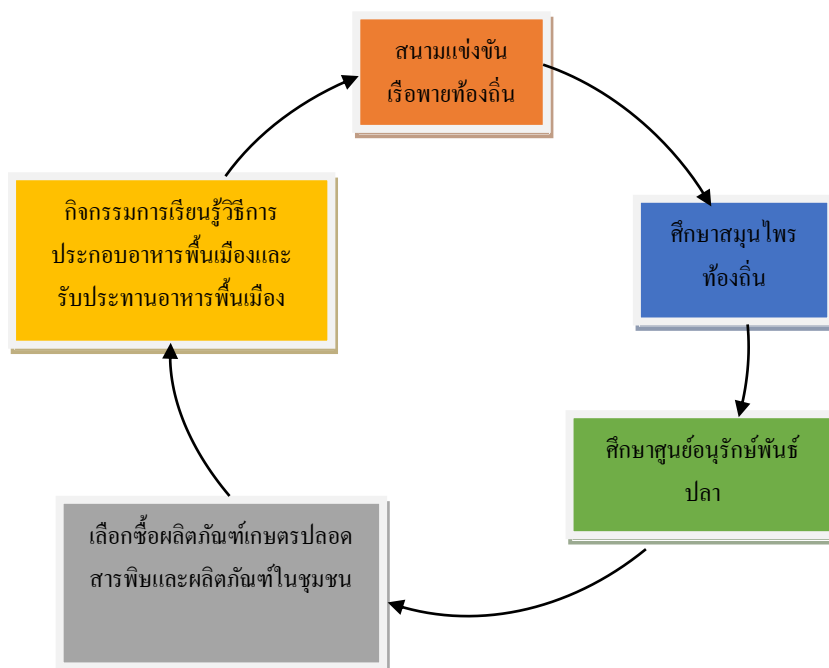
โดยรูปแบบกิจกรรมทั้งหมดนี้ได้นำแนวทางมาจากคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการในพื้นที่จังหวัดน่าน และเป็นทางเลือกในการออกแบบ โปรแกรมการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

2. การกำหนดเส้นทางกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งในชุมชน หลังจากประธานชมรม คณะกรรมการและสมาชิกทุกคนในชมรมฯ และผู้วิจัยได้ร่วมกัน

กำหนดรูปแบบกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนที่สอดคล้องกับศักยภาพของคนในชุมชนและทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนอยู่แล้ว สมาชิกในชมรมฯ ทุกคน จึงได้ร่วมกันออกแบบเส้นทางการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกิจกรรมเรือพาย และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีอยู่เดิม เมื่อได้ข้อตกลงเลือกเส้นทางที่ประกอบไปด้วยรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ในเส้นทางแล้ว จากนั้นจึงนำไปสู่การร่วมกันสำรวจเส้นทางหลังจากประชุมเสร็จ เพื่อยืนยันว่าเส้นทางและรูปแบบกิจกรรมนั้น ๆ เหมาะสมหรือไม่ หากมีการเปลี่ยนแปลงเส้นทาง หรือ ปรับให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ ให้เสนอกันในที่ประชุมเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน

ผลการดำเนินการในขั้นตอนนี้ สรุปได้ว่า กำหนดให้มีเส้นทางกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พันธุ์ปลาอุทยานวังมัจฉา โดยมีจุดเริ่มต้นจากวัดนาเตา กำหนดเส้นทางเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางของนักท่องเที่ยว โดยเส้นทางรถยนต์ไปตามเส้นทางที่กำหนดไว้กิจกรรมการท่องเที่ยวและมีตัวแทนเสนอเส้นทางสำรองทางน้ำโดยการ ใช้เรือเป็นอีกช่องทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยว แต่อาจมีความเสี่ยงมากกว่าการเดินทางโดยรถยนต์ เนื่องจากการขนส่งทางเรือยังมีความเสี่ยงต่ออุบัติเหตุทางน้ำ เนื่องจากชุมชนยังขาดการสิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยทางน้ำ เช่น เสื้อชูชีพ จึงเสนอแนวทางไว้หากมีความพร้อมการจัดกิจกรรมปีถัดไป ทั้งนี้ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จะไปสิ้นสุดที่วัดดอนแก้ว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ผลการดำเนินการในขั้นตอนนี้สรุปได้ว่า กำหนดให้มีเส้นทางกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งชุมชน เพื่อศึกษาการแหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา แหล่งทำเกษตรและสมุนไพรท้องถิ่น เข้าสู่ชุมชนเพื่อศึกษาความเป็นอยู่และวิถีชีวิตสองฝั่งแม่น้ำน่าน และการรับประทานอาหารพื้นเมือง ซึ่งเป็นอาหารของคนท้องถิ่น รวมถึงการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารพิษและผลิตภัณฑ์ชุมชน ตำบลริน จากนั้นจึงเดินทางกลับวัดนาเตา สภาพเส้นทางเป็นทางน้ำและทางราบในหมู่บ้าน รวมระยะทางไป-กลับ 6.8 กิโลเมตร โดยมีบริการรถรับส่งจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ รายละเอียดแสดงในภาพที่ 4-4

ภาพที่ 4-4 เส้นทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในชุมชน

ส่วนที่ 2 การปฏิบัติ (Action)

เป็นกระบวนการของการดำเนินงานจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน กำหนดการปฏิบัติงาน และวันเวลาในการดำเนินกิจกรรม ดำเนินการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

1. จัดประชุมคณะกรรมการจัดกิจกรรมเรือพาย ชุมชนบ้านนาเตา ตำบลริม อำเภอนาทวี
2. จัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเรือพาย กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้
 - 2.1 ฝ่ายอำนวยการ มีหน้าที่ให้คำปรึกษา ควบคุม กำกับดูแลและอำนวยการให้การดำเนินงานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วย คณะกรรมการจำนวน 5 คน
 - 2.2 คณะกรรมการฝ่ายจัดสถานที่และสนามแข่งขัน มีหน้าที่ จัดสถานที่ใช้ในการดำเนินการจัดแข่งเรือ ได้แก่ กองอำนวยการ จุดโฆษกสนาม ชุมด้วยรางวัล จุดตรวจสอบฝีพาย จุดปล่อยเรือ จุดกำกับร่องน้ำ จุดตัดสิน จุดปฐมพยาบาล จัดทำสนามแข่งขัน ร่องน้ำ โป๊ะ ห้องน้ำ เครื่องขยายเสียง เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของบริบทชุมชน ที่จำเป็น

ต่อการแข่งขัน รวมทั้งควบคุมดูแล สามารถควบคุมดูแลตลอดการแข่งขันให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีจำนวนทั้งสิ้น 10 คน

2.3 คณะกรรมการฝ่ายการประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ จัดให้มีการโฆษณา ประชาสัมพันธ์การจัดงานและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านช่องทางต่าง ๆ อาทิ เช่น สถานีวิทยุ ป้ายประชาสัมพันธ์การแข่งขันและการท่องเที่ยวในชุมชน เสียงตามสายในชุมชน การถ่ายทอดเสียงทางรายการวิทยุ อินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊ค หรือช่องทางอื่น ๆ และ โฆษกพากย์เรือประจําสนาม (บรรยายการแข่งขัน) ประกอบด้วยคณะกรรมการ จำนวน 5 คน

2.4 คณะกรรมการฝ่ายการเงินและถ้วยรางวัล หรือของที่ระลึก ปฏิบัติหน้าที่ จัดหาถ้วยรางวัล เงินรางวัล จัดทำเอกสารหลักฐานการเบิกจ่ายเงิน และจัดทำบัญชีในชุมชน สรุปค่าใช้จ่ายเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมเรือพาย ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยประกอบด้วย คณะกรรมการจำนวน 4 คน

2.5 คณะกรรมการฝ่ายปฐมภูมิ ปฏิบัติหน้าที่ ให้การต้อนรับ จัดหาและบริการเครื่องดื่ม อาหารว่าง อาหารกลางวันแก่คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ และแขกผู้มีเกียรติในชุมชนข้างเคียง และ จัดหาน้ำดื่ม น้ำแข็ง สำหรับจุดบริการต่าง ๆ บริเวณที่จัดกิจกรรมเรือพายและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยประกอบด้วย คณะกรรมการจำนวน 2 คน

2.6 คณะกรรมการฝ่ายรักษาความปลอดภัยและจัดการจราจรในชุมชน ปฏิบัติหน้าที่ ควบคุมความเรียบร้อย จัดกำลังออกตรวจเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และจัดการจราจรบริเวณ สถานที่จัดกิจกรรมเรือพาย และสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วย อปพร.แต่ละตัวแทนทั้ง 4 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน

2.7 คณะกรรมการฝ่ายปฐมพยาบาล มีหน้าที่ให้คำแนะนำ ให้บริการตรวจสอบสุขภาพ นักกีฬาในรุ่นผู้สูงอายุเป็นพิเศษ รวมถึงผู้ชมหรือกองเชียร์ที่มีความสนใจด้านการตรวจสอบสุขภาพ และปฐมพยาบาลเบื้องต้นกับประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมกิจกรรม หรือนักกีฬาที่ได้รับอุบัติเหตุระหว่างดำเนินกิจกรรมเรือพายและท่องเที่ยวในชุมชน และพิจารณาส่งต่อผู้ป่วยที่มีอาการหนักตามที่เห็นสมควร โดยร่วมมือ อสม. แต่ละตัวแทนทั้ง 4 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน

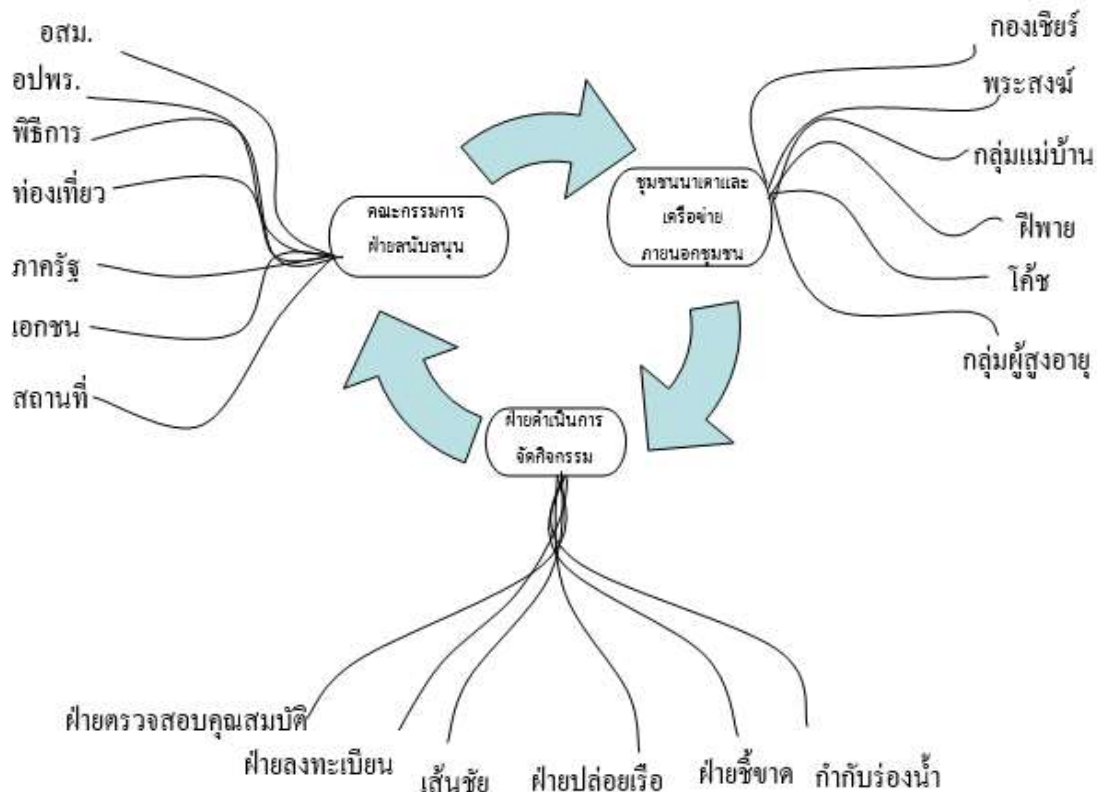
2.8 คณะกรรมการจัดการแข่งขัน ประกอบด้วย ฝ่ายลงทะเบียน/ สุนัขบัตร ฝ่ายตรวจสอบคุณสมบัติ ฝ่ายปล่อยเรือ ฝ่ายกำกับร่องน้ำ ฝ่ายชี้ขาด ฝ่ายเรือกู้ภัย ปฏิบัติหน้าที่ รับสมัครเรือแข่ง ตรวจสอบรายชื่อฝีพาย จับฉลากประกบคู่เรือ แบ่งสายการแข่งขัน ตรวจสอบผลการแข่งขัน ตรวจสอบคุณสมบัติ ควบคุมและกำกับการปล่อยเรือ กำกับร่องน้ำตั้งแต่จุดปล่อยไปถึงเส้นชัย ตัดสินชี้ขาดการแข่งขัน ส่วนฝ่ายเรือกู้ภัยปฏิบัติหน้าที่คอยช่วยเหลือฝีพายที่ประสบอุบัติเหตุระหว่างทำการแข่งขัน (เตรียมเรือพร้อมในการอำนวยความสะดวก) โดยใช้ตัวแทนที่ได้รับการ

อบรม สัมมนาเกี่ยวกับระเบียบการแข่งขันเรือของชุมชน และบูรณาการร่วมกับ คณะกรรมการเรือพายของอำเภอท่าวังผามาร่วมในการตัดสินด้วย จำนวนทั้งสิ้น 10 คน (และเยาวชนฝึกหัดตามความเหมาะสม)

2.9 คณะกรรมการจัดกิจกรรมพิเศษ มีหน้าที่ดำเนินการกิจกรรมสันตนาการ ทดสอบสมรรถภาพตรวจวัดสุขภาพให้กับผู้ร่วมกิจกรรมกีฬาเรือพาย จำหน่ายของที่ระลึก เสื้อ จั๊กบอร์ด ให้ความรู้ประวัติความเป็นมาของเรือพายอำเภอท่าวังผา ประกวดเรือจำลอง และแนะนำให้ความรู้และเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน และกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ชุมชนและผู้นำชุมชนได้ร่วมกันสรรหาทรัพยากรหรือทุนมนุษย์โดยการบูรณาการบุคลากรที่มีอยู่ในชุมชน และเป็นเครือข่ายนอกชุมชนไว้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรม ดังภาพที่ 4-5

ภาพที่ 4-5 ภาพการประกวดเรือจำลองและแสดงสินค้าและบริการ

ภาพที่ 4-6 ทรัพยากรหรือทุนมนุษย์ในการคัดเลือกบุคลากรในชุมชน

3. ประชาสัมพันธ์การแข่งขัน ซึ่งแจ้งเส้นทางาท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านสื่อท้องถิ่น ตำบลริม อำเภอท่าวังผา

4. ดำเนินกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในชุมชน ดังกล่าวจัดขึ้น ระหว่างวันเสาร์ที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2561 ตั้งแต่เวลา 08.00 น.-16.00 น. ณ สนามหน้าวัดนาตา ตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน (แข่งและกิจกรรมท่องเที่ยววันเดียวจบ) ระยะเวลากำหนดวันรับสมัคร ตลอดเสร็จสิ้นการแข่งขัน

รับสมัครตั้งแต่ 1-15 มกราคม พ.ศ. 2561

สถานที่รับสมัคร บ้านประธานเรือพายชุมชนนาตา

จับสลากแบ่งสาย วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2561 ณ ศาลาประชาคมวัดนาตา เวลา 13.00 น. หลักฐานการสมัคร (ผู้ใหญ่บ้านเซ็นรับรอง)

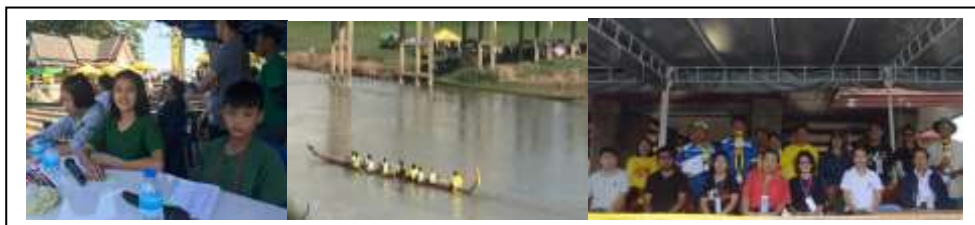
กำหนดการพิธีเปิด-ปิดการแข่งขันในวันเสาร์ที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2561 61

กิจกรรมประกอบด้วย กิจกรรมเรือพายประเภทการแข่งขัน/ ระเบียบการแข่งขัน เรือ 5 ฝีพาย และเรือ 10 ฝีพาย แบ่งออกเป็น 3 ประเภท 1 ประเภทสาริต 1 ประเภทสวยงาม คือ

- ประเภท 5 ฝึพาย รุ่น ผู้สูงอายุ 40 ปี ขึ้นไป
 - ประเภท 10 ฝึพาย ประชาชนทั่วไป
 - ประเภท 10 ฝึพาย เยาวชนชาย-หญิง
 - ประเภท 5 ฝึพาย อ้วนน้ำหนักรวมกัน ไม่ต่ำกว่า 400 กิโลกรัม (สาธิตฯ)
 - ประกวดเรือสวยงาม หรือเรือเอกลักษณ์นาน/ เรือจำลอง
- กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาตลอดการแข่งขัน มีดังนี้
- กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พันธุ์ปลา
 - กิจกรรมท่องเที่ยวสวนสมุนไพรท้องถิ่น
 - กิจกรรมในงานการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารพิษและผลิตภัณฑ์ชุมชน
 - กิจกรรมการเรียนรู้วิถีการประกอบอาหารและรับประทานอาหารพื้นเมือง
- สำหรับรางวัลในการแข่งขันแบ่งออกเป็น รางวัลการแข่งขัน แบ่งเป็นถ้วยรางวัล แต่ละประเภท ประกอบด้วย ถ้วยรางวัลชนะเลิศ รองชนะเลิศอันดับ 1 รองชนะเลิศอันดับ 2 ประเภท และรางวัลปลอบใจ

5. สรุปผลการแข่งขันและปัญหาอุปสรรคโดยชุมชน วันอาทิตย์ที่ 28 มกราคม

พ.ศ. 2561

ภาพที่ 4-7 กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ สังเกตแบบมีส่วนร่วมในชุมชน

ส่วนที่ 3 ชั้นสังเกต (Observation)

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการเก็บข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยในชุมชน ดำเนินการสังเกตการแบบมีส่วนร่วมการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน และจากการขอไปสอบถามประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเรือพายและกิจกรรมส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านนาเดา ความพึงพอใจในการใช้บริการกิจกรรมเรือพาย ได้รายละเอียดตามกระบวนการดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด คือ การเป็นคณะกรรมการในชมรมและการได้ร่วมเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมและแนวทางแก้ไข ปัญหาการจัดกิจกรรมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม จะเห็นได้ว่าทุกคนในชุมชนมี บทบาทหน้าที่ที่ตัวเองได้รับผิดชอบ แยกออกเป็นด้าน ๆ ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการวางแผน พบว่า สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นในด้านการวางแผน แก้ไขปัญหาความไม่เข้มแข็งในการจัดกิจกรรม เรือพายในชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการชมรม การให้ข้อมูลจากชุมชนเพื่อ เป็นแนวทางในการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมและเข้ากับบริบทของชุมชนบ้านนาเตา การมีส่วนร่วมใน การระดมทุน ร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม จากการศึกษาแบบมีส่วนร่วมจะเห็นได้ว่า การวางแผนยัง เป็นการบริหารจัดการแผนที่ยิ่งชุมชนมากกว่างบประมาณ ซึ่งชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ จะเห็นได้ จากการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของ ชุมชน

1.2 ด้านการจัดองค์กร ข้อสังเกตจากการปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ยังต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชน ข้างเคียง เนื่องจากชุมชนบ้านนาเตา ยังขาดแคลนผู้ที่มิ่ใจรักและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพจะเห็นได้จากการร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละฝ่ายที่ ได้รับมอบหมายหรือการประสานงานจากผู้นำชุมชน

1.3 ด้านการนำไปปฏิบัติ ข้อสังเกตจากการนำไปปฏิบัติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใน กิจกรรมทุก ๆ ฝ่าย มุ่งเน้นในเรื่องของความร่วมมือ การแบ่งงานกันตามหน้าที่ และปฏิบัติอย่างเต็ม กำลังความสามารถ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือและดำเนินกิจกรรมไปด้วยความสมัครใจและเต็มใจ ส่งผลให้กิจกรรมต่าง ๆ ออกมามีประสิทธิภาพเป็นอย่างดี

1.4 ด้านการควบคุม หากชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล ข้อสังเกตจากการปฏิบัติ กิจกรรมสมาชิกในชมรมควรมีส่วนร่วมในการสะท้อนผล ระดมความคิดและร่วมกันประเมิน และ เสนอแนวทางแก้ไข หากกิจกรรมดังกล่าวประสบปัญหา ร่วมกันปรึกษาหารือกับเพื่อนสมาชิกใน ชมรมหรือในชุมชน เพื่อทบทวนผลการดำเนินการการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงกีฬาแล้วความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป มีการตรวจสอบอย่างชัดเจน โปร่งใส เช่นการตรวจสอบ ด้านการเบิก-จ่าย ต่าง ๆ ในกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสัมพันธ์กันตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการใน ครั้งนั้น ๆ

1.5 ด้านการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ยังขาด การบูรณาการร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน รวมถึงชุมชนเอง อาจไม่ได้ให้ความสำคัญหรือความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการให้เป็นระบบ

ส่วนที่ 4 การสะท้อนผล (Reflection)

1. สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความ เข้มแข็งของชุมชน โดยการประชุมเพื่อถอดบทเรียน นำมาสะท้อนผลจะเห็นจากการร่วมกันของ สมาชิกในชุมชนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง กีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน โดยได้รับประโยชน์จากการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ คือ ความร่วมมือ ของคนในชุมชน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและได้เผยแพร่และอนุรักษ์ไว้ซึ่งวัฒนธรรมการแข่งเรือพาย ของชุมชนบ้านนาเตา

2. ชุมชนร่วมกันสะท้อนปัญหา อุปสรรค และ การวางแผนแก้ไขปัญหา โดยการบริหาร จัดการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบไปด้วย หลาย ๆ กลุ่ม ทีมคณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรม ชมรมเรือพาย กลุ่มผู้นำเยาวชน ตัวแทน ชมรมผู้สูงอายุในชุมชน ตัวแทนทีมกีฬา ผู้ฝึกสอน ปราชญ์ชาวบ้าน กลุ่ม อสม. กลุ่ม อปพร. รวมถึงนักท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน ร่วมกันประเมินกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง กีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อปรับปรุงและพัฒนา เป็นกระบวนการส่งเสริมพลังชุมชน โดย ชุมชนจะเป็นผู้ร่วมกันกำหนดการประเมินและประเมินความเข้มแข็งร่วมกัน 9 มิติ

2.1 มติการมีส่วนร่วม ผลการประเมินจากตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม ดังกล่าวร่วมกันประเมิน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสมาชิกในชุมชน อยู่ในระดับ 5 หมายถึง สมาชิกทุกกลุ่ม เข้าร่วมประชุมเพื่อปรึกษาหารือร่วมแลกเปลี่ยนและร่วมในการตัดสินใจ พร้อมกับวางแผนเพื่อดำเนินการแก้ไข้ปัญหา (มีการออกแบบวางแผนเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรม) ทั้งนี้ ชุมชนนาเตามีข้อ ได้เปรียบด้านพื้นที่ติดแม่น้ำ เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมเรือพายและการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงกีฬาเชิงอนุรักษ์ ซึ่งบริบทอาชีพของชุมชนส่วนใหญ่ทำอาชีพเกษตรกรรม

2.2 มติความสามารถในการประเมินปัญหา ผลการประเมินจากตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการจัดกิจกรรมดังกล่าวร่วมกันประเมิน การมีส่วนร่วมในการประเมินปัญหา อยู่ในระดับ 4 หมายถึง ชุมชนระบุปัญหา วิธีแก้้ปัญหา และการลงมือทำ นำผลการประเมินมาใช้สร้าง ความ เข้มแข็งให้กับการวางแผนชุมชน ซึ่งเป็นการสนับสนุนกระบวนการสร้างรูปแบบงานวิจัยเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ที่จะเข้ามามีบทบาทในการกำหนดทิศทาง การวางแผน การจัดการองค์กร การชี้แนะ และการควบคุม และสามารถนำประเด็นปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่มีอยู่ ในชุมชนมาช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

2.3 มิติผู้นำชุมชน ผลการประเมินจากตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมดังกล่าว ร่วมกันประเมินผู้นำชุมชน อยู่ในระดับ 5 หมายถึง ผู้นำชุมชนมีความสามารถในการทำงานให้กับชุมชนเต็มที่ องค์กรในชุมชนให้การสนับสนุนเต็มที่ ผู้นำทำงานร่วมกับกลุ่มภายนอกเพื่อเพิ่มทรัพยากรในการบริหารจัดการกิจกรรม จะเห็นได้จากการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนสามารถประสานงานและใช้ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในชุมชน เหมาะสมตามความสามารถและความรู้ เรื่องการจัดกิจกรรมเรือพายของชุมชน มามีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบกิจกรรมต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

2.4 มิติด้าน โครงสร้างองค์กร ผลการประเมินจากตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมดังกล่าวร่วมกันประเมิน โครงสร้างองค์กร อยู่ในระดับ 4 หมายถึง ภายในชุมชนมีหลายองค์กรที่ทำงานเชื่อมโยงกันอย่างมีส่วนร่วม จะเห็นได้จากการประสานความร่วมมือกับชุมชนข้างเคียง รวมถึงการประสานงานขอความร่วมมือในทุกภาคส่วนที่มีอยู่ในชุมชน ได้เป็นอย่างดี อาทิ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลสนับสนุนเครื่องเสียง ความร่วมมือกันของเจ้าหน้าที่ อสม. อปพร. ให้ความร่วมมือในด้านการตรวจสอบสุขภาพ และการรักษาความปลอดภัยตลอดการจัดกิจกรรม

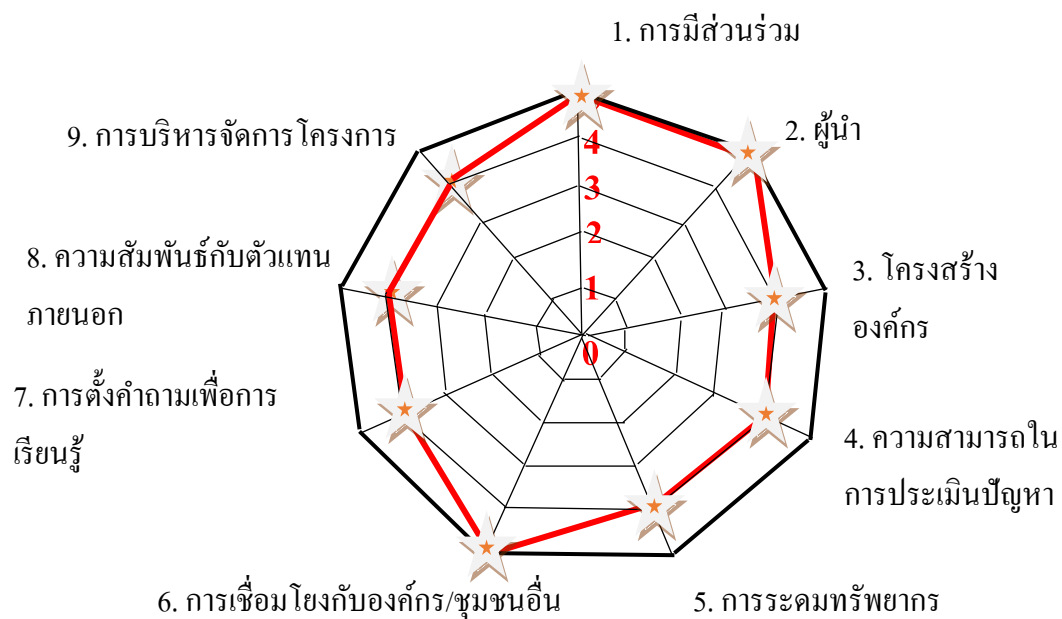
2.5 มิติด้านการระดมทรัพยากร ผลการประเมินจากตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมดังกล่าวร่วมกันประเมินด้านการระดมทรัพยากร ผลการประเมินอยู่ในระดับ 4 หมายถึง การระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนไปใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมและการท่องเที่ยวรวมถึงบูรณาการทรัพยากรภายนอกชุมชนร่วมด้วย มีการปรึกษาหารือกันในเรื่องการกระจาย แต่ยังไม่ทั่วถึง จะเห็นได้จาก ความร่วมมือของคนในชุมชนในทุก ๆ ขั้นตอน ในการร่วมกันสร้างรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน รวมถึงชุมชนผู้ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรมร่วมกันสะท้อนผล เพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินกิจกรรมในครั้งต่อไป

2.6 มิติด้านการเชื่อมโยงกับองค์กร/ ชุมชนอื่น ผลการประเมินจากตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมดังกล่าวร่วมกันประเมินด้านการเชื่อมโยงกับองค์กร/ ชุมชนอื่น ผลการประเมินอยู่ในระดับ 5 หมายถึง มีการเชื่อมโยงเพื่อเพิ่มทรัพยากร งบประมาณ และสมาชิกใหม่ การตัดสินใจร่วมกันเพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนามากขึ้น เนื่องจากบริบทเดิมของชุมชนมีความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างชุมชนข้างเคียง ทำให้การนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของแต่ละชุมชน มาบูรณาการใช้ร่วมกัน งบประมาณก็ได้มาจากการระดมทุนของคนในชุมชน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สืบเนื่องมาจากการที่สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันในทุก ๆ ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของคนในชุมชน

2.7 มติการตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ (ถามว่าทำไม) ผลการประเมินจากตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมดังกล่าวร่วมกันประเมินด้านการตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับ 4 หมายถึง ชุมชนมีการเสวนาระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ค้นหาวิธีการแก้ไขและทดสอบวิเคราะห์ตนเอง จะเห็นได้จากการระดมสมอง คิด วิเคราะห์หาแนวทางปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน สังเกตแบบมีส่วนร่วมของทุก ๆ ฝ่าย เพื่อเสนอแนะแนวทาง วิธีป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาระหว่างดำเนินกิจกรรม

2.8 มติด้านการบริหารจัดการโครงการ ผลการประเมินจากตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมดังกล่าวร่วมกันประเมินด้านการบริหารจัดการโครงการ อยู่ในระดับ 4 หมายถึง ชุมชนมีการวางแผน กำหนดนโยบาย โดยตัวแทนองค์กรภายนอกภาคีเครือข่ายภายนอก เกิดการเชื่อมโยงมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของของชุมชน ทั้งนี้ อาจจะมีบางขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรมที่ขาดการประสานงาน การติดต่อสื่อของคณะกรรมการในแต่ละฝ่าย เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ชุมชนร่วมกันคิดและนำมาปฏิบัติเป็นชุมชนแรก เพื่อเป็นต้นแบบให้กับชุมชนข้างเคียงได้นำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมต่อไป

2.9 มติความสัมพันธ์กับตัวแทนองค์กร ผลการประเมินจากตัวแทนผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมดังกล่าวร่วมกันประเมินด้านความสัมพันธ์กับตัวแทนองค์กร อยู่ในระดับ 4 ชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ ตัวแทนองค์กรภายนอกเพียงช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการฝึกอบรมและการสนับสนุนในด้านอื่น ๆ เนื่องจากการสร้างรูปแบบในครั้งนี้ได้นำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สมาชิกในชุมชนและภายนอกชุมชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละฝ่าย ในกิจกรรมดังกล่าว ได้มีความร่วมมือของคนภายนอกชุมชนได้มีส่วนช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เช่น อำนวยความสะดวกค้นสถานที่ อุปกรณ์เรือ เพื่อให้การจัดกิจกรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

ภาพที่ 4-8 ระดับการมีส่วนร่วมในประเมินความเข้มแข็งของชุมชนใน 9 มิติ

รูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

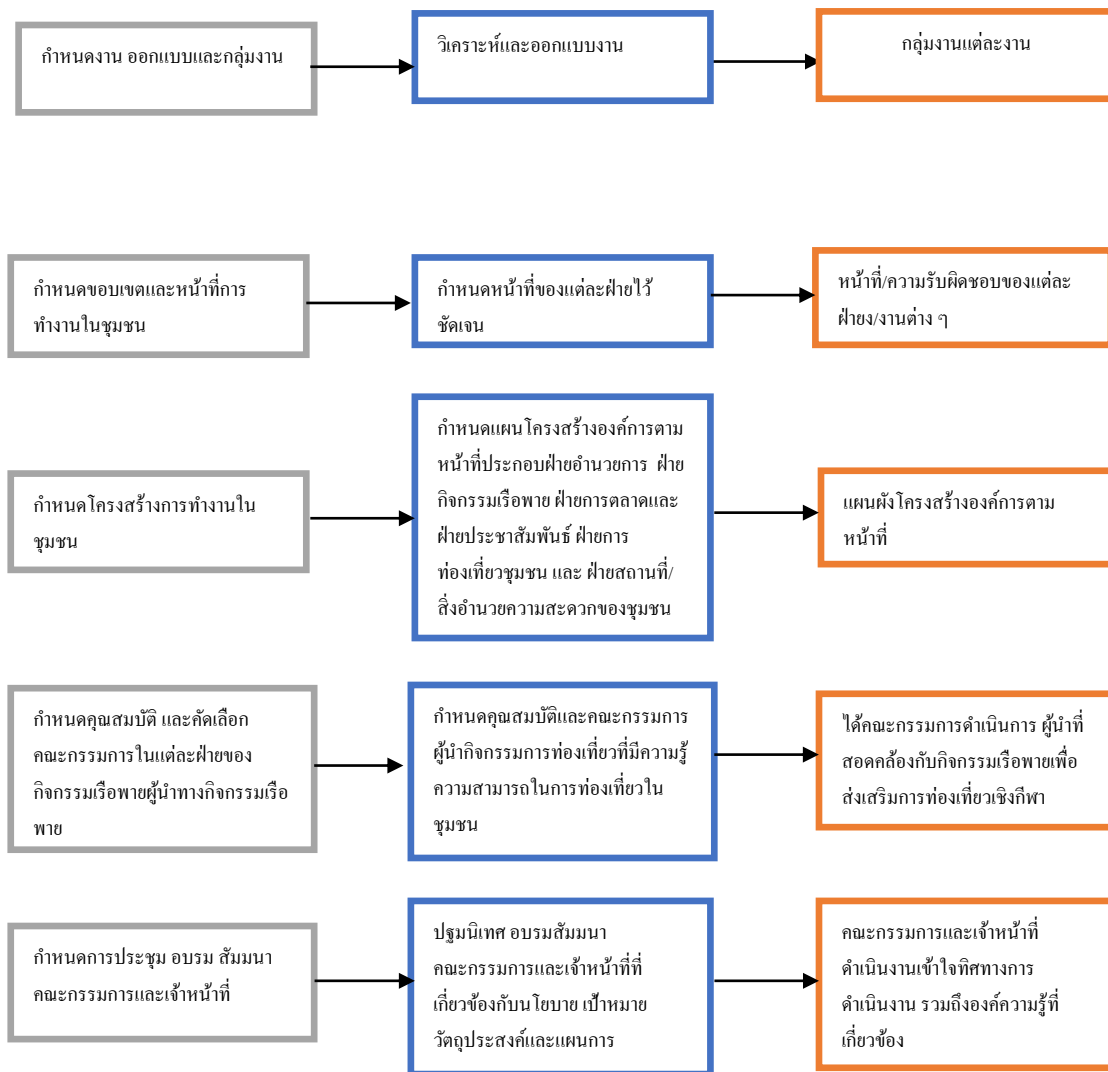
การวางแผน (Planning)	การจัดองค์กร (Organizing)	การนำไปปฏิบัติ (Implementing)	การควบคุม (Controlling)
<ol style="list-style-type: none"> 1. กำหนดหน่วยงาน/ชุมชนหลักในการรับผิดชอบ 2. กำหนดผู้รับผิดชอบ/คณะกรรมการในชุมชน 3. กำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ 4. กำหนดแผนการดำเนินงาน/แผนปฏิบัติงานของชุมชน 5. ชุมชนร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินงาน 6. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนด้านบุคลากร 7. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนด้านงบประมาณ 8. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก 9. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนด้านการตลาด 10. ชุมชนร่วมกัน กำหนดแผนการตลาด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนร่วมกันกำหนดงาน ออกแบบและจัดกลุ่มงาน 2. ชุมชนร่วมกันกำหนดขอบเขตและหน้าที่การทำงาน 3. ชุมชนร่วมกำหนดโครงสร้างชมรม 4. ชุมชนร่วมกำหนดคุณสมบัติ และคัดเลือกผู้นำกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา 5. ชุมชนกำหนดการอบรม สัมมนา คณะกรรมการดำเนินการ และเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การบูรณาการสมาชิกในชุมชนบ้านนาตา ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเรือพายท้องถิ่น 2. กระบวนการ: สมาชิกในชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน <ol style="list-style-type: none"> 2.1 กิจกรรม (Activities) 2.2 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) 2.3 การคมนาคมและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) 2.4 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) 2.5 ที่พัก (Accommodation) 3. ผลที่ได้รับ: ชุมชนได้รับประโยชน์ด้านสุขภาพ สังคม : สามัคคี และความเข้มแข็งของชุมชน เศรษฐกิจ : กระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน วัฒนธรรม: ชุมชนมีความสามัคคี และเสริมความเข้มแข็ง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนร่วมกันสะท้อนผลในแต่ละด้านให้ครอบคลุมตามกระบวนการ PAR 2. จัดทำคู่มือเพื่อควบคุมการปฏิบัติงาน ทุกขั้นตอน 3. ประเมินให้สอดคล้องกับมาตรฐาน โดยการสะท้อนผลโดยชุมชน 4. ปรับปรุงแก้ไข

ภาพที่ 4-9 รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งชุมชน

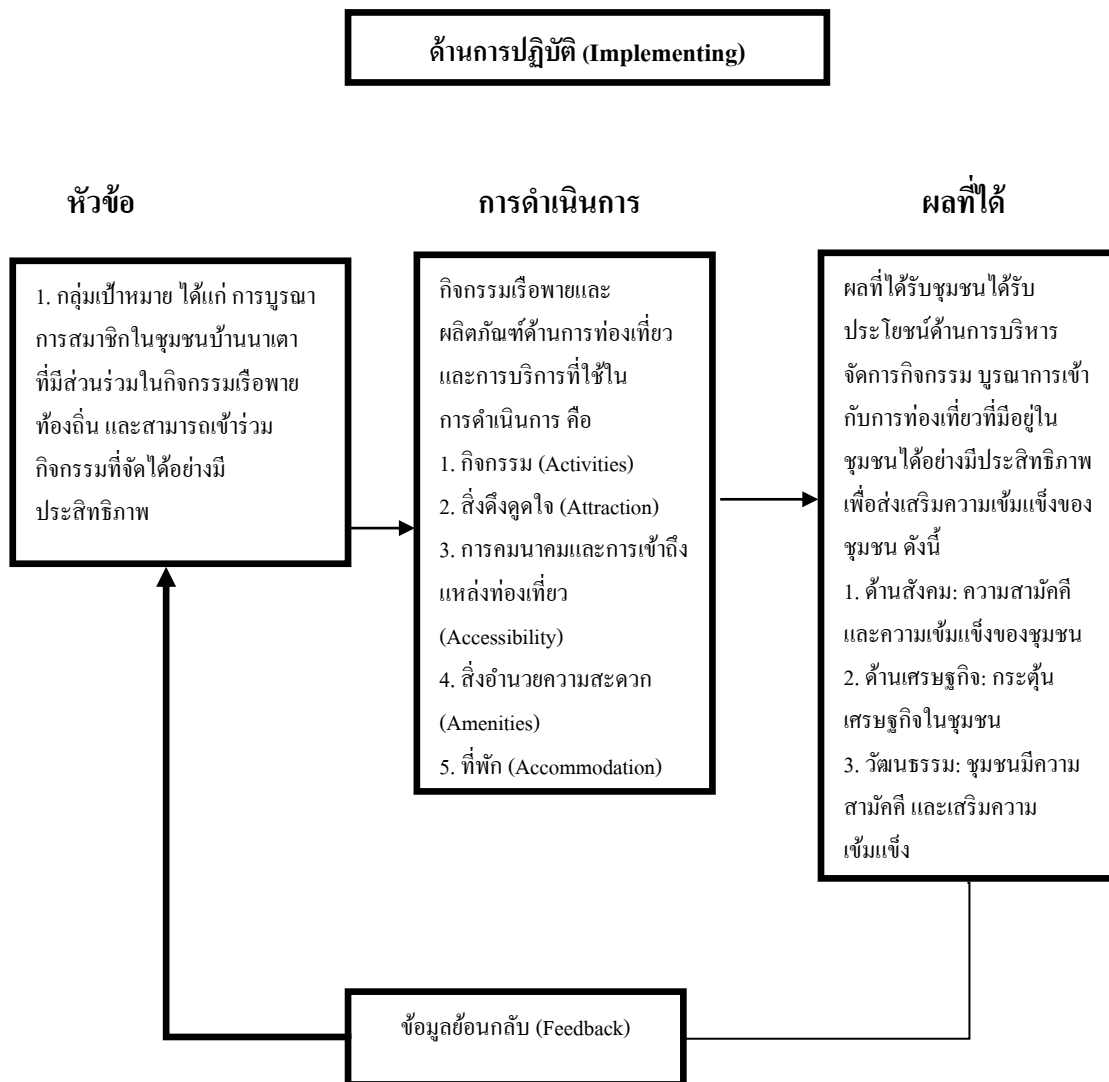

ภาพที่ 4-10 รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการวางแผน

ด้านการจัดองค์กร (Organizing)

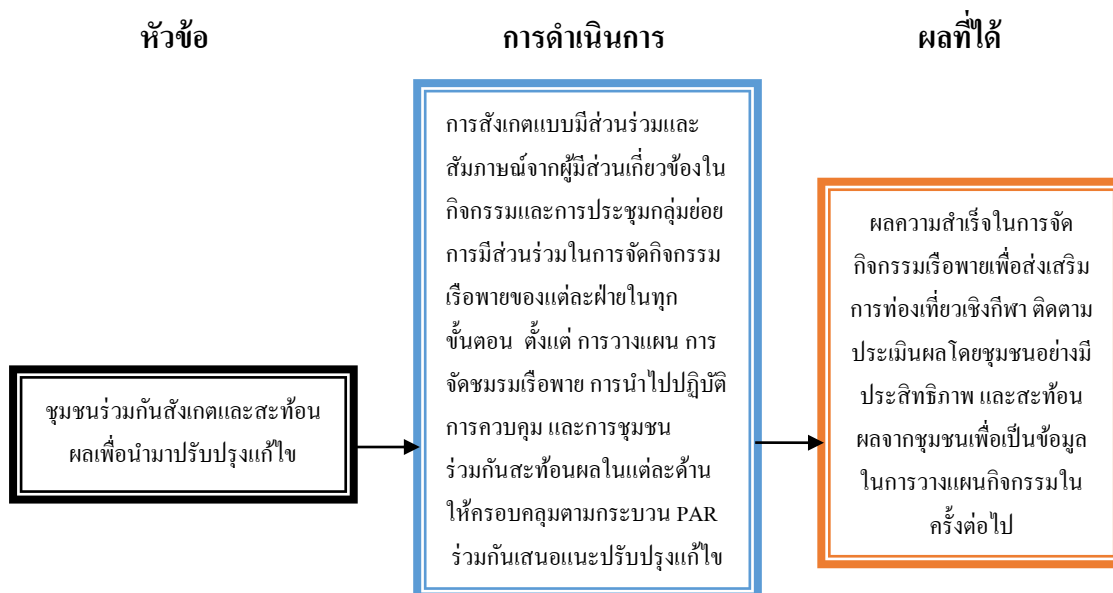

ภาพที่ 4-11 รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการจัดองค์กร

ภาพที่ 4-12 รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการปฏิบัติ

ด้านการควบคุม (Controlling)

ภาพที่ 4-13 รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการควบคุม

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน เป็นการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) ที่เน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนจนส่งผลให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

การดำเนินวิจัยครั้งนี้ได้ลงพื้นที่ตำบลลิม อำเภотаวังผา จังหวัดน่าน เป็นพื้นที่ศึกษาโดยมุ่งศึกษาเฉพาะชุมชนบ้านนาเตา หมู่ที่ 3 เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน โดยผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้านี้ ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมการแข่งขันเรือพายในจังหวัดน่าน 2) กลุ่มนักวิชาการด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมจังหวัดน่าน ร่วมกับกลุ่มผู้ที่มีความคุ้นเคยและใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวหรือผู้มีความรู้ความเข้าใจในทรัพยากรการจัดการแข่งขันเรือพายและการท่องเที่ยว 3) สมาชิกในชุมชน

การจัดการชุมชนเข้มแข็งโดยอาศัยรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน มุ่งเน้นที่หลักการจัดการภายในชุมชนมีหลักการที่สำคัญ คือ

1. การช่วยความคิด หมายถึง การระดมความคิดร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดการกิจกรรมในชุมชน ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของหลักการ PAR (Participatory action research)
2. หลักการ PAR คือ การดำเนินการพัฒนาและวิจัยการพัฒนาพร้อมกันไปโดยเจ้าหน้าที่และประชาชนร่วมมือกันหลักการดังกล่าวจะทำให้ทราบได้ว่าการดำเนินการเป็นไปตรงเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรคอะไรบ้าง มีแนวทางแก้ไขอย่างไร
3. หลักการพึ่งตนเอง ซึ่ง การที่ชุมชนจะพึ่งตนเองได้นั้น มีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 5 ประการ คือ 1) เทคโนโลยี เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ 2) มีอาชีพและรายได้พอเพียง และเกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน

สรุปผล

รูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนที่มาจากความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ ประกอบด้วยการบริหารจัดการ POIC คือ การวางแผน (Planning) การจัดการองค์การ (Organizing) การชี้้นำ (Implementing) การควบคุม (Controlling) และส่วนประสมการตลาด (7P) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยเทคนิคเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (P-A-O-R) คือ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันสังเกต ร่วมกันสะท้อนผล โดยสรุปรูปแบบ ดังนี้

ด้านการวางแผน (Planning) จากกระบวนการวิจัยแบบปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนได้ข้อสรุปประกอบในการวางแผนกิจกรรมไว้ 10 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การกำหนดหน่วยงานหลักในการดำเนินงานจากชุมชนที่มีความพร้อมและกำลังประสบปัญหาด้านความร่วมมือของสมาชิกในชุมชน
2. กำหนดผู้รับผิดชอบที่มีอยู่ในชุมชน หรือประสานความร่วมมือจากผู้มีความรู้ความสามารถด้านกิจกรรมเรือพายและการท่องเที่ยวในชุมชน
3. ชุมชนร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ในการดำเนินกิจกรรมดังนี้
 - 3.1 ดำเนินการจัดประชุมประสานงานคณะกรรมการ เพื่อร่วมกันระดมความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมเรือพาย และกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในชุมชน ศึกษาความเป็นไปได้ของกิจกรรม วิเคราะห์ SWOT สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกเพื่อจะได้ทราบถึงบริบทที่เกี่ยวข้องของชุมชนนาตาในการดำเนินกิจกรรม
 - 3.2 กำหนดเป้าหมายของกิจกรรม วัตถุประสงค์ ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน รวมถึงความเป็นไปได้ และความร่วมมือในชุมชนใกล้เคียง การพัฒนารูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
4. ชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมและร่วมกันกำหนดแผนปฏิบัติงาน กำหนดช่วงเวลา กำหนดวันจัดกิจกรรมให้ชัดเจน ดังนี้
 - 4.1 สืบหาความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายในชุมชนข้างเคียง
 - 4.2 ชุมชนร่วมกันวางแผนกิจกรรม ระยะเวลาดำเนินกิจกรรม ช่วงเวลา กำหนดวันจัดกิจกรรมเรือพาย กิจกรรมท่องเที่ยว และกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวทั้งในและนอกชุมชน
 - 4.3 การดำเนินกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

4.4 จัดป้ายให้ความรู้คนในและนอกชุมชน จัดอบรม สัมมนา ให้ความรู้ด้านกฎกติกา การแข่งขันเรือ ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน สถานที่ หรือองค์การทั้งภาครัฐและเอกชนในการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง หรือกิจกรรมที่มีอยู่ในชุมชน

5. ชุมชนร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินการ โดยจัดเส้นทางท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับเวลา บริบทของสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน และความต้องการของคนที่สนใจ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน กำหนดกิจกรรมดึงดูดความสนใจให้กับผู้เข้าร่วมกิจกรรม

6. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนด้านบุคลากร ทั้งนี้ควรพิจารณาจากกิจกรรมและความเหมาะสมกับจำนวนคนที่มีอยู่ในชุมชน หรือประสานความร่วมมือกับชุมชนใกล้เคียง

7. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนงบประมาณ หรือการระดมทุนที่มีอยู่ในชุมชนใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการสนับสนุนงบประมาณจาก เจ้าอาวาสและการดำเนินกิจกรรมเพื่อได้มาซึ่งงบประมาณฯ เช่น การจัดทำสื่อขายเพื่อหารายได้มาดำเนินกิจกรรมเรือพาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

8. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนด้านสถานที่จัดกิจกรรมเรือพายและสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการจัดกิจกรรมและการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน

9. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ โดยการวางแผนกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และการตลาดสู่กลุ่มเป้าหมายของชุมชน

10. ชุมชนร่วมกันสะท้อนผลการจัดกิจกรรมเรือพายในเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

ด้านการจัดองค์การ (Organizing) จำนวน 5 แนวทางในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. ชุมชนร่วมกันกำหนดกิจกรรม และออกแบบและจัดกลุ่มการทำงาน โดยร่วมกันวิเคราะห์ กลุ่มงาน หน้าที่ที่เหมาะสมกับจำนวนคนที่มีอยู่ในชุมชน ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายจัดสถานที่ ฝ่ายประชาสัมพันธ์ ฝ่ายการเงินและด้วยรางวัลหรือฝ่ายของที่ระลึก ฝ่ายปฎิคม ฝ่ายรักษาความปลอดภัยและการจัดการจราจร ฝ่ายปฐมพยาบาล ฝ่ายจัดการแข่งขัน และฝ่ายจัดการท่องเที่ยวในชุมชน และกิจกรรมพิเศษ เช่น การจัดทำสื่อขายเพื่อหาราย กิจกรรมสันตนาการ ทดสอบสมรรถภาพตรวจวัดสุขภาพให้กับผู้ที่ร่วมกิจกรรมกีฬาเรือพาย จำหน่ายของที่ระลึก เสื้อ จัดบอร์ดให้ความรู้ประวัติความเป็นมาของเรือพายอำเภอท่าวังผา ประกวดเรือจำลอง และแนะนำให้ความรู้และเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน และกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ชุมชน

2. ชุมชนร่วมกันกำหนดขอบเขตและหน้าที่การทำงานของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ
3. ชุมชนร่วมกันกำหนดผังโครงสร้างองค์กร ตามบทบาทหน้าที่ ตามความรู้ความสามารถที่มีของแต่ละคน
4. ชุมชนร่วมกันกำหนดคุณสมบัติ คณะกรรมการ วิทยากรให้ความรู้ ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้ที่มีประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเรือพายและ กิจกรรมส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว หรือ วัฒนธรรมของในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

5. กำหนดการประชุม สัมมนา อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎ กติการ่วมกันของ คณะกรรมการแต่ละฝ่ายในการดำเนินกิจกรรมเรือพายและกิจกรรมการท่องเที่ยว

ด้านการปฏิบัติ (Implementing) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. **กลุ่มเป้าหมาย** คือ สมาชิกในชุมชนบ้านนาเตา ที่มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง มีความสามารถ มีจิตอาสา และสามารถเข้าดำเนินกิจกรรมเรือพายและการท่องเที่ยวในชุมชนได้
2. **ชุมชนร่วมในกระบวนการจัดกิจกรรม** กิจกรรมเรือพาย พาย 5 ฝีพาย ประเภทผู้สูงอายุ (40 ปีขึ้นไป) 10 ฝีพาย ประเภทแม่บ้าน/ พ่อบ้าน ไม่จำกัดอายุ 10 ฝีพาย ประเภทเยาวชน 5 ฝีพาย ประเภท อ้วนน้ำหนักรวมกัน ไม่ต่ำกว่า 400 กิโลกรัม (กิจกรรมสาธิต) กิจกรรมระหว่างการแข่งขัน คือ การประกวดเรือสวยงาม/ เรือจำลอง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พันธุ์ปลา การท่องเที่ยวเชิง สมุนไพรท้องถิ่น การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารพิษและผลิตภัณฑ์ชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้วิธีการประกอบอาหารพื้นเมืองการรับประทานอาหารพื้นเมือง การบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนร่วมกันอย่างเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ โดยยึดหลักผลิตภัณฑ์ที่ใช้ ดำเนินการ (5A) ดังนี้

2.1 กิจกรรม (Accommodation) มีหลักในเลือกกิจกรรม ควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน การจัดโปรแกรมกิจกรรมไม่ควรใช้ช่วงเวลาที่ยาวนานเกินไป ควรกระชับเนื่องจากกิจกรรมเรือพายมีข้อจำกัดหลาย ๆ อย่าง เช่น ความปลอดภัย สภาพสิ่งแวดล้อมฤดูกาล จัดให้ตรงตามความต้องการของชุมชน อาจมีกิจกรรมหลักควบคู่กับกิจกรรมเดิมที่มีอยู่แล้ว เช่น การแข่งขันเพื่อความเป็นเลิศ แต่ควรแยกกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน นำกิจกรรมหลักที่ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมเข้ามาประยุกต์ หรือดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน โดยมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โดยมุ่งเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน กิจกรรมหลักควรเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตามบริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ขึ้นอยู่กับความสามารถและภูมิหลังของคนในชุมชน

กิจกรรมประกอบด้วย กิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมการแข่งขันเรือควรจัดให้ครอบคลุมกับทุกช่วงวัยได้มีส่วนร่วมทั้งในกิจกรรมหลักและกิจกรรมเสริม กิจกรรม

ท่องเที่ยวต่าง ๆ ควรเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานผ่อนคลายและเสริมด้วยนันทนาการ กิจกรรมด้านสุขภาพทั้งด้านอาหารเพื่อสุขภาพ การตรวจสุขภาพฟรี หรือมีกิจกรรมทดสอบสมรรถภาพเพื่อเป็นกิจกรรมทางเลือก

2.2 สิ่งดึงดูด (Attraction) การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ควรเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง โดยมีหลักในการเลือก ดังนี้

2.2.1 สถานที่ท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงหลักความปลอดภัย ความสะดวกสบาย เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย บรรยากาศดี และไม่ห่างไกลจากชุมชนแต่คนไม่พลุกพล่าน

2.2.2 ใช้ระยะเวลาน้อยในการเดินทางจากสถานที่จัดกิจกรรมหลักหรือจากที่พัก ไปแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน

2.2.3 หลักในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงความคุ้มค่าและการเชื่อมโยงและแบ่งปันผลประโยชน์

2.2.4 พิจารณาตามความเหมาะสม หากจุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวมาบูรณาการได้ทั้งสุขภาพและการออกกำลังกาย

2.3 การคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) มีหลักในการเลือก ดังนี้

2.3.1 ยานพาหนะควร มีสภาพและสมรรถนะที่มีความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และคำนึงถึงมารยาทและพฤติกรรมของผู้ให้บริการสาธารณะ อาจจะเป็นการสัญจรเรือ หรือรถยนต์ตามความเหมาะสมของพื้นที่ในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

2.3.2 เลือกบุคลากรที่เกี่ยวข้องในแต่ละกิจกรรม เช่น ไกด์นำเที่ยว พนักงานขับรถ หรือ เรือที่มีความชำนาญในเส้นทางและพื้นที่ ทั้งนี้ ควรพนักงานขับรถ ต้องมีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์สาธารณะตามกฎหมาย

2.4 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ได้แก่ การจัดบริการอาหารและเครื่องดื่ม ไว้บริเวณจัดกิจกรรม การบริการด้านการจราจร การพยาบาล ไว้บริการตลอดการจัดกิจกรรม สำหรับกิจกรรมช่วงเย็น เน้นการมีส่วนร่วมในการจัดซุ้มอาหารของแต่ละชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเรือพาย

2.4.1 จัดอาหารพื้นเมือง อาหารท้องถิ่น ที่เหมาะสมและมีคุณค่าทางโภชนาการ และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ถัดกัน ควรมีการควบคุมโดยโภชนาการ

2.4.2 อาหารควรมีเพียงพอต่อปริมาณผู้เข้าร่วมกิจกรรม

2.5 ที่พัก (Accommodation) พิจารณาตามความเหมาะสมกับปริมาณนักท่องเที่ยว มีวิธีดำเนินการเลือก ดังนี้

2.5.1 ควรเลือกที่พักที่ใกล้กับสถานที่จัดกิจกรรม

2.5.2 เลือกที่พักที่มีความปลอดภัย สะอาด สะดวก

2.5.3 ที่พักควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น Wi-fi อินเทอร์เน็ต ฯลฯ และมีพื้นที่ในการจอดรถเพียงพอต่อผู้มาใช้บริการหรือนักท่องเที่ยว

3. ชุมชนร่วมรับผลประโยชน์ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ ดังนี้

3.1 มิติด้านสังคม สมาชิกในชุมชนเกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยน การทำงานเป็นทีม รู้จักการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น มีเครือข่ายทางสังคมเพิ่มมากขึ้น สมาชิกในครอบครัวได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ส่งผลทำให้ชุมชนเข้มแข็งเพิ่มมากขึ้น สร้างความสนิทสนมกลมเกลียวระหว่างชุมชนข้างเคียง มีการยอมรับในกฎกติกาและผลของการแข่งขันที่ชุมชนร่วมกันกำหนด ยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างชุมชน รู้แพ้ รู้ชนะ และ รู้ภัย มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคีปรองดอง โดยใช้กิจกรรมเรือพายเป็นสื่อและส่งเสริมรายได้ในชุมชนอย่างพอเพียง

3.2 มิติทางด้านร่างกาย สมาชิกในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา มีสุขภาพกายที่แข็งแรง ส่งผลให้ไม่เกิดโรคภัยต่าง ๆ อีกทั้งยังลดค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพเมื่อยามเจ็บป่วยอีกด้วย

3.3 มิติทางด้านจิตวิญญาณ กิจกรรมต่าง ๆ เป็นการฝึกความอดทน อดกลั้น ฝึกให้สมาชิกที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมมีสมาธิในการทำงานเพิ่มสูงขึ้น รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน และมีมิตรไมตรีที่ดีต่อกันในชุมชนด้วยกัน สร้างจิตสาธารณะในชุมชนและ ฝึกการให้คนในชุมชนรู้จักการเสียสละเวลา ทรัพย์สินเงินทอง เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนและส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และชุมชนมีความเข้าใจในบริบทความเป็นอยู่อย่างพอเพียง เศรษฐกิจหมุนเวียนภายในชุมชน มีการกระจายรายได้รายได้เข้าสู่ชุมชน สืบเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมเรือพายและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3.4 มิติทางด้านจิตใจ สมาชิกในชุมชนได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อเป็นการผ่อนคลาย หรือเมื่อล้าจากการทำงานในชีวิตประจำวัน ส่งผลทำให้สภาพจิตใจดีขึ้น สนุกสนานรื่นเริง และไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว ช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนมีจิตสาธารณะ

3.5 มิติทางด้านความรู้ สมาชิกในชุมชน ได้เกิดการเรียนรู้ ทางด้านต่าง ๆ เช่น กฎกติกา วิธีการจัดการแข่งขัน ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีอยู่ในชุมชน ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน เรียนรู้งานด้านศิลปหัตถกรรมที่มีอยู่ในชุมชน การเรียนการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีในชุมชน

ด้านการควบคุม (Controlling)

ชุมชนได้ดำเนินการและเกิดการพัฒนา คือ ในการทำงานร่วมกันของชุมชน โดยการปฏิบัติ ชุมชนได้รับผลประโยชน์โดยตรงด้านการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้เกิดการสะท้อนผลร่วมกันอย่างเป็นระบบ และการหาแนวทางแก้ไข บูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงบริบทของชุมชน สามารถนำกิจกรรมต่าง ๆ มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างถูกต้อง และมีการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน โดยชุมชนทั้ง 9 มิติ คือ มิตินำส่วนร่วม มิตินำความสามารถในการประเมินปัญหา มิตินำชุมชน มิตินำโครงสร้างองค์กร มิตินำการระดมทรัพยากร มิตินำการเชื่อมโยงกับองค์กร/ชุมชนอื่น มิตินำตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ มิตินำการบริหารจัดการโครงการ และ มิตินำความสัมพันธ์กับตัวแทนองค์กร

ทั้งนี้ รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน เป็นทิศทางในการพัฒนาที่อยู่ในพื้นฐานการพึ่งตนเองโดยอาศัยกระบวนการจัดการชุมชนในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ โดยมีวิธีคิดที่มีพื้นฐานจากระบบคิดเดิมของชุมชนหรือภูมิปัญญาพื้นบ้านผสมผสานให้เข้ากับวิธีคิดและระบบการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพาย ผสานเข้ากับการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กับบริบทของพื้นที่ และสอดคล้องของรากฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ศาสนาวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามที่สืบทอดมาตั้งแต่อดีตให้คงอยู่และเกิดความยั่งยืนตลอดไป

หลักในการพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็ง มีความสำคัญและสร้างคุณค่าเพราะเป็นประโยชน์ต่อส่วนตนและชุมชน ความรู้สึกมีส่วนร่วมในการรักษาธรรมชาติในชุมชนทั้งที่เป็นสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ วัฒนธรรมประเพณีการแข่งเรือพาย ซึ่งสิ่งเหล่านี้กำลังจะเลือนหายไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน กลับมามีความเข้มแข็ง ทุกคนในชุมชนตระหนักในหน้าที่ที่ต้องรักษาและหวงแหน วิถีชุมชน สอดคล้องกับคำขวัญของอำเภอท่าวังผา “ธรรมชาติงดงาม ข้าวหลามชวนลอง สัมผัสทองเลิศล้ำ จิตกรรมสูงค่า ผ้าลายน้ำไหล ยิ่งใหญ่แข่งเรือ”

อภิปรายผล

กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยเทคนิคเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (P-A-O-R) สามารถช่วยและสนับสนุนชุมชนให้มีการตอบสนองการเรียนรู้ และมีความรู้สึก

เป็นเจ้าของโครงการวิจัย ชุมชนมีการเรียนรู้มีการปรับเปลี่ยนวิธีคิดที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนด้วยตนเองตรงกับความต้องการและความจำเป็นของชุมชน แม้ว่าความจำเป็นหรือความต้องการนั้นจะเป็นสิ่งที่สวนทางกับนโยบายของภาครัฐ การพัฒนาของชุมชนหรือการแก้ไขปัญหาของชุมชนโดยการใช้กระบวนการงานวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ร่วมกันสร้างรูปแบบกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน โดยเน้นเปิดโอกาสให้ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ได้มีโอกาสกำหนดทิศทางการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน สอดคล้องกับกระบวนการจัดการของ Burrow and Kleindl (2013, p. 30) ที่กล่าวว่าหน้าที่ของการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์กร การนำไปปฏิบัติ และการควบคุม

การวางแผน (Planning)

การวางแผนกิจกรรมเรือพายเป็นรูปแบบการดำเนินการเป็นแบบคณะกรรมการ โดยมีหน่วยงานหนึ่งเป็นหลักในการดำเนินการสอดคล้องกับ จินฉัพย ปทุมพร (2560) เนื่องจากเป้าหมายของการวิจัย เป็นการสร้างรูปแบบกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งในชุมชน ไม่ได้อยู่ที่ผลการวิจัยแต่อยู่ที่การมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการสร้างรูปแบบเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนในท้องถิ่น จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้ที่มิประสบการณด้านการบริหารกิจกรรมเรือพายในจังหวัดน่าน ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเรือพายอาทิ เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ฝึกสอน สล่า (ช่าง) นักกีฬาร่วมถึงปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ที่มีความรู้ด้านการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ชุมชนมีการบริหารจัดการการทำงานอย่างเป็นระบบ ข้อมูลที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ ดังนั้น สิ่งสำคัญของงานวิจัยนี้ คือ เพื่อเป็นการให้ความรู้ด้านวิจัยพื้นฐานแก่ชุมชน มีการเชื่อมโยงของทีมวิจัย ผู้ช่วยวิจัย พี่เลี้ยงในการวิจัย และทีมท้องถิ่นร่วมกัน เป็นการประสานงาน ผ่านกระบวนการสื่อสาร 2 ทาง ให้มีความเข้าใจตรงกัน ทั้ง 2 ฝ่าย และต้องรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย เนื่องจากในคนชุมชนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสังคมและการศึกษา การบริหารจัดการให้ทุกฝ่ายเข้ามาเรียนรู้ร่วมกันในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยจึงมีข้อจำกัด และเป็นสิ่งที่ค่อนข้างยาก นอกจากข้อจำกัดแล้วยังประสบปัญหาในการบริหารจัดการด้านเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมของตัวแทนที่เป็นคณะกรรมการร่วมถึงผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเรือพาย กิจกรรมการท่องเที่ยว เนื่องจากทีมวิจัยในชุมชนมีความหลากหลายอาชีพ การจะดำเนินกิจกรรมใด ๆ จึงทำแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้การดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เนื่องจากขั้นตอนในการวิจัยแบบปฏิบัติการ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในทุก ๆ กระบวนการ ชุมชนถือว่ามิบทบาทที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการวิจัยนี้ ต้องผ่านกระบวนการร่วมกันคิด ร่วมกันวิเคราะห์ ร่วมกันเสนอแนะและ

ร่วมกันตัดสินใจ สอดคล้องกับวีระพล ทองมา (2551, หน้า 15) การที่ชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมเต็มกำลังความสามารถ โดยเริ่มที่จาก “คน” ในชุมชน ที่ต้องรู้จักรากเหง้าของตนเองให้ดีเสียก่อน เพื่อเตรียมความพร้อมในการถ่ายทอดข้อมูล คนในชุมชนต้องมีความสามัคคีและพร้อมที่จะเรียนรู้ร่วมกัน จึงทำให้เกิดการดำเนินกิจกรรมเป็นไปด้วยดี เพราะมีผลสืบเนื่องจากความร่วมมือในชุมชนนาตา เพื่อป้องกันปัญหาและแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน จึงมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการปฏิบัติกิจกรรมและการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง ส่งผลทำให้สถานการณ์การจัดกิจกรรมเรือพายในชุมชนมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดีขึ้น และจะสามารถที่นำมาพัฒนาในกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป

การจัดองค์การ (Organizing)

รูปแบบการจัดองค์การในกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาควรมีการบูรณาการหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถในชุมชนและชุมชนข้างเคียง เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ควรมีการกำหนดขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบ จัดกลุ่มงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กำหนดโครงสร้างขององค์กรให้ชัดเจนตามบริบทของคนในชุมชน กำหนดคุณสมบัติและคัดเลือกผู้นำที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับเรือพาย มีความรู้ความสามารถด้านการท่องเที่ยวและการนำเที่ยวทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่ใกล้เคียง การจัดองค์การควรเน้นการบริหารจัดการที่เป็นรากเหง้าของเมืองน่าน กำหนดการปฐมนิเทศ อบรมให้ความรู้ สัมมนาวิชาการให้กับคณะกรรมการและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมของชุมชน เน้นเพื่อพัฒนาให้เกิดความรู้ความสามารถที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ของชุมชน โดยและออกแบบจากกิจกรรมหรืองานที่เกี่ยวข้องในการท่องเที่ยวของชุมชน สอดคล้องกับ Bridges and Roquemore (2004, p. 196) กล่าวในขั้นตอนในการจัดองค์การ ประกอบด้วย การแบ่งงานการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและกำหนดขอบเขตของงาน

ด้านการชี้นำ (Implementing)

รูปแบบในการดำเนินการสู่การนำไปปฏิบัติในชุมชน ควรกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน เช่น เยาวชน ประชาชน ผู้สูงอายุ หรือผู้ที่มีปัญหาด้านสุขภาพน้ำหนักเกินกว่าเกณฑ์ หรือเด็กอ้วน ที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมเรือพายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เกิดอันตราย ไม่เกิดปัญหาที่มีผลกระทบตามมาภายหลังการดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น และควรบูรณาการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมให้ได้มากที่สุด สอดคล้องสิริวดี วงษ์วัชรดำรง (2552, หน้า 1) กล่าวว่า แรงจูงใจของผู้สูงอายุต่อความต้องการทางด้านร่างกาย คือ ต้องการรู้วิธีการดูแลสุขภาพ ที่ถูกต้อง เพื่อให้มีอายุยืนยาวมีความสำคัญมาก อย่างไรก็ตามวัฒนธรรมการแข่งเรือ สมัยอดีตและปัจจุบันมีการ

เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนจากงานประเพณีกฐินพระราชทานในช่วงเทศกาลออกพรรษาไปสู่ เกมกีฬา จนเรือแข่งโบราณที่มีน้ำหนักมากได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบและได้รับอิทธิพลจากเรือแบบ ภาคกลางที่บางและเบากว่าเรือขุด หรือเรือเสด้า ของท้องถิ่นจังหวัดน่าน หากชุมชนการนำรูปแบบ ไปใช้ไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ก็จะทำให้ชุมชนได้รับผลกระทบโดยตรงด้านวัฒนธรรม และประเพณีการแข่งเรือ ซึ่งสอดคล้องกับ สักกัสีห์ พลสันติกุล (2556) ส่งผลให้การแข่งเรือที่ถือเป็นอัตลักษณ์ และสืบทอดมาจากอดีตของวัฒนธรรมและประเพณีของคนเมืองน่าน ถูกลดทอน คุณค่าลงจนนำไปสู่การสูญเสียวัตถุอันสำคัญของเรือในหลาย ๆ พื้นที่ที่จัดการแข่งขันของจังหวัดน่าน

ด้านการควบคุม (Controlling)

การดำเนินการด้านการควบคุมกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งชุมชน ควรมีการควบคุมหรือร่วมกันสะท้อนผลจากชุมชนร่วมกันกำหนดงาน ออกแบบและจัดกลุ่มงาน กำหนดขอบเขตหน้าที่การทำงาน กำหนดโครงสร้างจัดตั้งเป็นชมรม กำหนดคุณสมบัติและคัดเลือกผู้นำกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา กำหนดการอบรม สัมมนา คณะกรรมการดำเนินการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การประเมินผลที่ สอดคล้องกับมาตรฐานและการแก้ไขให้เหมาะสม หรือปรับปรุงกิจกรรมบูรณาการเข้ากับกิจกรรม ที่มีอยู่ในชุมชน ทำให้กิจกรรมดำเนินการเป็นไปตามเกณฑ์ที่ชุมชนร่วมกันกำหนดสอดคล้องกับ ชีรนันท์ ต้นพานิชย์ (2558, หน้า 171-172) และวันชัย มีชาติ (2557, หน้า 293) ที่กล่าวว่า การประเมินผลและการควบคุมควรมีการกำหนดมาตรฐานการดำเนินการควบคุมโดยการสร้าง เครื่องมือในการประเมินและแผน กิจกรรมที่ดำเนินงาน มีวัดผลการดำเนินงานขององค์กรและ ผู้ปฏิบัติงาน มีการเปรียบเทียบผลงานกับมาตรฐาน และมีการแก้ไขปรับปรุงโดยมีการติดตามผล และนำเสนอผลการดำเนินการมาพิจารณาข้อบกพร่องปัญหาอุปสรรคเพื่อพัฒนาและปรับปรุง ต่อไป และสอดคล้องกับชนงกรณ์ คุณทลบุตร 2556 (หน้า 181) ที่กล่าวว่า การควบคุมควรมี การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ประเมิน โดยกำหนดเครื่องมือในการวัดและนำไปใช้ประเมินตามแผนการ ประเมินผลและนำผลที่ได้มาใช้ในการวางแผนและร่วมกันแก้ปัญหาโดยชุมชนต่อไป

ด้านส่วนประสมการตลาด (7P)

รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของ ชุมชนไว้เป็นแนวทางดำเนินการ ไว้ดังนี้ มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายที่มีอยู่แล้วในชุมชนควรถูกรื้อมาใช้ให้เกิดประโยชน์ หาผู้สนับสนุน ร้านค้า ผู้รับเหมา หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่เคยมี อยู่เดิม เช่น สสส. ททท. การวานสินค้า และเครือข่ายไฟฟ้าหงส์สา มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรม เรือพายและการท่องเที่ยวในชุมชน การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชน ประชาสัมพันธ์และ ส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวอนุรักษ์หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้สอดคล้องกับบริบทของ

คนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัฒนาจิตา โกมูทมนิ (2556) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาการตลาดแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนลุงโชคอำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา เพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ซึ่งระบุว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากต่อผลิตภัณฑ์ บุคลากรและกระบวนการในการนำเที่ยวในสวนลุงโชคเช่นกัน สำหรับดำเนินกิจกรรมเรือพายในชุมชน มีการจัดทำสูจิบัตร ประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ วิทยุ Thai PBS อนาคตหากมีการตลาดที่ดี แนวโน้มอาจมีการเก็บค่าบริการเข้าชมการแข่งขันเรือพาย และเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็ควรมีสัญญาผูกมัดในเรื่องค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่ ในการวางจำหน่ายสินค้าและบริการกับพ่อค้าหรือผู้ที่สนใจในนำผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนใกล้เคียงเข้ามาจำหน่ายเพื่อง่ายต่อการบริหารจัดการงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ต่อไป

มิติด้านการมีส่วนร่วมด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ผู้วิจัยร่วมกับชุมชนร่วมกันเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งชุมชน ซึ่งมีการบริหารจัดการในรูปแบบของชมรม เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์กรกลางในการดำเนินกิจกรรม มีโครงสร้างการบริหารจัดการ และการบริการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว รวมถึงการประเมินโดยการสอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำมาพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการบริการให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน คือ ชุมชนร่วมกันเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ในชุมชนให้มีความรู้ ทักษะความสามารถในการจัดการท่องเที่ยว เพิ่มคุณค่าและมูลค่าของต้นทุนทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ที่มีคุณภาพภายใต้ขีดความสามารถของชุมชน เพื่อเพิ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยว โดยมุ่งให้การท่องเที่ยวในชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และรักษาสมดุลให้สอดคล้องวัฒนธรรมประเพณีและบริบทของชุมชน ผลักดันการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนสู่นักท่องเที่ยวภายนอกเข้ามาใช้บริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนในอนาคต และเสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาการทำงานด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน สอดคล้องกับจิตพนธ์ ชุมเกตุ, นัญริชา กลัดงาม และจิรภา จำเริญ (2559) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการแข่งขันเรือยาวเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬารับรู้ถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น การอนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม

ชุมชนนาเตามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในกระบวนการเสนอแนวทางและการตัดสินใจ โดยการทำประชาพิจารณ์ เสนอแนะ รับฟังความคิดเห็น โดยใช้ตัวแทนจากผู้มีความรู้ความสามารถ เข้าร่วมประชุมวางแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมและการท่องเที่ยวในชุมชน และนำแนวทางที่ร่วมกันบริหารจัดการและนำไปทดลองใช้แล้วนั้นมาเผยแพร่ หรือแจ้ง

ให้กับสมาชิกในชุมชนได้ทราบเป็นระยะ ๆ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการลงทุน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนมิได้หลายรูปแบบ ตามความสามารถ ตามความพร้อมของสมาชิกแต่ละคนในชุมชน มีการกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชนหรือท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ มีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน ต่อชุมชน ชุมชนต่อภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน วัตถุประสงค์การศึกษาที่มีอยู่ทั้งในและนอกชุมชน เพื่อเป็นการสนับสนุนด้านกิจกรรมและด้านการท่องเที่ยวในชุมชนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและภูมิปัญญาของคนในชุมชน สอดคล้องกับเรื่องรัตน์ ฤทธิวิรุฬห์ (2541) ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีการแข่งขันเรือยาวสะท้อนถึงพิธีกรรม ความเชื่อ และภูมิปัญญาของคนในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับผีสงเทวดา และพุทธศาสนาอย่างแยกกัน ไม่ออก ตั้งแต่ขั้นตอนการจัดสร้างเรือไปจนถึงการแข่งขันเรือ โดยอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการร่วมงานกัน อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของชุมชนในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในชุมชนและความเข้มแข็งของชุมชนยิ่ง ๆ ขึ้นไป

รูปแบบการมีส่วนร่วมของสมาชิกชมรมเรือพายในการดำเนินกิจกรรมและการบริหารกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน สมาชิกในชมรมเรือพายมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชมรมอย่างแท้จริง ตามกระบวนการวิจัยแบบเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) ทั้ง 4 ขั้นตอน มีการวิเคราะห์ปัญหาและการประเมินศักยภาพของชุมชน ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน การดำเนินกิจกรรมเรือพายและการสะท้อนผลที่เกิดจากการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน จะเห็นได้จากสมาชิกชมรมฯ ยังขาดความรู้และทักษะ ประสบการณ์ในการจัดการด้านการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมด้านการตลาดในชุมชน อีกทั้ง สมาชิกชมรมยังขาดทักษะการคิด วิเคราะห์ในขั้นตอนติดตามประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ภาพรวมของการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการ ชมรมยังให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างแท้จริง จะเห็นได้จากสมาชิกในชมรมเรือพาย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมเรือพาย กิจกรรมการท่องเที่ยวและการส่งเสริมทางด้านผลิตภัณฑ์ในชุมชนต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วมกันคิด ตัดสินใจ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติในหน้าที่ต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ร่วมกันสังเกตในทุก ๆ การทำงานอย่างเป็นระบบและร่วมกันสะท้อนผลเพื่อควบคุมกิจกรรมให้ดำเนินไปในทิศทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน สอดคล้องกับอานนท์ สีดาเพ็ง (2559) ได้ทำการวิจัยรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา โดยการประชุมคณาจารย์การแลกเปลี่ยนทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬา มีองค์ประกอบการจัดการ 4 ด้าน คือ 1) ด้านพื้นที่และฐานทรัพยากรการท่องเที่ยว 2) ด้าน

กระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดการ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม โดยต้องส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงด้วยการจัดตั้งชมรมการท่องเที่ยว ภายหลังจากนำรูปแบบการจัดการดังกล่าวไปใช้ พบว่า ชุมชนมีการรับรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในภาพรวม ว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางบวกหรือมีสภาพดีขึ้น และสอดคล้องกับนำชัย ทนุผล และคณะ (2545, หน้า 146) ที่ระบุว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมที่จะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยน เกิดจากความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมและแสดงออกถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชน หากประชาชนเข้าถึงกิจกรรมได้อย่างแท้จริงแล้ว ก็จะทำให้เกิดการเรียนรู้ เกิดการแลกเปลี่ยนของชุมชนขึ้นในกระบวนการหรือการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ จะทำให้เป็นพื้นฐานในการทำงานอย่างเป็นระบบ หรือได้รับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง จนสามารถนำมาประยุกต์ไปสู่การพัฒนาชุมชน พัฒนาทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังต่อไปนี้

ในการดำเนินกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาชุมชนควรมีส่วนร่วมและเสนอแนะแนวและกำหนดแนวทางร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายร่วมกับงานประเพณีตานก๋วยสลาก เพื่อไม่ให้คนในชุมชนหลงลืมพิธีกรรมทางพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานของงานแข่งเรือที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมพืชรักบี้พายทางน้ำ ส่งเสริมและเผยแพร่ความเข้าใจในอัตลักษณ์ของเรือตำบลท่าวังผา สนับสนุนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชน คณะกรรมการดำเนินการกิจกรรมประจำชุมชนร่วมกันกำหนดกฎ กติกา ของเรือเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน หรือมือสมัครเล่น และการแข่งเรือเพื่อความเป็นเลิศให้ชัดเจน เพื่อบูรณาการผสมผสาน 2 กิจกรรม เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งและเพื่อความเป็นเลิศในกีฬาเรือพายเข้าด้วยกันอย่างลงตัว กิจกรรมเน้นความสนุกสนาน เพลิดเพลิน เน้นทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม และอาจมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรม เพื่อเป็นการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือความต่างกันอย่างไร นอกจากนี้ ยังสามารถนำผลการวิจัยมาช่วยยืนยันรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนดังกล่าว ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงบริบทที่แตกต่างของพื้นที่ บริบทของชุมชนเพื่อให้ส่งเสริมเกิดความเข้มแข็งครอบคลุมทุก ๆ ชุมชนในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลริม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน สิ่งสำคัญหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม ชุมชนควรร่วมกันบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม เรื่องการจัดการขยะ และปฏิภูมิทัศน์ หลังจากการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความ

เข้มแข็งของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยมีการพัฒนาเป็นคู่มือการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ดังรายละเอียดคู่มือในภาคผนวก ค มีการดำเนินการตามรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ด้านการวางแผน ชุมชนควรร่วมกันกำหนดหน่วยงานหลักในการดำเนินงานและผู้บริหารโครงการ เพื่อทราบถึงเป้าหมายหลักในการรับผิดชอบกิจกรรม จากนั้นชุมชนร่วมกันสรรหาคณะกรรมการดำเนินงานโดยชุมชน ทั้งนี้ อาจประสานความร่วมมือไปยังชุมชนข้างเคียงในกรณีที่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถในด้านกิจกรรมเรือพายในอำเภอท่าวังผา เมื่อได้ชุมชนและคณะทำงานเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือจัดประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อระดมความคิด วิเคราะห์ความสภาพแวดล้อม ศึกษาความเป็นไปได้ จุดแข็งและจุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค บริบทของพื้นที่จัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน จากนั้นร่วมกันกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เมื่อได้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ขั้นตอนต่อไป คือกำหนดแผนการดำเนินงานและแผนปฏิบัติงาน โดยสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในชุมชนและนอกชุมชนว่าชุมชนต้องการกิจกรรมแบบใด จากนั้นวางแผนกำหนดการ ระยะเวลาดำเนินการ กำหนดวันดำเนินกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ ตามตารางเวลา ดำเนินการ กิจกรรมคำนึงถึงความเหมาะสมและจุดเด่นของสถานที่ดำเนินกิจกรรมของชุมชน ขั้นตอนต่อไป คือ การกำหนดแผนบุคลากร โดยพิจารณาจากกิจกรรมและการดำเนินการวางแผนกำลังคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทั้งหมด ผู้นำกิจกรรมและอาสาสมัครฝ่ายต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการวางแผนด้านงบประมาณ ทั้งนี้ ในชุมชนอาจมีการระดมแหล่งทุนที่มีในชุมชน เพื่อประมาณค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม คำนวณต้นทุนหรือผลกำไรที่คาดว่าจะได้รับการจัดกิจกรรม จากนั้นดำเนินการวางแผนด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยพิจารณาจากความเหมาะสมและบริบทของพื้นที่ในชุมชน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุถึงกลุ่มเป้าหมาย และขั้นสุดท้ายของการวางแผนคือ การกำหนดร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ และประเมินผลสำเร็จของแผนโดยชุมชน และเพื่อนำผลการประเมินมาแก้ไขปรับปรุง ในการดำเนินกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

2. การจัดองค์กร มีการดำเนินการ คือ ขั้นตอนแรกชุมชนร่วมกันกำหนดงาน ออกแบบและจัดกลุ่มงาน โดยวิเคราะห์และออกแบบงานที่ต้องดำเนินการ จากนั้นชุมชนร่วมกันกำหนดขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จัดโครงสร้างของบุคลากรชมรมเรือพาย และสรรหาบุคลากรที่ร่วมดำเนินงานโดยชุมชนร่วมกันกำหนดตามความเหมาะสมของบทบาทหน้าที่ วิทยากรให้ความรู้เรื่องการจัดกิจกรรมเรือพาย การท่องเที่ยว และการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

ผู้นำกิจกรรม อาสาสมัครในชุมชน เมื่อได้บุคลากรครบถ้วนแล้ว ควรมีการปฐมนิเทศชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมาย รวมถึงแผนการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อสร้างองค์ความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน เพื่อความเหมาะสมของกิจกรรมที่เข้ากับบริบทของชุมชน

3. การนำไปปฏิบัติ กลุ่มเป้าหมาย คือ ชุมชนในพื้นที่ตำบลลิ่ม อำเภอกำแพงแสน ที่มีความพร้อม และการเสียดสละเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมในทุกขั้นตอน กระบวนการ ประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ สถานที่ที่มีความเหมาะสม ปลอดภัย การคมนาคมสะดวก มีสถานที่จอดรถเพียงพอ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุก ๆ ฝ่าย ให้ความร่วมมือในทุก ๆ กิจกรรม มีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น Wifi การเจ้าหน้าที่ดูแลด้านความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน โดยอปพร. มีการบริการด้านพยาบาลโดย อสม. ทั้งนี้ ที่นักท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่ คือ คนในชุมชน ใช้การพักบ้านตัวเองและ เดินทางไปกลับโดยรถส่วนตัว การจัดโปรแกรมการแข่งขันเรือและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในระยะเวลา 1 วันดำเนินการเสร็จสิ้น ประโยชน์จากการเข้ากิจกรรม คือ นักท่องเที่ยวหรือคนในชุมชนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง จิตใจที่เบิกบาน การทำงานร่วมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนและสังคม มีจิตอาสาและจิตสาธารณะและได้รับความรู้เพิ่มขึ้น โดยกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและจุดเด่นของชุมชน หรืออาจมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมร่วมกับ การแข่งขันเพื่อความเป็นเลิศของอำเภอกำแพงแสน และจังหวัดน่านต่อไป

4. การควบคุมเพื่อให้การดำเนินการตามแผน โดยมีการดำเนินการดังนี้ ชุมชนร่วมกันกำหนดตัวชี้วัดร่วมกันสะท้อนผลความสำเร็จในกิจกรรม การควบคุมความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางน้ำ มีการพัฒนาเครื่องมือในการประเมินในแต่ละกิจกรรมโดยชุมชน ชุมชนกับผู้วิจัยร่วมกัน เสนอแนะและทำคู่มือในการปฏิบัติงาน มีการประชุมสม่ำเสมอ เพื่อการเตรียมงาน และการนำเอาปัญหาและอุปสรรคในการจัดกิจกรรมมาร่วมกันแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในครั้งต่อไป เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับคนในชุมชน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องผลประโยชน์ร่วมของการเมืองในท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้อง หากทีมเข้าร่วมการแข่งขันแล้ว ไม่ประสบความสำเร็จเหมือนการบริหารที่ผิดพลาดของผู้นำชุมชน
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนใกล้เคียง
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ ที่สามารถส่งผลให้ระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่นแรงจูงใจเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการพัฒนาศักยภาพตามบริบทของชุมชนต่อไป

4. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงอนาคตเกี่ยวกับเรือพายในจังหวัดน่าน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน กำหนดนโยบาย ตลอดจนแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเรือพายของจังหวัดน่าน ในอนาคต

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ในการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาควรจัดการแข่งขัน เพื่อความเป็นเลิศควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งชุมชน

2. ควรกำหนดกติกาการแข่งขันให้ชัดเจนระหว่าง การแข่งขันเพื่อความเป็นเลิศกับการแข่งขันมือสมัครเล่นให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3. กำหนดกฎกติกาในการบูรณาการการแข่งขันเรือท้องถิ่นร่วมกับการแข่งขันเรือพายเพื่อความเป็นเลิศเข้าด้วยกัน เพื่อยกระดับและสร้างคุณธรรม และความเป็นธรรมให้กับทีมที่เข้าร่วมทำการแข่งขันทุกทีม ประยุกต์ทั้ง 2 ประเภท เข้าด้วยกัน

4. อาจกำหนดระดับการแข่งขัน เป็นดิวิชั่น เพื่อความเหมาะสมกับบริบทของเรือในแต่ละประเภทและยกระดับการแข่งขันเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศต่อไป

บรรณานุกรม

- กนกพร รอดเขียน. (2554). การศึกษาแรงจูงใจในการเลือกจุดหมายปลายทางและความคาดหวังของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ชนบท จังหวัดนครสวรรค์. เข้าถึงได้จาก http://www.bec.nu.ac.th/bec-web/graduate/Tourism_article54.php
- กรมการท่องเที่ยว. (2558). สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย ปี 2558. เข้าถึงได้จาก <http://www.tourism.go.th/view/>
- กรมชลประทาน. (2555). 09 ลุ่มน้ำน่าน. เข้าถึงได้จาก <http://kromchol.rld.go.th/>
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2555). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กัลยาณี สูงสมบัติ. (2550). เอกสารการสอนเทคนิคการจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2553). ททท. แลกเปลี่ยนการตลาดท่องเที่ยวประจำปี 2554. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/Travel/ViewNews.aspx?NewsID=95300>
- กิตติพัฒน์ นนทปัทมกุล. (2546). การวิจัยเชิงคุณภาพในสวัสดิการสังคม: แนวคิดและวิธีการวิจัย. กรุงเทพฯ: ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- กุลวดี แก้วกล้า. (2550). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของข้าราชการเกษียณอายุ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2540). โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกมุทพันธ์ ผลสินธุ์. (2542). การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- โกวิท พวงงาม. (2553 ก). การจัดการตนเองของชุมชน. กรุงเทพฯ: เอ็กโปเน็ท.
- โกวิท พวงงาม. (2553 ข). รายงานการวิจัย การสังเคราะห์และถอดบทเรียนนวัตกรรมท้องถิ่นและการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ต้นแบบการบริหารจัดการภารกิจที่ถ่ายโอน) สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี.

- คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ. (2542). *ความเข้มแข็งชุมชน*. กรุงเทพฯ:
 คณะกรรมการนโยบายสังคมแห่งชาติ. เอกสารเผยแพร่.
- คณะอนุกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาวิกฤตภาคใต้. (2546).
นโยบายสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- คมนัสสิทธิ์ เดชะรินทร์. (2558). *ท่องเที่ยวสไตส์สูงวัยแบบไร้กังวล*. เข้าถึงได้จาก
http://www.healthtoday.net/thailand/elderly/elder_142.html
- จิตพนธ์ ชุมเกต, นัญธิชา กัลดงาม และจีรภา ขำเพ็ญ. (2559). การศึกษารูปแบบการจัดการแข่งขัน
 เรือยาวเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี.
 ใน *การประชุมวิชาการทางบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ ระดับชาติ ครั้งที่ 2*
 (หน้า 594-606). เชียงใหม่: คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
 ราชมงคลล้านนา.
- จินตพัช ปทุมพร. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศใน
 การใช้บริการกิจกรรมเพื่อสุขภาพในหัวหิน ประเทศไทย. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*,
 7(2), 96.
- จิระวัฒน์ อนุวิชานนท์. (2554). *การตลาดการท่องเที่ยวและบริการ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- จุมพล พลภูทธิชีวิน. (2548). ปฏิบัติการวิจัยอนาคตด้วย EDFR. *วารสารบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 1(2), 19-31.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). *การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. (2548). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ:
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. (2550). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ:
 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ฉัตรมงคล จันทราทิพย์. (2552). *การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงกีฬาในจังหวัดสงขลา*.
 ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการ
 ท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิมชัย ปัญญาดี. (2543). *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*.
 เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ชนงกรณ์ กุณฑลบุตร. (2556). *หลักการจัดการ: องค์การและการจัดการสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ:
 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชาย โปธิลิตา. (2552). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ณัฐธินิชา หมิ่นหนู. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลทะเลน้อยและเทศบาลตำบลพนาสูง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง. *Stamford Journal*, 2, 23-28.
- ณัฐพันธ์ เจริญนนท์ และฉัตรยาพร เสมอใจ. (2548). *การจัดการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ณัฐกร วิทิตานนท์. (2556). *ความพร้อมของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดบริการสาธารณะเพื่อรองรับการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชายแดน กรณีศึกษาอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย*. กรุงเทพฯ: แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ดำรงค์ วัฒนา. (2545). *ทฤษฎีองค์การ*. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดำรงค์ วัฒนา. (2547). *เอกสารประกอบการบรรยายทฤษฎีองค์การ*. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). *การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎี และกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทรงวุฒิ เรืองวาทศิลป์. (2550). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในพื้นที่บริการของโรงเรียนล้อมแรดวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทวิช ยะปะนันท์. (2555). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการสร้างรูปแบบการจัดการขยะของเทศบาลตำบลสอง อำเภอสอง จังหวัดแพร่*. การศึกษาด้วยตนเองสาธิตสุขศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรี.
- ธนพรรณ ธานี. (2540). *การศึกษาชุมชน*. ขอนแก่น: เพ็ญพริ้นติ้ง.
- ธนภณ ธรรมรักษ์. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม*, 9(2), 8-70.

- ชราธร ดวงแก้ว และหิรัญญา เดชอุดม. (2550). พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ตำบล โพรงมะเดื่อ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. นครปฐม: โปรแกรมวิชาสาธารณสุขชุมชน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ธานี ตะกรุดทอง. (2546). ความพึงพอใจของสมาชิกต่อการจัดกิจกรรมการตลาดของศูนย์ ออกกำลังกาย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการทางการกีฬา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีรนนท์ ต้นพานิชย์. (2558). รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ของการกีฬาประเทศไทย. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการกีฬา, 15(1), 171-172.
- ธีรศักดิ์ ตีรรักษา. (2546). ความต้องการบริการออกกำลังกายของสมาชิกศูนย์ออกกำลังกาย ขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาพลศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวยษ์. (2543). กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง ประชาคม ประชาสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คลังน่านาวิทยา
- นางพรรณ พิริยานุพงศ์. (2546). คู่มือวิจัยและพัฒนา. นนทบุรี: มายด์ พับลิชชิ่ง.
- นภาพรณ หะวานนท์, เพ็ญสิริ จิระเดชากุล, และสุรวุฒิ ปัดไซสง. (2550). ทฤษฎีฐานรากในเรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- นวรรณ โพธิศรี. (2546). การศึกษาความต้องการในการออกกำลังกายของนักเรียนระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ในโรงเรียนสังกัดเมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นัทธี บุญจันทร์. (2555). การพัฒนาตัวแบบกิจกรรมกีฬาและนันทนาการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. คุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาธุรกิจการกีฬาและการบันเทิง, วิทยาลัยบัณฑิตด้านการจัดการ, มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- นำชัย ทนุผล, ดนุวัต เฟื่องอัน, สุนิลา ทนุผล, โชคดี จรุงคนธ์, ทรงศักดิ์ ภู่น้อย, และมนัส สุภลักขณ์. (2545). การพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2544). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารสังคมศาสตร์และ มนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2(7), 61-62.
- นิตา ชัชกุล. (2557). อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว (พิมพ์ครั้งที่ 6 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เนตรฐิ่ง อยู่เจริญ. (2553). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ การศึกษาของครูสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุริยวิสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (ม.ป.ป.). *การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.watpon.com/boonchom/development.pdf>
- บุญดี บุญญากิจ และกมลวรรณ ศิริพานิช. (2548). *Benchmarking: ทางลัดสู่ความเป็นเลิศทางธุรกิจ*. กรุงเทพฯ: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2554). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548 ก). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548 ข). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2555). *ธุรกิจนำเที่ยว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ชธรรมสาร.
- เบญจวรรณ วงศ์คำ. (2552). *แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม.
- ประเวศ วะสี. (2541). *บนเส้นทางใหม่การส่งเสริมสุขภาพ อภิวัฒน์ชีวิตและสังคม*. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. (2546). *วิถีนุสมัยในศตวรรษที่ 21 สู่กฎหมายใหม่แห่งการพัฒนา. วารสารหมออนามัย, 12(4), 7-21.*
- ปิยนัทร ทองแพง. (2557). *รูปแบบการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุกรณีศึกษาผู้สูงอายุภาคกลาง. วารสารศรีวันลีย์วิจัย, 1(2), 70-75.*
- ปิยพร ทาวีกุล. (2544). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา บ้านไหล่หิน จังหวัดลำปาง. การค้นคว้าแบบอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม, บัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- พงษ์เอก สุกใส, ปัญญา ตั้งขวดี, อนุชา กอนพ่วง, และปกรณ์ ประจัญบาน. (2557). *รูปแบบการบริหารจัดการกีฬาขององค์การบริหารส่วนจังหวัด. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16, 104-115.*
- พะยอม วงศ์สารศรี. (2548). *องค์การและการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุภา.

- พัคตร์ผอง วัฒนสินธุ์ และพสุ เดชะรินทร์. (2542). การจัดการเชิงกลยุทธ์และนโยบายธุรกิจ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนัชิตา โกมุทมนี. (2556). ศึกษาแนวทางการพัฒนาการตลาดแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนลุงโชค อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมาเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ โรงแรมและการท่องเที่ยว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. (2540). การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พีรศักดิ์ วรสุนทรโรสถ. (2542). *Benchmarking: ทฤษฎีบริหารที่กลมกลืน Benchmarking และTQM*. กรุงเทพฯ: พีระเซลแอนด์เซอร์วิส.
- พีรศักดิ์ วัลย์รัตน์. (2552). การกีฬา ความสำคัญของกีฬา. เข้าถึงได้จาก <http://www.pantown.com/group.php?display=content&id=36749&name=content84&area=3>
- เพชรศรี นนท์ศิริ. (2555). รูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตภาคเหนือตอนล่าง. *วารสารวิชาการ การท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 8(2), 47-65.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. (2541). *ประชาคมตำบล* หมายเหตุจากนักคิด สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และพรณทิพย์ เพชรมาก. (2551). *การบริหารสังคม ศาสตร์แห่งศตวรรษ เพื่อสังคมไทยและสังคมโลก*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- ไพโรจน์ ชลารักษ์. (2548). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารราชภัฏตะวันตก*, 1(1), 20-21.
- ภูชงค์ รุ่งอินทร์ และอิชฎิ กุฎอินทร์. (2557). การพัฒนารูปแบบงานส่งเสริมกีฬาและนันทนาการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มหิธร จิตตเกษม. (2554). การศึกษาแรงจูงใจในการออกกำลังกายเป็นกิจวัตรของคนในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพลศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). *การจัดการศึกษา: โดยชุมชน เพื่อชุมชน และสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยร่มเกล้า.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2537). การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (เอกสารประกอบการบรรยาย การสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น). เข้าถึงได้จาก <http://eclass.net.kku.ac.th>

- ยุทธพงษ์ เมษพันธุ์. (2552). *ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารจัดการเทศบาล และงานประเพณีท้องถิ่นให้ยั่งยืน กรณีศึกษา: เทศบาลแข่งเรือยาวประเพณี ณ วัดศิริเจริญเนินหม้อ ตำบล โคกหม้อ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี*. มหาวิทยาลัยนเรศวร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการ โรงแรมและการท่องเที่ยว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- เขาวดี วิบูลย์ศรี. (2544). *การประเมิน โครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนา สายคณิต. (2556). *การบริหาร โครงการ: แนวทางสู่ความสำเร็จ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนาพร ทองเขียว. (2552). *การประเมินผล โครงการสร้างและพัฒนานักวิจัยเชิงคุณภาพ โรงพยาบาลน่าน*. น่าน: โรงพยาบาลน่าน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- ราชนทร์ กาบคำ. (2549). *เรือแข่งเมืองน่าน มรดกล้ำค่า*. น่าน: องค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน.
- เรืองรัตน์ ฤทธิ์วิรุฬห์. (2541). *การแข่งขันเรือยาวประเพณี: สภาพสะท้อนวิถีชีวิตชาวพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาไทยคดีศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- โรบินส์ เอส. พี. และกุลเตอร์ เอ็ม. (2550). *การจัดการและพฤติกรรมองค์กร* (วิรัช สงวนวงษ์วาน, แปล). กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- วันชัย มีชาติ. (2557). *การบริหารองค์การ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วานิสสา ตโนภาส และกองกอนท์ โตชัยวัฒน์. (2554). *พื้นที่ใช้สอยและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อรีสอร์ทสำหรับผู้สูงอายุ*. เข้าถึงได้จาก https://www.researchgate.net/profile/DrKongkoon_Tochaiwat/publication/215909035_Necessary_Usable_Areas_and_Amenities_for_Elderly_Resorts/links/01daa32ef743441_d91215491.pdf
- วารัชต์ มัชยมนุช. (2552). *รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาคณะศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาบริหารศาสตร์, สำนักงานบัณฑิตศึกษา, มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- วรัชต์ มัชฌมบุรุษ. (2554). *แนวทางการพัฒนาเส้นทางกรท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ กรณีศึกษา พื้นที่รอบการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแม่เมาะ จังหวัดลำปาง*. เข้าถึงได้จาก http://www.mis.up.ac.th/download/1342689583_mis03.pdf
- วาโร เฟ็งสวัสดิ์. (2553). *การวิจัยพัฒนารูปแบบ. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 2(4), 2-25.
- วาสนา โฉมดี. (2550). *ความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดบริการใน ศูนย์ฟิตเนส การกีฬาแห่งประเทศไทย. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชา วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- วาสนา บุตรโพธิ์. (2549). *ความคาดหวัง การรับรู้และความพึงพอใจในกลยุทธ์ด้านส่วนประสมทางการตลาดบริการ ของผู้รับบริการในสถานบริหารร่างกายจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.*
- วิกิพีเดีย. (2553). *เรือไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://th.wikipedia.org/เรือไทย>
- วิเชียร วิทยาอุดม. (2558). *การจัดการสมัยใหม่ (พิมพ์ครั้งที่ 2 ปรับปรุงแก้ไข)*. นนทบุรี: ธนัชช.
- วิทยา จันทร์แดง. (2555). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนเข้มแข็งตามแนวปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงในเขตจังหวัดภาคกลางตอนบน. ดุษฎีนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ คุุฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.*
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2545). *การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์ องค์การศึกษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: พิมพ์พิสูทธิ์.
- วีระพล ทองมา. (2551). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์กรการบริหารส่วนตำบลจังหวัด เชียงใหม่ในการบริหารจัดการท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วีระวัฒน์ ปัญญาบูรพา. (2540). *ความคาดหวังในการจัดการบริหารด้านการออกกำลังกายเพื่อ ส่งเสริมสุขภาพของสมาชิกศูนย์สุขภาพในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต, สาขาวิชาพลศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- วีระศักดิ์ กราปัญญา. (2554). *รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ป่าชุมชนบ้าน อ่าวท่าเลน-บ้านท่าพรุ ตำบลเขาทอง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*

- วีระศักดิ์ แก้วทรัพย์ และประวิทย์ ทองไชย. (2559). ส่วนประสมทางการตลาดของนักท่องเที่ยวต่อ
 การชมการแข่งขันเรือยาวประเพณีจังหวัดน่าน. ใน *วารสารสืบเนื่องจากการประชุม
 วิชาการระดับชาติ “นอร์ทเทิร์นวิจัย” ครั้งที่ 3 “วิจัยเพื่อมูลค่า พัฒนาเศรษฐกิจ”* วันศุกร์
 ที่ 26 พฤษภาคม 2560 ณ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น (หน้า 45). ตาก: วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น.
- ศรันพร ชวนเกริกกุล. (ม.ป.ป.). *การสื่อสารและภาพลักษณ์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยเกริก.
- ศิริภรณ์ ภิญ โยชูโต. (2550). *ศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยความร่วมมือ
 ขององค์กรท้องถิ่นและชุมชนบ้านช่วงบุก ตำบลห้วยไร่ อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่.
 วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่น,
 บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.*
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และสมชาย หิรัญกิตติ. (2545). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ศูนย์วิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554).
สรุปดัชนีตัวชี้วัดทางสังคม. เข้าถึงได้จาก www.ssdc.m-society.go.th/themes/social/...
สรุปดัชนีตัวชี้วัดทางด้านสังคม
- โศรยา หอมชื่น และฐานิช ลีมตระกูล. (2555). *T & T: Sports & mega-events tourism:
 E-TAT Tourism Journal*. เข้าถึงได้จาก [http://www.etatjournal.com/web/
 menu-read-web-etatjournal/menu-2012/menu-2012-apr-jun/452-22555-
 tourism-sport](http://www.etatjournal.com/web/menu-read-web-etatjournal/menu-2012/menu-2012-apr-jun/452-22555-tourism-sport)>
- สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2552). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.cbt-i.org/travel.php>
- สนทยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
 โอเดียนสโตร์.
- สนทยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
 โอเดียนสโตร์.
- สนทยา พลศรี. (2550). *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
 โอเดียนสโตร์.
- สมคิด บางโม. (2546). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์.
- สมคิด บางโม. (2548). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์.
- สมคิด บางโม. (2558). *องค์การและการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- สมณะ โพธิ์รักษา. (2544). *แสดงธรรม*. นครปฐม: พุทธสถานปฐมอโศก.

- สมณะ โพธิ์รักษา. (2555). *ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง*. เข้าถึงได้จาก <http://www.asoke.info/04Agriculture/OFNT/KudinfaProject/01Community.html>
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2544). *นันทนาการชุมชนและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมโรจน์ เตียงนิล. (2542). *การศึกษาการรับรู้และความคาดหวังของผู้ปกครองนักเรียนต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนมกุฎเมืองราชวิทยาลัย*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมลักษณ์ ไชยเสริฐ. (2549). *การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในคณะกรรมการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจสถานีตำรวจนครบาล*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรมและสังคม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สมาคมเรือพายแห่งประเทศไทย. (2556). *ประวัติกีฬาเรือยาวประเพณี*. เข้าถึงได้จาก <http://www.rcat.or.th/traditional.html>
- ศักดิ์สิทธิ์ พลสันติกุล. (2556). *การจัดการประเพณีท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการทางวัฒนธรรม (สหสาขาวิชา), บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2551). *ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มน้ำโขง*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2558). *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี*. เข้าถึงได้จาก <http://www.Thai.gov.go.th/>
- สิทธิชัย ธรรมเสนห์. (2555). *รูปแบบการจัดการธุรกิจบริการสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย*. *วารสารมหาวิทยาลัยฟาอีสเทอร์น*, 6(1), 88-99.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2555). *เทคนิคการวางแผนและประเมินผลโครงการ*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.
- สิริพัฒน์ ลากจิต. (2550). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมีส่วนร่วมของประชาชนในการสนับสนุนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สิริรัตน์ สอึ้งทอง. (2546). การรับรู้กิจกรรมการบริการและความพึงพอใจในการบริการของ
 ผู้ใช้บริการที่สถานบริการสุขภาพระดับต้นในจังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์พยาบาล
 ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพยาบาลชุมชน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิริวดี วงษ์วัชรดำรง. (2552). การพัฒนาสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ
 กรณีศึกษา: ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพมิชชั่น อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี. งานนิพนธ์
 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการท่องเที่ยว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สุทธิชัย ปัญญูโรจน์. (2557). การเลือกวิทยากร. เข้าถึงได้จาก <http://www.dr.suthichai.com/>
- สุธี วรประดิษฐ. (2553). การมีส่วนร่วมของชุมชนงานสารสนเทศสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอก
 ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดตราด. ตราด: สำนักงานการศึกษานอกระบบและ
 การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตราด.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). ทฤษฎีสังคมวิทยา (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาวดี ทรงพรวาณิช. (2550). การศึกษาแนวทางการสร้างและพัฒนาระบบเครือข่ายการท่องเที่ยว
 โดยชุมชนพื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุมาลี สันติพลวุฒิ, โสมสกา เพชรานนท์, รสดา เวชฎาพันธุ์, พงษ์เทพ มังคะลี, สมหมาย อุดมวิฑิต,
 สยามพร โยธาสมุทร, แผลมไทย พู่ณิษฐ์, วีรยา ระหว่างบ้าน, สุกัญญา มาคล้าย, เกวลิน
 มะลิ, และณัฐสุชา วุฒิปานี. (2550). ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน: โครงการการจัดทำ
 ระบบฐานข้อมูลและตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การ
 เสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
 สังคมแห่งชาติ.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2548). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสนาะ ดิยาว. (2546). หลักการบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนุชาติ พวงสำลี และวีระบุรณ์ วิสารเทศกุล. (2540). ประชาสังคม: คำ ความคิดและความหมาย.
 กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- อนุวัติ คุณแก้ว, พวงผกา แก้วกรม, กอบกาญจน์ วิเศษรัมย์ และพรรณราย เทียมทัน. (2555).
 การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยความร่วมมือของภาครัฐ องค์กร
 ท้องถิ่นและชุมชนบ้านนาป่า อำเภอมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 14,
 11-20.

- อมรวิชัย นาคทรพร และดวงแก้ว จันทร์สระแก้ว. (2541). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: ข้อคิดแนวทาง และประสบการณ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อลิศรา ชูชาติ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยนโยบายการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรนภา ทศนัยนา. (2559). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬาสำหรับผู้สูงอายุโดยมหาวิทยาลัย*. ปรินญาปรัชญาดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา, คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรุณรุ่ง บุญชนันตพงศ์. (2549). ไม่ใช่เรื่องง่ายกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 1(1), 19-26.
- อักรพงษ์ อ้นทอง. (2546). *ทัศนคติของคนในท้องถิ่นที่มีต่อผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และเชียงราย*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัจฉรา ปุราคำ. (2558). การวางแผนจัดกิจกรรมทางกายสำหรับผู้สูงอายุ. *วารสารสุขศึกษา พลศึกษา และสันทนาการ*, 41(2), 38-49.
- อานนท์ สีดาเพ็ง. (2559). *รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงกีฬาอีสปอร์ตโดยการประยุกต์ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม*. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา, คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อำนาจ ศรีรัตนบัลล์. (2559). *สร้างเสริมสุขภาพ: ด้วยการเสริมพลังชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักสร้างสรรค์นวัตกรรมและโอกาส (สน.6). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- อำภา สุจิณ โน. (2546). *การจัดการศูนย์กีฬาในมหาวิทยาลัยของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการกีฬา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อุษาวดี พูลพิพัฒน์. (2545). *การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เข้าถึงได้จาก http://www.saradd.com/index.php?option=com_content&view=article&id=219:sustainabletourism&catid=25:the-project&Itemid=72
- เอกกมล เอี่ยมศรี. (2555 ก). *กฎของการบริหารความเสี่ยงโครงการ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=783418>
- เอกกมล เอี่ยมศรี. (2555 ข). *PEST, PESTLE, PESTLEE, PESTLIED: PART II*. เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=805848>
- Afthinos, Y., Theodorakis, N. D., & Nassis, P. (2005). Customers, expectation of service in Greek fitness centers. *Management Service Quality*, 15, 246.

- American Productivity & Quality Center. (1996). *Benchmarking: Pure and simple, a quick guide to benchmarking*. Texas: American Productivity & Quality Center.
- Armstrong, M. (1996). *Management processes and functions*. London: CIPD.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), 216-224.
- Bardo, J. W., & Hartman, J. J. (1982). *Urban sociology: A systematic introduction*. New York: F.E. Peacock.
- Bartol, K. M., & Martin, D. C. (1997). *Management* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Bridges, F. J., & Roquemore, L. L. (2004). *Management for athletic/ sport administration: Theory and practice* (5th ed.). London: Educational Services for Management.
- Bright Hub PM Project Management. (2011). *PESTLE Analysis history and application*. Retrieved from <http://www.brighthubpm.com/project-planning/100279-pestle-analysis-history-and-application/>
- Brown, L. A., & Moore, E. G. (1970). The intra-urban migration process: A perspective. *Geografiska Annaler*, 52(1), 1-13.
- Burikul, T. (2009). *Political participation for Thai citizens in a democratic system from the first constitution to the constitution of B.E. 2550*. Nontabuti: King Prajadhipok's Institute.
- Burrow, J., & Kleindl, B. (2008). *Business, principles management* (12th ed.). Mason, OH: South Western.
- Burrow, J., & Kleindl, B. (2013). *Business management* (13th ed.). Mason, OH: South Western.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1977). *Rural development participation: Concept and measures for project design, Implementation and evaluation*. New York: Cornell University.
- Creighton, J. L. (2005). *The public participation handbook: Making better decisions through citizen involvement*. San Francisco: Jossey Bass
- Dickman, S. (1996). *Tourism: An introductory text* (2nd ed.). Sydney: Hodder Education.
- Dijk, J. V. (2006). *The network society*. London: Sage.
- Eisner, E. (1976). Educational connoisseurship and criticism: Their form and functions in education evaluation. *Journal of Aesthetic Education*, 39(2), 192-193.
Retrieved from <http://www.jstor.org>

- Etzel, M. J., Walker, B. J., & William, J. (1997). *Stanton marketing*. New York: McGraw-Hill.
- Forss, K. A. (2005). *An evaluation framework for information, consultation and public participation: Evaluating public participation in policy making*. France: Organization for Economic Co-Operation and Development.
- Gibson, H. J. (1998). Sport tourism: A critical analysis of research. *Sport Management Review*, 1(1), 45-76.
- Goeldner, R. C., & Ritchie, B. J. (2012). *Tourism principles, philosophies* (20th ed.). New Jersey: John Wiley & Sons.
- Hall, C. M. (1992). *Hallmark tourist events: Impacts, management and planning*. London: Belhaven.
- Hanneman, R. A., & Riddlw, M. (2005). *Introduction to social network methods*. Riverside, CA: University of California.
- Haythornthwaite, C. (2005). Social networks and internet connectivity effects. *Information, Communication & Society*, 8(2), 125-147.
- Hinch, T., & Higham, J. (2003). *Sport tourism development*. Sydney: Channel View.
- Hinch, T., & Higham, J. (2004). *Sport tourism development*. New York: Multilingual Matters.
- Hinch, T., & Higham, J. (2005). Sport, tourism and authenticity. *European Sport Management Quarterly*, 5(3), 245-258.
- Kaser, K., & Brooks, J. (2005). *Sports and entertainment*. Mason, OH: Thomson/ South-Western.
- Keeves, P. J. (1988). *Educational research methodology, and measurement: An international handbook*. Oxford: Pergamon Press.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1990). *The action research planner* (3rd ed.). Victoria: Deakin University Press.
- Kinicki, A., & William, B. K. (2011). *Management: A practical introduction* (5th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Ko, D. W., & Stewart, W. P. (2002). A structural equation model of residents' attitudes for tourism development. *Tourism Management*, 23, 521-530.
- Ko, Y. J. (2001). A multidimensional and hierarchical model of service quality in the participant sport industry. *Dissertation Abstracts International*, 61(8), 3101.

- Kotler, P. (2012). *Marketing management*. New Jersey: Prentice Hall.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (1994). *Principle of marketing* (8th ed.). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Kraus, R. G. (2001). *Recreation and leisure in modern society* (6th ed.). Toronto: Jones and Barlett.
- Laverack, G. (2007). *Health promotion practice: Building empowered communities*. New York: McGraw-Hill Education.
- Madaus, G. F., Scriven, M. S., & Stufflebeam, D. L. (1983). *Evaluation models viewpoints on education and human services evaluation* (8th ed.). Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Marin, A., & Wellman, B. (2011). Social network analysis: An introduction. In J. Scott & J. P. Carrington (Eds.), *The Sage handbook of social network analysis* (pp. 11-25). London: Sage.
- Masteralexis, L. P., Barr, C. A., & Hums, M. A. (2005). *Principles and practice of sport management* (2nd ed.). London: Jones and Barlett.
- McIntosh, R. W., & Goeldner, C. R. (2002). *Tourism: Principles, practices, philosophies* (9th ed.). New York: John Wiley & Sons.
- Middleton, V. T., & Clarke, J. (2001). *Marketing in travel and tourism* (3rd ed.). Feat Britain: Butterworth Jeinemann.
- Neilson, R. L. (1997). An analysis of intramural sport programs in the state supported senior in Tennessee. *Dissertation Abstracts International*, 40(4), 1951-A.
- Oakley, P., & Marsden, D. (1991). *Projects with people: The practice of participation in rural development*. Geneva: ILO.
- Olsen, M. E. (1968). *The process of social: The community*. New York: Holt Rine Hart and Winston.
- Page, S. J. (2009). *Tourism management* (3rd ed.). New York: Elsevier.
- Pender, L., & Sharpley, R. (2005). *The management of tourism*. London: Sage.
- Robbins, S. P., & Coulter, M. (2012). *Management* (11th ed.). New Jersey: Pearson.
- Robert, C. C. (1995). *Business process benchmarking*. Milwaukee, WI: ASQC Quality Press.

- Robinson, T., & Gammon, S. (2004). A question of primary and secondary motives: Revisiting and applying the sport tourism framework. *Journal of Sport Tourism*, 9(3), 221-233.
- Schermerhorn, J. R. (1999). *Management* (5th ed.). New York: John Wiley and Sons.
- Standeven, J., & De Knop, P. (1999). *Sport tourism*. Champaign: Human Kinetics.
- Tassiopoulos, D., & Haydamb, N. (2007). Golf tourists in South Africa: A demand-side study of a niche market in sports tourism. *Tourism Management*, 29(5), pp.?.
- Tourism Western Australia. (2009). *Five A's of tourism*. Retrieved from [http://www.tourism.wa.gov.au/jumpstartguide/pdf/Quickstart_five%20A's%20of%20Tourism LOW.pdf](http://www.tourism.wa.gov.au/jumpstartguide/pdf/Quickstart_five%20A's%20of%20Tourism%20LOW.pdf)
- Verzuh, E. (2005). *The fast forward MBA in project management*. New Jersey: John Wiley & Sons.
- Wasserman, S., & Faust, K. (2009). *Social network analysis: Methods and applications*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Weed, M. (2008). *Olympic tourism*. Oxford: Elsevier.
- Weed, M., & Bull, C. (1997). Influences on sport tourism relations in Britain: The effects of government policy. *Tourism Recreation Research*, 22(2), 5-12.
- Whang, I. J. (1981). *Management of rural change in Korea: The saemaul undon*. Seoul: Seoul National University Press.
- Willer, D. (1986). *Scientific sociology: Theory and method*. New Jersey: Prentice-Hall.
- World Tourism Organization. (2004). *Indicators of sustainable development for tourism destinations: A guidebook*. Madrid: World Tourism Organization.
- Yu, C., Chang, H., & Liang, G. (2006). A study of service quality customer satisfaction and loyalty in Taiwanese leisure industry. *The Journal of American Academy of Business*, 1(9), 126-132.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลแนวทางการจัดการกิจกรรมเรือพาย
รายชื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ให้ข้อมูลแนวทางการจัดการกิจกรรมเรือพาย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ให้ข้อมูลแนวทางการจัดการกิจกรรมเรือพาย

ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและมีผลงานที่เกี่ยวข้องด้านการบริหารหรือการจัดการกีฬา หรือมีประสบการณ์ทำงานทางด้านการบริหารหรือการจัดการกีฬาอย่างน้อย 3 ปี หรืออดีตผู้บริหารหรือผู้บริหารชุมชนหรือคณะกรรมการการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกีฬา หรือผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมเรือพายในจังหวัดน่าน ประกอบด้วย

1. นายรินทร์ เหล่าอารยะ	นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน
2. นายเสริฐ ไชยยานันตา	ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา
แห่งจังหวัดน่าน
3. ว่าที่ร้อยตรีจันทน์ ยาวิชัย	ผู้อำนวยการสำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน
4. นายสุรพล เชียรสูตร	นายกเทศมนตรีเมืองน่าน
5. นายราเชนทร์ กาบคำ	นายกสมาคมเรือแข่งจังหวัดน่าน
6. นายสุเมธ สายสูง	กรรมการที่ปรึกษาสมาคมเรือแข่ง
แห่งจังหวัดน่าน

รายชื่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการกิจกรรมเรือพายชุมชนบ้านนาเตา

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม เช่น ผู้รับผิดชอบฝ่ายต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรม นกกีฬา สล่า (ช่าง) โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนนาเตา จำนวน 20 คน เข้ามามีส่วนร่วมทุกกระบวนการของการสร้างรูปแบบกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชนนาเตา

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล	บ้านเลขที่	หมายเหตุ
1	นายถาวร ไชยสดี	225	
2	นายสนั่น ไชยสดี	166	
3	นายเทวี่ พรสดี	134	
4	นายเอกรักษ์ สุทองไชย	110	
5	นายอิสรภาพ ไชยสดี	22	
6	นางสาวชญาบท สุทธิชัย	121	
7	นายแหลมทอง สุทธิไชย	3	
8	นายพันตา ปัญญาดี	17	
9	ค.ต. สมศักดิ์ ไชยสดี	217	
10	ส.ต.อ. จักรกฤษณ์ ไชยสดี	28	
11	ร.ต.ท.พินิจ ปัญญาภู	19	
12	ค.ช. สิทธิศักดิ์ ไชยสดี	225	
13	นายห้วน ไชยสาร	105	
14	นายเลื่อน สรแก้ว	58/3	
15	นายบุญทา ไชยสดี	115	
16	นายเตย ไชยฟ้า	138	
17	นายเกียง คำวัง	168	
18	นายมณูญ ประระมะ	109	
19	นางอำไพ ไชยสดี	84	
20	นางอำไพ ต้นทินกร	161	

ภาคผนวก ข

1. แบบรายงานผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย
2. หนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย
3. แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างเพื่อการวิจัย

แบบรายงานผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย
คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

๑. ชื่อคุณูปนิพนธ์

ชื่อเรื่องคุณูปนิพนธ์ (ภาษาไทย) รูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งชุมชน

ชื่อเรื่องคุณูปนิพนธ์ (ภาษาอังกฤษ) Managerial Model for Long Boat Activity to Promote The Sport Tourism and Strengthen Community.

๒. ชื่อนิสิต นายวีระศักดิ์ แก้วทรัพย์

หลักสูตร ปริญญาคุณูปนิพนธ์

สาขาวิชา วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา

ภาคปกติ

ภาคพิเศษ

รหัสประจำตัว ๕๘๘๑๐๐๖๘ กลุ่มวิชา การบริหารและการจัดการการออกกำลังกายและการกีฬา

๓. หน่วยงานที่สังกัด : คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

๔. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย:

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา ได้พิจารณารายละเอียดวิทยานิพนธ์เรื่องดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในประเด็นที่เกี่ยวกับ

- ๑) การเคารพในศักดิ์ศรี และสิทธิของมนุษย์ที่ใช้เป็นตัวอย่างการวิจัย
- ๒) วิธีการที่เหมาะสมในการได้รับความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย โครงการวิจัย (Informed consent) รวมถึงการปกป้องสิทธิประโยชน์และรักษาความลับของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
- ๓) การดำเนินการวิจัยอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ก่อความเสียหายต่อสิ่งมีชีวิตวิจัย ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่มีชีวิต หรือไม่มีชีวิต

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มีมติเห็นชอบ ดังนี้

รับรองโครงการวิจัย

ไม่รับรอง

๕. วันที่ให้การรับรอง :๑๕.....เดือน ...ตุลาคม... พ.ศ.๒๕๖๐....

ลงนาม.....

(ดร.ศักดิ์ชาย พิชักษ์วงศ์)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

ที่ ศอ ๒๒๑๘/๓๐๕๖๒

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๘ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์กับรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยเพื่อชุมชน

เรียน นายกฤษณะศรีเมืองงาม

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน จำนวน ๓ ชุด

ตามที่ นายวีระศักดิ์ แก้วทรัพย์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำชุมชนวิจัย เรื่อง "รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน" ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร ทัศนัยนา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ถึงขั้นตอนการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ในกรณีนี้ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จึงได้ขอความอนุเคราะห์กับรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยเพื่อชุมชน รายละเอียดตามเอกสารสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้ คณะฯ หรือเป็นอย่างอื่นในความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. สิตชีชาย พิชักข่งไคว)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา

สำนักวิทยบริการฯ ฝ่ายบัณฑิตศึกษาและการวิจัย

โทร: ๐-๓๖๓๐-๖๒๐, ๐-๓๖๓๐-๐๐๕

โทรสาร: ๐-๓๖๓๐-๐๐๕ ผู้วิจัย: ๐๓๖-๓๖๓๖๒๒๖

ที่ ศธ ๒๒๑๕/ว๐๕๐๒

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
มหาวิทยาลัยบูรพา
จ.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยเพื่อชุมชนพัฒนา

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานการกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายห้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ นายวีระศักดิ์ แก้วทรัพย์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปริญญาชุมชนบัณฑิต
สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัยเพื่อชุมชน เรื่อง
"รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายห้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน" ใน
ความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร ทักนิยาม อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการ
เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ในการนี้ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย
เพื่อชุมชน รายละเอียดตามเอกสารสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้ คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งในความอนุเคราะห์ และ
ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. ศักดิ์ชาย ธิติกัจวงศ์)

คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา

สำนักงานเขตพื้นที่ อ.เมือง จ.น่านและการวิจัย

โทร: ๐-๙๙๑๐-๒๐๒๐, ๐-๙๙๑๙-๐๐๔๕

โทรสาร: ๐-๙๙๑๙-๐๐๔๕ ผู้วิจัย: ๐๙๑-๙๖๕๖๑๖๑๑

ที่ ศธ ๖๒๑๕๕/ก๑๕๖๒

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
มหาวิทยาลัยราชภัฏวรา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๓

๒๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่ใบรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยเพื่อชุมชนนิพนธ์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาแห่งจังหวัดน่าน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน จำนวน ๓ ชุด

ตามที่ นายวีระศักดิ์ แก้วทรัพย์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปริญญาชุมชนบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา มหาวิทยาลัยราชภัฏวรา ได้รับอนุมัติให้ทำชุมชนนิพนธ์ เรื่อง "รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน" ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร ทักนันทนา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ในการนี้ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จึงใคร่ขออนุญาตเผยแพร่ใบรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยเพื่อชุมชนนิพนธ์ รายละเอียดคางเอกสารสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้ คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งในความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. ศักดิ์ชาย พิชักษ์วงศ์)
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา

สำนักงานคณบดี ฝ่ายบัณฑิตศึกษาและการวิจัย

โทร: ๐-๔๕๙๐-๒๐๖๐, ๐-๔๕๙๙-๐๐๕๕

โทรสาร: ๐-๔๕๙๙-๐๐๕๕ ผู้วิจัย: ๐๔๘-๙๖๕๖๕๖๒๓

ที่ ศส ๒๒๑๕/๑ ๐๕๖๒

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
มหาวิทยาลัยบูรพา
ค.ม.สนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๙ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยเพื่อสุขบัญญัติ

เรียน นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม เรื่อง รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวและเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน จำนวน ๓ ชุด

ตามที่ นายวิรัชศักดิ์ แก้วทรัพย์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและสุขภาพ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้ ใบอนุมัติให้ทำสุขบัญญัติ เรื่อง "รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชน" ใน ความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร. นภพร พิศนัยนา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการ เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ในกรณี คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จึงขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย เพื่อสุขบัญญัติ รายละเอียดตามเอกสารสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้ คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งในความอนุเคราะห์ และ ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. สักไชย จิตวงศ์)
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา

สำนักงานคณบดี ฝ่ายบัณฑิตศึกษาและการวิจัย
โทร ๐-๑๕๑๐-๒๐๖๐, ๐-๑๕๑๑-๐๐๕๕
โทรสาร ๐-๑๕๑๑-๐๐๕๕ ผู้วิจัย ๐๘๑-๙๙๙๖๒๖๒

ที่ ศธ ๒๕๑๕๓ ก ๑๕๖๖๖

คณะกรรมการการศึกษาระดับอุดมศึกษา
มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสน ๖ อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๓

๒๔ กันยายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์กับรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยเพื่อชุมชนพัฒนา

เรียน ผู้ว่าชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการรวมกีฬาเรือพายท้องถิ่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบยื่นคำขอ เรื่อง รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ นายวิรัชศักดิ์ แก้วทรัพย์ มีระดับชั้นมัธยมศึกษา หลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและสันทนาการ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติ ให้ทำชุมชนพัฒนา เรื่อง "รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน" ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร พิศัยนา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ในการนี้ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จึงขอความอนุเคราะห์กับรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยเพื่อชุมชนพัฒนา รายละเอียดตามเอกสารสิ่งที่ส่งมาด้วยนี้ คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. สิตชีชาย พิชัย วงษ์ขันธ์)
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา

สำนักการพัฒนาระดับบัณฑิตศึกษาและการวิจัย
โทร: ๐-๒๕๕๑-๖๐๐๐, ๐-๒๕๕๑-๐๐๕๕
โทรสาร: ๐-๒๕๕๑-๐๐๕๕ ภูมิจิต: ๐๒๕-๖๒๕๖๒๖

ที่ ศธ ๒๒๑๕/๒๐๕๐.๖

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา
มหาวิทยาลัยบูรพา
จ.ชลบุรี อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๑

๒๔ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยเพื่อชุมชน

เรียน ประธานฝ่ายวิจัยจังหวัดฉะเชิงเทรา

ที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาระบบนิเวศของชุมชน จำนวน ๓ ชุด

ตามที่ นายวิระศักดิ์ แก้วทรัพย์ ศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและกายภาพ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้รับอนุมัติให้ทำวิจัยชุมชน เรื่อง "รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและพัฒนาระบบนิเวศของชุมชน" ในความควบคุมดูแลของ รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร ชัยนันทนา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ในการนี้ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยเพื่อชุมชน รายละเอียดตามเอกสารส่งที่ส่งมาด้วยนี้ คณะฯ หวังเป็นอย่างยิ่งในความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(ดร. ศักดิ์ชาย ชาติณรงค์)
คณบดีคณะวิทยาศาสตร์การกีฬา

สำนักงานคณบดี ฝ่ายบัณฑิตศึกษาและการวิจัย
โทร ๐-๓๕๔๐-๒๒๐, ๐-๓๕๔๐-๐๐๕
โทรสาร ๐-๓๕๔๐-๐๐๕ ตู้โทร: ๐๓๕-๓๕๒๒๒๒

ใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน

วันที่ให้คำยินยอม วันที่เดือน.....พ.ศ.

ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียดและมีความเข้าใจดีแล้ว ข้าพเจ้ายินดีเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ด้วยความสมัครใจ และข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกการเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ และการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อข้าพเจ้า

ผู้วิจัยรับรองว่าจะตอบคำถามต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าสงสัยด้วยความเต็มใจ ไม่ปิดบัง ซ่อนเร้น จนข้าพเจ้าพอใจ ข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าจะถูกเก็บเป็นความลับและจะเปิดเผยในภาพรวมที่เป็นการสรุปผลการวิจัย

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นแล้ว และมีความเข้าใจดีทุกประการ และได้ลงนามในใบยินยอมนี้ด้วยความเต็มใจ

ลงนาม.....ผู้ยินยอม

(.....)

ลงนาม.....พยาน

(.....)

ลงนาม.....ผู้ทำวิจัย

(นายวีระศักดิ์ แก้วทรัพย์)

แบบสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ เป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำคุณนิพนธ์ เรื่องรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและกีฬา กลุ่มบริหารและการจัดการการออกกำลังกายและกีฬา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน และประเมินความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายแบบมีส่วนร่วมไปใช้จริง ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมครั้งนี้จะนำมาวิเคราะห์เสนอผลในภาพรวม

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาบริบท แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชนและนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์
2. กำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพาย ใช้วิธีการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ตามกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม P-A-O-R เพื่อกำหนดร่างแนวทางการจัดกิจกรรมกีฬาเรือพาย ให้สอดคล้องภายใต้เงื่อนไข 2 มิติ คือ
 - 2.1 ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว
 - 2.2 ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
3. นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม โดยใช้ทฤษฎีหน้าที่การบริหารจัดการ (POIC) + ส่วนประสมการตลาด (7P) จำนวน 2 รอบ โดยดำเนินการดังนี้
 - รอบที่ 1 เป็นการสัมภาษณ์เพื่อรับทราบถึงแนวทางการบริหารจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายในพื้นที่โดยชุมชนมีส่วนร่วม แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้
 - ตัวแทนภาคประชาชนคือ ผู้นำชุมชนตำบลริม อำเภотаวังผา

- ตัวแทนภาครัฐบาลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการกีฬา คือ นายกเทศบาลท่าวัง
ผาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนากีฬา การกีฬาแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน ศูนย์ท่องเที่ยว
และกีฬาจังหวัดน่าน ประธานชมรมเรือแข่งจังหวัดน่าน

- ตัวแทนภาคเอกชน คือ หน่วยงานที่มีส่วนในการสนับสนุนงบประมาณในด้านกีฬาใน
พื้นที่เทศบาลท่าวังผา

รอบที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์เพื่อยืนยันการให้ข้อมูลจากครั้งที่ 1

1. เพื่อยืนยันรูปแบบจากการสัมภาษณ์ในแต่ละกลุ่มและนำรูปแบบการจัดการกิจกรรม
กีฬาเรือพายมาสร้างเป็นแบบสอบถามกึ่งโครงสร้างเพื่อสอบถามผู้เกี่ยวข้องทั้ง 3 กลุ่ม
2. สร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความ
เข้มแข็งของชุมชน ตามเทคนิคกระบวนการบริหารจัดการ (POIC) ผสมกับ ส่วนประสมการตลาด
(7P) ตามกระบวนการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบการมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิค การวิจัยเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PAR (P-A-O-R) สรุปและนำเสนอในรูปแบบของรายงานการวิจัย
3. นำรูปแบบที่ได้จากการสัมภาษณ์ รอบที่ 1 - 2 มาสร้างเป็นรูปแบบการจัดการกิจกรรม
กีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน ไปลงพื้นที่กลุ่มตัวอย่างตาม
กิจกรรม โครงการที่กำหนด
4. เชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) นำรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายไป
ทดลองใช้และร่วมกันประเมินรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
และความเข้มแข็งของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์

1. เพื่อหาแนวคิดในการดำเนินการหรือวิธีการพัฒนาการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน ในระดับประชาชน หน่วยงานรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง
กับการกีฬา องค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการกีฬา โดยใช้หน้าที่การบริหารจัดการ POLC คือ การ
วางแผน (Planning) การจัดการองค์กร (Organizing) การชี้้นำ (Implementing) การควบคุม
(Controlling) และส่วนประสมการตลาด (7P) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดย
เทคนิคเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (P-A-O-R) คือ ร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกัน
สังเกต ร่วมกันสะท้อนผล เพื่อนำไปสร้างกรอบรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย หน้าที่การบริหารจัดการ 4 และส่วนประสม
การตลาด ได้แก่ POIC+7P โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (PAR) ภายใต้เทคนิคเชิง
ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (P-A-O-R)

ขอแสดงความนับถือ

(นายวีระศักดิ์ แก้วทรัพย์)

นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและกีฬา

มหาวิทยาลัยบูรพา

แนวคำถามในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็ง
ของชุมชน

วันที่สัมภาษณ์.....เดือน.....พ.ศ.....
 เริ่มสัมภาษณ์เวลา.....น. สิ้นสุดการสัมภาษณ์.....น.
 สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 สถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์

รหัสผู้ให้สัมภาษณ์.....
 วุฒิการศึกษาสูงสุด.....
 สาขาวิชา.....ตำแหน่ง.....
 สถานที่ทำงานหรือที่อยู่.....
 โทรศัพท์.....E-mail.....

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน โดยกระบวนการดำเนินการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างแบ่งออกเป็น

3 กลุ่ม 1) ผู้ทรงคุณวุฒิ 2) ผู้เชี่ยวชาญ 3) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยมีชุดคำถามดังนี้

1. ท่านคิดว่าองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน ควรมีแนวทางเป็นอย่างไร
2. ท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน ควรมีลักษณะเป็นอย่างไร
3. ท่านคิดว่าควรมีแนวทางดำเนินการและแนวทางการพัฒนาการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชนเป็นอย่างไร โดยใช้การมีส่วนร่วมตามกระบวนการบริหารจัดการตามเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participatory action research: PAR ดังนี้

กระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายตามรูปแบบเทคนิควิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research: PAR) เป็นการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

ในชุมชน โดยคณะวิจัย ชุมชนและแกนนำชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับประโยชน์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-centered development) และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (Problem-learning process) โดยใช้เทคนิค AIC ดังนี้

กระบวนการบริหารจัดการกีฬา (POIC) และ ส่วนประสมการตลาดการท่องเที่ยว (7P)

1. ด้านการวางแผน (Planning)

1. ชุมชนมีการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาหรืองบประมาณของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. ชุมชนมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. ชุมชนมีการกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนากิจกรรมกีฬาเรือพายของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. มีการจัดทำข้อมูลด้านกิจกรรมกีฬาเรือพายในชุมชนเพื่อช่วยในการวางแผนงานของชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

5. ชุมชนมีการกำหนดมาตรฐานในการบริหารจัดการด้านกิจกรรมกีฬาเรือพายให้ตรงตามแผนงานหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. ด้านการจัดการองค์กร (Organizing)

1. ชุมชนมีกระบวนการจัดโครงสร้างการบริหารไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. ชุมชนมีการกำหนดแผนสายการบังคับบัญชาไว้อย่างชัดเจนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. ชุมชนมีการกำหนดขอบเขตการทำงานของแต่ละฝ่ายไว้อย่างชัดเจนและสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. ชุมชนมีการคัดเลือกผู้ปฏิบัติงาน โดยคำนึงถึงคุณสมบัติที่เกี่ยวข้องหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. ด้านการชี้้นำ (Implementing)

1. ผู้นำชุมชนมีการมีวิธีการจูงใจคนในชุมชน ทูมเทในการทำงานให้กับชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. ภาระงานที่มอบหมายให้แต่ละบุคคลรับผิดชอบมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นในการดำเนินการเรื่องต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. มีการส่งเสริมการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับผู้ปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. ด้านการควบคุม (Controlling)

1. มีการกำหนดมาตรฐานการดำเนินการด้านการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพาย เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. มีการประเมินผลด้านการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. มีการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานด้านกิจกรรมกีฬาเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งกับเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

4. มีการควบคุมการรายงานผลอย่างรอบคอบเพื่อที่จะได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่ถูกต้อง
ชัดเจนและสามารถบอกผลการปฏิบัติงานได้ทุกขั้นตอนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

5. ชุมชนมีการบริหารจัดการสอดคล้องกับส่วนประสมการตลาดเพื่อส่งเสริมการ
ท่องเที่ยว (7P) ในแต่ละด้านหรือไม่ อย่างไร

- 5.1 ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ.....
- 5.2 ด้านราคา.....
- 5.3 ด้านทำเลที่ตั้ง/ การจัดจำหน่าย.....
- 5.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด.....
- 5.5 ด้านบุคคล.....
- 5.6 ด้านการสร้างและนำเสนอลักษณะทางกายภาพ.....
- 5.7 ด้านกระบวนการ.....

ภาคผนวก ค

คู่มือการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

คู่มือการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา
และความเข้มแข็งของชุมชน

MANAGEMENT MODEL FOR LONGBOAT ACTIVITY TO PROMOTE THE SPORT
TOURISM AND STRENGTHEN COMMUNITY

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. นภพร ทศนัยนา

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา

ดร.ประวิทย์ ทองไชย

วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา

มหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้จัดทำ

นายวีระศักดิ์ แก้วทรัพย์

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา

คำนำ

คู่มือการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนจัดทำขึ้นจากกระบวนการการวิจัยชุมชนเรื่อง “รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน และเพื่อให้ชุมชนนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน โดยผ่านการศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี การเสนอแนะแนวทางการสร้างรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญ และได้ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติตามกระบวนการวิจัยแบบ Participatory action research (PA) ทั้ง 4 ขั้นตอน เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อย่างไรก็ตาม บริบทในการจัดทำคู่มือ อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของชุมชน ซึ่งเนื้อหาสาระในคู่มือฉบับนี้จะเป็นหลักการนำไปสู่การปฏิบัติและการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในชุมชน สำหรับการนำไปสู่การปฏิบัติจริง คู่มือฉบับนี้เหมาะสมที่จะเป็นคู่มือสำหรับชุมชนที่สนใจในการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมในชุมชนที่ช่วยส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งในด้านอื่น ๆ ต่อไป

วีระศักดิ์ แก้วทรัพย์

คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา

มิถุนายน 2561

ความสำคัญและความเป็นมา

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญด้านกีฬา โดยหน่วยงานภาครัฐมีกรวางนโยบายและแนวทางการพัฒนากีฬา (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2555, หน้า 33) คือ การส่งเสริมให้คนไทยรักการออกกำลังกายและการเล่นกีฬากันเป็นวิถีชีวิต ส่งเสริมการกีฬาขั้นพื้นฐานและการกีฬาเพื่อมวลชนเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสได้เล่นกีฬา และออกกำลังกายอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง การกีฬามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งในด้านสุขภาพ พลานามัย และด้านจิตใจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ กีฬาถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน

ปัจจุบันการแข่งขันเรือยาวท้องถิ่นของจังหวัดน่าน เป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจและสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชน ซึ่งได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องเป็นการแข่งขันที่มีการชิงถ้วยพระราชทาน จำนวนมากที่สุดในประเทศ และสืบทอดจากประเพณีมายาวนาน การแข่งเรือพายพัฒนาจาก การละเล่น กีฬาเชื่อมความสัมพันธ์ของคนในชุมชนกลายเป็นเกมกีฬาระดับประเทศ ซึ่งกลายเป็นกีฬาทางน้ำที่ได้รับความนิยมแพร่หลายในหลาย ๆ สนามแข่งขัน ตามลุ่มน้ำสำคัญในประเทศ จุดประสงค์สำคัญ คือ สร้างความสามัคคี ความเสียสละ และสร้างความเข้มแข็งของกีฬาในเรือลำเดียวกัน ทั้งนี้ การนำเอาเรือท้องถิ่น (มะเก๋า) ของชาวจังหวัดน่าน มาร่วมในการจัดกิจกรรมการแข่งขัน เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยว และเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน ด้วยเหตุนี้เอง เพื่อลดปัญหาการจ้างฝีพายต่างถิ่น เพิ่มบทบาทของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น ลดปัญหาการซึมซับวัฒนธรรมต่างถิ่น อนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน โดยคำนึงถึงหลักความเป็นจริงหรือความต้องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน มุ่งเน้นกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและการมีส่วนร่วมของคนชุมชนมีบทบาทในด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน เช่น การจัดการรูปแบบการบริหารจัดการกิจกรรมกีฬาเรือพายท้องถิ่นที่ชัดเจน ลดปัญหาการซ้ำซ้อนในการทำงาน การจัดการอย่างเป็นระบบ การฝึกซ้อม การบริหารจัดการบุคลากรในทีมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บริบทกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

กิจกรรมการแข่งขันเรือพาย เป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งอดีตจนถึงปัจจุบัน มีพิธีกรรมที่มากมายและเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันการแข่งขันเรือพายกลายเป็นงานเทศกาล ไปถึงการแข่งขันระดับนานาชาติ การแข่งขันเรือได้สร้างชื่อเสียงและสร้างเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ มีส่วนช่วยส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว และสร้างรายได้แก่ชุมชนเป็นจำนวนมาก การแข่งขันเรือยาวไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะถิ่น หรือเฉพาะพื้นที่ที่มาความเกี่ยวข้องกับประเพณีทางพุทธศาสนาแต่อย่างเดียว เรือพายช่วยเรื่องพัฒนาเศรษฐกิจ ความสามัคคีและความเข้มแข็งในชุมชน และยังสามารถพัฒนาต่อยอดไปเป็นกีฬาเพื่อความเป็นเลิศที่ได้รับคามนิยอย่างกว้างขวาง ประชาชนทั่วประเทศให้ความสนใจตามชมและเชียร์ถึงขอบสนาม จนมีการถ่ายทอดสดการแข่งขันในสนามสำคัญ ๆ มีส่วนสนับสนุนในด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวทั้งในพื้นที่จัดกิจกรรม และในจังหวัดที่มีการจัดการแข่งขันเรือยาวประเพณีทั่วทุกภูมิภาคและยังมีส่วนในการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศ ส่งผลด้านความเป็นอยู่ เศรษฐกิจและความเจริญรุ่งเรืองในระดับชุมชน และระดับประเทศต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

ขอบเขต

ขั้นตอนรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน
2. การจัดตั้งชมรมและโครงสร้างการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน
3. การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน
4. การกำหนดรูปแบบกิจกรรม/ การส่งเสริม/ การเตรียมความพร้อม/บริการที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน
5. การประชาสัมพันธ์กิจกรรมเรือพายและการท่องเที่ยวในชุมชน

6. การทดลองจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

7. การติดตามประเมินผลการดำเนินการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

คำจำกัดความ

รูปแบบการจัดการ หมายถึง รูปแบบโครงสร้างทางความคิดของชุมชนที่แสดงออกถึงวิธีการดำเนินงานแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางความคิด การวิเคราะห์พื้นฐาน การนำไปใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อให้ชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพาย องค์ประกอบทางการบริหารจัดการกิจกรรม ซึ่งมีความความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการกิจกรรมเรือพายในชุมชน ได้แก่ การวางแผนการ จัดองค์การการ นำไปปฏิบัติและการควบคุมภายใต้ขอบเขตของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

แข่งขันเรือพาย หมายถึง การแข่งขันเรือที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นจังหวัดน่าน หรือมีชื่อเรียกว่า เรือมะเก่า เป็นอุปกรณ์ที่ใช้ในการแข่งขัน ซึ่งมีความแข็งแรง เป็นเรือชุดวัสดุทำจากไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้ประดู่ ไม้ตะเคียน เป็นต้น

การท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนนาคาเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยว บนฐานคิดที่ทุกคนในชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และวิถีการผลิตของชุมชน มาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน รวมทั้ง มีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน ให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงาน ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ โดยเน้นให้เกิดเข้มแข็งและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของทรัพยากรทางธรรมชาติและชุมชนเป็นสำคัญ

ความเข้มแข็งชุมชน หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนนาคามีค่านิยมร่วมกันในทุกกระบวนการในการดำเนินกิจกรรม มีความรักความสามัคคีและผูกพันต่อกันต่อชุมชน มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งชุมชน ลดความขัดแย้งในชุมชน มีศักยภาพที่จะพึ่งพิงตนเองในระดับสูง แม้จะต้องพึ่งพิงภายนอกบ้าง แต่อำนาจการตัดสินใจทุกด้านยังอยู่ที่ชุมชน รวมไปถึงมีการพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยไม่สูญเสียลักษณะเฉพาะและบริบทของชุมชน

ขั้นตอนในการสร้างรูปแบบ

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพาย
ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ขั้นตอนที่ 1 ลงพื้นที่ศึกษาบริบททั่วไปของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยร่วมกับชุมชนวิเคราะห์สถานการณ์การจัดเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริม
การท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางในการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายท้องถิ่นจากผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน
โดยแบ่งข้อมูลตามวงจร PAOR ของ Kemmis และ McTaggar 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning) สมาชิกในชุมชนร่วมกันวางแผนการบริหารจัดการ
กิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Action) การจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง
กีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสังเกต (Observation) ใช้วิธีการสังเกตแบบการมีส่วนร่วมและ
การสัมภาษณ์จากการจัดกิจกรรมทุก ๆ ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (Reflection) สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมเรือพายเพื่อ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมร่วมกัน
สะท้อนผลประโยชน์และผลกระทบจากการเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขในการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งชุมชน

ระยะที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทและแนวทางในการสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพาย
ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

ขั้นตอนที่ 1 ลงพื้นที่ศึกษาบริบททั่วไปของชุมชน การดำเนินกิจกรรมรูปแบบการจัด
กิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของ ซึ่งเป็นการวิจัยที่ศึกษา
กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) รูปแบบการจัด
กิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน โดยพิจารณาจาก
เกณฑ์ 3 ประการ ดังนี้

1. เป็นชุมชนที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ เนื่องจากบริบทของพื้นที่มีสภาพสังคม และสภาพ
ภูมิศาสตร์และเป็นที่ตั้งดีริมแม่น้ำ และมีการจัดกิจกรรมเรือพายเข้าร่วมแข่งขันทั้งในระดับอำเภอ
และระดับจังหวัดอย่างต่อเนื่อง

2. เป็นชุมชนที่มีพื้นที่บริเวณติดกับลำน้ำนาน ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ลำน้ำนานในการดำรงชีพและสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม สะท้อนให้เห็นความผูกพันกับลำน้ำนานมาอย่างยาวนานบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

3. เป็นชุมชนที่ได้รับความร่วมมือจากปราชญ์ชาวบ้านในการถ่ายทอดความรู้ด้านกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ของชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยร่วมกับชุมชนวิเคราะห์สถานการณ์การจัดเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งชุมชน ดำเนินการ โดยใช้เทคนิคในกระบวนการพัฒนาหลายวิธี ได้แก่ เทคนิคการประชุมกลุ่มย่อย เทคนิค SWOT Analysis เทคนิคการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม PEST Analysis กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เช่น การฝึกอบรมให้ความรู้ การฝึกปฏิบัติจริง การระดมสมอง และการศึกษาดูงาน เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการแลกเปลี่ยนทางสังคมของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังสนับสนุนความเข้มแข็งในการสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ให้ชุมชนในการร่วมกันสร้างรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนมากยิ่งขึ้น และชุมชนสามารถจะนำไปสู่การเป็นฐานพลังในการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนได้ในอนาคต

ผู้วิจัยร่วมกับชุมชนวิเคราะห์สถานการณ์การจัดเรือพายท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งชุมชน

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ของชุมชน (จากการประชุมระดมความคิดเห็นของสมาชิกชมรมเรือพายบ้านนาเดา ธันวาคม พ.ศ. 2560-มกราคม พ.ศ. 2561)

จุดแข็ง (Strengths = S)	จุดอ่อน (Weaknesse = W)
1. ชุมชนมีความสามัคคี 2. เป็นจุดดึงดูดให้คนในชุมชนได้ห่างไกลจากอบายมุข 3. ชุมชนมีการเสียสละต่อส่วนรวม และจิตอาสา 4. มีจุดดึงดูดที่สามารถส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้หลายแห่ง เช่น วัด โสมสเคย์ แหล่งอนุรักษ์พันธุ์ปลา 5. มีวัฒนธรรมพื้นบ้าน งานศิลปหัตถกรรม การแต่งกาย เป็นต้น	1. จำนวนฝีพายในชุมชนเริ่มทอดลอย จากรุ่นสู่รุ่น 2. ขาดความพร้อมด้านสื่อการประชาสัมพันธ์ เช่น ป้ายโฆษณา 3. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขปลอดภัยขาดประสิทธิภาพ เช่น ปัญหาขยะเคลื่อนกราดหลังจากการแข่งขัน 4. นักกีฬาขาดการฝึกซ้อมและขาดระเบียบวินัย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

โอกาส (Opportunities = O)	อุปสรรค (Threats = T)
<ol style="list-style-type: none"> 1. ดำรงรักษาประเพณี สืบทอดอย่างต่อเนื่อง 2. เป็นกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3. จัดกิจกรรมให้หลากหลาย เช่น ทีมหญิง ทีมแม่บ้าน ทีมเด็กอ้วน 4. ยาวชนห่างไกลจากยาเสพติด 5. ส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในชุมชน 6. ส่งเสริมให้ชุมชนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และส่งเสริมสุขภาพในชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ 2. ขาดแคลนบุคลากร (นักกีฬา) 3. ความได้เปรียบเสียเปรียบของลักษณะเรือ (เรือขุด, เรือประกอบ) 4. ชุมชนขาดเรือและอุปกรณ์ส่วนกลางในการฝึกซ้อม 5. ชุมชนขาดเทคนิค และความรู้/ บุคลากรด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา 6. ความแตกต่างระหว่างเรือ ชุมชนกับเรือนายทุน 7. ขาดอุปกรณ์ในการเคลื่อนย้าย ลากจูงเรือ/ คนยกเรือ

ภาพที่ 1 กระบวนการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 แนวทางในการบริหารจัดการกิจกรรมเรือพายท้องถิ่นจากผู้เชี่ยวชาญ

ตารางที่ 2 ตัวอย่างสรุปแนวทางการจัดกิจกรรมจากผู้เชี่ยวชาญ (POIC) และส่วนประสมการตลาด

การวางแผน (Planning)	ด้านการจัดการ องค์การ (Organizing)	ด้านการนำไป ปฏิบัติ (Implementing)	ด้านการควบคุม (Controlling)	ด้านส่วนประสม การตลาด (7P)
<ul style="list-style-type: none"> - แผนบุคลากรตามรากเหง้าของชุมชน - แผนงบประมาณให้สอดคล้องกับชุมชน/ งบประมาณ/ งบสนับสนุน/ ระดมทุน ลงขัน/ จำหน่ายสินค้าและบริการ - แผนด้านสถานที่ คัดแม่น้ำ การเดินทางสะดวก เป็นกันเป็นเจ้าภาพตามความเหมาะสม - บูรณาการร่วมกับแผนการตลาดชุมชน/ เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ - แผนด้านการ 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดหน้าที่รับผิดชอบในชุมชน - กำหนดกลุ่มงานด้านต่าง ๆ - กำหนดโครงสร้าง - ให้ความสำคัญ/ แต่งตั้ง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในชุมชน - จัดอบรมให้ความรู้ - ศึกษาดูงานการจัดเรือของจังหวัดน่าน - ใช้ศักยภาพบุคลากรที่มีอยู่ในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง - บูรณาการบุคลากรเข้ากับ การท่องเที่ยวในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน - กิจกรรมควรให้ทุก ๆ วัยในชุมชน ได้มีส่วนร่วม เช่น ผู้สูงอายุ เด็กอ่อน - ทุกคนในชุมชนสามารถร่วมกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ - ไม่เกิดอันตราย - เน้นกิจกรรมที่ความสามัคคี/ สนุกสนาน/ และความร่วมมือของคนในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนมีส่วนร่วมกัน ประเมินในทุก ๆ ขั้นตอนกำหนดงาน ออกแบบกิจกรรม แบ่งหน้าที่การทำงาน กำหนดโครงสร้าง กำหนดคุณสมบัติ ดำเนินกิจกรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และความเข้มแข็งของชุมชนโดยชุมชนร่วมกัน สะท้อนผลในการจัดกิจกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสาย - หาผู้สนับสนุนทั้งภาครัฐและเอกชน - จัดคาราวานสินค้า เครื่องใช้ไฟฟ้า หงส์สา - จำหน่ายผลิตภัณฑ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ที่มีอยู่ในชุมชน - บูรณาการคน/ ผลิตภัณฑ์/ การท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

ตารางที่ 2 (ต่อ)

การวางแผน (Planning)	ด้านการจัดการ องค์การ (Organizing)	ด้านการนำไป ปฏิบัติ (Implementing)	ด้านการควบคุม (Controlling)	ด้านส่วนประสม การตลาด (7P)
จัดกิจกรรม กิจกรรมควร หลากหลาย กลุ่มบูรณาการ กับสิ่งที่มีใน ชุมชน				

ระยะที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา
และความเข้มแข็งของชุมชน มี 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning)

ประชุมตัวแทนจากชมรมเรือพายของชุมชนได้ร่วมกันสรุปปัญหาและอุปสรรคที่จะ
ร่วมกันดำเนินการวางแผนเพื่อสร้างรูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
เชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

รูปแบบการจัดการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

**การวางแผน
(Planning)**

1. กำหนดหน่วยงาน/ชุมชนหลักในการรับผิดชอบ
2. กำหนดผู้รับผิดชอบ/คณะกรรมการในชุมชน
3. กำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์
4. กำหนดแผนการดำเนินงาน/แผนปฏิบัติงานของชุมชน
5. ชุมชนร่วมกันกำหนดกิจกรรมที่ใช้ในการดำเนินงาน
6. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนด้านบุคลากร
7. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนด้านงบประมาณ
8. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
9. ชุมชนร่วมกันกำหนดแผนด้านการตลาด
10. ชุมชนร่วมกัน กำหนดแผนการตลาด

**การจัดองค์กร
(Organizing)**

1. ชุมชนร่วมกันกำหนดงาน ออกแบบและจัดกลุ่มงาน
2. ชุมชนร่วมกันกำหนดขอบเขตและหน้าที่การทำงาน
3. ชุมชนร่วมกำหนดโครงสร้างชมรม
4. ชุมชนร่วมกำหนดคุณสมบัติ และคัดเลือกผู้นำกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา
5. ชุมชนกำหนดการอบรม สัมมนา คณะกรรมการดำเนินการ และเจ้าหน้าที่ทุกฝ่าย

**การนำไปปฏิบัติ
(Implementing)**

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การบูรณาการสมาชิกในชุมชนบ้านนาเตา ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมเรือพายท้องถิ่น
 2. กระบวนการ:สมาชิกในชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน
 - 2.1 กิจกรรม (Activities)
 - 2.2 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)
 - 2.3 การคมนาคมและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility)
 - 2.4 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)
 - 2.5 ที่พัก (Accommodation)
 3. ผลที่ได้รับ: ชุมชนได้รับประโยชน์ด้านสุขภาพ สังคม: สามัคคี และความเข้มแข็งของชุมชน เศรษฐกิจ: กระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชน
- วัฒนธรรม: ชุมชนมีความสามัคคี และเสริมความเข้มแข็ง

**การควบคุม
(Controlling)**

1. ชุมชนร่วมกันสะท้อนผลในแต่ละด้านให้ครอบคลุมตามกระบวนการ PAR
2. จัดทำคู่มือเพื่อควบคุมการปฏิบัติงาน ทุกขั้นตอน
3. ประเมินให้สอดคล้องกับมาตรฐาน โดยการสะท้อนผลโดยชุมชน
4. ปรับปรุงแก้ไข

ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติ (Action)

กระบวนการของการดำเนินงานจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา และความเข้มแข็งของชุมชน จัดตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบแต่ละฝ่าย กำหนดการปฏิบัติงาน และวันเวลาในการดำเนินกิจกรรมจัดประชุมคณะกรรมการ กำหนดการปฏิบัติงาน และวันเวลาในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. จัดประชุมคณะกรรมการจัดกิจกรรมเรือพาย ชุมชนบ้านนาเดา ตำบลริม อำเภอกำแพงแสน
2. จัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเรือพาย กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้
 - 2.1 ฝ่ายอำนวยการ มีหน้าที่ให้คำปรึกษา ควบคุม กำกับดูแลและอำนวยการให้การดำเนินงานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย จำนวนตามความเหมาะสมของชุมชน
 - 2.2 คณะกรรมการฝ่ายจัดสถานที่และสนามแข่งขัน มีหน้าที่ จัดสถานที่ใช้ในการดำเนินการจัดแข่งเรือ ได้แก่ กองอำนวยการ จุดโฆษกสนาม ชุมด้วยรางวัล จุดตรวจสอบฝีพาย จุดปล่อยเรือ จุดกำกับร่องน้ำ จุดตัดสิน จุดปฐมพยาบาล จัดทำสนามแข่งขัน ร่องน้ำ โป๊ะ ห้องน้ำ เครื่องขยายเสียง เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของบริบทชุมชน ที่จำเป็นต่อการแข่งขัน รวมทั้งควบคุมดูแล จำนวนตามความเหมาะสมของชุมชน
 - 2.3 คณะกรรมการฝ่ายการประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ จัดให้มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์การจัดงานและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านช่องทางต่าง ๆ อาทิ เช่น สถานีวิทยุ ป้ายประชาสัมพันธ์การแข่งขันและการท่องเที่ยวในชุมชน เสียงตามสายในชุมชน การถ่ายทอดเสียงทางรายการวิทยุ/ อินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊ก หรือช่องทางอื่น ๆ และโฆษกพากย์เรือประจำสนาม (บรรยายการแข่งขัน) จำนวนตามความเหมาะสมของชุมชน
 - 2.4 คณะกรรมการฝ่ายการเงินและถ้วยรางวัล หรือของที่ระลึก ปฏิบัติหน้าที่ จัดหาถ้วยรางวัล เงินรางวัล จัดทำเอกสารหลักฐานการเบิกจ่ายเงิน และจัดทำบัญชีในชุมชน สรุปค่าใช้จ่ายเมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมเรือพาย จำนวนตามความเหมาะสมของชุมชน
 - 2.5 คณะกรรมการฝ่ายปฐมพยาบาล ปฏิบัติหน้าที่ ให้การต้อนรับ จัดหาและบริการเครื่องดื่ม อาหารว่าง อาหารกลางวันแก่คณะกรรมการ เจ้าหน้าที่ และแขกผู้มีเกียรติในชุมชนข้างเคียง และจัดหาผ้าห่ม น้ำแข็ง สำหรับจุดบริการต่าง ๆ บริเวณที่จัดกิจกรรมเรือพายและแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จำนวนตามความเหมาะสมของชุมชน

2.6 คณะกรรมการฝ่ายรักษาความปลอดภัยและจัดการจราจรในชุมชน ปฏิบัติหน้าที่ดูแลความเรียบร้อย จัดกำลังออกตรวจเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย และจัดการจราจรบริเวณสถานที่จัดกิจกรรมเรือพาย และสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน จำนวนตามความเหมาะสมของชุมชน

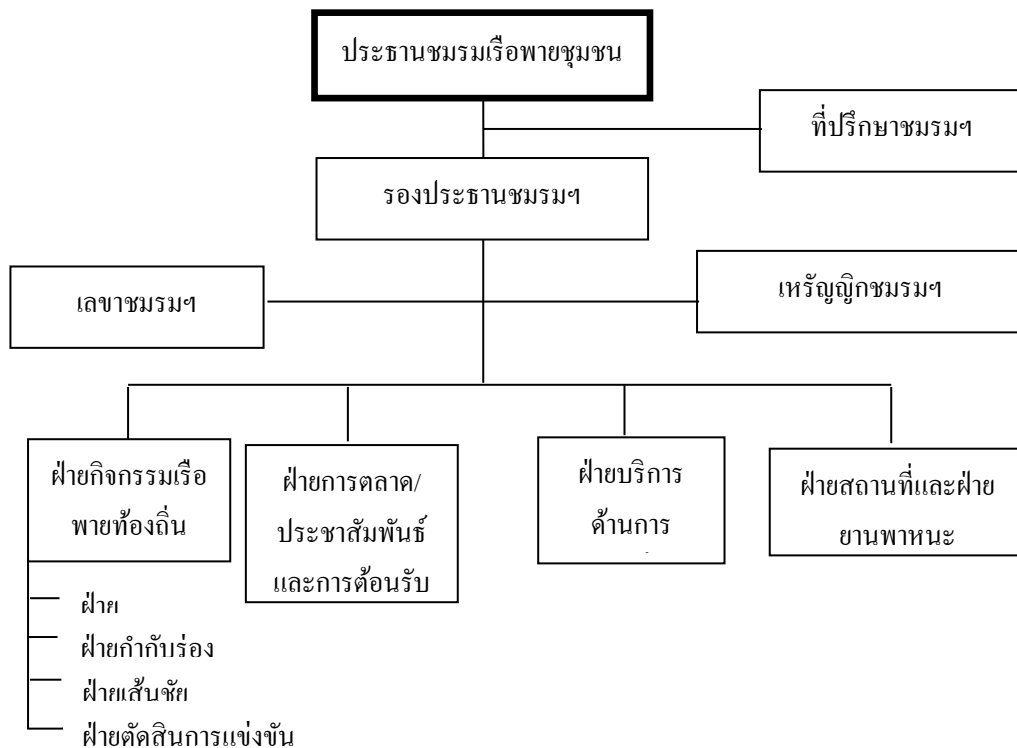
2.7 คณะกรรมการฝ่ายปฐมพยาบาล มีหน้าที่ให้คำแนะนำ ให้บริการตรวจสอบสุขภาพ นักกีฬาในรุ่นผู้สูงอายุเป็นพิเศษ รวมถึงผู้ชมหรือกองเชียร์ที่มีความสนใจด้านการตรวจสอบสุขภาพ และปฐมพยาบาลเบื้องต้นกับประชาชนทั่วไปที่เข้าร่วมกิจกรรม หรือนักกีฬาที่ได้รับอุบัติเหตุระหว่างดำเนินกิจกรรมเรือพายและท่องเที่ยวในชุมชน จำนวนตามความเหมาะสมของชุมชน

2.8 คณะกรรมการจัดการแข่งขัน ประกอบด้วย ฝ่ายลงทะเบียน/ สุกิจบัตร ฝ่ายตรวจสอบคุณสมบัติ ฝ่ายปล่อยเรือ ฝ่ายกำกับร่องน้ำ ฝ่ายชี้ขาด ฝ่ายเรือกู้ภัย ปฏิบัติหน้าที่รับสมัครเรือแข่ง ตรวจสอบรายชื่อฝีพาย จับฉลากประกบคู่เรือ แบ่งสายการแข่งขัน ตรวจสอบผลการแข่งขัน ตรวจสอบคุณสมบัติ ควบคุมและกำกับการปล่อยเรือ กำกับร่องน้ำตั้งแต่จุดปล่อยไปถึงเส้นชัย ตัดสินชี้ขาดการแข่งขัน ส่วนฝ่ายเรือกู้ภัยปฏิบัติหน้าที่คอยช่วยเหลือฝีพายที่ประสบอุบัติเหตุระหว่างทำการแข่งขัน (เตรียมเรือพร้อมในการอำนวยความสะดวก) โดยใช้ตัวแทนที่ได้รับการอบรม สัมมนาเกี่ยวกับระเบียบการแข่งขันเรือของชุมชน และบูรณาการร่วมกับ คณะกรรมการเรือที่มีอยู่ในชุมชน จำนวนตามความเหมาะสมของชุมชน

2.9 คณะกรรมการจัดกิจกรรมพิเศษ มีหน้าที่ดำเนินการกิจกรรมสนับสนุนการ ทดสอบสมรรถภาพตรวจวัดสุขภาพให้กับผู้ที่ร่วมกิจกรรมกีฬาเรือพาย จำนวนของทีระลีก เสื้อ จั๊กบอร์ค ให้ความรู้ประวัติความเป็นมาของเรือพายอำเภอท่าวังผา ประกวดเรือจำลอง และแนะนำให้ความรู้และเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน และกิจกรรมการแสดงต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ชุมชนและผู้นำชุมชน ได้ร่วมกันสรรหาทรัพยากรหรือทุนมนุษย์โดยการบูรณาการบุคลากรที่มีอยู่ในชุมชน และเป็นเครือข่ายนอกชุมชนไว้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรม

การจัดตั้งชมรมและโครงสร้างการบริหารจัดการของชมรม

ดำเนินการจัดตั้งชมรมและจัดทำผังโครงสร้างการบริหารในการดำเนินกิจกรรมเรือพายฯ การดำเนินกิจกรรมจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเพื่อความชัดเจนในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการควบคุมดูแลการจัดกิจกรรมเรือพาย รวมถึงการร่วมกันเสนอและสรรหาตัวแทนของชมรมที่มีความรู้ความสามารถและความเหมาะสมเพื่อดำเนินกิจกรรมของทางชมรม สมาชิกประกอบด้วยสมาชิกในฝ่ายต่าง ๆ จำนวน 20 คน โดยมีโครงสร้างการบริหาร การกำหนดตำแหน่ง หน้าที่ และความรับผิดชอบในตำแหน่งต่าง ๆ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โครงสร้างการบริหารจัดการของ ชมรมเรือพายชุมชนนาตา

กำหนดกิจกรรมหลัก ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมการแข่งขันเรือ ประเภท 5 ฝีพาย รุ่นผู้สูงอายุ 40 ปี ขึ้นไป
2. กิจกรรมการแข่งขันเรือ ประเภท 10 ฝีพาย ประชาชนทั่วไป
3. กิจกรรมการแข่งขันเรือ ประเภท 10 ฝีพาย เยาวชนชาย- หญิง
4. กิจกรรมการแข่งขันเรือ ประเภท 5 ฝีพาย น้ำหนักรวมกันไม่ต่ำกว่า 400 กิโลกรัม

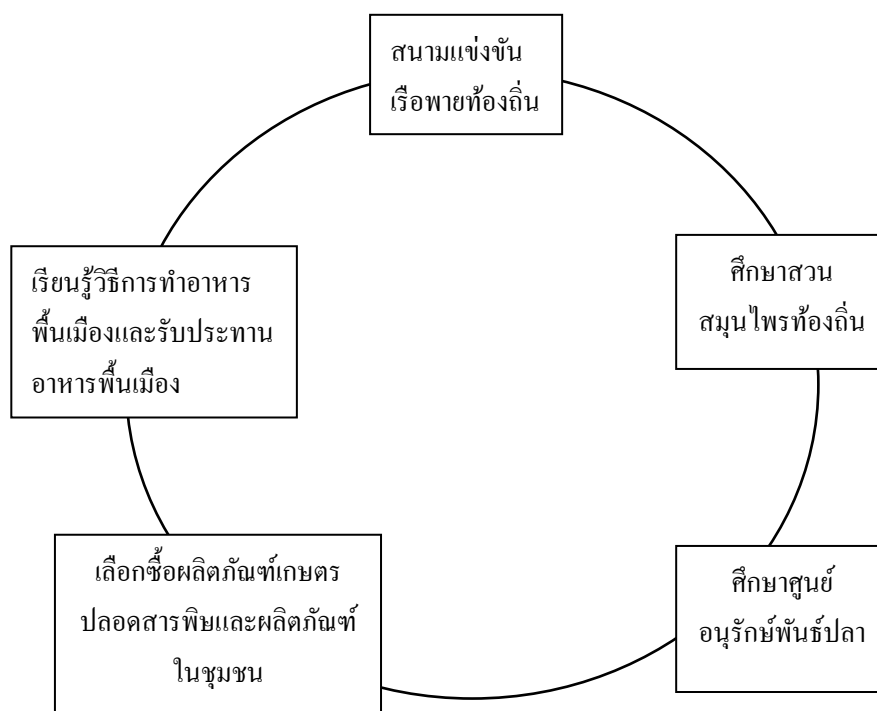
(สาริตย)

กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ดังนี้

1. ประกวดเรือสวยงาม หรือเรือเอกลักษณ์นาน/ เรือจำลอง
2. กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ปลา
3. กิจกรรมท่องเที่ยวสวนสมุนไพรท้องถิ่น
4. กิจกรรมในงานการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารพิษและผลิตภัณฑ์ชุมชน
5. กิจกรรมการเรียนรู้วิธีการประกอบอาหารพื้นเมืองการรับประทานอาหารพื้นเมือง

การกำหนดเส้นทางกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว

สมาชิกร่วมกันพิจารณาเส้นทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย เส้นทางที่เป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและไม่สร้างปัญหาให้กับชุมชน เพื่อศึกษาการทำเกษตร และสมุนไพรท้องถิ่น เข้าสู่ชุมชนเพื่อศึกษาความเป็นอยู่และวิถีชีวิตสองฝั่งแม่น้ำ และการรับประทานอาหารพื้นเมือง ซึ่งเป็นอาหารของคนท้องถิ่น รวมถึงการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารพิษและผลิตภัณฑ์ชุมชน

ภาพที่ 4 เส้นทางการจัดกิจกรรมในชุมชน

การจัดโปรแกรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน

จากการระดมความคิดเห็นของสมาชิกชมรมฯ โดยมีผู้วิจัยให้คำปรึกษาและคำแนะนำ โดยนำแนวทางของผู้เชี่ยวชาญมาปรับใช้ เพื่อจัดโปรแกรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน ที่ประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้ระยะเวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมง ในช่วงหลังจากการจัดกิจกรรมเรือพาย โดยมีรายละเอียดดังนี้

โปรแกรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน

เวลา 13.00 น. เรือบริการรับส่งนักท่องเที่ยวจากสนามแข่งเรือพาย

เวลา 13.10 น.	ศึกษาสวนสมุนไพรท้องถิ่น
เวลา 13.50 น.	ศึกษาศูนย์อนุรักษ์พันธุ์ปลาแห่งที่ 1
เวลา 14.20 น.	เลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารพิษและผลิตภัณฑ์ในชุมชน
เวลา 14.50 น.	ศึกษาศูนย์อนุรักษ์พันธุ์ปลาแห่งที่ 2
เวลา 15.20 น.	ศึกษาศูนย์อนุรักษ์พันธุ์ปลาแห่งที่ 3
เวลา 16.00 น.	รถบริการนักท่องเที่ยวถึงสนามแข่ง
เวลา 16.00 น.	เรียนรู้วิธีการทำอาหารพื้นบ้าน
เวลา 16.30 น.	รับประทานอาหารพื้นเมือง/ รับชมการแสดงทางวัฒนธรรม

หมายเหตุ

1. กิจกรรมการเรียนรู้การประกอบอาหารพื้นเมือง ได้แก่ แคบหมู น้ำพริกหนุ่ม ลาบคั่ว ไส้อั่ว เป็นต้น รวมถึงผลไม้ตามฤดูกาล และเครื่องคั่วสมุนไพร
2. การแสดงทางวัฒนธรรมของชุมชน ได้แก่ การสาธิตการทอผ้าพื้นเมือง ไม้แกะสลัก การทำเครื่องเงิน ฯลฯ

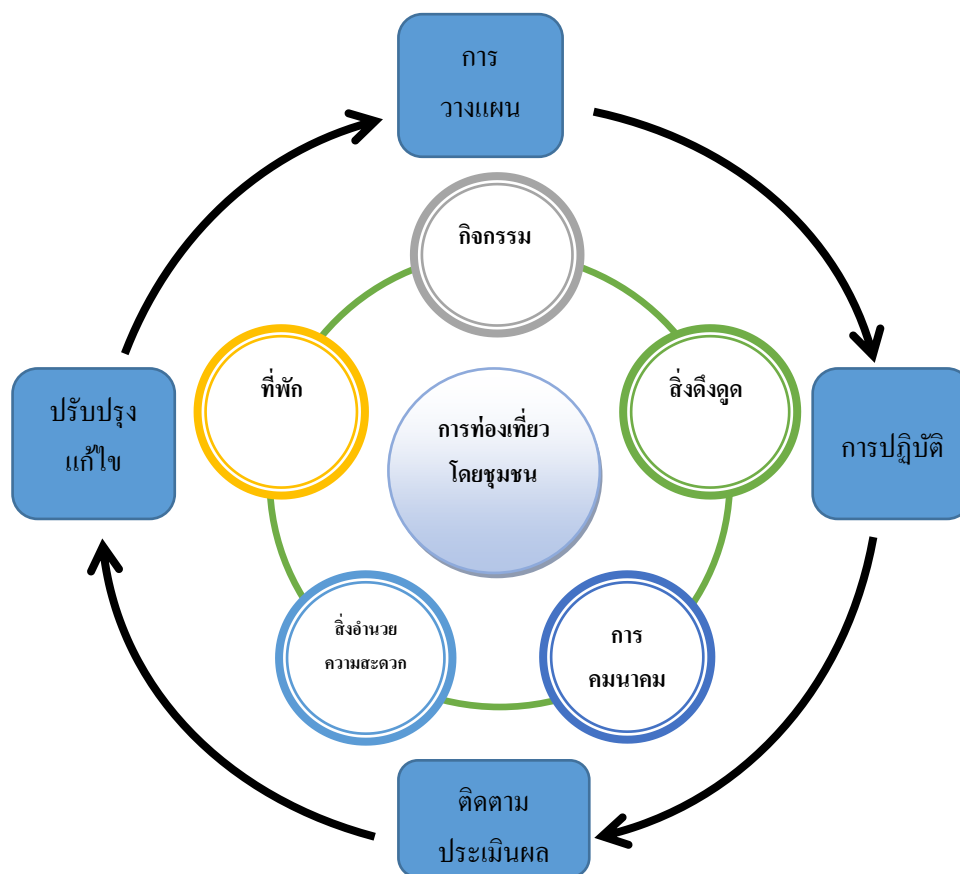
ตารางที่ 3 การกำหนดราคาค่าบริการกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวและความเข้มแข็งของชุมชน

ลำดับที่	รายการ	ราคา (บาทต่อคน)
1	ค่าบริการเรือ/ รถรับส่งนักท่องเที่ยว	20
2	ค่าตอบแทนวิทยากรด้านสมุนไพร	30
3	ค่าตอบแทนมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/ ปราชญ์ชุมชน	30
4	ค่าบำรุงชมรมเรือพายฯ	20
	รวม	100

การประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมเรือพายเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวในชุมชนไปยังภายนอกชุมชน โดยการจัดให้มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์การจัดงานและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านช่องทางต่าง ๆ อาทิ เช่น สถานีวิทยุ เว็ปไซด์ของชมรมฯ

ประชาสัมพันธ์การแข่งขันและการท่องเที่ยวในชุมชน เลี่ยงตามสายในชุมชน การถ่ายทอดเสียงทางรายการวิทยุ/ อินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊ก หรือช่องทางอื่น ๆ และ โฆษกประจำสนาม (บรรยายการแข่งขัน) การทดลองจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาเพื่อเป็นการ

นำร่องให้กับชุมชนที่มีความสนใจและมีความพร้อมในด้านสถานที่ ด้านอุปกรณ์ รวมถึงบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในชุมชน

ภาพที่ 5 เส้นทางการเชื่อมโยงกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬา

การบูรณาการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนร่วมกันอย่างเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ โดยยึดหลักผลิตภัณฑ์ที่ใช้ดำเนินการ (5A) ดังนี้

1. กิจกรรม (Accommodation) มีหลักในเลือกกิจกรรม ควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน การจัดโปรแกรมกิจกรรมไม่ควรใช้ช่วงเวลาที่ยาวนานเกินไป ควรกระชับ โดยมุ่งเน้นกลุ่มเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของกิจกรรม โดยมุ่งเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน กิจกรรมหลักควรเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตามบริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ขึ้นอยู่กับความสามารถและภูมิหลังของคนในชุมชน กิจกรรม ประกอบด้วย กิจกรรมทางสังคมและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ กิจกรรมการแข่งขันเรือพายให้

ครอบคลุมกับทุกช่วงวัยได้มีส่วนร่วมทั้งในกิจกรรมหลักและกิจกรรมเสริม กิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ ควรเป็นกิจกรรมที่สนุกสนานผ่อนคลายและเสริมด้วยนันทนาการ กิจกรรมด้านสุขภาพ ทั้งด้านอาหารเพื่อสุขภาพ การตรวจสุขภาพฟรี หรือมีกิจกรรมทดสอบสมรรถภาพเพื่อเป็นกิจกรรมทางเลือก

2. สิ่งดึงดูด (Attraction) การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชน ควรเลือกสถานที่ท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง โดยมีหลักในการเลือก ดังนี้

2.1 สถานที่ท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงหลักความปลอดภัย ความสะดวกสบาย เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย บรรยากาศดี และไม่ห่างไกลจากชุมชนแต่คนไม่พลุกพล่าน

2.2 ใช้ระยะเวลาน้อยในการเดินทางจากสถานที่จัดกิจกรรมหลักหรือจากพัก ไปแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน

2.3 หลักในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยว ควรคำนึงถึงความคุ้มค่าและการเชื่อมโยงและแบ่งปันผลประโยชน์

2.4 พิจารณาตามความเหมาะสม หากจุดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยวมาบูรณาการได้ทั้งสุขภาพและการออกกำลังกาย

3. การคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) มีหลักในการเลือก ดังนี้

3.1 ขนพาหนะควร มีสภาพและสมรรถนะที่มีความปลอดภัย ความสะดวกสบาย และคำนึงถึงมารยาทและพฤติกรรมของผู้ให้บริการสาธารณะ อาจจะเป็นการสัญจรเร็ว หรือรถยนต์ตามความเหมาะสมของพื้นที่ในการให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

3.2 เลือกบุคลากรที่เกี่ยวข้องในแต่ละกิจกรรม เช่น ไกด์นำเที่ยว พนักงานขับรถ หรือเรือที่มีความชำนาญในเส้นทางและพื้นที่ ทั้งนี้ ควรพนักงานขับรถ ต้องมีใบอนุญาตขับขี่รถยนต์สาธารณะตามกฎหมาย

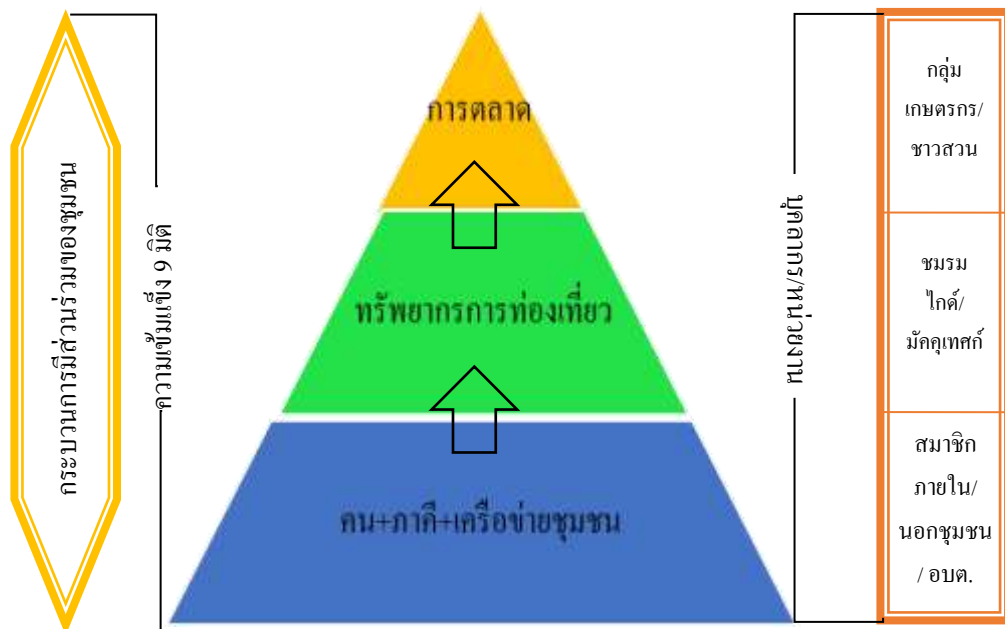
4. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ได้แก่ การจัดบริการอาหารและเครื่องดื่ม ไว้บริเวณจัดกิจกรรม การจราจร การพยาบาล ไว้บริการตลอดการจัดกิจกรรม สำหรับกิจกรรมช่วงเย็น เน้นการมีส่วนร่วมในการจัดซุ้มอาหารของแต่ละชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมเรือพาย

4.1 จัดอาหารพื้นเมือง อาหารท้องถิ่น ที่เหมาะสมและมีคุณค่าทางโภชนาการ และความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ถ้องถิ่น ควรมีการควบคุมโดยโภชนาการ

4.2 อาหารควรมีเพียงพอต่อปริมาณผู้เข้าร่วมกิจกรรม

5. ที่พัก (Accommodation) พิจารณาตามความเหมาะสมกับปริมาณนักท่องเที่ยว มีวิธีดำเนินการเลือก ดังนี้

- 5.1 ควรเลือกที่พักที่ใกล้กับสถานที่จัดกิจกรรม
 - 5.2 เลือกที่พักที่มีความปลอดภัย สะอาด สะดวก
 - 5.3 ที่พักควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกครบ ตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น Wi-fi อินเทอร์เน็ต ฯลฯ และมีพื้นที่ในการจอดรถเพียงพอต่อผู้มาใช้บริการหรือนักท่องเที่ยว
- กิจกรรมทั้งควรเน้นให้ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วม และชุมชนร่วมรับผลประโยชน์ ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรม ที่จะได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมในด้านต่าง ๆ คือ ด้านสังคม ทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตวิญญาณ ทางด้านจิตใจ ทางด้านความรู้ ให้ได้มากที่สุด

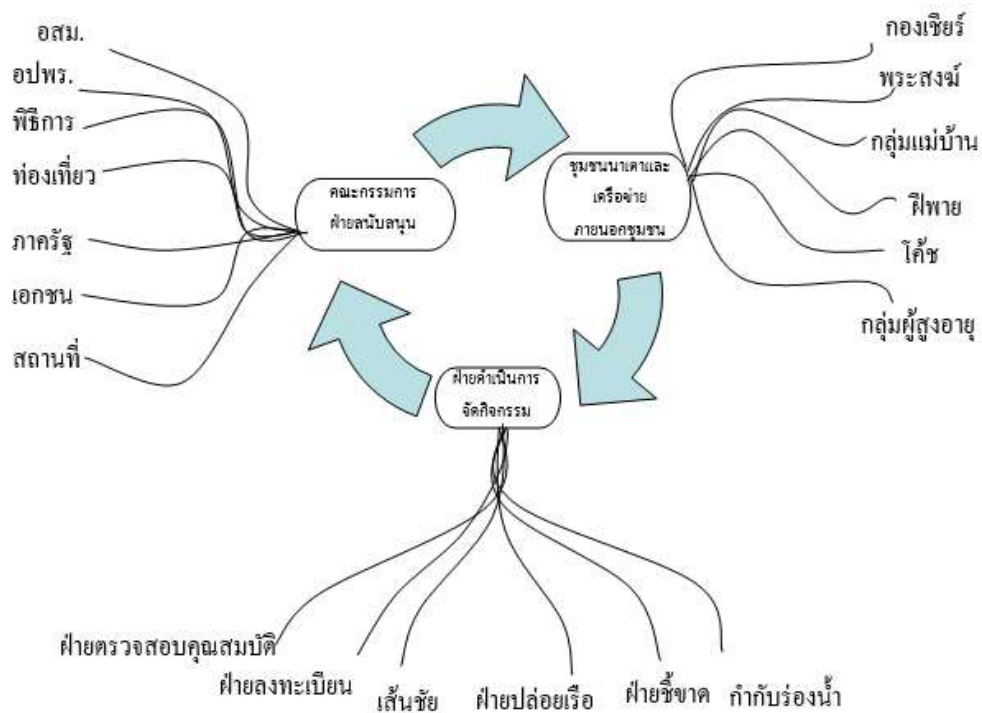

ภาพที่ 6 กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็ง

เป้าหมายของชุมชนด้านการท่องเที่ยว

1. ชุมชนร่วมกันเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ในชุมชนให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน
2. เพิ่มคุณค่าและมูลค่าของต้นทุนทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ที่มีคุณภาพภายใต้ขีดความสามารถของชุมชน
3. เพื่อเพิ่มเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชน

4. เพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวในชุมชน โดยมุ่งให้การท่องเที่ยวในชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ และรักษาสมดุลให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน
5. ชุมชนร่วมกันผลักดันการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชนสู่นักท่องเที่ยวภายนอกเข้ามาใช้บริการด้านการท่องเที่ยวในชุมชนในอนาคต
6. เสริมสร้างศักยภาพและพัฒนาการทำงานด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ และเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองของชุมชน

ภาพที่ 7 ทรัพยากรหรือทุนมนุษย์ในการคัดเลือกบุคลากรในชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสังเกต (Observation)

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นการเก็บข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยในชุมชน และจากการขอไปสอบถามประชาชน ความพึงพอใจในการใช้บริการบริการด้านต่าง ๆ ชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาในแต่ละด้านของการบริหารจัดการกิจกรรม และส่วนประสมการตลาดของชุมชน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนกิจกรรม มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมอย่างไรบ้าง
2. ด้านการจัดองค์กร ข้อสังเกตจากการปฏิบัติงานการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน
3. ด้านการนำไปปฏิบัติ ข้อสังเกตจากการนำไปปฏิบัติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมทุก ๆ ฝ่าย มุ่งเน้นในเรื่องของความร่วมมือ การแบ่งงานกันตามหน้าที่ และปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถ
4. ด้านการควบคุม หากชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล ข้อสังเกตจากการปฏิบัติกิจกรรมสมาชิกในชมรมควรมีส่วนร่วมในการสะท้อนผล ระดมความคิดและร่วมกันประเมิน และเสนอแนวทางแก้ไข

5. ด้านส่วนประสมการตลาด มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไร ข้อสังเกตเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปรับปรุงกิจกรรมต่อไป

ขั้นสังเกตการดำเนินกิจกรรม ตลอดจนการท่องเที่ยวในชุมชนในทุก ๆ กระบวนการ กำหนดวันรับสมัคร และกำหนดการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. รับสมัครตั้งแต่ 1-15 มกราคม พ.ศ. 2561
2. สถานที่รับสมัคร บ้านประธานเรือพายชุมชนนาตา
3. จับสลากแบ่งสาย วันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2561 ณ ศาลาประชาคมวัดนาตา เวลา 13.00 น.
4. หลักฐานการสมัคร (ผู้ใหญ่บ้านเซ็นรับรอง)
5. กำหนดการพิธีเปิด-ปิดการแข่งขันในวันเสาร์ที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2561

ประชาสัมพันธ์การแข่งขัน ชี้แจงเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน ผ่านสื่อท้องถิ่น ตำบลริม อำเภอท่าวังผา กิจกรรมประกอบด้วย เรือพายเพื่อแข่งขัน และกิจกรรมระหว่างการแข่งขัน ดังนี้

1. ประเภท 5 ฝีพาย รุ่นผู้สูงอายุ 40 ปี ขึ้นไป
2. ประเภท 10 ฝีพาย ประชาชนทั่วไป
3. ประเภท 10 ฝีพาย เยาวชนชาย-หญิง
4. ประเภท 5 ฝีพายอ้วนน้ำหนักรวมกัน ไม่ต่ำกว่า 400 กิโลกรัม (สาธิตฯ)
5. ประเภทประกวดเรือสวยงาม หรือเรือเอกลักษณ์นานา/ เรือจำลอง
6. กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พันธ์ปลา
7. กิจกรรมท่องเที่ยวสวนสมุนไพรท้องถิ่น
8. กิจกรรมในงานการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เกษตรปลอดสารพิษและผลิตภัณฑ์ชุมชน
9. กิจกรรมการเรียนรู้วิถีการประกอบอาหารพื้นเมืองการรับประทานอาหารพื้นเมือง

สำหรับรางวัลแบ่งออกเป็น รางวัลการแข่งขัน แบ่งเป็นถ้วยรางวัล แต่ละประเภท ประกอบด้วย ถ้วยรางวัลชนะเลิศ รองชนะเลิศอันดับ 1 รองชนะเลิศอันดับ 2 ประเภท และรางวัลปลอบใจ

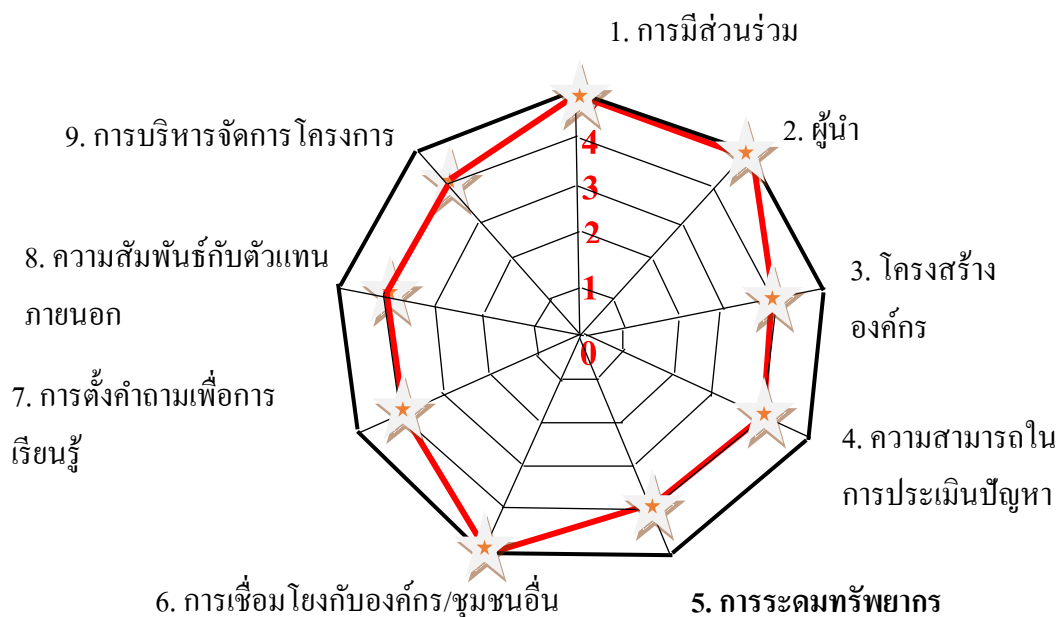
10. สรุปผลการแข่งขันและปัญหาอุปสรรคโดยชุมชน วันอาทิตย์ที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2561

ขั้นตอนที่ 4 การสะท้อนผล (Reflection)

1. สรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน โดยการประชุมเพื่อถอดบทเรียน นำมาสะท้อนผลจะเห็น โดยชุมชน

2. ชุมชนร่วมกันสะท้อนปัญหา อุปสรรค และการวางแผนแก้ไขปัญหา โดยการบริหารประกอบไปด้วยบุคคลหลาย ๆ กลุ่ม ทีมคณะกรรมการดำเนินการจัดกิจกรรม โดยชุมชนจะเป็นผู้ร่วมกันกำหนดการประเมินและประเมินความเข้มแข็งร่วมกัน 9 มิติ

- 2.1 มิติการมีส่วนร่วม
- 2.2 มิติความสามารถในการประเมินปัญหา
- 2.3 มิติผู้นำชุมชน
- 2.4 มิติด้าน โครงสร้างองค์กร
- 2.5 มิติด้านการระดมทรัพยากร
- 2.6 มิติด้านการเชื่อมโยงกับองค์กร/ ชุมชนอื่น
- 2.7 มิติการตั้งคำถามเพื่อการเรียนรู้ (ถามว่าทำไม)
- 2.8 มิติด้านการบริหารจัดการ
- 2.9 มิติความสัมพันธ์กับตัวแทนองค์กร

ภาพที่ 8 ระดับการมีส่วนร่วมในประเมินความเข้มแข็งของชุมชนใน 9 มิติ (อำนาจ ศรีรัตนบัลล์, 2559 อ้างถึงใน Laverack, 2007)

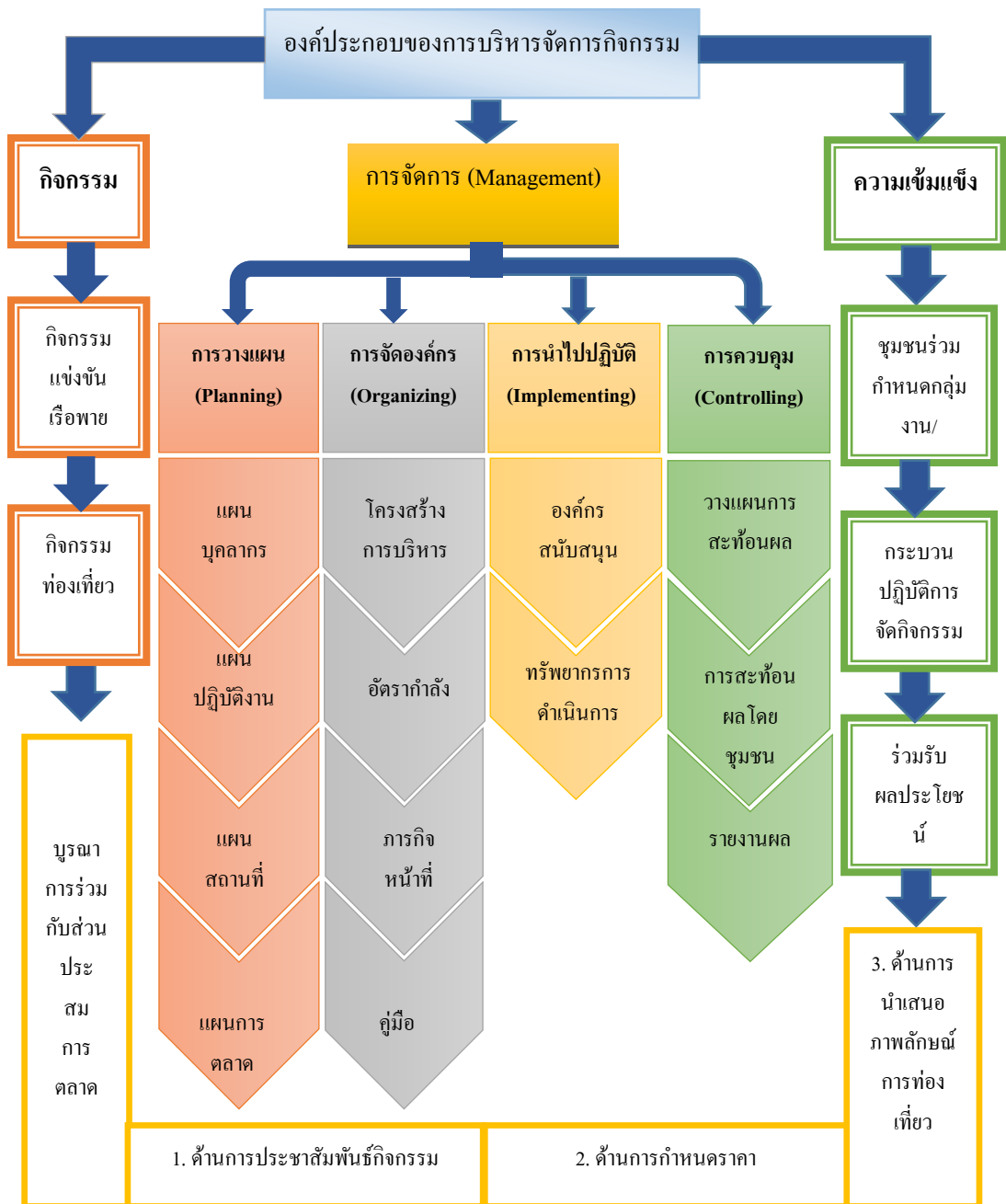
ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบไปใช้

1. ในการดำเนินกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาชุมชนควรมีส่วนร่วมและเสนอแนะแนวและกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการขยะหลังจากการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนอย่างเป็นระบบ

2. การดำเนินการกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ควรมีกลไกในการกำหนดเงื่อนไขและต่อรองกับองค์กรธุรกิจท่องเที่ยวทั้งในและนอกชุมชนอย่างเป็นระบบและให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

3. ควรนำรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน ไปทดลองใช้และมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพจัดกิจกรรม เพื่อเป็นการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบ ว่ามีความเหมือนหรือความต่างกันอย่างไร นอกจากนี้ ยังสามารถนำผลการวิจัยมาช่วยยืนยันรูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชนดังกล่าว ทั้งนี้ ควรคำนึงถึงบริบทที่แตกต่างของพื้นที่ บริบทของชุมชนเพื่อให้ส่งเสริมเกิดความเข้มแข็งครอบคลุมทุก ๆ ชุมชน ในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลริม อำเภอนาทอง จังหวัดน่าน

รูปแบบการจัดกิจกรรมเรือพายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงกีฬาและความเข้มแข็งของชุมชน

บรรณานุกรม

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2555). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559*.

กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

Laverack, G. (2007). *Health promotion practice: Building empowered communities*. New York:

McGraw-Hill Education.